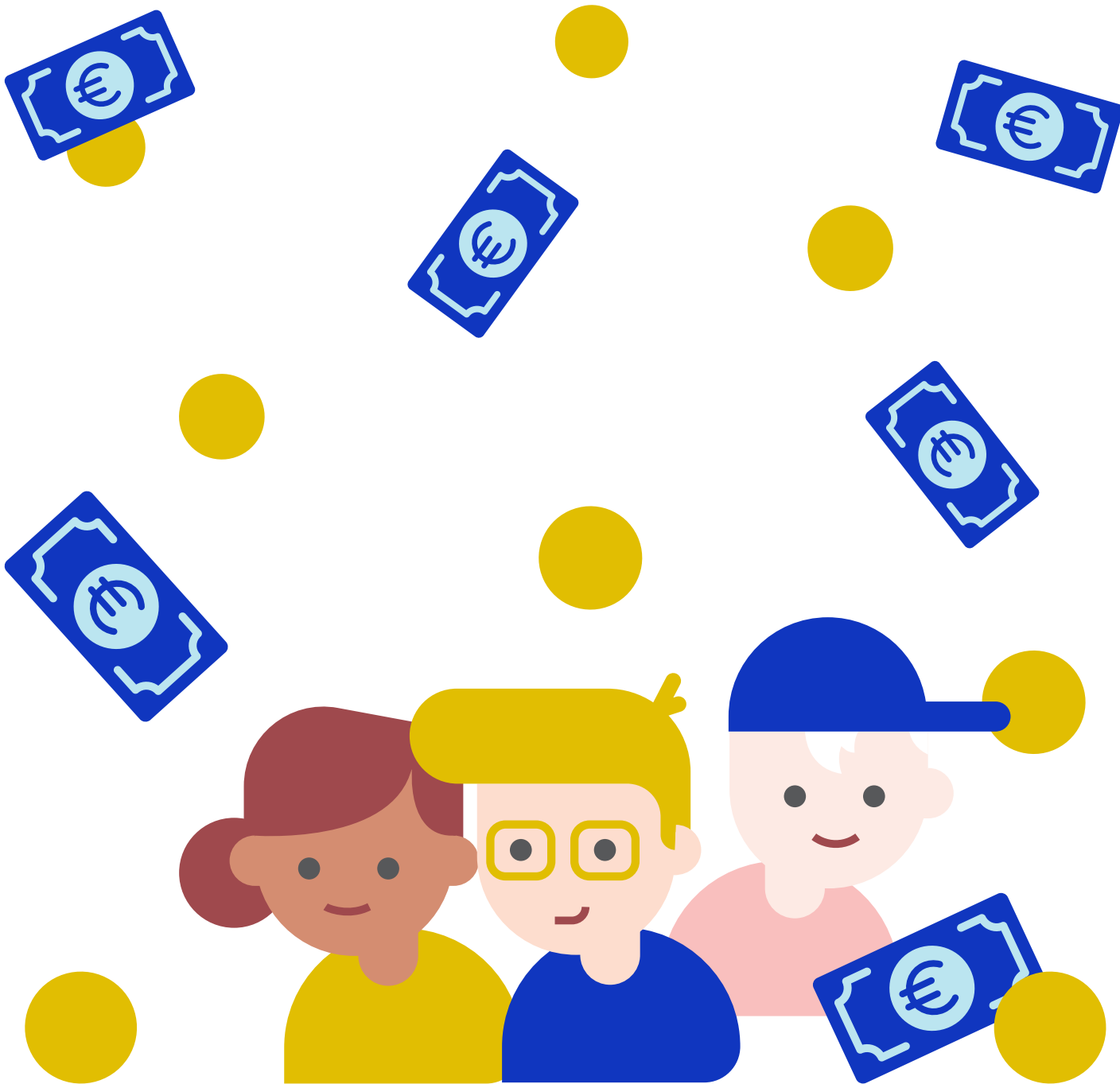

Poznaj svoje peniaze

ZŠ

Manažment osobných financií pre základné školy

Program realizovaný Nadáciou pre deti Slovenska v rokoch 2001 – 2019

Autori textov: Mária Hankociová, Kvetoslava Danková, Valéria Dorková,
Aneta Chlebničianová, Marta Paligová a kol.

NDS NADÁCIA PRE
DETI SLOVENSKA

ISBN: 978-80-89403-32-5

Obsah

POZNAJ SVOJE PENIAZE – 1. STUPEŇ ZÁKLADNEJ ŠKOLY

INTEGROVANÉ BLOKY PRE 1. STUPEŇ ZŠ

4–26

1. O Euráckom kráľovstve	4
2. Výmenný obchod v euráckom kráľovstve	7
3. Utorok v euráckom kráľovstve	12
4. Tretí eurácky deň	18
5. Cestujeme po pamiatkach UNESCO	22

POZNAJ SVOJE PENIAZE – 2. STUPEŇ ZÁKLADNEJ ŠKOLY

METODIKA ZŠ 2. STUPEŇ

27–

1. Človek a peniaze	
1.1 Viete, že...	27
1.2 Peniaze, ich vlastnosti a funkcie	27
1.3 Funkcie peňazí	29
1.4 Naše potreby, túžby, ciele	30
1.5 Trvalé životné hodnoty	31
1.6 Bohatstvo a chudoba	31
2. Zodpovednosť v rozhodovaní o peniazoch	
2.1 Rozhodovanie ako prejav slobody	33
2.2 Finančné a nefinančné rozhodnutia	34
2.3 Kam a ako peniaze odchádzajú	38
2.4 Ochrana osobných údajov	44
3. Rodinné peniaze a rozpočet	
3.1 Príjmy a potreby – naše a spoločné	46
3.2 Osobný rozpočet	47
3.3 Výdavky pod kontrolou	51
3.4 Všetci sme spotrebitelia	52
3.5 Od ochrancov spotrebiteľa pre žiakov	53
4. Banky a budúcnosť peňazí	
4.1 Viete, že...	55
4.2 Banková sústava	55
4.3 Funkcie a operácie komerčných bánk	57
4.4 Ostatné bankové služby	62
4.5 Ako komunikujeme s bankou	66
5. Odkladať alebo požičať si?	
5.1 Ako si naplánovať finančnú budúcnosť	68
5.2 Vieme ovplyvniť cenu úveru?	74
5.3 Ak to s úvermi preženieme...	75

6. Životné istoty a riziká	
6.1 Viete, že...	77
6.2 Pocit bezpečia – životná istota	77
6.3 Keď vlastné sily nestačia	78
6.4 Charakteristika poistenia	79
6.5 Čo môžeme očakávať od štátu	79
6.6 Sociálna podpora a sociálna pomoc	81
6.7 Komerčné poistenie	83
OBSAH UČIVA V PROGRAME PSP	86–97
ŠTANDARDY ZŠ	98–103
MOŽNOSTI VYUČOVANIA FINANČNEJ GRAMOTNOSTI V 5.–9. ROČNÍKU ZŠ	104
SCENÁR PROJEKTOVÉHO TÝŽDŇA	105–106
SLOVNÍK POJMOV PODĽA NŠFG	107–121
TESTY	122–179
1. Človek a peniaze	
1.1 Vstupný test	123
1.2 Priebežný test	124
1.3 Záverečný test	129
1.4 Otázky a úlohy	134
2. Zodpovednosť v rozhodovaní o peniazoch	
2.1 Vstupný test	135
2.2 Priebežný test	137
2.3 Záverečný test	140
2.4 Otázky a úlohy	143
3. Rodinné peniaze a rozpočet	
3.1 Vstupný test	144
3.2 Priebežný test	145
3.3 Záverečný test	148
3.4 Otázky a úlohy	151
4. Banky a budúcnosť peňazí	
4.1 Vstupný test	152
4.2 Priebežný test	154
4.3 Záverečný test	158
4.4 Otázky a úlohy	162
5. Odkladať alebo požičovať si?	
5.1 Vstupný test	163
5.2 Priebežný test	165
5.3 Záverečný test	168
5.4 Otázky a úlohy	171
6. Životné istoty a riziká	
6.1 Vstupný test	172
6.2 Priebežný test	174
6.3 Záverečný test	176
6.4 Otázky a úlohy	179

BLOK 1

O Euráckom kráľovstve

Autorka: Marta Paligová, ZŠ Okružná Michalovce

Kde bolo- tam bolo, bolo raz jedno kráľovstvo. Nebolo to však obyčajné kráľovstvo. V tomto kráľovstve bolo všetko živé aj neživé z peňazí. Obyvatelia boli peniaze, zvieratá boli peniaze, príroda, autá, domy, hračky, oblečenie...Proste všetko. Ale ináč sa to kráľovstvo nijako nelíšilo od iných kráľovstiev. Mali v ňom múdreho kráľa, ktorý sa volal Eurus I. a kráľovnú Euriku Márnivú a kráľovského šaša Mincáčika. V kráľovskej rodine bolo vždy veselo, pretože kráľ s kráľovnou mali osem detí. Boli to jedny dvojčatá a dvoje trojčatá a veľmi sa na seba podobali. Podobali sa na seba tak, že aj sama kráľovná sa ich niekedy pomýlila. Kráľ sa bál, že poddaní nebudú jeho kráľovské deti poznať a tak sa rozhodol, že sa bude konať slávnosť, na ktorej predstaví všetky svoje kráľovské deti. Okrem toho zadal kráľ aj kráľovskú úlohu – vytvoriť obrazy kráľovskej rodiny.

Keďže sa tento nápad zapáčil celej kráľovskej rodine, tak sa kráľ rozhodol, že takto predstaví svojmu ľudu aj svojich ministrov a samozrejme dvorného šaša. A tak vznikol oznam a zoznam, ktorý dal kráľ napísať svojim pisárom a vytrúbiť svojim trubačom.

*Na známosť sa všetkým dáva,
že táto veľká sláva,
aby sa na celom svete stala známa,
musím byť večným písmom zapísaná.
Ten kto kráľovskú rodinu najlepšie znázorní,
toho náš kráľ Eurus I. Bohatý
kráľovským pokladom odmení.*

ZOZNAM OBRAZOV / Meno a hodnosť:

*kráľ Eurus I. Bohatý 500 €
kráľovná Eurika Márnivá 200 €
dvorná dáma Stovka
ministerka Päťdesiatka
ministerka Dvadsiatka
ministerka Desiatka
ministerka Päťka*

*Kráľovské deti:
Dvojčatá: Dvojeurák a Jednoeurák
Trojčatá: 50centík, 20 centík, 10 centík
Dvojčatá: Päťcentík, Dvojcentík, Jednocentík
šaško Mincáčik*

Do kráľovstva sa začali zbíhať umelci z celého sveta. Každý chcel byť víťaz, pretože vedeli, že kráľ Euritus I. Bohatý je naozaj bohatý a dúfali, že jeho odmena bude nevídaná.

Ale žiadny obraz kráľovskej rodiny sa kráľovi nepáčil. Dal si teda zavolať svojho radcu bankára Šetrného, aby mu poradil, keď je jeho radca. Bankár Šetrný sa zamyslel a dostal skvelý nápad. „Pán kráľ, všetci veľmi dobre vieme, že najkrajšie kresliť vedia deti. Zadaťme túto úlohu šikovným žiakom. Určite to zvládnu! A medzi nami: Ešte aj ušetríme! Títo umelci, ktorých sme tu mali pýtať za svoje „diela“ nehorázne peniaze.“

A tak sa aj stalo. Žiaci jednej základnej školy vytvorili také krásne obrazy kráľovskej rodiny, že kráľovná Eurika sa rozhodla vystaviť ich v kráľovskej galérii.

VÝMENNÍK XX.

Kráľ Euritus bol veselý panovník a rád organizoval všelijaké slávnosti.

Jedno nedeľné ráno, keď si prezeral svoj kráľovský poklad (bola to jeho najobľúbenejšia činnosť) a rozmýšľal akú slávnosť ešte v kráľovstve nemali, natrafil na starú knihu. Kráľ ju otvoril a so záujmom začal čítať.

Volakedy dávno, keď v kráľovstve vládol kráľ VÝMENNÍK XX., nepoznali ľudia žiadne peniaze. Všetky potrebné veci pre kráľovstvo: banány, stoly, vzácne prstene, lietajúce koberce, pokladničky... si obyvatelia kráľovstva vymieňali medzi sebou a tak vládol medzi nimi výmenný obchod...

Bolo to zaujímavé čítanie. Euritusa vládla kráľa Výmenníka XX. veľmi zaujala a tak na jeho počesť založil tradíciu výmenných vianočných trhov. Každý obyvateľ kráľovstva musel pred Vianocami vyrobiť niekoľko vianočných ozdôb, priniesť ich na vianočný trh a vymeniť si ich za iné ozdoby, ktoré sa mu páčili. A tak bolo eurácke kráľovstvo počas vianočných sviatkov krásne, trblietavé, vyzdobené a ľudia mali radosť a oslavovali kráľov múdry nápad.

EUROJEDÁCI A EURONOSIČI

Ministerky euráckeho kráľovstva mali každý prvý deň v mesiaci poradu o stave peňazí v krajine. Raz, keď kontrolovali príjmy a výdavky kráľovskej rodiny u kráľovských detičiek zistili veľké problémy. Prasiatka najmladších trojčiat Jednocentíka, Dvojcentíka a Päťcentíka boli úplne prázdne. No a to bol veľký problém, pretože jeho veličenstvo kráľ Euritus I. Bohatý si veľmi potrpel na to, aby sa jeho deti naučili hospodáriť s peniazmi. A tak to vyzerá, že Centíkovia všetky svoje nasporené peniaze minuli. Ale načo míňali svoje peniaze malí Centíkovia? Po dlhých rozhovoroch, samozrejme tajných, aby kráľ na nič neprišiel a ťažkých, lebo princíkovia boli veľmi tvrdohlaví, sa ministerky dozvedeli aspoň niečo. Centíkovia tvrdili, že najprv k nim chodili euronosiči, ktorí im peniaze dávali do ich zlatých prasiatok, ale zrazu sa vraj premenili na eurojedákov a všetky nasporené peniaze im zjedli. Aj keď boli ministerky veľmi múdre, ani netušili kto, alebo čo sú to tí euronosiči a eurojedáci. Dlho, veľmi dlho rozmýšľali, skúmali a preverovali, ale na nič neprišli. A tak poprosili deti z ľudského sveta, aby im pomohli a zistili, kto tí dvaja sú zač. Začalo pátranie a zistilo sa toto:

Euronosiče – dedko, babka, rodičia, narodeniny, veľkonočná oblievačka...

Eurojedáci – hračky, sladkosti, vianočné darčeky...

ZÁCHRANA KRÁĽOVSTVA

Sláva euráckeho kráľovstva stúpala. Každý chcel poznať tú zázračnú krajinu, kde na stromoch rástli namiesto listov bankovky a ovocie sa zbieralo rovno do peňaženiek a krásne cinkalo. Do krajiny sa začalo

hrnúť nespočetné množstvo cudzincov. Všetci pri vstupe museli zaplatiť mýto a tak kráľovstvo stále bohatlo. Ale...Niektorí návštevníci boli slušní, prezreli si krásy a bohatstvo kráľovstva a spokojní odišli. No bolo veľa takých, ktorí behali po celom kráľovstve sem a tam, brali všetko, čo okolo seba videli, ničili prírodu, hádzali odpadky do strieborných ligoťavých riek a vytrhávali vzácnym vtákom zlaté pierka. Kráľ Euritus I. Bohatý nevedel, čo má robiť. Na jednej strane ho tešilo, že jeho krajina je stále bohatšia, ale keď videl ako krajina pustne a ničia ju turisti, vedel, že to takto ďalej nejde. Jedného rána pribehla k nemu jeho manželka Eurika Márnivá a s veľkým plačom mu oznámila, že jej niekto ukradol z kráľovského plášťa obidve nuly a že nemôže byť jeho manželkou, pretože už nie je dvesto-eurovka, ale len menej urodzená dvojka. No a v tej chvíli prešla kráľa trpezlivosť a vydal kráľovský rozkaz:

*Na známosť sa všetkým cudzincom dáva,
že ich správanie sa nám nepozdáva.
Preto skôr ako nám zlaté slnce zamáva
nech už tu nie je po nich ani správa.*

Kráľovský rozkaz je kráľovský rozkaz a ten sa musí splniť.

A zrazu nastalo v kráľovstve ticho, ticho, ticho... To ticho trvalo tak dlho, že onedlho už nikto o euráckom kráľovstve nepočul a pomaly zapadalo do zabudnutia. A to kráľ predsa nechcel! Tak čo s tým? Kráľ zvolal kráľovskú radu a radil sa svojimi radcami dlhé hodiny, celé dni...no nevymysleli nič. Tak sa rozhodol požiadať o pomoc obyvateľov kráľovstva. Vyzval ich, aby mu pripravili zoznam opatrení, ako zachrániť slávu a bohatstvo kráľovstva. Myslíte si, že to bola ťažká úloha? Bola, ale radcovia kráľa Euritusa boli múdri vzdelaní ľudia, ktorým záležalo na svojej krajine a vymysleli... Ale pssst, nič neprezeráme. Skúste hádať!

Výmenný obchod v euráckom kráľovstve

Kľúčové učivo: Na Slovensku platíme eurami. Vieme, čo sú mince a bankovky. Oboznamujeme sa s pojmami príjmy, výdavky. Učíme sa, že sporiť je lepšie ako požíčať si.

Mapa mysle

AKO STARČEK MENIL, AŽ KÝM NEVYMENIL (ĽUDOVÁ ROZPRÁVKA)

Kúpil sa bohatý kupec v rieke, dostal sa do hĺbočiny a topil sa. Šiel okolo starček, sedliáčik-šediváčik. Začul krik, zaraz pribehol a kupca z vody vytiahol. Kupec nevedel, ako sa starčekovi odslúžiť. Pozval ho k sebe do mesta, pohostil ho, ako len najlepšie vedel, a daroval mu kus zlata ako konská hlava.

Vzal sedliak zlato a šiel domov. A oproti nemu koniar ženie celé stádo koní:

- Vitaj, starček, odkiaľže ideš, odkiaľ?
- Z mesta od bohatého kupca.
- A čo ti dal kupec?
- Kus zlata ako konská hlava.
- Daj mi zlato a vyber si najlepšieho koňa!

Vybral si starček najlepšieho koňa, poďakoval sa a šiel svojou cestou.

Ide starček a oproti nemu pastier ženie voly:

- Vitaj, starček, odkiaľže ideš, odkiaľ?
- Z mesta od bohatého kupca.
- A čo ti dal kupec?
- Kus zlata ako konská hlava.
- A kde máš to zlato?
- Vymenil som ho za koňa.

- Vymeň si koňa za vola, za ktorého chceš!

Starček si vybral vola, poďakoval sa a šiel svojou cestou.

Ide starček a oproti nemu ovčiar ženie krdel' oviec:

- Vitaj, starček, odkiaľže ideš, odkiaľ?
- Z mesta od bohatého kupca.
- A čo ti dal kupec?
- Kus zlata ako konská hlava.
- A kde máš to zlato?
- Vymenil som ho za koňa.
- A kde je kôň?
- Vymenil som ho za vola.
- Vymeň si vola za barana, za ktorého chceš.

Vybral si starček najlepšieho barana, poďakoval sa a šiel svojou cestou.

Ide starček, a oproti nemu pastier ženie bravy:

- Vitaj, starček, kde si bol?
- V meste u bohatého kupca.
- A čo ti dal kupec?
- Kus zlata ako konská hlava.
- A kde máš to zlato?
- Vymenil som ho za koňa.
- A kde je kôň?
- Vymenil som ho za vola.
- A kde je vôl?
- Vymenil som ho za barana.
- Daj mi barana a vezmi si najlepšieho brava.

Vybral si starček najlepšieho bravčeka, poďakoval sa a šiel svojou cestou.

Ide starček, a oproti nemu obchodník s krošňou na chrbte:

- Vitaj, starček, odkiaľže ideš, odkiaľ?
- Z mesta od bohatého kupca.
- A čo ti dal kupec?
- Kus zlata ako konská hlava.
- A kde máš to zlato?
- Vymenil som ho za koňa.
- A kde je kôň?
- Vymenil som ho za vola.
- A kde je vôl?
- Vymenil som ho za barana.
- A kde je baran?
- Vymenil som ho za brava.
- Vymeň si bravčeka za ihlu a vyber si, ktorú chceš.

Vybral si starček najlepšiu ihlu, poďakoval sa a šiel svojou cestou. Preliezal plot a ihlu stratil.

Vybehla starenka oproti starčekovi:

- Ach, môj holúbok! Bola by som sa tu bez teba utrápila! No porozprávaj, bol si u kupca?
- Bol.
- A čo ti dal kupec?
- Kus zlata ako konská hlava.

- A kde máš to zlato?
 - Vymenil som ho za koňa.
 - A kde je kôň?
 - Vymenil som ho za vola.
 - A kde je vôl?
 - Vymenil som ho za barana.
 - A kde je baran?
 - Vymenil som ho za bravčeka.
 - A kde je bravček?
 - Vymenil som ho za ihlu. Chcel som ti priniesť darček, starká moja.
Preliezal som plot a ihlu som stratil.
 - No chvalabohu, holúbok môj, že si sa mi ty vrátil! Podme do izby večerať.
- A žili starček so starenkou šťastne aj bez zlata.

ÚLOHY:

1. Napíš, čo dostal starček ako prvé?
2. Vymenuj domáce zvieratá, ktoré získal starček pri výmenách.
3. Napíš, ktorú svoju obľúbenú vec by si bol ochotný vymeniť.

VIEM ČÍTAŤ Z POKLADNIČNÉHO BLOKU?

- Napíš, z akého obchodu je pokladničný blok.
- Napíš číslo, koľkokrát sa na bloku vyskytuje slovo miňonky.
- Napíš, aké ovocie obsahuje nákup.
- Odpíš z bloku dátum nákupu.
- Doplň slovo do vety:
Len to najlepšie na _____ dni!
- Nakresli vec, ktorá je na pokladničnom bloku podčiarknutá.

VÝMENNÝ OBCHOD

„Volakedy dávno, keď v kráľovstve vládol kráľ VÝMENNÍK XX., nepoznali žiadne peniaze. Všetky potrebné veci - banány, stoly, vzácne prstene, lietajúce koberce, pokladničky si obyvatelia kráľovstva vymieňali medzi sebou a tak vládol medzi nimi výmenný obchod. Bolo to veľmi zaujímavé a tak na počesť kráľa Výmenníka 20. sa založila tradícia výmenných vianočných trhov.“

(autorka Mgr. Marta Paligová)

- Zúčastni sa výmenného obchodu.
Priprav si dva alebo tri výrobky, ktoré použiješ pri výmennom obchode.

ZÁCHRANA KRÁĽOVSTVA

- Vytvor zoznam ako ľudia získavajú peniaze. Podčiarkni spôsob ľahko získaných peňazí.
- Navrhni šaty pre niektorého člena euráckej kráľovskej rodiny.
- Vyznač v grafe, koľko našetrili kráľovské eurácke deti.
Hviezdičkou pri mene označte toho, kto bol najšetrnejší.
- Zostroj z lega pokladničku.

Kaufland Slovenská republika v.o.s.
Trnavská cesta 41/A, Bratislava 3
IČO: 35790164 IČ_DPH: SK2020234216
OR Okr. Súdu BA 1, v.489/B oddiel
Právadzka Michalovce
P.O.Hviezdoslava 1
DKP:50020202342161643

09-12-2012 10:29:34 č.bloku: 142

Pigi čaj 30g	1 ks	0,55 B
Burské or.400g	1 ks	1,69 B
Burské or.400g	1 ks	1,69 B
DomestosPink750ml#	1 ks	1,79 B
Caterine tam 120ks	1 ks	0,77 B
Domestos WCblok1ks	1 ks	0,75 B
Gazd.vajcia M10ks	1 ks	1,99 B
Strúhanka 500g	1 ks	0,59 B
Bageta stred.113g#		
6 ks * 0,25		1,50 B
Orbit Sp. sáč.64g	1 ks	1,89 B
Miňonky 50g	1 ks	0,32 B
Miňonky 50g	1 ks	0,32 B
Miňonky 50g	1 ks	0,32 B
Miňonky 50g	1 ks	0,32 B
Citróny sieť 0,5kg	1 ks	0,69 B
Par.cherry st.500g	1 ks	1,29 B
Teekanne 50g	1 ks	1,89 B
Oravská slanina#		
0,438 kg * 3,89		1,70 B
Casting CG 360	1 ks	4,99 B
Hliva ústřicová	1 ks	1,88 B
Rýchlovar. kanvica	1 ks	9,99 B
MEZISUČET		36,92

CELKOM EUR	36,92
HOTOVOSŤ EUR	50,00
VRÁTIŤ EUR	13,08

Sadzba:	Základ:	DPH:
B 20%	30,77	6,15
CELKOM:	30,77	6,15

na tento výrobok sa nevzťahuje zľava

Pokl.: 001/0212 Uct: 0145 Pc: 01 P
Dátum: 09.12.2012 čas: 10:30:57

Ďakujeme za Vašu návštevu
Zákaznícka linka: 0800 / 152 835
Uschovajte prosím,k príp. reklamácii

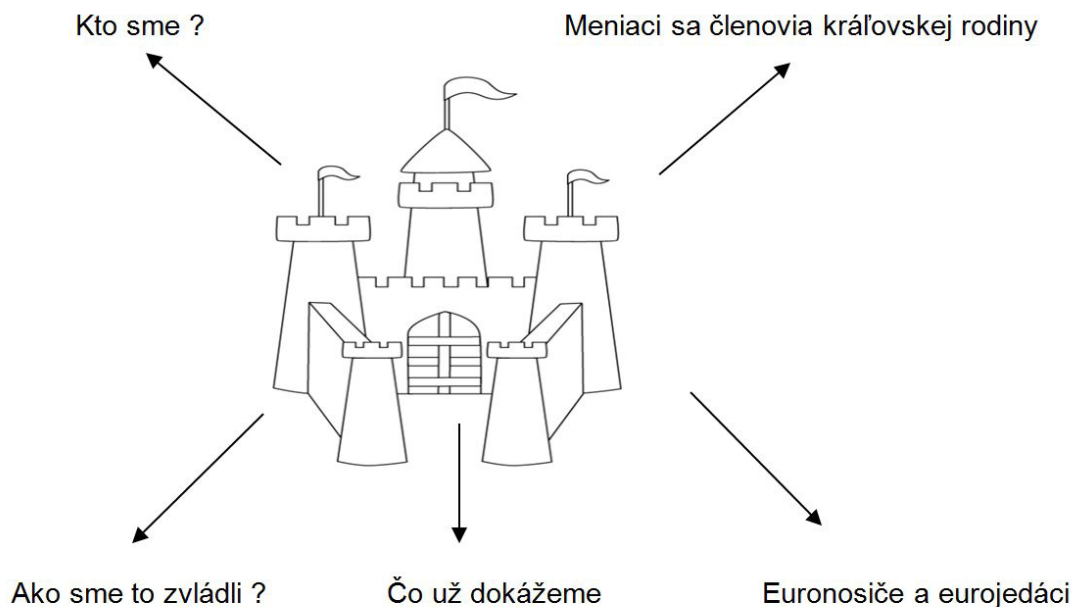
Len to najlepšie na sviatočné dni!
Inšpirujte sa ponukou
zo špeciálneho vianočného letáka.

Obrázok č. 2 Pokladničný blok

Utorok v euráckom kráľovstve

Kľúčové učivo: Euro, cent – mena, ktorú používame pri platení za tovar, ktorý si môžeme kúpiť. Využívame ju na Slovensku ale aj v niektorých iných krajinách. Bankovky a mince sa líšia hodnotou, vzhľadom, majú svoje ochranné prvky. Úspory sú to, čo ušetríme, máme k dispozícii. To, čo minieme na zaplatenie sú naše výdavky. Dôležité je si vhodne rozdeliť príjmy, aby sme si nemuseli požičiavať.

UTOROK V EURÁCKOM KRÁĽOVSTVE

PREČÍTAJTE A ZAPAMÄTAJTE SI SLOVÁ PIESNE:

*Bolo jedno kráľovstvo,
v ktorom býval kráľ,
Ten s kráľovnou Eurikou
osem detí mal.*

*Volali sa Centíci,
súrodenci Euráci.
V tom kráľovstve
veselo si každý nažíval.*

PREČÍTAJTE SI TEXT:

Ministerky euráckeho kráľovstva mali každý prvý deň v mesiaci poradu o stave peňazí v kráľovstve. Raz, keď kontrolovali príjmy a výdavky kráľovskej rodiny, teda kráľovských detičiek zistili veľké problémy. Prasiatka najmladších trojčiat Jednocentíka, Dvojcentíka a Päťcentíka boli úplne prázdne. No a to bol veľký problém, pretože jeho veličenstvo kráľ Euritus I. Bohatý si veľmi potrpel na to, aby sa jeho deti naučili hospodáriť s peniazmi. A tak to vyzerá, že Centíkovia všetky svoje nasporené peniaze minuli. Ale načo míňali svoje peniaze malí Centíkovia? Po dlhých rozhovoroch samozrejme tajných, aby kráľ na nič neprišiel a ťažkých, lebo princíkovia boli veľmi tvrdohlaví, sa ministerky dozvedeli aspoň niečo. Centíkovia tvrdili, že najprv k nim chodili euronosiči, ktorí im peniaze dávali do ich zlatých prasiatok, ale zrazu sa vraj premenili na eurojedákov a všetky nasporené peniaze im zjedli. Ale aj keď boli ministerky veľmi múdre, ani netušili kto, alebo čo sú to tí euronosiči a eurojedáci. Dlho, veľmi dlho rozmýšľali, skúmali a preverovali, ale na nič neprišli. A tak poprosili deti z ľudského sveta, aby im pomohli a zistili, kto tí dvaja sú zač.
(autorka Mgr. M. Paligová).

KLADIEME OTÁZKY NA POROZUMENIE TEXTU

- Čo sa stalo v kráľovstve?
- Na čo kládol dôraz kráľ Euritus I.?
- Kto chodil k Centíkom? Čo tvrdili?
- Kde dávali peniaze Centíci, ktoré im euronosiče dávali?
Čo sa s nimi potom stalo?
- Skúsime pomôcť ministerkám a zistiť - kto to boli euronosiče?

POVINNÁ APLIKAČNÁ ÚLOHA

Nakresli značku euronosičov - € do toho riadku podľa toho, kde ti úspory pribúdajú
vreckové...

starí rodičia...

vinšovanie...

sviatky...

pomoc doma...

známky...

iné (napíš aké)...

Nakresli značku eurojedákov - € tam, kde ti eurojedáci odoberajú úspory
nákup sladkostí...
nákup hračiek...
nákup darčiekov...
iné (napíš aké)...

Zoraď členov kráľovskej rodiny, deti – Centíkov, Eurákov podľa hodnoty, ktorú majú od člena s najmenšou hodnotou po člena s najvyššou hodnotou
(1 c, 20 c, 1 €, 50 c, 2 c, 5 c, 2 €, 10 c).

...

Zoraď členov kráľovskej rodiny, ministerky, kráľa a kráľovnú podľa hodnoty, ktorú majú od člena s najmenšou hodnotou po člena s najvyššou hodnotou
(100 €, 5 €, 200 €, 50 €, 500 €, 10 €, 20 €).

...

APLIKAČNÉ ÚLOHY:

1. Centíci sa hádajú so súrodencami Jednoeurákom a Dvojeurákom, kto z nich je dôležitejší – zahrajte si a vyriešte situáciu, aby sa súrodenci nehádali.
2. Vyber si jednu z papierových bankoviek alebo mincí, ktoré sú na lavici. Porozprávaj o nej, čo najviac informácií – hodnota bankovky, mince, vzhľad (papierová, kovová), ochranné prvky.
3. K piesni vytvorte hudobný sprievod pomocou detských hudobných nástrojov a rytmický pohyb, tanec.
4. Vytvorenie plagátu Eurácke kráľovstvo – Vyber si a nakresli na výkres člena kráľovskej rodiny
– vyfarbi ho, vystrihni a umiestni do Euráckeho kráľovstva.
5. Kráľovná Eurika Márnivá dala svojim deťom tieto matematické úlohy
– Pomôž vyriešiť Centíkom, Jednoeurákovi a Dvojeurákovi tieto matematické úlohy.

Zober si pracovný list.

Prečítaj si úlohy a vypočítaj ich.

Pracovný list po vypracovaní nechaj na lavici.

Meno a priezvisko žiaka _____

V pokladničke dvornej dámy Zelenej je 856,- €.

Kol'ko € jej zostane, ak si nakúpi za 220,- € vianočné darčeky, za 70,- € potraviny a za 5,- € vianočné pohľadnice?

Kol'ko centov budú mať spolu v pokladničke najmladšie trojčatá Centíci, ak im šaško Mincáček dá najprv 4× po 5 centov, potom im pridá 8 krát po 2 centoch a nakoniec im pridá 17 krát po 1 cente?

Kol'ko centov dostanú spolu Centíci za 6,- €, 2 dvadsaťcentovky, 1 päťcentovku?

Kol'ko € dostanú spolu Jednoeurák a Dvojeurák za 4 päťdesiatcentovky a 10 desaťcentoviek?

Nakresli značku euronosičov - € do toho riadku podľa toho, kde ti úspory pribúdajú:

vreckové

starí rodičia

vinšovanie

sviatky

pomoc doma

známky

iné (napíš aké)

Nakresli značku eurojedákov - € tam, kde ti eurojedáci odoberajú úspory:

nákup sladkostí

nákup hračiek

nákup darčiekov

iné (napíš aké)

Zoraď členov kráľovskej rodiny, deti – Centíkov, Eurákov podľa hodnoty, ktorú majú od člena s najmenšou hodnotou po člena s najvyššou hodnotou (1 c, 20 c, 1 €, 50 c, 2 c, 5 c, 2 €, 10 c).

Zoraď členov kráľovskej rodiny, ministerky, kráľa a kráľovnú podľa hodnoty, ktorú majú od člena s najmenšou hodnotou po člena s najvyššou hodnotou (100 €, 5 €, 200 €, 50 €, 500 €, 10 €, 20 €).

Meno a priezvisko žiaka _____

V pokladničke dvornej dámy Zelenej je 856,- €.

Koľko € jej zostane, ak si nakúpi za 220,- € vianočné darčeky, za 70,- € potraviny a za 5,- € vianočné pohľadnice.

Koľko centov budú mať spolu v pokladničke najmladšie trojčatá Centíci, ak im šaško Mincáčik dá najprv 4× po 5 centov, potom im pridá 8 krát po 2 centoch a nakoniec im pridá 17 krát po 1 cente.

Koľko centov dostanú spolu Centíci za 6,- €, 2 dvadsaťcentovky, 1 päťcentovku?

Koľko € dostanú spolu Jednoeurák a Dvojeurák za 4 päťdesiatcentovky a 10 desaťcentoviek?

BLOK 4 Tretí eurácky deň

Kľúčové učivo: Oboznamujeme sa s pojmami: hodnota peňazí, vreckové, sporenie, výdavky, rozpočet, príjem. Vieme sledovať svoje peňažné prostriedky a usmerňovať svoje potreby – dobre hospodáriť s peniazmi a naplánovať si ich výdavky.

Mapa mysle

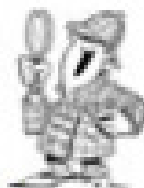
POD LUPOU

Počas 2. euráckeho dňa sme zistili, ako vyzerajú najmladší členovia kráľovskej rodiny – spomínate si? Spoznávali sme, ako sa obliekajú mladšie a staršie trojčatá a aj dvojčatá. No v kráľovstve bývajú aj iní obyvatelia – euroministry, ktoré sa tiež rady parádia.

Vašou úlohou bude zistiť ako. Pomôžte si „zázračnou čarolupou“.

EURODETEKTÍVI

V Euráckom kráľovstve skúmali detektívi aj oblečenie ministeriek Euritusa I. Bohatého a Euriky Márnivej - ministerka Päťky, Desiatky, Dvadsiatky a Päťdesiatky.

Skúmaním a pozorovaním zistili (napíš slovami)

Ministerka	Rubová strana	Lícna strana

EURÁCKE KRÁĽOVSTVO

Ministerky euráckeho kráľovstva mali každý prvý deň v mesiaci poradu o stave peňazí v kráľovstve. Raz, keď kontrolovali príjmy a výdavky kráľovskej rodiny, teda kráľovských detičiek, zistili veľké problémy. Prasiatka najmladších trojčiat Jednocentíka, Dvojcentíka a Päťcentíka boli úplne prázdne. No a to bol veľký problém, pretože jeho veličenstvo kráľ Euritus I. Bohatý si veľmi potrpel na to, aby sa jeho deti naučili hospodáriť s peniazmi. A tak to vyzerá, že Centíkovia všetky svoje nasporené peniaze minuli. Ale načo míňali svoje peniaze mali Centíkovia? Po dlhých rozhovoroch samozrejme tajných, aby kráľ na nič neprišiel a ťažkých lebo princíkovia boli veľmi tvrdohlaví sa ministerky dozvedeli aspoň niečo. Centíkovia tvrdili, že najprv k nim chodili euronosiči, ktorí im peniaze dávali do ich zlatých prasiatok, ale zrazu sa vraj premenili na eurojedákov a všetky nasporené peniaze im zjedli. Ale aj keď boli ministerky veľmi múdre, ani netušili kto, alebo čo sú to tí euronosiči a eurojedáci. Dlho, veľmi dlho rozmýšľali, skúmali a preverovali, ale na nič neprišli. A tak poprosili deti z ľudského sveta, aby im pomohli a zistili, kto tí dvaja sú zač.

(autor: Mgr.Marta Paligová)

EURONOSIČE A EUROJEDÁCI

EURONOSIČE	EUROJEDÁCI

Obrázok č. 2 – Euronosiče a eurojedáci

ÚLOHY

1. Vypočítaj, ako si sporili rodiny, ich príjmy zapíš do tabuľky. (povinná – príloha C)
2. Pomôž kráľovským ministerkám zaplatiť za nákupy tromi rôznymi kombináciami bankoviec a mincí, ktorými môžeme zaplatiť. :-) (príloha D)
3. Vytvor znak našej meny, nalep ho na výkres. (trhacia technika) Napíš, ako sa volá. :-):-)
4. Prečítaj si pokladničný blok a napíš odpovede na otázky v pracovnom liste. :-) (príloha E)
5. Bez slov znázorni 3 predmety (hmotné vlastníctvo) a 3 činnosti (duševné vlastníctvo). :-)
6. Zhudobni báseň „Hlinené prasiatko“, nacvič k piesni aj hudobný doprovod. :-):-):-)

Koľko eur nasporila každá rodina?

rodina	otec	mama	syn	dcéra	spolu
Svrčekovci	230	156	100	120	
Trubačovci	125	212	50	90	
Horákovci	408	220	100	70	
Mazáňovci	220	140	70	90	
Kurpitovci	150	80	20	120	
Sýkorovci	145	90	50	80	

Ktorá rodina nasporila najviac?(vyznač červenou)
Kto najmenej?(vyznač zelenou)

Zaplať nasledovné sumy za tovar rôznymi spôsobmi a zapíš do tabuľky

BLOK 5

Cestujeme po pamiatkach UNESCO

Mapa mysle

SPORÍME NA VÝLET

Vypracujte finančný plán (rozpočet) školského výletu

Do záznamového hárku zapisujte názvy služieb, za ktoré budete musieť zaplatiť počas výletu. Spoločne sa dohodnite na obedovom menu. Pri výbere jedla neberte do úvahy len cenu, ale aj to, že na výlet si nesiete desiatu, v ktorej je vždy niečo sladké. Do prvého stĺpca zapisujte ceny jednotlivých poskytovaných služieb.

Po zrátaní výdavkov v prvom stĺpci, vyriešte problémovú úlohu: Ako znížiť cenu výletu. Navrhnite riešenia ako by ste mohli znížiť cenu výletu.

Po zostavení finančného plánu, vyrátajte sumu, koľko si musíte usporiť za mesiac, ak sa výlet uskutoční v mesiaci jún.

	1. cena na žiaka	2. cena na žiaka
doprava		
obed		
vstupné na hrad		
Spolu:		

ZACHRAŇUJEME KRÁĽOVSTVO

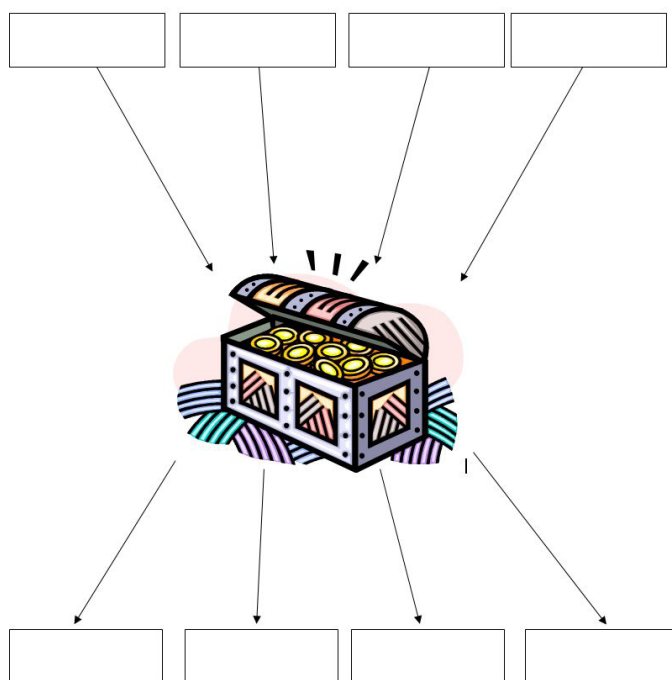
Prečítajte si text:

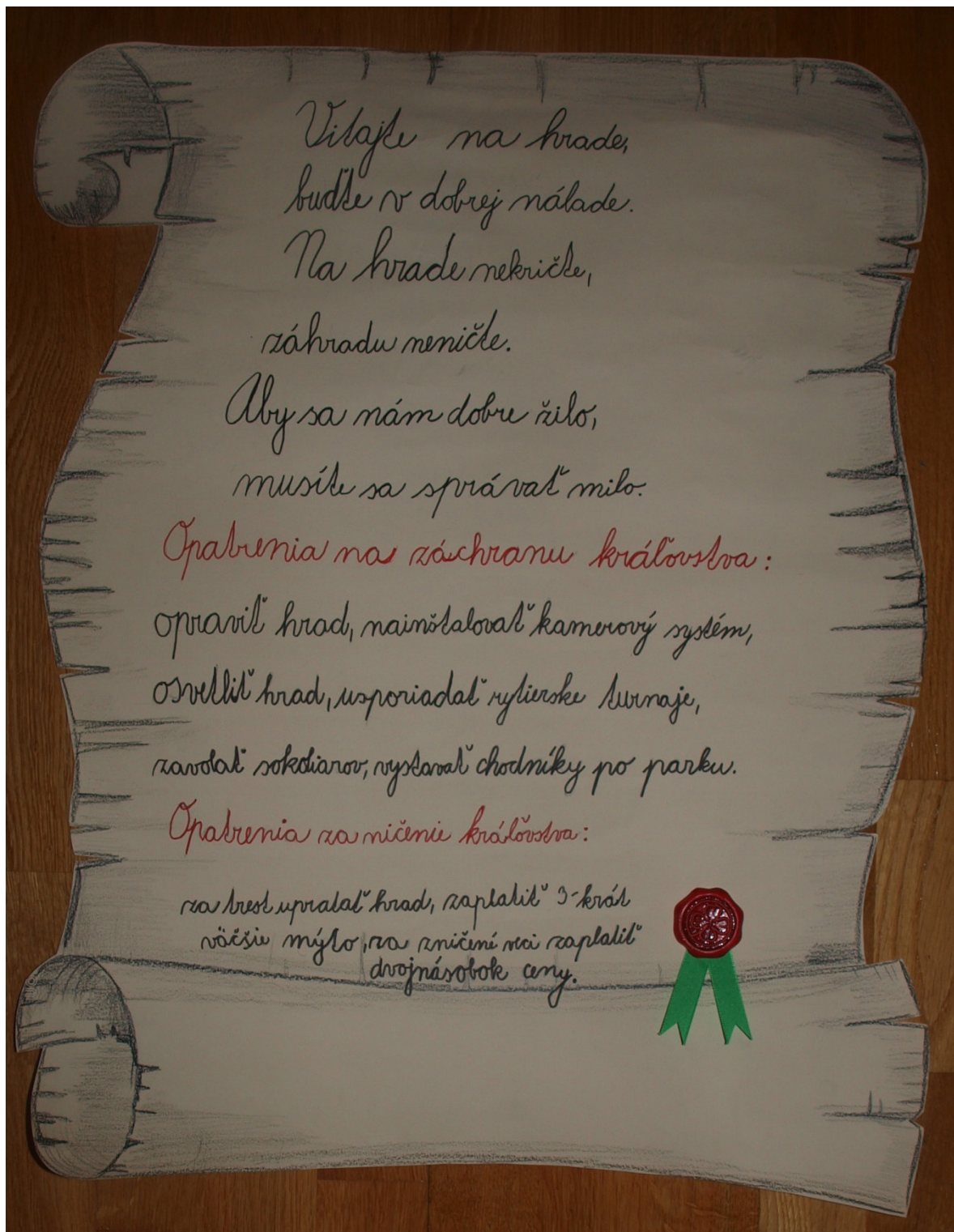
Sláva euráckeho kráľovstva stúpala. Každý chcel poznať tú zázračnú krajinu, kde na stromoch rástli namiesto listov bankovky a ovocie sa zbieralo rovno do peňaženiek, kde krásne cinkalo. Do krajiny sa začalo hrnúť nespočetné množstvo cudzincov. Všetci pri vstupe museli zaplatiť mýto a tak kráľovstvo stále bohatlo. Ale...Niektorí návštevníci boli slušní, prezreli si krásy a bohatstvo kráľovstva a spokojní odišli. No bolo veľa takých, ktorí behali po celom kráľovstve sem a tam, brali všetko, čo okolo seba videli, ničili prírodu, hádzali odpadky do strieborných ligotavých riek a vytrhávali vzácnym vtákom zlaté pierka. Kráľ Euritus I. Bohatý nevedel, čo má robiť. Na jednej strane ho tešilo, že jeho krajina je stále bohatšia, ale keď videl ako krajina pustne a ničia ju turisti, vedel, že to takto ďalej nejde. Jedného rána príbehla k nemu jeho manželka Eurika Márnivá s veľkým plačom mu oznámila, že jej niekto ukradol z kráľovského plášťa obidve nuly a že už nemôže byť jeho manželkou, pretože už nie je dvesto-eurovka, ale len menej urodzená dvojka. No a v tej chvíli prešla kráľova trpezlivosť a vydal kráľovský rozkaz:

*Na známosť sa všetkým cudzincom dáva,
že ich správanie sa nám nepozdáva.
Preto skôr ako nám zlaté slnce zamáva
nech už tu nie je po nich ani správa.
Kráľovský rozkaz je kráľovský rozkaz a ten sa musí splniť.*

A zrazu nastalo v kráľovstve ticho, ticho, ticho...To ticho trvalo tak dlho, že onedlho už nikto o Euráckom kráľovstve nepočul a pomaly zapadalo do zabudnutia. A to kráľ predsa nechcel. Tak čo s tým? Kráľ zvolal kráľovskú radu a radil sa svojimi radcami dlhé hodiny, celé dni...no nevymysleli nič. Tak sa rozhodol požiadať o pomoc obyvateľov kráľovstva. Vyzval ich, aby mu pripravili zoznam opatrení, ako zachrániť slávu a bohatstvo kráľovstva. (Mgr. Marta Paligová)

Príjmy a výdavky

ÚLOHY

1. Nové šaty Euriky Márnivej. Navrhňte novú bankovku v hodnote 200 €. Dodržte niektoré pravidlá: lícna strana – okná, rubná strana- mosty, vytvorte aj ochranné prvky.
2. Kráľ Euritus I. sa chce stretnúť na Spišskom hrade. Nájdite tri trasy ciest, ktorými sa dá dostať z Michaloviec do Spišského podhradia. Vypíšte všetka mestá cez ktoré budete prechádzať.
3. Z pripravených slov, utvorte dvojice, ktoré sa rýmujú. Slová použite v básni, ktorou privítate hostí v kráľovstve.
4. Postavte hrad zo stavebnice, ochráňte ho padacím mostom. (Použite kladku)
5. Do slepej mapy nalepte obrázky hradov a farebne označte podľa legendy

LEGENDA:

červená - hrady, ktoré sme navštívili spoločne s triedou

zelená - hrady, ktoré ste navštívili s rodičmi

modrá - hrady, ktoré chcete navštíviť

(ku každej farbe, vyberte po 3 hrady)

1

Človek a peniaze

„Byť bohatým vždy neznamená byť šťastným.“

Warren Buffett

1.1 VIETE, ŽE...

Peniaze nie sú cieľom života, ale dôležitým prostriedkom na uspokojovanie každodenných potrieb ľudí, realizáciu životných snov. Človek ich získava hlavne prácou svojich rúk, hlavy. Práca predstavuje aj spôsob ako uplatniť svoje vloh a talenty, vedomosti, zručnosti a vytvárať produkty, ktoré slúžia ďalším ľuďom. Viete, že:

- ... najstaršie objavené mince pochádzajú z kráľovstva Lýdia (na území dnešného Turecka) a boli vyrazené okolo roku 600 p. n. l.?
- ... prvé dlžobné úpisy zachované na hlinených tabuľkách v starobylej Mezopotámii z roku 3500 p. n. l. sa používali aj ako platidlo?
- ... potreby človeka majú svoju postupnosť a uspokojenie jednej - z nižšieho radu - je podmienkou vzniku ďalších a ďalších?
- ... vďaka práci (schopnosti pracovať) si človek uspokojuje nielen materiálne ale aj sociálne potreby?

1.2 PENIAZE, ICH VLASTNOSTI A FUNKCIE

Peniaze, aj keď nie v takej podobe ako ich bežne poznáme a používame dnes, pozná ľudstvo už viac ako 2500 rokov. História ich vzniku a vývoja ľudia spájajú s históriou spoločenskej del'by práce, ktorá podmienila vznik **výmenného obchodu**.

Pamätáte si ešte „**výmenné obchody**“, keď ste s kamarátmi dva pre vás osobne **menej hodnotné modely autíčok vymenili za práve to jediné, ktoré vo vašej zbierke chýbalo**?

Keď jednotlivci alebo skupiny majú niečo, čo nepotrebujú a vymieňajú to za veci alebo služby, ktoré potrebujú, alebo v budúcnosti potrebovať budú, dochádza k **naturálnej výmene**. Zaujímavé je, že táto forma výmeny pretrváva niekde viac, inde menej, dodnes. Hovorí sa jej tiež **bartrový obchod**.

Má však vo väčšine prípadov viac nevýhod ako výhod. Vysvetlíme to z vlastnej pozície. Pri takejto výmene musí totiž existovať na trhu človek, ktorý v tom istom čase vlastní presne taký tovar, ako potrebujem ja. A zároveň potrebuje presne ten tovar, ktorý zase vlastním ja. Ak aj takého človeka nájdem práve vtedy, keď ho potrebujem, problém môže vzniknúť pri určení pomeru vzájomnej výmeny (koľko môjho tovaru za koľko jeho tovaru).

AKO SA TI DNES
DARILO, MILÁČIK?

NANIČ!

CHŮĎATKO...
... MOŽNO
ZAJTRA...

MAMI, ČO JE
OCKOVI?

DNES MU NIČ
NEVYŠLO.

VIDÍŠ, TU V KOLÓNII
NEEXISTUJE NIJAKÝ MONETÁR-
NY SYSTÉM. TAK VYUŽÍVAME
VÝMENNÝ OBCHOD.

ČO TO
JE?

TO JE, KEĎ KAŽDÝ VYRÁBA
URČITÚ VEC, O KTOREJ SI
MYSLÍ, ŽE JE UŽITOČNÁ PRE
DRUHÝCH. A POTOM JU PREDÁ
ZA NIEČO, ČO POTREBUJE.

... NAPRIKLAD PEKÁR MÔŽE
PREDÁŤ BOCHNÍK CHLEBA
ZELENINÁROVI ZA TUCET
POMARANČOV

CHÁPEM

ČO MÁME
NA VEČERU?

KĽÚČE OD KORČULÍ

11-1

V minulosti preto ľudia dlho hľadali tovar, ktorý by bolo možné vymeniť kedykoľvek, kdekoľvek a za čokoľvek. V rôznych častiach sveta plnili túto funkciu rôzne tovary, napr. plátno, kusy železa, tabak, mušle, koža, kožušiny, ryby, sušené mäso, soľ, dobytok a pod. Tieto tovary mali vlastnosť peňazí: slúžili ako **prostriedok výmeny** - dali sa zaň vymeniť akékoľvek ďalšie druhy tovarov.

Vlastnosti tovarov, ktoré pôvodne slúžili na uspokojovanie určitej ľudskej potreby ako napr. jedlo, nástroje, zbrane, ozdoby, ošatenie a podobne sa postupne takýmto osobitým používaním začali meniť. Tovy nadobudli aj novú - spoločenskú funkciu. Táto ich výnimočná vlastnosť predstavuje **schopnosť vyjadrovať hodnotu (cenu) iných úžitkových predmetov**. Tieto tovary plnia úlohu **všeobecného ekvivalentu**.

PENIAZE SÚ TOVAR...

Peniaze sú tovar, ktorý je všeobecne prijímaný ako platidlo za iné tovary alebo služby.

Najobľúbenejšou formou peňazí (dnes existujú peniaze kovové, papierové alebo úverové) boli oddávna vzácne i menej vzácne kovy. Majú totiž **vlastnosti**, ktorými najviac vyhovovali ako **nástroj výmeny**:

Stabilita - od peňazí očakávame, že budú mať viac-menej rovnakú hodnotu dnes, zajtra, aj o rok.

Prenosnosť - s rozvojom obchodných ciest nároky na túto vlastnosť vzrástli. Preto k dôležitým úžitkovým vlastnostiam peňazí patrili a stále patria ľahkosť a malé rozmery.

Trvácnosť - tovar používaný ako prostriedok výmeny sa nesmie kaziť, musí mať prijateľne dlhú životnosť.

Deliteľnosť - kožušina, dobytok či plátno boli prakticky ťažko deliteľné a ak aj, tak sa „delením“ znehodnocovali. Najmä zlato a striebro však aj v malých častiach vyjadrovali väčšiu hodnotu.

Rozoznateľnosť - kovy používané ako peniaze boli ľahko rozoznateľné podľa farby. Dokonca obchodníci rozoznali podľa tvrdosti kovov aj ich rýdzosť.

Tieto požiadavky musia, pochopiteľne, spĺňať aj moderné papierové peniaze. Väčšina krajín dnes na výrobu papierových peňazí používa veľmi kvalitný papier. Použitou grafikou a množstvom ochranných prvkov sa bránia proti ich falšovaniu. Svedčia o tom aj bankovky eurozóny – teda aj naše súčasné peniaze (odporúčame využiť hru: *Na falšné bankovky*).

1.3 FUNKCIE PEŇAZÍ

Časom si ľudia uvedomili a ekonómovia to napísali, že peniaze plnia určité funkcie. Je to ich užitočnosť, čiže ako každý tovar aj ony majú svoju **úžitkovú hodnotu** a hodnotu.

Peniaze sú:

- prostriedkom výmeny
- zúčtovacou jednotkou
- uchovávateľom hodnôt

PROSTRIEDOK VÝMENY - PLATIDLO

Bez peňazí si nevieme moderné trhové hospodárstvo ani predstaviť. Transakcia výmeny, pri ktorej sa tovar vymieňal za iný konkrétny tovar, sa používaním peňazí rozčlenila na dve od seba nezávislé časti. Proces

výmenny sa tak oddelil v čase a aj v priestore (tovar - peniaze, peniaze - tovar). Na jednom mieste dostaneme zaplatené za našu prácu (predávame svoju schopnosť pracovať) – spravidla raz za mesiac, na iných miestach vymieňame i viackrát do týždňa zarobené peniaze za tovary a služby, ktoré potrebujeme.

Peniaze ako platidlo použijeme až vtedy, keď nájdeme tovar, ktorý nám vyhovuje. Nemusíme brať ten, ktorý je náhodne prítomný, ako to bolo v časoch naturálnej výmeny. (Odporúčame využiť hru: Výmenný obchod)

ZÚČTOVACIA JEDNOTKA

V peniazoch vieme určiť cenu tovaru alebo služby tak, že tomu každý rozumie. Je to síce abstraktné, ale **jednoznačné kvantitatívne vyjadrenie**, ktoré umožňuje ceny tovarov nielen porovnávať, ale tiež evidovať a účtovať.

UCHOVÁVATEĽ HODNOTY

Sú to peniaze, ktoré spĺňajú **podmienku stability** (= tovar, ktorý je trvanlivý, nekazí sa a vyznačuje sa prirodzenou vzácnosťou), majú aj po čase tú istú cenu, t. j. ich majiteľ si bude môcť za ne aj po čase kúpiť rovnaké množstvo tovarov. To je jeden z dôvodov, prečo sa ľudia naučili odkladať časť zarobených peňazí. Aby mali z čoho žiť, keď nebudú môcť pracovať, aby mali vytvorenú finančnú rezervu, ktorá uspokojuje ich potrebu bezpečia. Alebo pre svoje deti – na vzdelanie, na vstup do života a pod.

Túto funkciu dobre plnili peniaze plnohodnotné, t. j. vo forme vzácných kovov, alebo papierové kryté zlatom. Ťažšie túto úlohu plnia peniaze papierové, lebo ľudia chcú stále viac zarábať a na uspokojovanie svojich potrieb si berú aj úvery.

DLH ALEBO PENIAZE?

Čo bolo skôr? Dlh alebo peniaze ako výmenný prostriedok? O tom sa v súčasnej dobe všeobecnej zadlženosti vedú spory. Záznamy na hlinených tabuľkách zo starobylej Mezopotámie (asi 3500 rokov p. n. l.) svedčia o záväzkoch dlžníkov. Tieto tabuľky v rukách veriteľov predstavovali **dlžobné úpisy**, ich nároky na majetok dlžníkov v rôznej forme. Koľko obilia, dobytka, striebra a pod. je povinný dlžník veriteľovi zaplatiť. Ak nedodrжал napísanú dohodu, na rad prišla osobná sloboda dlžníka alebo jeho detí. Takto sa zo slobodných občanov stávali otroci. Majiteľ takejto tabuľky mohol ňou zaplatiť inému občanovi. V postavení dlžníka sa nič nezmenilo. Iba jeho dlžobný úpis mal v rukách niekto iný. Tabuľky kolovali, stávali sa z nich nástroje platenia – plnili funkciu **platidla**.

1.4 NAŠE POTREBY, TÚŽBY, CIELE

NA ČO POTREBUJEME PENIAZE?

Aby som si mohol kúpiť (vymeniť za ne) to, čo potrebujem. To je najčastejšia odpoveď na túto jednoduchú otázku. Lebo peniaze nás nenasýtia, nezaženú smäd, neochránia pred nepriazňou počasia alebo zložitej doby, v ktorej žijeme.

To je pravda. No vďaka peniazom si vieme uspokojiť základné ľudské potreby, aj tie ďalšie.

POTREBY A MOŽNOSTI ICH USPOKOJENIA

Potreby sú vždy väčšie, než sú naše finančné možnosti. A je jedno, či máme vo vrecku jedno euro alebo milión. Lebo potreby ľudí sú úplne rôzne, odlišné – závisia od veku, vzdelania, krajiny, skratka potreby, priority každého človeka sú iné. Čo však majú spoločné je, že chuť a záujem uspokojiť si svoje potreby, splniť túžby a želania naše alebo iných ľudí, nás poháňa dopredu, k novým cieľom, k novým metám.

ZDROJE SÚ VŽDY OBMEDZENÉ

... aj peňazí máme vždy menej, ako by sme potrebovali. Keď máme niečoho málo, zvyčajne sa začneme správať opatrnejšie, rozvážnejšie. Ak máme málo peňazí ale viac potrieb, musíme sa rozhodnúť: tie isté peniaze môžeme použiť iba raz.

UČ SA A PRACUJ!

Brrr! Pre mnohých mladých toto neznie príliš povzbudivo. No pravda je taká, že bohatstvo jednotlivca i celého ľudstva je založené na práci. Za viac práce, za kvalitnejšiu a výnimočnú prácu dostanú ľudia viac peňazí. Za ne si môžu dovoliť kupovať kvalitnejšie veci, môžu si zaplatiť lepšie školy, dopriať si krajšie, ba i výnimočné zážitky, skrátka žiť lepší život.

Jedine človek z celej živočíšnej ríše disponuje schopnosťou pracovať. Za výsledky ľudskej práce sú ochotní iní ľudia, spoločnosti alebo štát zaplatiť. Aká bude cena našej práce, závisí od rôznych okolností, ale hlavne od nás.

Jednoznačne isté je, že za náročnú, **zložitú prácu** dostanete zaplatené na celom svete viac ako za **jednoduchú**. To isté platí o práci **kvalifikovanej** a o **práci nekvalifikovanej**, na ktorú netreba vyššie vzdelanie (www.naseplaty.sk).

Existujú aj iné zdroje príjmov ako je ľudská práca. Napríklad **dedičstvo** alebo **výhry**. Avšak spoliehať sa na takýto zdroj zabezpečenia vlastnej existencie je veľmi nerozumné. Aj potenciálny dedič sa môže dočkať sklamaní a priazeň pani Šťasteny je veľmi vrtkavá, úplne závislá na náhode.

1.5 TRVALÉ ŽIVOTNÉ HODNOTY

ČO JE DÔLEŽITEJŠIE AKO PENIAZE?

Zdravie. Láska. Priateľstvo. Rodina. Sloboda. Príroda. Práca. Vzdelanie. Charakter. Spoločenské postavenie. Kariéra. Šťastie. Domov. Charita. Mier. Bohatstvo. Priazeň iných ľudí...

To sú najčastejšie opakujúce sa odpovede, ak sa ľudí opýtate, na čom im najviac záleží. To sú ich priority, a keďže ich vyznáva väčšina ľudskej populácie v rôznych krajinách, v rôznych kultúrach, môžeme hovoriť o **trvalých životných hodnotách**.

Potrebujeme pre ich existenciu, pre ich vytvorenie PENIAZE? Pre niektoré životné hodnoty ani veľmi nie, pre iné veľmi výrazne. A dokonca niekto považuje aj peniaze za veľmi dôležité. Natolko, že ich zaradi medzi svoje priority. Pokiaľ je to chápané ako túžba mať stály príjem, aby bol zabezpečený chod domácnosti, aby bola vytvorená finančná rezerva a pod., je to v poriadku. Tým tento človek iba zvyrazňuje, aká je pre neho dôležitá potreba bezpečia a istoty. Určite by nemalo byť zmyslom života pre nikoho zhrňanie peňazí. Takých ľudí nikto nemá rád.

1.6 BOHATSTVO A CHUDOBA

PREČO SÚ BOHATÍ A CHUDOBNÍ?

Pre ľudskú spoločnosť je typická ekonomická a sociálna nerovnosť.

V našej kultúre sa traduje úcta k charakteru chudobných: Chudoba cti netratí... Akoby všetci bohatí prišli k svojim majetkom nekalým spôsobom. Aj rozprávky sa nesú v tomto duchu. Chudobný Jano premohol sedemhlavého draka, dostal pol kráľovstva, princeznú za ženu. A stal sa bohatým... Všetci vieme, že v rozprávkach sú ukryté sny a túžby obyčajných ľudí. Ani dnes nikto nechce byť chudobný...

Nerovnosť sa začína už pred naším narodením. Niektorí prichádzajú do dobre situovanej rodiny, iní do priemernej, ďalší do chudobnejšej a ďalší do úplnej chudoby. Takisto sa rodíme s rôznymi danosťami, vlastnosťami, schopnosťami. To nemôžeme ovplyvniť. No je veľa vecí, ktoré ovplyvniť môžeme a vo veľkej miere sme za svoj život zodpovední sami. Svedčia o tom príklady ľudí, ktorí prišli na svet v sociálne slabšom prostredí a nielenže sa postavili pevne na vlastné nohy, ale dokázali sa zaradiť medzi bohatších a pomáhať aj iným.

ÚLOHA ŠTÁTU

Vyspelé civilizované spoločnosti bojujú proti chudobe, lebo sa cítia zodpovedné za dôstojné prežívanie aj tých ľudí, ktorí sú sociálne a ekonomicky znevýhodnení. Väčšina odborníkov – sociológov, psychológov i ekonómov, sa zhoduje v tom, že kameň úrazu je vo vzdelanosti.

Chudoba ide prevažne ruka v ruke s nezamestnanosťou. Pre ľudí bez práce majú vyspelé krajiny pripravené záchranné siete, no to nerieši podstatu problému. Ak sú bez práce dlhodobo, cítia sa nepotrební, odstrčení od spoločnosti a skôr alebo neskôr nasledujú aj psychické problémy.

VEDIA SA PODELIŤ

Na to, aby ste boli šťastní, nemusíte byť bohatí.

Warren Buffet

Spolupatričnosť, spolucítenie, nezištná pomoc slabším, ochota podeliť sa o prostriedky potrebné k životu s tými, ktorí trpia nedostatkom. To sú znaky humánne, prosociálne orientovaných jednotlivcov a skupín. Nie sú to vlastnosti, črty vrodené. K takémuto uvedomelému správaniu sa treba cieľavedome vychovávať. Potom budú aj naši ľudia nielen solidárni, ale z ich radov bude stále viac a viac pribúdať filantropov.

Solidarita - podporovanie sa navzájom, vzájomnosť, svornosť, družnosť. Niekedy dobrovoľná, inokedy vynútená predpismi, zákonom - napríklad dane, odvody po poisťných fondov sociálneho poistenia.

Filantropia - je také správanie, ktoré vedie k vedomej podpore tretích osôb. Existuje iba na báze dobrovoľnosti.

Pozn.: Warren Buffet - jeden z najbohatších mužov sveta, jeden z najväčších filantropov, autor knihy Snehová guľa

ZAÚJÍMAVÉ INTERNETOVÉ STRÁNKY:

- www.euro.ecb.int
- www.euromena.sk
- www.nbs.sk
- www.euro.vlada.gov.sk
- www.ec.europa.eu/economy_finance/euro/our_currency_en.htm
- www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro
- <http://www.euroinfo.sk>
- <http://www.socreform.sk/index.php>
- www.employment.gov.sk
- www.socpoist.sk

2

Zodpovednosť v rozhodovaní o peniazoch

„Rozhodnutím preberáme zodpovednosť.“

Mária Hankociová

V každodenných životných situáciách robíme rôzne rozhodnutia. V rozhodovaní potrebujeme získať dôležité informácie z rôznych zdrojov a kriticky ich zhodnotiť. Niektoré rozhodnutia sú závažné, majú väčší vplyv na náš život. Preto si potrebujeme:

- určiť kritériá podľa čoho sa budeme rozhodovať,
- navrhnúť, zvážiť viaceré možnosti,
- vybrať si z rôznych možností
- niesť zodpovednosť za svoje rozhodnutie a jeho dôsledky.

Všetky rozhodnutia v súvislosti so spravovaním osobných financií si vyžadujú zodpovednosť.

2.1 ROZHODOVANIE AKO PREJAV SLOBODY

Rozhodovanie je schopnosť, kompetencia, ktorú človek môže získať. A môže sa v nej tréningom zdokonaľovať. Načo je to dobré? Život prináša stále nové možnosti, výzvy, ktoré bude treba riešiť. Nie všetci máme rovnaké predpoklady pre zvládnutie tejto schopnosti. Ani na matematiku či jazyky nemáme rovnaké danosti. Všetci sa však vieme naučiť základy a akú úroveň dosiahneme, zväčša závisí od ďalších okolností. Najviac však od nás samotných. **Rozhodnutím, ktoré je výsledkom rozhodovacieho procesu, preberáme na seba zodpovednosť za dôsledky, za riešenie problému spôsobom, ktoré sme my vybrali.** A to nie je vždy jednoduché.

Prečo niektorí ľudia nechcú prijímať rozhodnutia?

- Majú obavy, strach z možného zlého rozhodnutia, ktoré prinesie nepriaznivé následky.
- Sú ľahostajní, je im blízky alibizmus, nechcú zodpovednosť.
- Chránia si svoje pohodlie, komfortnú zónu – rozhodnutím by si mohli skomplikovať život.

Čo nám rozhodovanie prináša? SLOBODU. Je to trvalá životná hodnota, kvôli ktorej sa vedú vojny a uskutočňujú revolúcie. Všetci poznáme ten tiesnivý pocit neslobody, keď niečo musíme – máme jedinou možnosť,

keď nemáme na výber. Preto je dobré priúčať sa spôsobilosti rozhodovania od malička. Od začiatku si zvykať na to, že sloboda má dve stránky:

1. právo (možnosť výberu, možnosť rozhodovania),
2. povinnosť (zodpovednosť za dôsledok prijatého rozhodnutia).

(Diskusia: Kedy je človek slobodný?)

2.2 FINANČNÉ A NEFINANČNÉ ROZHODNUTIA

V živote robíme rôzne rozhodnutia a niektoré zdanlivo vôbec s peniazmi nesúvisia. Napríklad, keď hľadáme odpoveď na otázku: „Čím budem, keď vyrastiem?“ Pritom voľba povolania má zásadný vplyv na budúce príjmy.

Slovensko je krajinou, kde má väčšina obyvateľov príjmy z pracovného, čiže **zamestnaneckého pomeru**, alebo obdobného vzťahu. Pravdepodobne aj vy, keď skončíte školu, budete si hľadať zamestnanie. Preto tomuto zdroju príjmov venujeme v tejto kapitole najväčšiu pozornosť.

Daňovou terminológiou - ide o príjmy zo závislej činnosti. Druhou skupinou sú **príjmy z podnikania** a z inej samostatnej zárobkovej činnosti. Oveľa menšiu časť tvoria príjmy z **kapitálového majetku**, napr. úroky z vkladov na vkladných knižkách a účtoch v bankách, výnosy z cenných papierov, a **príjmy z prenájmu**. Najmenšiu časť predstavujú **príjmy z príležitostných činností**, ako sú brigády, predaj doma vyrobených, nespotrebovaných produktov, ale napr. aj výhry v lotériách.

Určite viete, že všetky príjmy podliehajú určitému daňovému režimu a zamestnávateľa, podnikateľa, inštitúcie odvádzajú za svojich zamestnancov časť príjmov vo forme **daní z príjmov** do štátneho rozpočtu.

UŽ VIETE, ČO BUDETE ROBIŤ PO SKONČENÍ ŠKOLY?

Väčšina ľudí si chce nájsť nejakú dobre platenú prácu, čiže chce sa zamestnať.

Menej je tých, ktorí chcú pracovať sami pre seba – chcú podnikáť. V oboch prípadoch sa svojim rozhodnutím zaradíte medzi milióny ľudí tejto planéty, ktorí sa živia prácou. Treba urobiť všetko pre to, aby ste ju získali, lebo ďalšie milióny po tom túžia.

OČAKÁVATE OD PRÁCE EŠTE NIEČO INÉ...

... ako zarobiť si dostatok peňazí na slušné živobytie? I keď je toto dosť významný dôvod, stačí vám to? Viete si predstaviť, že by ste celý život robili prácu, mnohokrát v noci, cez víkendy a voľné dni, ktorá vás neteší?

Toto sú najčastejšie uvádzané ďalšie dôvody, prečo ľudia pracujú:

- možnosť seberealizácie,
- radosť z práce,
- možnosť robiť niečo, čo má zmysel, čo poslúži aj iným,
- možnosť rozvíjať svoje schopnosti a zručnosti,
- možnosť realizovať vlastné nápady,
- naplniť vlastné ambície,
- splniť si životné ciele.

Stotožňujete sa s niektorými, alebo máte aj iné dôvody? Je to dôležité, lebo podľa toho budete smerovať svoje ďalšie uplatnenie.

(Nájdite tri profesie, ktoré aktuálne najlepšie zarábajú. Ak viete, čím chcete byť, zistite, či aktuálny zárobok spĺňa vaše predstavy.)

TRH PRÁCE - TENDENCIE

Nech sú vaše sny a plány akékoľvek, jedného dňa vstúpíte na **trh práce**. Na pracovnom trhu sa stretávajú potreby a požiadavky zamestnávateľov (trh **pracovných miest**) s potrebami a požiadavkami uchádzačov o zamestnanie (trh **pracovných síl**). Na tento trh vstupuje všetko práceschopné obyvateľstvo v produktívnom veku, najmä tí, ktorí chcú pracovať. Zabezpečiť rovnováhu medzi ponukou a dopytom na ňom, nie je vôbec jednoduché, je priam nereálne. A ako na iných trhoch - významnú rolu zohráva aj tu - kvalita ponúkaného tovaru.

Väčšina ľudí v priebehu svojho života niekoľkokrát zmení alebo hľadá pracovné miesto. Nájsť vhodnú prácu pritom vôbec nie je jednoduchá úloha, zvlášť pre mladého človeka bez akýchkoľvek skúseností. Náš úspech je ovplyvnený tak reálnou situáciou na trhu práce, ponukou pracovných príležitostí, odbornou úrovňou a kvalitou zručností našej pracovnej sily, ale do veľkej miery aj tým, ako sa vieme na trhu práce pohybovať a zorientovať, k akým informáciám máme prístup a ako ich dokážeme využiť.

Pracovná príležitosť za nami sama od seba nepríde, musíme ju hľadať, dokonca často o ňu súperiť v silnom konkurenčnom boji. Zjednodušene by sme mohli povedať, že i tu dôležitú úlohu zohráva marketing - to ako svoje kvality, schopnosti a zručnosti dokážeme prezentovať a predať. Ako nášho potenciálneho zamestnávateľa dokážeme presvedčiť, že práve v nás nájde presne takého zamestnanca, akého hľadá.

PRÍPRAVA NA PRACOVNÚ KARIÉRU. NAČO SA HODÍM?

„Ešte nie som pripravený, pripravená premýšľať o živote po strednej škole!“ povieť si možno mnohí z vás. Možno naozaj áno, ale je priskoro premýšľať o živote na strednej škole? Ako si môžete napláňovať stredoškolské roky tak, aby ste z nich získali čo najviac?

Napríklad:

Každému z vás sú iste zrejmé podmienky, ktoré musíte splniť, aby ste mohli úspešne ukončiť študovanú strednú školu. Ale tiež nie je pre vás problém zistiť si zoznam tých, ktoré musíte rovnako úspešne zvládnuť, aby ste sa dostali na ďalšie, napríklad vysokoškolské štúdium. Zoznam požiadaviek, ktorý ale nikde nezoženiete, sú schopnosti, zručnosti, ktoré sa učíme mimo „akademických predmetov“. Sú tiež dôležité! V mnohých zamestnaniach, rovnako ako aj na univerzitách, sa zaujímajú tiež o to, ako trávite svoj voľný čas, aké voliteľné predmety ste si na škole vybrali, aké sú vaše mimoškolské aktivity (šport, skauting, mládežnícka skupina, environmentálne aktivity), vaše doterajšie platené, ale aj dobrovoľnícke, pracovné skúsenosti, brigády a iné.

Keď si začnete hľadať svoje prvé zamestnanie, najťažšia otázka na ktorú budete musieť odpovedať, bude pravdepodobne: „Nuž, aké máte skúsenosti?“

Napriek tomu, že ste ešte neboli zamestnaní, máte veľa dôležitých zručností a skúseností, ktoré zamestnávateľia považujú za hodnotné. Viete o nich? Ste si ich vedomí a viete ich aj používať? Poznáte tiež svoje slabé stránky? Ak áno, máte obrovskú výhodu! Využite čas svojho stredoškolského štúdia na rozvinutie toho, v čom ste dobrí, a minimalizujte svoje slabiny.

PRÍJEM V ČISTOM

Aj vy ste sa už zbežne zorientovali, ktoré profesie najviac „vynášajú“? Zistili ste tiež, že v inzerátoch, na internete, a potom aj na pracovnej zmluve sú iné sumy, ako naozaj človek na ruku alebo na účet dostane? Či už ide o mesačnú alebo hodinovú cenu práce, ide o **hrubú mzdu** (HM), resp. **plat v hrubom** (tzv. brutto príjem).

Hrubá mzda = základná (tarifná) mzda

+ prémie + príplatky + odmeny + náhrady mzdy za dovolenku + zdaniteľné benefity

Zo zákona zamestnávateľovi vyplýva povinnosť prispievať za svojich zamestnancov do fondov zdravotného a sociálneho poistenia. Zároveň musí vypočítať v percentách predpísanú výšku odvodov na jednotlivé druhy poistenia z hrubej mzdy a odviesť tieto peniaze za každého zamestnanca. Až potom vypočíta mzdovú účtovníčku základ dane z príjmu, z neho príslušnú daň, túto tiež odráta z HM a zvyšok dostane zamestnanec ako **čistú mzdu**.

Čistá mzda = hrubá mzda – odvody na zákonné poistenie – daň z príjmu

ODVODY, DANE – NUTNOSŤ? ALEBO?!

Tí, ktorí pracujú, môžu mať pocit, že štát ich oberá o časť ich zarobených peňazí. Ale len do okamihu, kým sa aj oni nestanú sociálne a ekonomicky odkázaní na pomoc, podporu zo spoločných zdrojov.

Málokto si cieľavedome vytvára finančnú rezervu pre prípad, že nebude môcť pracovať či už dočasne alebo dlhodobo. Napríklad pre to, že je chorý, lieči si úraz alebo má zníženú pracovnú schopnosť alebo je starý a pracovať už nevládze. A tak **štát zákonom zaväzuje** všetkých, ktorí príjmy majú, k určitej solidarite. Preto sa tento systém nazýva aj **záonné poistenie**. Znamená to, že odvody, t. j. poistné sa platiť musia a neplnenie tejto povinnosti je štátnymi orgánmi vymáhatelné.

Odvody na zdravotné, nemocenské, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti sú súčasťou verejných financií. Ich výška sa určuje v percentách z hrubého príjmu, pre spôsob výpočtu a aktualizácie sú vydávané osobitné predpisy Ministerstvom práce, rodiny a sociálnych vecí SR.

Okrem zamestnancov a zamestnávateľov platia odvody od určitej výšky príjmu aj **samosťatne zárobkovo činné osoby** (živnostníci). Za nepracujúce osoby (hlavne deti, študentov a dôchodcov) je povinný do zdravotného poistenia prispievať **štát**.

POISTNÉ - KTORÉ A KAM

Sociálna poisťovňa

- na nemocenské poistenie
- na starobné poistenie
- na invalidné poistenie
- na poistenie v nezamestnanosti

Zdravotné poisťovne

- na zdravotné poistenie

Podobnú funkciu plní **daňový systém**. Sústreďovaním daní do štátneho a miestnych rozpočtov a ich pre-rozdeľovaním sa sledujú obecné a celospoločenské záujmy. Z týchto zdrojov dostanú niektorí občania peniaze na svoj účet, väčšina ale nie. No prospech z nich má každý. Aj tí, ktorí konkrétnu čiastku nedostali. Z verejných, spoločných zdrojov sa financuje školstvo, veda, bezpečnosť krajiny, zdravotníctvo, doprava atď. Pravdaže, všade je prostriedkov menej, ako by sme potrebovali, ale bez našich daní by tam bolo prázdno, lebo dane (priame a nepriame) sú najväčšou položkou na strane príjmov týchto rozpočtov.

DAŇ Z PRÍJMU

Je najdôležitejšou z priamych daní a pracujúci občania ju pocítia okamžite pri prvej výplate (pri splnení ostatných podmienok). Jej výška – pri rovnakej sadzbe - závisí od viacerých faktorov, najviac však od skutočnej pracovnej schopnosti, t. j. od ceny práce, čiže mzdy (hrubej).

Keďže štát počíta s tým, že na reprodukciu, **obnovu pracovnej sily** (schopnosti pracovať) potrebujeme určité nevyhnutné prostriedky, tieto nám nezdaňuje. Každý rok sa vypočíta táto čiastka ako 19,2 násobok životného minima a odpočíta sa od celkovej zdaniteľnej mzdy.

- Prečo každý rok? Lebo **životné minimum** ako suma nutných výdavkov na živobytie každý rok vzrastie o priemernú mieru inflácie.
- Prečo konštanta 19,2 percenta? Lebo takto to vyrátali odborníci parlament SR zákonom schválil.

Nezdaniteľná časť základu dane = nezdaniteľné minimum

... berieme do úvahy pri výpočte **základu dane z príjmov fyzických osôb (ZD)**

Základné mzdové výpočty

Príklad

HRUBÁ MZDA	1000,00
- mínus poistné (sociálne + zdravotné 13,4 % v r. 2013)	-134,00
- mínus daň z príjmu (r. 2013 väčšina 19 % zo ZD)	-105,38
= ČISTÁ MZDA	760,62

Pomocné výpočty:

• poistné $1000 \times 13,4$	134,00
• základ dane z príjmu	
hrubá mzda	1000,00
poistné	-134,00
nezdaniteľné minimum (2013)	-311,32
= základ dane z príjmu (ZD)	554,68
• daň z príjmu	
$19 \% \text{ zo ZD} = 554,68 \times 0,19$	105,38

2.3 KAM A AKO PENIAZE ODCHÁDZAJÚ

Ako vo všetkých vyspelých štátoch sveta, aj obyvatelia Slovenska dostávajú do rúk (na účty v bankách) väčšinu príjmov v peňažnej podobe. Takto aj podstatná časť odchádza – premieňa sa na výdavky za tovary a služby, ktoré uspokojujú naše životné potreby.

Keď dostaneme výplatu, alebo si vyberieme úroky či výhru v lotérii, sú to čisté, **disponibilné**, t. j. použiteľné, príjmy. Inými slovami, môžeme ich použiť na zaplatenie za nákupy, služby alebo jednoducho odložiť. Pomerne veľký balík peňazí získavajú slovenskí občania zo zdrojov **verejných financií**, ako sú napríklad dôchodky, štipendiá, sociálne výpomoci alebo podpory v nezamestnanosti. Ako a v akej forme prichádzajú tieto peniaze do rúk príjemcov? Buď v **hotovosti** alebo **bezhotovostne** na účet v banke.

AK BERIEME I PLATÍME V HOTOVOSTI

Chcem peniaze na ruku. Poznáte iný výraz? Na drevo, keš (cash), dlaňovka, čistá ruka atď. Stále menej a menej zamestnávateľov je ochotných vyplácať mzdu v hotovosti. Je stále menej firiem, inštitúcií, v ktorých je v mesiaci deň „D“, teda deň, kedy sa berie výplata, deň, kedy sa - akože - robí za peniaze, lebo v tento deň si peniaze naozaj zamestnanci aj domov odnesú. To však neznamená, že v tých ostatných podnikoch a inštitúciách nie je pevne stanovený deň výplaty. Ale uprednostňujú v nich prevod peňazí z účtu podniku na účty zamestnancov. Nie sú ochotní znášať riziká a náklady spojené s výplatom miezd v hotovosti na pracovisku...

MÁME PENIAZE! ČO S NIMI?

Ľahká otázka, ľahká odpoveď: Predsa minúť! Všetci dobre vieme, že peniaze sa míňajú ľahšie, ako sa zarábajú. Viete, že rodina, domácnosť je ako firma: príjmy by mali pokryť výdavky, ba ešte by malo niečo zostať do rezervy. To je **hospodárnosť**, čiže uvedomelé vynakladanie prostriedkov. Súčasťou hospodárneho správania sa je šetrenie, úspora. V riadení osobných financií to znamená, že z každého príjmu dokážem časť ušetriť, odložiť.

Akým spôsobom uhrádzame náklady spojené s chodom domácnosti a ostatné výdavky? Hotovostne, bezhotovostne, aj ich kombináciou. Často využívame služby bánk a pošty.

POŠTOVÝ PLATOBNÝ STYK

Šeky, šeky, samé šeky... Poznáte to z domu? Za stravné, nájomné, krúžky, poistenie, telefón, mobil, odvoz smetí, atď., atď. Veľmi často nesprávne nazývané šeky alebo zloženky (z češtiny) a ešte donedávna tiež poštové poukázky. Nájdeme ich doma v schránke a spravidla ich treba uhradiť. Od roku 2002 platí poštou zavedený názov **poštové poukazy**.

TYPY POŠTOVÝCH POUKAZOV

Poštový poukaz na účet - týmto poukazom posielame peniaze príjemcovi na účet v banke a v živote sa s ním stretnete najčastejšie. Na pravidelné úhrady platieb posielajú firmy a inštitúcie svojim klientom kompletne predtlačené poukazy. Tu netreba nič vyplňovať, iba na pošte uhradiť. Ďalší druh poštového poukazu na účet s čiastočne predtlačenými údajmi sa môže vyplniť strojom – má označenie S, alebo ručne – vpravo hore má písmenko R.

Okrem toho na pošte pri okienku v prípade potreby dostanete bianko poukaz, kde treba všetky údaje vyplniť. Musíme ich vyplniť správne presne podľa obchodných podmienok pošty, preto je dobré sa to jednoducho naučiť. Ušetríte si čas, budete mať istotu, že vaša platba prišla načas na účet adresátovi a nemusíte pracovníčke pošty vysvetľovať, prečo potrebujete ďalší poukaz. Ona vám podľa interných pokynov môže dať len obmedzený počet tlačív (max. 5 kusov)

POŠTOVÝ POUKAZ NA ÚČET – PODACÍ LÍSTOK Slovenská pošta, a. s., Parížska cesta 9, 975 99 Banská Bystrica 1 Záp. v OR OS Banská Bystrica, v odd. Sa, vl. č. 803/S IČO: 36831124, IČ DPH: SK2021879959 PODACIE ČÍSLO		PODACIE ZNAKY OKR. PEČ. POD. ČÍS.		POŠTOVÝ POUKAZ NA ÚČET RI SUMA EUR cent K. SPRAC. K. SL. K. PROD.		
VÝPLATNÉ V HOTOVOSTI KÓD SLUŽBY KÓD PROD.		ČÍSLO ÚČTU IBAN (vyplňte zľava v prvom riadku)		SLOVOM EUR cent (centy uvedte číslom)		
SUMA EUR cent		ADRESÁT		ODOSIELATEĽ (VYPLŇTE VEĽKÝMI TLAČENÝMI PÍSMENAMI)		
ČÍSLO ÚČTU IBAN		ŠPECIFICKÝ SYMBOL		MENO		
VARIABILNÝ SYMBOL		REFERENČNÉ ČÍSLO		PRIEZVISKO		
ŠPECIFICKÝ SYMBOL		SPRÁVA PRE ADRESÁTA		ULICA/OBEC		
ADRESÁT		ČÍSLO		PSČ		
ODOSIELATEĽ		DODÁVACIA POŠTA		ČÍTACIA ZÓNA – NEVPISUJTE ŽIADNE ÚDAJE! 3 9 0 3		

Poštový poukaz na výplatu – uplatňuje sa tiež v kombinovanom platobnom styku, ale opačným smerom ako poukaz U. Tento slúži **na výplatu** peňazí. Má fialovú predtlač a prostredníctvom neho **z účtu odosiela- teľa** peniaze na pošte v hotovosti dostaneme, napr. vrátiť vám preplatok za stravné alebo vám pošlú hono- rár za článok do novin a pod. Vtedy nemusíme nič vyplňovať, iba sa podpísať...

POTVRDENIE PRE PRÍJIMATEĽA		Poštový peňažný poukaz E Kód operácie 40	
Suma EUR cent cent EUR		Poukázaná sumu prijal..... Podpis..... Preukaz totožnosti	
Podacie znaky Výplatné		Suma EUR cent Výplátne podmienky Platnosť do	
Názov účtu Platnosť do		Názov účtu odosielaťa Číslo účtu Kód banky	
Účel Adresát		Adresát Kód adresáta Konšt. symbol	

Medzinárodný platobný príkaz

Má názov EUROGIRO /čítaj eurožiro/ a slúži na zasielanie hotovosti do rúk alebo na účet príjemcu v zahraničí v určenej mene.

			EUROGIRO	Medzinárodný platobný príkaz	Evid. č. 0029327
	Mena	Platiteľ (meno, adresa)			
	Poskytovaná suma				
Kurz k Sk	Doklad totožnosti, rod. č.				
Vplatená suma v Sk	Príjemca (meno, adresa, PSC, krajina)*				
Sadzba v Sk	Číslo účtu príjemcu				
☐ OUR (platiteľ hradí všetky poplatky)**	Názov banky príjemcu				
☐ BEN (platiteľ hradí len poplatok PB)**	Platobný titul				
Sadzba a vplatená suma v Sk	Správa (SS, VS, č. fa príp. odkaz)				
Dátum podania					
Hrubo orámovaná časť vyplňuje platiteľ púščkovým písmom! *pri výplate na účet vyplní iba meno a krajinu ** bližšie informácie nájdete na zadnej strane					
PB-30-117 (v 11 2002)					

PENIAZE V BANKE

Pomaly ale isto aj na Slovensku rastie objem peňazí ktorých pohyb sa realizuje v rámci **bezhotovostného platobného styku**. Je stále viac rodín, ktoré majú aspoň jeden účet v banke a využívajú jej služby, servis. Peniaze, ktoré nám niekto pošle, banka pripíše na náš účet. Čiastky, ktoré treba odoslať, prevedie na iný účet v tej istej alebo v úplne inej banke. Tieto prevody sa uskutočňujú bez pohybu peňazí v hotovosti, preto hovoríme o **bezhotovostnom platobnom styku**. Ale pozor!

bezhotovostný = bez hotovosti ≠ bez peňazí

AKO DISPONOVAŤ S PENIAZMI NA ÚČTE

Tí, ktorí majú účet v banke, vám potvrdia, že otvorenie účtu nie je žiadny problém. (Podrobnejšie v kapitole Načo sú nám banky). Pre občanov sú to najčastejšie **osobné** (bežné) **účty**. Tam im posiela zamestnávateľ výplatu a tieto peniaze sú im kedykoľvek k dispozícii. Čo to znamená? Že si ich môžu kedykoľvek vybrať a naložiť s nimi podľa vlastného uváženia. Je lepšie vybrať len potrebné čiastky a zvyšok nechať v banke.

Úročenie na takýchto účtoch je najnižšie, lebo z pohľadu banky sú to **vklady na požiadanie**, a teda banka ich musí mať pre potreby klientov neustále v pohotovosti. Ich využitie na bankové podnikanie je značne obmedzené.

Tieto účty treba čo najviac využívať na bezhotovostné zaplatenie našich záväzkov prostredníctvom banky. Ako sa to robí? Pomocou **príkazov na úhradu** alebo na **inkaso**, ktoré môžu byť buď **trvalé** alebo **jednorazové**. Sú to **nástroje bezhotovostného platobného styku**. Banka bez nášho písomného súhlasu nemôže odčerpať z nášho účtu ani cent. To isté platí aj pri úhrade nákupu v obchode prostredníctvom bankovej karty alebo pri nákupe v internetovom obchode.

AK PREDSA POTREBUJEME HOTOVOŠŤ...

Napriek tomu, že v maximálnej miere využívame bezhotovostný platobný styk, občas potrebujeme aj peniaze v hotovosti. Ak nemáme platobnú kartu, alebo práve nefunguje bankomat, k peniazom sa dostaneme pri priehradke v banke. V takom prípade je treba vyplniť pokladničný doklad, preukázať sa platným identifikačným dokladom a podpísať sa presne podľa podpisového vzoru - ako sme sa podpísali pri otváraní účtu. Rovnakým spôsobom môžeme peniaze aj vkladať. Počítajte s tým, že každá banka má vlastné tlačivá na vklad a výber peňazí, preto ich treba vyplňovať podľa vystaveného vzoru.

<http://www.slsp.sk/downloads/tlacivo-vklad-vyber.pdf>

SLOVENSKÁ SPORITELŇA

Typ transakcie: Typ transakcie

Název účtu: _____

Číslo účtu: _____ /0900

Suma a mena: _____

Dátum: _____

Variabilný symbol: _____

Konštantný symbol: _____

Špeciálny symbol: _____

Poznámka: _____

Číslo vrecka do nočného trezora/uzatvoreného obalu*: _____

Súhlasím, aby sa tento Bankový obchod riadil všeobecnými obchodnými podmienkami vydanými Slovenskou sporiteľňou, a.s., Tomášikova 48, 832 37 Bratislava, IČO: 00151653, zapísanou v obchodnom registri Okresného súdu Bratislava I, oddiel Sa, vložka č. 601/B (ďalej „Banka“) s účinnosťou od 1. 8. 2002, Sazobníkom a podmienkami určenými Bankou Zverejnením, za ktorých sa tento Bankový produkt poskytuje, s ktorým som sa oboznámil, súhlasím s nimi a zaväzujem sa ich dodržiavať.

Podpis(y) a pečiatka klienta: _____ Likvidoval: _____

Kontroloval: _____

Dôležité: Povinné údaje vyplniť v bielym vyznačených zastiach.
*Údaj je povinný len v prípade, ak pokladničný doklad slúži na pripísanie hotovosti odovzdávanej prostredníctvom nočného trezora alebo uzatvorených obaloch.

Pokladničný doklad - vklad a výber

PENIAZOM PODOBNÉ PROSTRIEDKY

Čo je to za nezmysel?! A predsa! Každý z vás sa už s touto formou platidiel stretol. Ak ste chceli, aby pošta doručila list vašej priateľke či priateľovi, nalepili ste naň známku. Keď ste si vybavovali pas, museli ste priniesť kolok. Ak zamestnávateľ vašich rodičov nemá vlastnú jedáleň, zaobstará im stravné, resp. tzv. relax lístky, ktoré možno použiť v bufetoch, reštauráciách a vybraných zariadeniach. To všetko sú **ceniny**. Ceniny sú prostriedky, ktoré majú svoju číselnú, t. j. **menovitú hodnotu**, a možno nimi platiť za určitý druh tovaru alebo služieb.

Zavedli sa z racionálnych, praktických dôvodov, najmä na obmedzenie používania hotových peňazí za vybrané služby a tovary. S rozvojom elektronického bankovníctva a čipových kariet strácajú ceniny svoju trhovú pozíciu a zrejme sa ich používanie bude stále viac a viac redukovať.

2.4 OCHRANA OSOBNÝCH ÚDAJOV

Práve banka je miesto, kde bez identifikácie osobnosti nič nevybavíme. Pracovníci banky nieže môžu, ale musia vyžadovať platné doklady pri komunikácii s klientmi. Je to v obojstrannom záujme, ale ide hlavne o ochranu nášho majetku, našich peňazí. Preto pri osobnej komunikácii s bankou majme pripravený občiansky preukaz alebo pas. Podľa fotografie, dátumu narodenia, rodného čísla, adresy bydliska pracovníci banky zistia, či majú dočinenia s oprávnenou osobou. Zároveň môžeme mať istotu, že naše osobné údaje nikto nezneužije, lebo banky, podobne ako iné inštitúcie sú viazané zákonom na nakladanie s nimi.

„Ochrana údajov patrí do oblasti základných ľudských práv a slobôd. Účelom tejto ochrany je chrániť práva a slobody každého, koho osobné údaje sa na našom území spracovávajú alebo sa majú spracúvať v zahraničí. Ochrana osobných údajov v Slovenskej republike musí spĺňať požiadavky zabezpečenia ochrany osobných údajov na štandardnej európskej úrovni.“

(cit. portal.gov.sk)

Na spracúvanie osobných údajov dávame svoj súhlas. Bez tohto súhlasu nemôžu údaje o nás spracúvať a zároveň s nimi môžu nakladať len v zmysle nášho súhlasu. Vopred musíme byť informovaní, na aký účel sa naše osobné údaje budú používať a v akom rozsahu.

Osobitne citlivým je používanie všeobecne platného a použiteľného identifikátora, ktorým je rodné číslo, keďže je to jedinečný a neopakovateľný údaj o občanovi SR. Aj kombinácia viacerých údajov – napr. meno, priezvisko a adresa trvalého bydliska, predstavuje súbor osobných údajov, ktoré môžu byť predmetom ochrany, lebo podľa nich vieme identifikovať konkrétnu osobu.

Najčastejšie sa identifikujeme pri vstupe do rôznych budov, inštitúcií. Majú právo od nás požadovať tieto údaje: meno, priezvisko, titul, štátnu príslušnosť, číslo občianskeho alebo služobného preukazu, resp. pasu. To všetko môžeme vedieť naspamäť, ale pravdivosť týchto údajov si oprávnený pracovník spravidla preverí podľa dokladu. Preto sme povinní takýto doklad, kde sa tieto údaje nachádzajú, predložiť.

Na druhej strane zákon č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov nám zaručuje, že naše údaje nebudú zneužitú. Tiež musíte počítať s tým, že aj vy sa môžete ocitnúť na druhej strane. To znamená, že pokiaľ budete pracovať v spoločnosti, ktorá prichádza do styku s údajmi klientov, aj vy budete vyškolení, ako s nimi zaobchádzať a budete viazaní mlčanlivosťou.

ROZHODOVANIE

Rozhodovanie je schopnosť, kompetencia, ktorú človek môže získať. A môže sa v nej tréningom zdokonaľovať. Načo je to dobré? Život prináša stále nové možnosti, výzvy, ktoré bude treba riešiť.

Nie všetci máme rovnaké predpoklady pre zvládnutie tejto schopnosti. Ani na matematiku či jazyky nemáme rovnaké danosti. Všetci sa však vieme naučiť základy a akú úroveň dosiahneme, zväčša závisí od ďalších okolností. Najviac však od nás samotných.

Rozhodnutím, ktoré je výsledkom rozhodovacieho procesu, preberáme na seba zodpovednosť za dôsledky, za riešenie problému spôsobom, ktoré sme my vybrali. A to nie je vždy jednoduché.

Prečo niektorí ľudia nechcú prijímať rozhodnutia?

- majú obavy, strach z možného zlého rozhodnutia, ktoré prinesie nepriaznivé následky,
- sú ľahostajní, je im blízky alibizmus, nechcú zodpovednosť,
- chránia si svoje pohodlie, komfortnú zónu – rozhodnutím by si mohli skomplikovať život.

ČO NÁM ROZHODOVANIE PRINÁŠA? SLOBODU.

Je to trvalá životná hodnota, kvôli ktorej sa vedú vojny a uskutočňujú revolúcie. Všetci poznáme ten tiesnivý pocit neslobody, keď niečo musíme – máme jedinou možnosť, keď nemáme na výber. Preto je dobré priučať sa spôsobilosti rozhodovania od malička. Od začiatku si zvykať na to, že sloboda má dve stránky:

- právo (možnosť výberu, možnosť rozhodovania),
- povinnosť (zodpovednosť za dôsledok prijatého rozhodnutia).

(Diskusia: Kedy je človek slobodný?)

Rodinné peniaze 3 a rozpočet

Byť šetrný je už samo o sebe veľké bohatstvo...

3.1 PRÍJMY A POTREBY – NAŠE A SPOLOČNÉ

VIEME PENIAZE ZAROBÍŤ...

Kedysi sa o Slovákoch tradovalo, že sa vedia k robote postaviť, že sa žiadnej práce nezľaknú. Boli známe profesie, vďaka ktorým sme sa ako národ preslávili v blízkej i vzdialenejšej cudzine. Aj dnes štatistiky hovoria o tom, že našinci sa chcú živiť poctivou prácou a keď ju nenájdu doma, hľadajú inde.

Faktom zostáva, že napriek vysokej miere nezamestnanosti väčšina peňazí, ktoré prichádzajú do našich domácností, sú príjmy zo zamestnaneckého pomeru. Na druhom mieste sú príjmy z podnikania, čiže tak isto - pracovné príjmy.

Už vieme, že je rozdiel medzi sumou, ktorá je napísaná v pracovnej alebo v manažérskej zmluve, a tým, čo skutočne zarobíme. Čiže tým rozdielom sú odvody do poisťovních fondov a daň z príjmu. No často sa stáva, že je rozdiel aj medzi čistou mzdou (platom) a sumou, ktorá nám zvýši zostatok na našom účte po výplate.

AKÉ MÔŽU BYŤ SKUTOČNÉ PRÍJMY?

Záleží od toho, aké zdroje príjmov máme. Skutočný disponibilný príjem zamestnanca môže byť vyšší než je jeho čistá mzda alebo aj nižší. Ak bol s chorým dieťaťom niekoľko dní doma, nedostane mzdu (lebo vtedy nepracoval), ale dostane zo Sociálnej poisťovne na deti ošetrovné. Okrem toho dostane zo SP poštou alebo na účet **prídavky na deti**, ktoré tiež zvyšujú disponibilný príjem rodiny.

čistá mzda ≠ disponibilný príjem

Okrem toho aktuálnu mesačnú výšku disponibilného príjmu jednotlivca (rodiny) môžu ovplyvniť aj iné okolnosti. Niektoré rodiny majú viacero zdrojov príjmov, iné sú odkázané iba na malé peniaze z verejných financií. Nikto by však nemal zostať bez akýchkoľvek prostriedkov na živobytie. Preto náš sociálny systém pozná pojem životné minimum a jeho ekonomickým obsahom je čiastka, ktorá skutočne slúži len na to najnutnejšie.

Vyspelosť štátu, ekonomiky sa posudzuje podľa toho, ako sa dokáže postarať o tých ktorí nemôžu pracovať, najmä o deti a starých ľudí. No zo spoločných zdrojov občas dostávajú prostriedky aj tí, ktorým sa veľmi nechce pracovať. Nízky príjem takto odkázaných občanov by ich mal motivovať k zabezpečeniu prostriedkov na živobytie prácou...

Z toho vyplýva, že úplná väčšina dospelých má nejaký príjem na zabezpečenie svojich potrieb. Ako s ním nakladajú? Rôzne. Odborníci na financie potvrdzujú, že vieme peniaze zarobiť, ale menej už vieme efektívne a účelne s nimi nakladať.

(Aké je životné minimum jednotlivca a ako 4-člennej rodiny s 2 deťmi do 15. rokov? Aké dávky môžu občania dostať z nemocenského poistenia, resp. zdravotného?)

3.2 OSOBNÝ ROZPOČET

VIEME PENIAZE AJ ROZUMNE POUŽIŤ?

Poznáte ľudí, ktorí majú sústavne problém vyjsť so svojimi peniazmi? Alebo patríte aj vy medzi nich? Dá sa s tým vôbec niečo robiť? Určite áno. Dnes už existuje veľa dobrých kníh, rád, návodov, ako sa naučiť hospodáriť s peniazmi, ako sa naučiť ovládať ich, aby peniaze neovládli nás.

Jednou z možností, ako riadiť svoje peniaze, je, že si budete pravidelne plánovať a evidovať svoje príjmy a výdavky. Ak si zvyknete zostavovať si svoj osobný rozpočet, neskôr vám nebude robiť problém ani rodinný rozpočet.

Rozpočet je nástroj riadenia, je to finančný plán.

NA ČO JE ROZPOČET DOBRÝ?

- pomáha jednotlivcovi alebo rodine zvládnuť požiadavky, ktoré na nich kladie život v ekonomickej oblasti,
- v prehľadnej forme poskytuje informácie o peňažných tokoch v domácnosti (aktuálnu výšku príjmov a výdavkov),
- umožňuje aktívne ovplyvňovať ekonomickú situáciu v rodine,
- prinesie úžitok hmotný (úsporu, rezervu) aj nehmotný (slobodu).

ČO POTREBUJEME?

1. rozhodnutie ZAČAŤ
2. VYTRVALOSŤ (minimálne 3 mesiace, optimálne aspoň 2 roky)
3. technické pomôcky – pero, papier, kalkulačka, alebo počítač

Postup – jednoduchý – 5 KROKOV

1. krok – zoznam všetkých PRÍJMOV A VÝDAVKOV (prípravná fáza)

- Vytvoriť si zoznam všetkých čistých **príjmov**.

Rodina: preddavok na mzdu, vyúčtovanie, materské, nemocenské, prídavky na deti, úroky, dary, výhry...

Študenti: vreckové, štipendium, dary, odmeny za brigády...

- Vytvoriť si zoznam všetkých **výdavkov**,

a) pravidelných nutných, stálych platieb – nájomné, elektrina, voda, telefóny, rozhlas, televízia, doprava, auto, bankové poplatky, splátky úverov, hypoték, sporenie, cestovné atď.

b) kolísavých výdavkov – potraviny, lieky, oblečenie, časopisy, knihy, na kultúru, rôzne služby, dary, zlozvyky (fajčenie, alkohol) atď.

„táčko“

Príjmy

Výdavky

2. krok – EVIDENCIA

Aby mal náš plán reálne základy, aby nestál „na vode“, budeme si celý mesiac odkladať a zapisovať všetky doklady o zaplatení: potvrdenky z pokladnice v obchode, vypísané účtenky (tzv. paragóny) a iné doklady o našich výdavkoch. Ak sme zaplatili bez dokladu, aspoň si to poznačíme. Potom výdavky podľa našich položiek (potraviny, cestovné, kultúra, sladkosti atď.) spočítame a čiastku zapíšeme do zoznamu výdavkov. Ak na evidenciu príjmov a výdavkov využijeme počítač, môžeme použiť tabuľkový program aj s funkciami.

Tak získame prehľad o skutočných príjmoch a výdavkoch. Na konci mesiaca spočítame príjmovú a výdavkovú stranu bilancie.

3. krok – ANALÝZA

Na ktorú stranu sa nakláňajú naše dvojramenné váhy? Ktorá strana prevažuje?

- Príjmy > výdavky — **máme úsporu**
- Príjmy < výdavky — **vytvorili sme dlh**
- Príjmy = výdavky — **vyrovnaný rozpočet**

4. krok – ROZPOČET

Na základe skutočných príjmov a výdavkov v uplynulom mesiaci a podľa očakávaní v tomto mesiaci si vieme urobiť rozpočet – **plán príjmov a výdavkov** na nasledujúci mesiac. Zároveň vieme, ktoré položky chceme zvýšiť a ktoré znížiť. A čo pre to treba urobiť...

Po celý ďalší mesiac pokračujeme v pravidelnej evidencii príjmov a výdavkov, t. j.

5. krok - AKTUALIZÁCIA a opakovanie

...zopakujeme 2. krok. No neskončíme pri celkovom porovnaní príjmov a výdavkov, ale ideme do hĺbky. Porovnáваме skutočnosť s plánom – celkovo i po jednotlivých položkách. Až tu uvidíme, akí sme hospodári, ako sme disciplinovaní v realizácii zámerov. Výsledok analýzy (3. krok) premietneme do rozpočtu na ďalší mesiac a opäť pokračujeme tým, na čo sme si už zvykli – evidenciou P a V, porovnávaním a plánovaním.

AKÝ TO MÁ ZMYSEL?

Budeme

- žiť normálne, bez napätia a stresu od jednej výplaty k druhej,
- žiť v rámci svojich možností,
- kupovať len veci, ktoré dokážeme zaplatiť zo svojho príjmu – zbytočne sa nezadlžovať,
- šetriť na lepšiu budúcnosť.

Nie všetci, ktorí si nerobia domáci rozpočet, majú existenčné problémy. No tí, ktorí si ho robia, ich nemajú.

CHCEM SI NAŠETRIŤ NA...

Môžete si dosadiť podľa seba: značkové tenisky, rifle, kozmetiku, lyže, iPod, telefón, byt, plastickú operáciu, dovolenku, štúdium na súkromnej škole atď., atď.

Každý má iné CIELE. Peniaze sú len prostriedkom na ich dosiahnutie. Ak nám to z nášho rozpočtu nevychádza, zásade sú tri možné cesty, spôsoby, ako si tieto ciele splniť:

- zvýšiť príjmy
- znížiť výdavky
- kombinácia oboch

AKO SI ZAROBÍŤ

Ak ste si vytvorili vlastný osobný rozpočet, na strane príjmov sa takmer u všetkých z vás vyskytuje položka „vreckové“. Tento zdroj je ale väčšinou obmedzený. Vychádza z finančných možností rodičov a u tých solventnejších aj z ich zdravého úsudku.

NA KOHO TO ŠŤASTIE SADNE...

Predpokladajme, že vreckové dosiahlo strop (z rodičov a ostatných príbuzných viac „nevytlčiete“) a vy potrebujete viac peňazí. Aj pre vás je lákavá možnosť výhry? Čo ste už vyskúšali? Rôzne súťaže v časopisoch, novinách, televízii? Pomohli ste si finančne?

Viacerí finanční odborníci krútia nechápavo hlavami nad množstvom ľudí, ktorí týždeň čo týždeň vytrvalo vyplnia svoj tiket. Niekedy aj za posledné peniaze. Čo keď práve TERAZ?! A takto aj niekoľko rokov, ba i celý život. Pritom málokto si uvedomuje, že pravdepodobnosť uhádnutia 6 čísel zo 49 napríklad v hre LOTO je veľmi nízka. Iste, sú tu aj viaceré menšie výhry - ak uhádne tipujúci aspoň tri čísla v jednom ťahu. LOTO však láka ľudí hlavne kvôli jackpotu, kde sa zhromažďujú nevyhrané sumy z minulých hier a dosahujú i stotisíce eur. Šancu vyhrať najvyššiu výhru má približne 1 zo 14 miliónov tipujúcich...

Možno v niektorých iných hrách je pravdepodobnosť výhry väčšia. V žiadnom prípade vám však nikto nezaručí, že získate naspäť aspoň to, čo ste do hry vložili. Naopak. Ekonomické pravidlá hazardných hier sú neúprosné a svedčia len o prospechu ich prevádzkovateľov a majiteľov, a nie hráčov. Napriek tomu si myslíte, že šťastena sa usmeje práve na vás? Táto viera priviedla už viacerých do bludného kruhu závislosti zvanej gamblérstvo.

(hra kocky, zlaté nugety, čokol'vek, čo preukáže náhodnosť výsledku hry)

POMOC OČAKÁVAJ NA KONCI SVOJHO RAMENA

Čo tam je?

No predsa vaše ruky!

Tie vás nikdy nesklamú, ak im dáte príležitosť v spojení s vašim umom, chuťou a vytrvalosťou. Áno, zostáva práca. Najspol'ahlivejší zdroj príjmov človeka aj v treťom tisícročí.

Tým, ktorí tvrdia, že sa žiadna práca nedá zohnať, neverte. Vaši, o málo starší rovesníci, hovoria: Kto chce, ten si prácu nájde. Aj keď to môže byť niekedy veľmi, veľmi ťažké. (Rozhodne ťažšie, ako sedieť pred televízorom alebo ležať a počúvať muziku...)

BRIGÁDA – DOBRÉ RIEŠENIE

Či už máme krátkodobé ciele alebo dlhodobé, spravidla na ich realizáciu skoro vždy potrebujeme peniaze. Je veľa mladých ľudí, ktorí nespoliehajú len na „drobné“ od rodičov a príbuzných, ale sami hľadajú možnosti, ako zvýšiť svoj príjem. Tradične to býva brigáda počas letných prázdnin. Ale aj počas roka sa dá niečo nájsť.

Tieto činnosti uvádzali stredoškólači najčastejšie v malej ankete, ktorou sme zisťovali, ako si dokážu zarobiť:

- roznášania letákov a víkendové doručovanie novín,
- sprevádzanie detí do školy a späť domov,
- pomoc starším ľuďom pri upratovaní a pri nákupoch,
- doučovanie detí na základnej škole, príp. spolužiakov,
- predaj kozmetiky v sieťovom predaji,
- kosenie trávnikov,
- venčenie psa,
- pomocné práce na stavbách,
- upratovanie a čistenie rôznych priestorov,
- administratívne práce a telefonické služby,
- práca v reštauračných zariadeniach – pravidelná alebo príležitostná.

Zároveň väčšina z nich potvrdila bežnú prax: išlo o prácu načierno. Pritom naše pracovné právo vám dáva do rúk významný nástroj na vašu ochranu – **dohodu o brigádnickej činnosti**. Nejde len o to, aby sme dostali zaplatené, na čom sme sa s druhou stranou dohodli. Ale najmä o to, že pri výkone práce sa môže všeličo stať a ten podpísaný „papier“ bude zrazu veľmi dôležitý. Pamätajte na to, keď sa budete najbližšie hlásiť na brigádu.

3.3 VÝDAVKY POD KONTROLOU

ROZUMNÉ UTRÁCANIE

Zamyslite sa nad tým, ako nakupujete. Čo, resp. kto vás najviac ovplyvňuje? Najbližšie okolie? Reklama? Skúsenosť s danou značkou, obchodom? Alebo nakupujete spontánne, bezhlavo, lebo sa vám to páči. Nemusíte sa hanbiť. Pokojne sa priznajte. Väčšina ľudí nakupuje rada, pre niektorých je to hobby a u niektorých dokonca choroba. Aby sme mali z nakupovania radosť, ale aby sa pre nás nestalo „chorobnou závislosťou“, mali by sme sa to naučiť. Už ste počuli o pravidlách správneho nakupovania? Tu sú.

DO OBCHODU SO ZOZNAMOM V RUKE

Do obchodu choď, keď niečo konkrétne potrebuješ.

Ak ideš len tak na prieskum, poobzerať si, radšej bez peňazí (a bez platobnej karty). Jeden múdry človek povedal: „Ak to nemôžeš použiť, alebo to nepotrebuješ, tak to nie je výhodný nákup.“ A my predsa nechceme robiť nevýhodné obchody. Radšej si predstav svoj vytýčený cieľ vždy, keď ťa niečo láka. Tvoja cesta k nemu sa predĺži.

HĽADAJTE KVALITU

Mladí ľudia spravidla uprednostňujú značkové predajne. Sú presvedčení, že značka svedčí o kvalite a dotvára imidž majiteľa, užívateľa. Všetci dobre vieme, že za značku sa platí, a teda tieto veci sú aj drahšie.

Otázka znie: „Poslúži mi neznačkový výrobok rovnako dobre ako značkový? Je kvalita porovnateľná?“ Ak áno, nemám prečo váhať. Značka tovaru ešte neurobila nikoho lepším človekom. Na druhej strane Rockefeller povedal: „Nie sme takí bohatí, aby sme mohli kupovať lacné veci.“

ROZHODUJÚCA JE CENA

Je to pravda? Potvrdilo sa to pri vašom prieskume trhu? V podmienkach nízkej kúpyschopnosti (pri nízkych príjmoch) to platí dvojnásobne. Takže, čo s tým? Aj tu je každá rada dobrá:

Skôr, ako sa rozhodneš pre kúpu, porovnaj ceny v rôznych obchodoch. Zvlášť to platí pre veci, predmety dlhodobejšej spotreby.

AK JE TO MOŽNÉ, ZJEDNÁVAJTE CENU

Hoci to v našej zemepisnej šírke nie je celkom bežné, za pokus to stojí.

Nanajvýš sa od predávajúceho dozvieš, že na cene trvá. To, že sa na vás občas dívajú ako na chudákov, ktorí na to nemajú (kúpiť si danú vec), nad to sa povzneste. Učíte sa komunikovať, obchodovať a každá skúsenosť je dobrá. Nehovoriac o tom, čo ak predávajúci naozaj z ceny zľaví...

VYHĽADÁVAJTE VÝPREDAJE

Bohužiaľ, naši obchodníci to ešte stále nevedia.

Na Západe je výpredaj plaviek na začiatku, najneskôr uprostred leta, lyží hneď po Vianociach. Tam ľudia priam počítajú s tým, že si nakúpia v rámci výpredajov lacnejšie a ešte si tie veci v rámci sezóny užijú. Možno sa aj u nás situácia čoskoro zmení, ktovie?

SLEDUJTE REKLAMY - AKCIE

Nikto od vás nežiada, aby ste sa stali náruživými čitateľmi všetkých reklamných letákov, prospektov, inzerátov. Ale - občas to nezaškodí. Človek získa prehľad a dá sa pritom ušetriť. Pravdaže, treba zvážiť všetky okolnosti, aby vyvolané náklady na daný nákup neboli vyššie, ako je rozdiel v cene toho istého tovaru v blízkom obchode.

NAKUPUJTE VO VÄČŠÍCH MNOŽSTVÁCH

To isto poznáte z domu.

Minerálky, džúsy, konzervy atď. rodičia zvyčajne nakupujú v celých baleniach - je to cenovo výhodnejšie. Obchodníci dávajú na väčšie množstvá tzv. množstevný rabat, čiže zľavu z ceny. Alebo vám pridajú nejaké kusy navyše, čo je pre nich výhodnejšie. Zaplatíte za 8, beriete 10. Alebo nižšia cena za 1 kus platí, ak si vezmete aspoň 6 atď.

ZVÁŽTE KÚPU POUŽITÉHO PRED NOVÝM

Poznáte dievčatá, ktoré sa dobre obliekajú a nechcú prezradiť, kde nakupujú?

Dosť často v tzv. second handoch, v obchodoch s použitým ošatením („sekáčoch“). Nájdu sa tu dobré kusy za dobrú cenu. Ak sa ostýchate vstúpiť do takého obchodu v mieste bydliska, využite cestu do nejakého iného mesta. V nijakom prípade sa tu neodporúča nakupovať spodnú bielizeň, pyžamá a pod. Rovnako výhodne sa dá kúpiť od kamaráta alebo na inzerát bicykel, lyže, počítač, aj auto. Ak nie ste odborníci, zavolajte si na posúdenie kvality, vlastností kupovanej veci, človeka, ktorý sa tomu rozumie. Ale pozor! Na použité veci sa zvyčajne nedáva záruka.

JE MOŽNÁ OPRAVA, VÝMENA?

To je tiež veľmi dôležité.

Kúpiť si fantastické oblečenie, topánky na dovolenke alebo na výlete vôbec nemusí byť také výhodné, ako sa javí na prvý pohľad.

Po krátkom čase zistíme nejakú chybu a hoci máme odložený doklad o zaplatení, náklady na cestu možno prevýšia hodnotu veci. Rovnako je to s opravami. Ak kupujeme elektrotechniku, prístroj, zariadenie do domácnosti, vždy sa treba opýtať na servis, možné opravy. Najlepšie je, ak sú tieto služby v mieste nášho bydliska alebo v jeho blízkosti.

3.4 VŠETCI SME SPOTREBITELIA

... povedal pred viac ako päťdesiatimi rokmi v Kongrese USA vtedajší prezident J. F. Kennedy. Odvtedy uplynulo veľa vody i času, no jeho vystúpenie po prvýkrát upriamilo pozornosť na najväčšiu ekonomickú skupinu populácie, a tou sú spotrebitelia. Oveľa neskôr (1985) prijalo VZ OSN Smernice pre ochranu spotrebiteľov, ktoré sú východiskom pre riešenie tejto otázky aj u nás.

AKÉ SÚ NAŠE PRÁVA?

- právo na uspokojovanie základných potrieb,
- právo na bezpečnosť,
- právo byť informovaný,
- právo na voľbu,
- právo obhajovať svoje záujmy,
- právo na nápravu,
- právo na spotrebiteľské vzdelávanie,
- právo na zdravé životné prostredie.

Až do SR vstupu do Európskej únie s práva spotrebiteľov riešili len v rámci Občianskeho zákonníka. **Prvý zákon o ochrane spotrebiteľa** u nás bol prijatý v roku 2007. Zlepšujú ho novely a ďalšie zákony, ktoré

upravujú špecifické oblasti. Napríklad zákon o zájazdoch, podmienkach podnikania cestovných kancelárií a cestovných agentúr, alebo zákon o spotrebiteľských úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov.

Kedy sa človek stáva **spotrebiteľom**? Keď nakupuje výrobky alebo používa služby pre osobnú potrebu alebo pre potrebu členov svojej domácnosti. Pri tom prichádza do styku s **predávajúcim** alebo s **výrobcom**.

Je dobré poznať svoje práva a byť pripravený chrániť si ich. Možnosť uplatniť si svoje práva je súčasťou slobody. Druhou stránkou tej istej mince sú povinnosti.

AKÉ SÚ NAŠE POVINNOSTI?

- **skontrolovať** si tovar alebo službu pred prevzatím a zaplatením,
- **používať** výrobok alebo službu v **súlade s účelom** používania, v súlade s návodom na použitie,
- v prípade zistenia vady, nedostatku na výrobku alebo v poskytovanej službe včas a bezodkladne uplatniť **reklamáciu**,
- uhrádzať svoje **záväzky** riadne a načas.

Našťastie, väčšina vecí, ktoré si kupujeme, väčšina služieb, ktoré využívame, splňa naše očakávania. Z času na čas to však neplatí. Vtedy by sme mali využiť naše právo uplatniť reklamáciu. Vieme ako, kde a kedy?

ČO BY MAL VEDIET KAŽDÝ

Záruka na spotrebný tovar je najmenej 24 mesiacov, ak predajca nestanoví dlhšiu lehotu. Na **potravinu**, na ktorých nie je uvedený dátum spotreby, je to **najmenej 8 dní**, na krmivá 3 týždne a živé zvieratá 6 týždňov. Ak je na predávanej veci, jej obale alebo návode k nej pripojenom vyznačená lehota na použitie veci, neskončí záručná doba pred uplynutím tejto lehoty.

NA KOHO SA OBRÁTIŤ?

Tam, kde ste tovar kúpili počas celej prevádzkovej doby – vždy by tam mala byť zodpovedná osoba, ktorá vie s vami o reklamacii komunikovať. Koľko môže vybavenie reklamácie trvať?

Predávajúci alebo ním poverený pracovník **je povinný o reklamacii rozhodnúť ihneď, v zložitých prípadoch do 3 pracovných dní** odo dňa uplatnenia reklamácie, **v odôvodnených prípadoch**, najmä ak sa vyžaduje zložité technické zhodnotenie stavu výrobku alebo služby, **najneskôr do 30 dní** odo dňa uplatnenia reklamácie! Do tejto lehoty sa nezapočítava čas potrebný na odborné posúdenie vady. (cit. Zákon č. 250 /2007)

DOKLAD O ZAPLATENÍ

... je prvým a základným predpokladom pre úspešné uplatnenie svojich práv v reklamačnom konaní. Keďže už všetky doklady odkladáme a evidujeme (naučili sme sa to pri tvorbe osobného rozpočtu), nerobí nám problém potrebný doklad nájsť...

(V skupinách riešte príklady rôznych druhov reklamácií: pokazený jogurt, práčka v záruke, dovolenka – iné ubytovanie atď. Dohodnutý spôsob priebehu a riešenia reklamácie prezentujte.)

3.5 OD OCHRANCOV SPOTREBITEĽA PRE ŽIAKOV

1. OPÝTAJ SA SÁM SEBA: POTREBUJEM PRÁVE TOTO?

To, že si kamarát kúpil - vybral práve tento typ SUPER mobilu, tenisky alebo oblečenie tejto COOL značky, obeduje Burger v tejto sieti rýchleho občerstvenia a pod. neznamená, že to isté musíš robiť aj Ty. Ak niečo teraz nepotrebuješ, tak si to nekupuj.

2. ZHROMAŽDUJ A TRIEĎ INFORMÁCIE

Pýtaj sa: Zodpovedá cena kvalite, alebo tech. vyspelosti výrobku alebo služby? Odpovede hľadaj u viacerých odborníkov (napr. predavač v špecializovanom obchode, učiteľ/ka informatiky...). Internetové diskusie alebo kamaráti - rovesníci nebývajú často správnu „studnicou“ informácií.

3. PRED KÚPOU SA VŽDY PORAĎ S DOSPELOU OSOBOU ZO SVOJHO OKOLIA

„Dospeláci“ (napr. rodičia, starí rodičia, tréner/ka...) už museli riešiť problémy, s ktorými sa Ty teraz stretávaš. Navyše, ak ich vtiahneš do rozhodovania, budú sa „cítiť dôležití“ a v prípade Vášho zlého kolektívneho rozhodnutia nebudeš musieť okolo nich „chodiť s výčitkami svedomia“.

4. KAŽDÝ OBCHOD SA DÁ DO URČITÉHO OBDOBIA ZRUŠIŤ

Nákup cez internet – do 7 dní bez udania dôvodu; stornovanie čiže vrátenie nepoškodeného tovaru v predajni – v ten istý deň ako bol nákup urobený. Aj jedlo môžeš vrátiť, ak zistíš že je pokazené, alebo nie je dostatočne uvarené. Samozrejme v takýchto prípadoch máš právo na vrátenie peňazí (zvyčajne ihneď, pri internetovom obchode do 15 dní).

5. VŠETKY TOVARY KÚPENÉ V EURÓPSKEJ ÚNII MAJÚ 2 ROČNÚ ZÁRUKU

Znamená to, že ak niečo používaš podľa návodu (napr. mobil, počítač) alebo účelu (napr. kopačky na futbal a nie na prechádzky), tak by to malo nepoškodené vydržať najmenej 2 roky (samozrejme toto neplatí na jedlo). Ak sa niečo poškodí/pokazí treba tovar písomne reklamovať, predajca/obchod je vždy povinný prijať písomnú reklamáciu a tiež na ňu do 30 dní písomne odpovedať.

6. PRI PRÁCI NA INTERNETE ROZHODNE NEODPORÚČAME:

- neodporúčame posilať neznámym čísla účtov rodičov, poskytovať adresu kde a ako bývate, alebo ďalšie osobné informácie (napr. ako sa voláš, číslo Tvojho mobilu, kedy si sa narodil, aké je Tvoje rodné číslo, či si doma sám, kedy pôjdete na dovolenku, Vaše fotky...)
- neodporúčame zaklikávať „okienka“, rozbaľovať „roletky“ pri pozeraní neznámych stránok (napr. o futbale, móde...) – môžu obsahovať skryté spoplatnenie a povinnosť za ne 2 roky platiť!
- neodporúčame posilať kamošom bláznivé videá alebo fotky v ktorých si Ty, alebo niekto kto Ti verí, pod vplyvom alkoholu alebo nedostatočne oblečený. Obrázky ktoré „zavesíš“ na sieť už nikdy nezmažeš!

ZDROJE INFORMÁCIÍ:

- Katarína Bystrická, Ochrana spotrebiteľa
- Občiansky zákonník (pozri napr. www.zbierka.sk)
- Zákon č. 250/2007 o ochrane spotrebiteľa (pozri napr. www.zbierka.sk)
- Zákon č. 397/2008 o ochrane spotrebiteľa (pozri napr. www.zbierka.sk)
- <http://www.portal.gov.sk>
- <http://www.esc-sr.sk>
- <http://www.soi.sk>
- <http://www.asu.sk>
- <http://www.pravaspotrebiteľa.sk>
- <http://www.kstst.sk/pages/vht/symboly.htm>

4 Banky a budúcnosť peňazí

„Bankár je človek, ktorý vám požičia dáždňik, keď svieti slnko, a chce ho späť, keď začne pršať.“

Peter Lynch

4.1 VIETE, ŽE...

- ... prvá platobná karta pochádza z roku 1914? Bola z plechu a umožňovala bezhotovostnú platbu za telefonovanie?
- ... prvé platobné karty a prvé bankomaty sa u nás objavili v roku 1992?
- ... na Slovensku bolo ku koncu roka 2011 vydaných 5,35 milióna platobných kariet, čo je o 376 400 viac ako v roku 2010?
- ... v Nitre je najväčší závod na výrobu čipových kariet v strednej Európe? Ročne sa ich tu vyrobí vyše 250 miliónov a výroba sa má ešte rozširovať (2012).
Zhruba dve tretiny idú do telefónov (tzv. SIM karty), zvyšok sú platobné karty.
- ... službu internetbanking využíva každý tretí Slovák?

4.2 BANKOVÁ SÚSTAVA

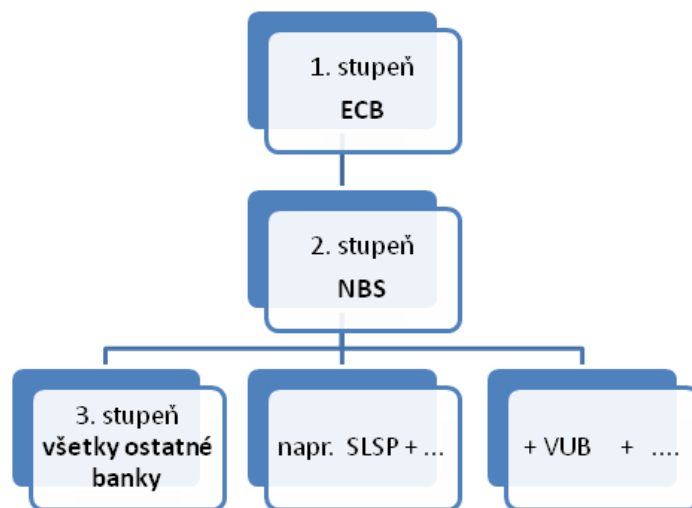
Keď sa povie „banka“, čo si predstavíte? Nejakú honosnú budovu, v ktorej sa pracuje s peniazmi? Alebo si predstavíte konkrétnu banku, okolo ktorej denne chodíte? Alebo...

Koľko je vlastne spoločností, firiem, ktoré sa venujú podnikaniu s tým zvláštnym druhom tovaru - s peniazmi?

Je ich veľa. Ved' len na tom našom malom Slovensku funguje viac ako dvadsať bánk. To sú tie, ktoré majú riadnu licenciu a sídlo u nás. Okrem toho sú tu pobočky zahraničných bánk. Hovoríme o komerčných bankách, ktoré sa živia predovšetkým tým, že sprostredkujú pohyb peňazí v rámci ekonomiky.

Všetky banky na území jedného štátu tvoria **bankovú sústavu**. Podľa tohto by sme mohli hovoriť, že ju tvorí naša centrálna banka – **Národná banka Slovenska (NBS)** a všetky **komerčné banky**.

Keďže sme od roku 1999 súčasťou menovej únie, centrálnou bankou tohto zoskupenia je **Európska centrálna banka (ECB)**. Z tohto pohľadu vnímame našu bankovú sústavu ako 3-stupňovú (viď obr.).

EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA (ECB)

Európska centrálna banka je nezávislá finančná inštitúcia, ktorá svoju činnosť začala **1. januára 1999**. Sídli vo **Frankfurte nad Mohanom v Nemecku**. Je centrálnou bankou druhej najväčšej ekonomiky na svete – po USA.

Jej **základné imanie** pri začatí činnosti predstavovalo **5 miliárd EUR**. ZI má podobu akcií. Jedinými držiteľmi a upisovateľmi základného imania sú národné centrálné banky.

Eurosystém - je sústava bánk. Zahŕňa ECB a národné centrálné banky tých členských štátov EU, ktoré už zaviedli euro (eurozóna).

Hlavným cieľom Eurosystému je udržiavať v eurozóne cenovú stabilitu a chrániť tak kúpnu silu eura. Zabezpečenie cenovej stability je najdôležitejším príspevkom, ktorým môže menová politika napomáhať pri vytváraní priaznivého ekonomického prostredia a pri zabezpečovaní vysokej úrovne zamestnanosti.

Eurosystém má preto eminentný záujem na efektívnom fungovaní a stabilite celého bankového systému. Skúsenosti s dlhovou krízou a nadmerným zadlžením niektorých štátov krajín eurozóny viedli k opatreniam v Eurosystéme. Výsledkom by mala byť vyššia disciplína a miera zodpovednosti za fungovanie finančného sektora jednotlivých členských štátov a udržanie eura ako jednej zo svetových stabilných mien.

ÚLOHY A KOMPETENCIE NBS

Aj naša centrálna banka je súčasťou Eurosystému. To znamená, že spolu s ECB s ostatnými centrálnymi bankami realizuje spoločnú menovú politiku.

Národná banka Slovenska

- vykonáva správu devízových rezerv,
- zabezpečuje obeh hotovosti na území Slovenska
- reguluje a vykonáva dohľad nad finančným trhom,
- realizuje platobný medzibankový styk,
- vydáva bankové licencie komerčným bankám,
- vedie register veriteľov,
- zabezpečuje zber a spracovanie štatistík atď.

<http://www.ecb.int/>

http://europa.eu/institutions/financial/ecb/index_sk.htm

4.3 FUNKCIE A OPERÁCIE KOMERČNÝCH BÁNK

KOMERČNÉ BANKY

Sú podnikateľské subjekty zamerané na poskytovanie služieb na peňažnom trhu. Podľa zákona o bankách to musia byť akciové spoločnosti a pre získanie bankovej licencie od NBS musia splniť ďalšie stanovené podmienky. Okrem riadnych bánk so sídlom na území SR, ponúkajú svoje služby aj pobočky zahraničných bánk s obmedzenou licenciou.

Z pohľadu vlastníctva je väčšina bankového sektoru v rukách zahraničných vlastníkov – spravidla sú to dcérske spoločnosti zahraničných bánk.

Komerčné univerzálne banky aj v dnešnej dobe plnia **dve hlavné funkcie**:

• Prijímajú vklady

Ľudia, inštitúcie, podniky si do banky ukladajú peniaze, ktoré práve nepotrebujú. Banka ich ochráni pred stratou, krádežou a ešte ich aj zúročí. Za to, že ich môže dočasne používať, vyplatí majiteľovi úrok.

• Požičiavajú peniaze, poskytujú úvery

Len zo spravovania vkladov - získaných peňazí - by banka nevyžila. Banka je podnikateľ, sprostredkováva obchodovanie peňazí na peňažnom trhu. Preto má záujem požiť čo najviac peňazí, za čo si účtuje vyšší úrok, ako vypláca vkladateľovi, t. j. tomu, kto si peniaze v banke uložil.

Úrok je cena peňazí za poskytnutie peňažných prostriedkov. Veriteľ úrok získava, dlžník ho platí.

- **Úrok** sa počíta v peňažných jednotkách napr. **v eurách** - pripísaná čiastka na vkladnej knižke alebo na účte, resp. zaplatená čiastka za požičanie peňazí.
- **Úroková miera** - sadzba. Znamená percentuálnu časť z istiny (vlozenej resp. požičanej čiastky). Úroková miera je najčastejšie ročná, t. j. má označenie p. a. - per annum (z lat.), napr. 8 % p. a.

Banka rozlišuje:

- úrok za vložené peniaze (A) – banka platí úroky vkladateľom
- úrok za požičané peniaze (B) – banka inkasuje úroky za požičanie peňazí od svojich dlžníkov

Základné pravidlo bankového podnikania: A > B

Z rozdielu (C) medzi nimi ($C = B - A$) banka uhradza svoje náklady a vytvára zisk. Tento rozdiel sa tiež nazýva **banková marža** alebo hrubý zisk.

PRIJÍMANIE VKLADOV = PASÍVNE OPERÁCIE

Prečo? Peniaze vkladateľov, veriteľov (*veria, že im banka ich peniaze vráti*) sú pre banku **cudzí zdroje** (nie jej vlastné), ktoré ona používa na podnikanie. Teda – účtovníckym jazykom – sú to **pasíva**.

Potrebuje banka cudzie peniaze na svoje podnikanie? Jednoznačne áno. Celý bankový biznis je na tom založený – až 90 percent poskytnutých úverov je z cudzích zdrojov. Preto bankám záleží na získaní čo najväčšieho balíka dostupných prostriedkov na peňažnom trhu – aby mali čo požičiavať.

POSKYTOVANIE ÚVEROV = AKTÍVNE OPERÁCIE

Úvery sú pre banku jej hlavný produkt, služba, ktorú predáva. Ako autá, ktoré vidíte v autosalóne. Sú to jej **aktíva**, predajom ktorých získa výnosy, utrži od klientov výnosy - úroky. (viac v 5. kap.)

ČO NÁM BANKY PONÚKAJÚ?

V tejto kapitole sa zameriame na **Prijímanie vkladov** a ostatné služby.

Čo si môžeme z ich „výkladu“ vybrať? Najčastejšie využívame tieto služby:

- Vedenie a správa vkladových účtov
- Zúčtovací a platobný styk
- Vydávanie a správa platobných kariet
- Výmena devíz a valút
- Obchody s cennými papiermi
- Úschova, depozitná činnosť
- Poistenie, poradenstvo, konzultácie atď.

SPORENIE – CELOŽIVOTNÝ PROCES

Bežné účty

Mať peniaze v banke je najjednoduchšia cesta, ako ich ochrániť pred stratou alebo odcudzením. Takmer každá domácnosť, každý zamestnaný človek má v niektorej banke otvorený účet. Taktiež pribúda majiteľov účtu z radov študentov i seniorov – penzistov. Pre podnikateľské subjekty je to nutnosť. **Bežné, resp. osobné účty**, slúžia na bezhotovostný zúčtovací a platobný styk.

Bežné účty (BÚ) pre občanov sa nazývajú aj osobné, niekde sa ešte môžete stretnúť aj s názvom sporozírové účty. Podstata a účel sú rovnaké: sú to **vkladové účty**. To znamená, že už podpísaní zmluvy o založení účtu spravidla treba vložiť nejaký minimálny vklad. Potom banka počíta s tým, že nám tam budú chodiť peniaze, my s nimi budeme disponovať na základe príkazov a prostredníctvom platobnej karty, no stále si budeme udržiavať nejaký kladný zostatok - niekde je dokonca predpísaný, povinný. (Pokiaľ nám banka neotvorí „dvierka“ do mínusu, pokiaľ nám neschváli povolené prečerpanie.)

Otvorenie bežného účtu je najčastejšie naša prvá skúsenosť s bankou. Do ktorej vojdete?

Ako si vyberiete svoju banku? Podľa akých kritérií? Čo viac zaváži – názor rodičov, kamarátov, úroková sadzba alebo poplatky? Pozrite a skúste si vyplniť vzor študentského účtu.

Hoci si na našom malom Slovensku môžeme vybrať z vyše dvadsať bánk, väčšina dá prednosť niektorej banke **v mieste bydliska** alebo pracoviska. Na prvom mieste prevažuje praktické hľadisko - je dobré mať svoju banku poruke. Na druhej strane, je to tradícia – máme väčšiu dôveru v banky, ktoré vidíme. (Banky vedia, prečo treba mať solídnu budovu a mramorové schody.) Aj banky, ktoré sem prišli ako internetové, už majú svoje pobočky v centrách miest.

Peniaze na bežnom účte nezarábajú. Poplatky značne prevyšujú pripísané úroky. Dokonca, ak zoberieme do úvahy infláciu - prerábajú. Preto tam netreba nechávať veľa peňazí. Odborníci radia – do výšky dvoj až trojnásobku mesačných výdavkov.

Z pohľadu banky sú vklady na bežných účtoch najmenej zaujímavé. Sú to **vklady na požiadanie**, čiže musí ich mať pre klientov neustále k dispozícii. Banka nemôže s nimi podnikať, a preto sú tam úroky minimálne.

Žiadosť o zriadenie **Osobného účtu Študent** a **Účtu sporenia**

OSOBNÉ ÚDAJE

PRODUKTY A SLUŽBY K ÚČTU

KONTROLA ÚDAJOV

PREHLÁSENIA

OVERENIE TOTOŽNOSTI ŽIADATEĽA

Titul

Meno*

Priezvisko*

Rodné číslo*

Štátna príslušnosť*

Typ dokladu totožnosti*

občiansky preukaz

Číslo dokladu totožnosti*

ADRESA TRVALÉHO POBYTU

Ulica a číslo domu*

Mesto*

PSČ*

E-MAILOVÁ ADRESA

E-mail*

< NASPÄŤ

> ĎALEJ

Zdroj: <https://www.slsp.sk/zriadenie-uctu-na-pobocke/osobny-ucet-student/krok-1.html>

TERMÍNOVANÉ VKLADY

Aký termínovaný účet si vyberieme, závisí najmä od nášho CIEĽA. Najčastejšie sa rozhodujeme podľa nasledovných kritérií:

- akú čiastku chceme (môžeme) odložiť,
- na aké obdobie – časový horizont,
- predčasná dostupnosť našich peňazí,
- ako sa vklad bude správať po skončení viazanosti.

Vklady na termínovaný účet (TÚ) sú spravidla jednorazové, bez možnosti dokladania počas doby viazanosti, teda do stanoveného termínu. Výška vkladu začína niekde od sto eur, inde od päťsto. Horná hranica termínovaného vkladu, pochopiteľne, nie je stanovená. Čím viac, tým lepšie. Pre vkladateľa, i pre banku.

Predpokladá sa, že máme nejakú sumu našetrenú a tú si chceme odložiť bokom. Prečo?

- na TÚ je lepšie úročenie, zhodnotenie ako na BÚ.
- Termínovaným vkladom si tvoríme peňažnú rezervu na určitý cieľ, účel. (Tzv. účelovo viazané prostriedky nie sú tak ohrozené predčasným použitím ako peniaze na BÚ.)

Vybrať si môžeme TÚ s jedno a viacmesačnou viazanosťou do jedného roka alebo aj z účtov na niekoľko rokov. Zriedkavo ponúkajú banky TÚ na viac ako tri roky.

Čo sa stane, keď vyprší termín, keď skončí viazanosť vkladu. Môžu nastať tri situácie.

- Banka Vás upozorní, že lehota viazanosti vášho vkladu končí a máte dať vedieť = navštíviť danú pobočku), ako ďalej naložiť s vkladom.
- Banka vám na ďalší deň, ako skončí viazanosť, pošle peniaze na ten účet (BÚ), z ktorého ste si termínovaný vklad vytvárali.
- Termínovaný vklad sa automaticky predlžuje (prolonguje) na ďalšie rovnako dlhé obdobie.

Výhody termínovaných vkladov

- vyššie zhodnotenie ako na BÚ
- bezplatnosť vedenia účtu
- možnosť otvoriť v hociktorej banke
- garancia vkladu a úroku (FOV)
- vysoká likvidnosť

Nevýhody termínovaných vkladov

- obmedzená dostupnosť peňažných prostriedkov
- závislosť zhodnotenia od situácie na finančnom trhu
- nutnosť mať minimálny vklad

ÚSPORNÉ VKLADY

Chcete si nasporiť na... Doplníte vlastný cieľ.

Dôležité je, že ste sa rozhodli. ROZHODNUTIE o vytváraní peňažnej rezervy patrí k najdôležitejším v živote človeka. Väčšina ľudí urobí takéto rozhodnutie viackrát, po dosiahnutí cieľa si určia ďalší. Mnohí sporia na viaceré ciele naraz, súbežne. Už starí Babylončania sa riadili zásadou: „Najmenej desať percent zo svojho príjmu odlož.“

Najviac využívané produkty pre sporenie:

- vkladné knižky
- sporiace účty
- stavebné sporenie

VKLADNÉ KNIŽKY

Vkladnú knižku (VK) na Slovensku pozná každý. Je to tradičný a mimoriadne obľúbený bankový nástroj na vytváranie úspor obyvateľstva. Vo svojej podstate je to bankový účet, iba má špecifickú preukaznú formu - knižku. VK môže byť:

- obyčajná,
- s výpovednou lehotou
- zvýhodnená a i.

SPORIACE ÚČTY

Nemáte nasporenú ani minimálnu čiastku na založenie TÚ?

Neudržíte peniaze ani doma ani na bežnom účte? A chcete sporiť?

Máte nejaký cieľ alebo iba tak – chcete mať nejakú rezervu? Banka vám pomôže!

Výhody

- založenie, vedenie i výpisy z účtu zdarma,
- vysoká bezpečnosť vkladu,
- vyššie úročenie ako poskytuje bežný účet,
- prístup k účtu prostredníctvom internetu, telefónu alebo platobnej karty a iné.

Nevýhody

- nižšie úroky ako na TÚ
- viazanosť na BÚ v niektorých bankách

BANKÁM NA SPORITEĽOCH ZÁLEŽÍ...

Inteligentné sporenie

Čo to je? Je to spôsob sporenia prepojením BÚ so sporiacim účtom.

Podľa vašich potrieb si nastavíte zostatok na BÚ, ktorý tam chcete permanentne udržiavať. Všetky peňažné prostriedky tohto účtu sa automaticky pravidelne prevádzajú na sporiaci účet. A naopak – presunmi zo SÚ sa dopĺňa BÚ na potrebnú výšku. Čiže peniaze, ktoré nutne nepotrebuje, sa automaticky úročia vyššou sadzbou.

Aby sporiaci účet rýchlejšie priberal

... to zasa vymysleli v inej banke. Platíte často kartou? Ste moderný človek. Ak máte otvorený sporiaci účet, toto „prasiatko“ môže rýchlejšie priberať, lebo ho budeme kŕmiť cez viaceré kanály:

1. Zriadime trvalý príkaz na určitú čiastku – pravidelný prísun z BÚ.
2. Nastavíme sporiaci mechanizmus previazaný s platbami kartou, napr. 5 percent z každej platby sa automaticky vypočíta a prevedie z BÚ na sporiaci.
3. Príležitostne voľné peniaze vložíme, presunieme na sporiaci účet.

Nájdite banku, ktorá takýto produkt ponúka. Nájdite aj iný variant motivujúceho sporenia.

STAVEBNÉ SPORENIE

Je **najvýhodnejším** strednodobým programom sporenia u nás. Prečo? Je to jediné sporenie, na ktoré vám prispieva štát. Preto môže mať prémiovo zvýhodnené stavebné sporenie každý občan iba **jedno**. Primárne bolo stavebné sporenie účelové: na obstaranie, zlepšenie a modernizáciu bývania. Preto si ho za určitých podmienok môžu zriadiť aj bytové spoločenstvá.

V súčasnosti (2012) je stavebné sporenie bezúčelové. To znamená, že nárok na prémiiu v štátom garantovanej výške má sporiteľ každý rok počas 6-ročného sporiaceho cyklu. Potom si môže nasporené peniaze vrátane prémie a úrokov vybrať a použiť na čokoľvek. Alebo bez ďalšej zmluvy pokračovať v sporení za rovnakých podmienok.

Najskôr si svoje peniaze môže vybrať sporiteľ po dvoch rokoch od uzatvorenia zmluvy. Ak chce dostať aj štátnu prémiiu, musí vydokladovať, že peniaze použil účelovo – na bývanie.

4.4 OSTATNÉ BANKOVÉ SLUŽBY

ZÚČTOVACÍ A PLATOBNÝ STYK

... je základná a najžiadanejšia banková služba. Kvôli nej si klienti zriaďujú v bankách bežné účty.

Dennodenne potrebujú presúvať peniaze z jedného účtu na iný. Najčastejšie uhrádzajú svoje záväzky – za bývanie, telefóny, energie, školné atď. Či už v rámci tej istej banky alebo do inej banky.

Banka túto operáciu vykoná na základe **jednorazového** alebo **trvalého príkazu** na úhradu. V niektorých prípadoch dáva majiteľ účtu súhlas s pravidelnými platbami z jeho účtu cez trvalý **príkaz na inkaso**.

Ako rýchlo platba prebehne? Kedy sa vaše peniaze objavia na účte prijímateľa? Záleží od toho, kedy príkaz zadáte. Ak máte určený deň splatnosti a za omeškanie je sankcia, pošlite peniaze zo svojho účtu aspoň 3 dni vopred. Úplne najvýhodnejšie je aj na komunikáciu s bankou využívať internetové spojenie. Z hľadiska času, i z hľadiska poplatkov.

ÚHRADY ZA TOVAR, SLUŽBY, ENERGIE

Zvlášť veľký význam má rýchle a včasné zúčtovanie platieb v podnikateľskej sfére. Podniky, firmy, živnostníci prijímajú každý deň úhrady za svoje výrobky a služby a každý deň uhrádzajú svojim dodávateľom faktúry za ich dodávky tovarov a prác.

Faktúra je základný doklad o vykonaní a odovzdaní prác, poskytnutí služby, resp. o predaji výrobkov. Má predpísané náležitosti a poskytuje potrebné údaje pre vykonanie platby. Podľa nich odberateľ (kupujúci) vystaví **príkaz na úhradu** pre svoju banku.

Stále častejšie sa faktúra dostáva aj do rúk bežným občanom. Na základe nej vykonajú úhrady buď hotovostne (spravidla na pošte alebo v kancelárii dodávateľa) alebo bezhotovostne úhradou z účtu.

VDÁVANIE A SPRÁVA PLATOBNÝCH KARIET

Platobná karta je úžasná vecička. Kartou zistíte, koľko máte peňazí na účte, kartou zaplatíte v obchode aj v reštaurácii – doma i v ďalekej cudzine, kartou vyberiete hotovosť z bankomatu, kartou viete vymeniť peniaze i zriadiť trvalý príkaz. No, povedzte, kto by ju nechcel?!

Banka vám automaticky pri otvorení účtu platobnú kartu zabezpečí. Je to základný komunikačný kanál k vášmu účtu. Možno vám dá na výber – akú chcete. domácu alebo zahraničnú, elektronickú alebo embosovanú (vystúpené, reliéfne písmo), Visa alebo Maestro atď. Nech si vyberiete ktorúkoľvek, ide o kartu **debetnú**, to znamená, že máte spravidla prístup iba k svojim peniazom. Nie k peniazom banky (úver) – na to slúži **kreditná karta**.

Platobné karty sú síce iba kúskom plastu, v podstate však ide o peniaze. Pochopiteľne, že sú v centre pozornosti rôznych špekulantov a podvodníkov, ktorí majú jediný záujem: ľahko a lacno prísť k peniazom. Preto treba s kartou zaobchádzať opatrne a strážiť si ju **ako peniaze**.

Čítali ste, že niekomu cez bankomat „vybielili“ účet? Môže byť niečo ako falošná platobná karta? Čo treba urobiť, aby sme sa vyhli nepríjemným prekvapeniam?

Nič viac a nič menej - iba byť opatrný a zodpovedný. Dôsledne dodržiavať pokyny pre používanie platobných kariet.

ZÁKLADNÉ PRAVIDLÁ PRE POUŽÍVANIE PLATOBNÝCH KARIET

1. Platobnú kartu noste oddelene od ostatných dokladov. Najlepšie v peňaženke, kde jej stratu zbadáte najskôr.
2. Údaje na magnetickom prúžku chráňte pred poškrábaním a pred zmagnetizovaním napr. mobilným telefónom, zapínaním kabeliek a pod.
3. Nikomu neprehrádzajte PIN kód. Ani príbuzným, ani zamestnancom banky alebo polícii.
4. Pri platení kartou sledujte obchodníka, ktorý s ňou manipuluje. Nespúšťajte kartu z očí. Skontrolujte si, či vám vrátil vašu platobnú kartu.
5. Pravidelne si kontrolujte výpisy z účtu. Hneď, ako zistíte nezrovnalosť, alebo máte pochybnosť o úbytkoch peňazí, navštívte pobočku banky, ktorá ju vydala. Veľkou výhodou je notifikácia o pohyboch na účte cez sms-správy.
6. Ak sa obávate, že PIN kód zabudnete, majte ho zapísaný na úplne inom mieste, ako je platobná karta - v žiadnom prípade nie v obale s kartou.
7. Napriek uvedeným starostiam s PIN-čísлом, dajte prednosť takej karte, ktorá si ho vyžaduje. Karty, kde na úhradu účtu stačí váš podpis, zvyšujú naše pohodlie, ale aj riziko. Zlodej, ktorý sa dostane k takej karte, ľahko sa dostane aj k podpisu. Je na zadnej strane PK.
8. Ak máte viac účtov, a tým aj viacero PK, nepoužívajte pri nich rovnaký PIN-kód, hoci to systém umožňuje. Zvyšujete riziko straty na všetkých účtoch.
9. Stratu platobnej karty treba čo najskôr ohlásiť v banke, ktorá ju vydala, ak ste v zahraničí, treba túto skutočnosť oznámiť aj polícii a vyžiadať si o tom správu.
10. V každom prípade si podrobne preštudujte pokyny o používaní platobnej karty, ktoré vám banka pri jej vydaní poskytne, a riadte sa nimi.

Takže - ak budeme dodržiavať pravidlá, nič sa nemôže stať. Každá banka je spojená s autorizačným centrom, ktoré má databázu všetkých ňou vydaných PK. Okrem toho sú tieto systémy napojené na siete spoločností vydávajúcich platobné karty. Ich úloha je rovnaká: chrániť majiteľa platobnej karty (jeho peniaze) a chrániť banku.

Dramatizácia: K bankomatu prichádza starší pán, ešte nikdy nevyberal peniaze z bankomatu. Ako by ste ho to naučili?

PREVERENIE KARTY

Platili ste v obchode kartou? Skôr, ako vás predavačka vyzve, aby ste udali PIN, vsunie kartu do prídavného zariadenia pri pokladnici a čaká. Čo potrebuje vedieť?

Áno, správne usudzujete, ak hovoríte, že kartu vtedy niekde v centrále autorizujú, čiže overujú jej číslo a platnosť. Ale aj to, či nie je na „stop liste“, t. j. či nebola nahlásená ako stratená alebo odcudzená. To isté sa deje, ak vám pri výbere bankomat oznámi: „Komunikujem s kartou. Čakajte, prosím...“

Čo sa stane, ak niektorá z týchto skutočností nesedí? Ak karte vypršala lehota platnosti, väčšina bankomatov si ju buď ponechá, alebo vám túto skutočnosť oznámi. Ak ste nahlásili jej stratu, ponechá si ju určite. Ak ste už v ten deň vyčerpali denný limit, či už výberom hotovosti alebo platbou v obchode, viac vám neposkytne.

Ale najdôležitejší je PIN kód. Pravdepodobnosť, že ho niekto uhádne je 1:10000. Preto si dávajte pozor, aby vás nikto nevidel, keď stláčate číslice v bankomate alebo v obchode. Pretože vyrobiť kúsok typizovaného plastu nie je pre falšovateľov až taký problém. Vidina ľahko zarobených peňazí prekryje aj hrozbu väzenia za podvod na 2 až 8 rokov. Práve to 4-miestne číslo, ktoré pozná len majiteľ karty je tou najlepšou bezpečnostnou poistkou. Ale vývoj sa nezastavil...

VÝHODY ČIPOVEJ KARTY

Čím sa odlišuje **čipová karta** od doteraz používaných kariet? Na prvý pohľad ničím. Má všetky vlastnosti bežnej platobnej karty. Odlišuje sa iba (práve) tým čipom, ktorý umožní jej majiteľovi využívať rôzne ďalšie služby. Takáto karta môže slúžiť napr. aj ako cestovný lístok, ako telefónna alebo poistenecká karta.

Programovateľný čip zvyšuje aj bezpečnosť karty pred zámermi rôznych falšovateľov a podvodníkov. Úplne najlepšie bude, ak sa PIN kód nahradí napríklad odtlačkom prsta majiteľa karty. Takáto identifikácia pri výbere z bankomatu alebo pri platbe v obchode by bola úplne jednoznačná: má ju v rukách skutočný majiteľ účtu, ku ktorému bola vydaná.

Sú čipové karty bezpečnejšie ako klasické elektronické? Kto si pripraví referát o výhodách a nevýhodách novej technológie na výrobu PK?

VIRTUÁLNA KARTA

Viete o tom, že platobná karta môže byť aj „akože“? Teda fiktívna? To znamená, že nemá reálnu, plastovú podobu, a predsa ňou môžete platiť?

V skutočnosti získate jej číslo aj s kódom poštou do vlastných rúk. A potom údaje z nej používate, ako pri elektronickej platbe z reálnej plastovej karty. Je ideálna na nákupy v e-shopoch, teda cez internet... Nedá sa použiť na platby v obchodoch alebo pomocou nej vyberať peniaze v bankomatoch.

Virtuálne karty u nás vydávajú iba niektoré banky. Buď ako karty k účtom (debetné), iné cez ne poskytujú úver t. j. kreditné. Jej vydanie je jednoduché, riziko zneužitia je vyššie ako pri klasickej PK. Jej stúpenči oponujú, lebo pri jej používaní môže byť bezpečnosť našich peňazí vyššia ako pri klasickej PK. Ako? Na účet spojený s virtuálnou kartou si presuniete len toľko peňazí, koľko práve potrebujete na úhradu. A tak sú vaše ostatné peniaze ochránené.

VÝMENA DEVÍZ A VALÚT

Túto službu vyhľadávame najmä vtedy, ak cestujeme do zahraničia, alebo potrebujeme niečo uhradiť v cudzej mene. Vtedy nás zaujímajú výmenné kurzy devíz a valút - sú na viditeľnom mieste v každej banke, ktorá má vo svojej ponuke aj zmenárenskú činnosť.

Výmenný kurz vyjadruje koľko jednotiek inej meny dostaneme za 1 euro. NBS po zavedení eura prestala vydávať vlastný kurzový lístok a začala preberať na svoju webovú stránku denný kurzový lístok Európskej centrálnej banky. Tento je zverejňovaný každý pracovný deň popoludní - po 14.15 hod a je platný do nasledujúceho vyhlásenia (vyhlásený v piatok platí až do pondelka).

Kurzový lístok ECB/NBS má informatívny charakter, kurzové hodnoty mien nie sú pre banky záväzné. Avšak predstavujú určité hodnotu, okolo ktorej sa hýbu ich vlastné ceny devíz a valút – podľa ich veľkosti devízových rezerv konkrétnej meny. Preto sa kurz ECB/NBS nazýva aj kurz stred.

Komerčné banky rozlišujú kurz valút a kurz devíz, pričom kurz nákupu je nižší ako kurz predaja. To znamená, že ak banka od nás cudziu menu nakupuje, za každú jednotku dostaneme menej, ako jej zaplatíme my v prípade, keď nám cudzie peniaze predáva.

Devízy sú prostriedky v cudzej mene na účte. Používajú sa na bezhotovostné platby medzi krajinami. Môžu mať tiež podobu bankových vkladov alebo cestových šekov, ktoré v cudzine môžeme premeniť podľa potreby na hotové peniaze.

Valuty sú hotovostné peniaze iných štátov (napr. dolár), resp. skupiny štátov (napr. euro). Pri porovnávaní kurzov v rôznych bankách si všimame aj zmenárenské poplatky. Niekde vymieňajú peniaze bez poplatkov.

ÚSCHOVA, DEPOZITNÁ ČINNOSŤ

Máte doma rodinné dokumenty, knihy, šperky, vzácne predmety, o ktoré by ste v žiadnom prípade nechceli prísť? Využite depozitnú službu banky!

Niektoré pobočky väčších bánk majú vo svojich útrobach takéto zariadenia - bezpečnostné schránky, trezory. Môžu mať aj viacero veľkostí. Tieto prenajímajú klientom podľa ich potrieb na rôzne dlhý čas. Od toho závisí poplatok. Kľúč od schránky má iba klient, vstup do miestnosti je strážený a zabezpečený. (Tak, ako to vidíme v niektorých filmoch s tematikou lúpežných prepádov...)

4.5 AKO KOMUNIKUJEME S BANKOU?

TRADIČNÉ PRÍSTUPY

Napriek vymoženostiam modernej techniky a technológií, občas do banky zájsť treba. Či zriadujeme účet, alebo vyberáme peniaze z vkladnej knižky, bez našej **osobnej účasti** a podpisu sa to nezaobíde.

Časť komunikácie prebieha **písomnou formou**. Je ešte veľa klientov, ktorí z rôznych dôvodov uprednostňujú **výpis z účtu** v písomnej podobe.

ELEKTRONICKÉ BANKOVNÍCTVO

Služby elektronického bankovníctva (e-bankovníctva) vám umožňujú prístup k účtu v banke bez toho, aby ste museli navštíviť banku. Získavať informácie o stave a pohybe peňazí, uhradiť platby z vášho účtu na iný účet v hociktovej banke na Slovensku - to všetko môžete cez elektronické médiá: telefón, mobilný telefón alebo počítač.

- Telephonebanking
- GSM bankovníctvo
- WAP banking
- Homebanking (telebanking)
- Internetové bankovníctvo (internetbanking)

Telephonebanking = phonebanking = telefónne bankovníctvo

Prostredníctvom telefónu sa môžete spojiť s automatickým hlasovým systémom (počítačom) banky a zistiť napr. aktuálny zostatok na účte. Alebo sa spojíte s telefónnym bankovým operátorom a zadáte príkaz na úhradu s určenou sumou na konkrétny deň.

GSM bankovníctvo

- je poskytovanie bankových služieb pomocou mobilných telefónov. Tieto môžu byť v rôznom rozsahu a kvalite. Od základných služieb, ako je to pri telephonebankingu, až po zasielanie príkazov na úhradu formou šifrovaných SMS správ.

WAP banking

Je rozšírená služba GSM bankovníctva, pri ktorej takisto potrebujete mobil. Nielenže z displeja mobilného telefónu zistíte, aké sú aktuálne menové kurzy, úrokové sadzby atď., ale riadiť svoje peniaze môžete z ktoréhokoľvek miesta na Zemi a v akomkoľvek čase.

Homebanking

Umožňuje prístup k účtu z domu alebo z kancelárie prostredníctvom počítača. Užívateľ tejto služby potrebuje, aby mu banka nainštalovala špeciálny softvér. Nevýhodou tejto služby je, že spojenie s bankou na jeho účet funguje len z tohto jedného počítača. Z hociktorého iného to umožňuje ďalšia služba...

Internetbanking - internetové bankovníctvo

Ide o spojenie s bankou v prostredí internetu. Je to najvýhodnejšia služba elektronického bankovníctva. Do počítača netreba zavádzať žiadne špeciálne programy, stačí bežné pripojenie na internet. A keď nemáte doma internet, na túto službu možno využiť ktorýkoľvek počítač na svete, ktorý má pripojenie na internet - napr. v internetovej kaviarni. Odborníci vám však neodporúčajú z týchto verejných miest robiť operácie s vašim účtom. Dôvod je prostý: nie je zaručená ochrana vašich osobných údajov a prístupových krokov k účtu.

Čo stojí e-bankovníctvo?

Máte pravdu. Nemožno hovoriť o úžasných výhodách, pohodlí, komforte a nepozrieť sa aj na finančnú stránku. Medzi bankami na Slovensku je rozdiel v rozsahu poskytovaných služieb prostredníctvom e-bankovníctva i v poplatkoch. Všetky umožňujú získať prehľad o uskutočnených operáciách cez platobnú kartu a prevody peňazí v rámci SR. Nie každá robí prevody aj do zahraničia, iba niektoré umožnia klientovi takto „na diaľku“ si zriadiť termínovaný účet a je takmer vylúčené prostredníctvom elektronických médií požiadať o úver. Čo sa týka poplatkov, v zásade platí, že využívanie služieb e-bankovníctva je pre klientov výhodné, lebo banky majú záujem na ich rozširovaní. Nehovoriac o tom, že klienti ušetria na cestovnom, na spotrebe pohonných hmôt, parkovnom atď., keď nemusia navštíviť niektorú z pobočiek bánk. A hlavne ušetria čas.

Je e-bankovníctvo bezpečné?

Banky robia všetko pre to, aby bolo. Prístup k účtu, k údajom je niekoľkonásobne chránený. Pochopiteľne, že každá banka má svoj systém a ten je predmetom bankového tajomstva. Využívajú kombinácie viacerých bezpečnostných nástrojov: prihlasovacie meno, heslo, číslo klienta, šifrovací kľúč, sms-správa atď.

Často je využívaná tzv. GRID karta, ktorá má rovnakú veľkosť ako platobná karta, zmestí sa vám napr. do peňaženky. Polička v stĺpcoch a riadkoch sú plné číselných, abecedných alebo kombinovaných kódov. Sú jedinečné a neopakovateľné pre každého majiteľa takejto karty. Prihlásenie cez toto číslo, ktoré môže prečítať z karty len jej majiteľ, vylučuje možnosť prístupu k jeho účtu nepovolanej osobe. V niektorých bankách to číslo, ktoré si systém alebo operátor vyžiada, slúži aj na certifikáciu príkazu, ktorý majiteľ účtu zadal. Teda ako potvrdenie - namiesto podpisu.

SLOVENSKÁ SPORITELŇA

1010912804 005345
0 USTREDIE SLSP

Vážený klientka, vážený klient,
vitáme vás medzi priaznivcami elektronického bankovníctva.

V prípade straty alebo krádeže GRID karty volajte Sporiteľňu
0850 111 888
zo zahraničia
+421 2 58 268 111

	1	2	3	4	5	6
A	4257	1757	5421	4597	4184	2372
B	7034	5304	3093	7574	1294	2073
C	0302	4855	4109	3228	4420	5843
D	7732	6333	8894	5144	2167	9504
E	0483	6578	1884	7860	2876	2993
F	6444	1951	9403	6330	3045	3439

Čo je GRID karta?
Bezpečnostný predmet na certifikovanie príkazov zadaných prostredníctvom služieb elektronického bankovníctva. GRID karta je neprenosná. Pri diaľkovej komunikácii s bankou nahradiť Vašu podpis. Venujte jej príslušnú pozornosť. Chráňte ju pred stratou a poškodením. Dbajte na to, aby ste GRID kartu nemali uschované spoločne s Vaším prístupovým heslom k službám elektronického bankovníctva.

Ako GRID kartu používať?
Aplikácia elektronického bankovníctva Vás vyzve na zadanie kódu z GRID karty. Systém od Vás bude žiadať súradnice kódu v mriežke. Súradnica pozostáva vždy z kombinácie jedného písmena (A, B, C, D, E, F) – označenie riadku a jedného čísla (1, 2, 3, 4, 5, 6) – označenie stĺpca.

V prípade akýchkoľvek otázok týkajúcich sa využitia GRID karty resp. iných služieb Slovenskej sporiteľne sa s dôverou obráťte na linku Sporiteľne 0850 111 888, resp. 0910 111 888 (zo zahraničia +421 2 58 268 111).

Spokojnosť pri využívaní Vašej GRID karty Vám praje Slovenská sporiteľňa.

LEONARDO 2008

5 Odkladať alebo požičovať si?

„Nauč sa žiť v medziach svojho príjmu, aj keby si si mal na to požičať.“

Josh Billinges

5.1 AKO SI NAPLÁNOVAŤ FINANČNÚ BUDÚCNOSŤ...

NA CESTE OD SNOV K REALITE

Každý z nás o niečom sníva... Spieva sa v známej piesni. Bez snov akoby sme nežili. To je dobré. Bez snov, bez našej fantázie a predstavivosti by nebolo ľudského pokroku. Každý objav či vynález bol najprv v hlavách, myšlienkach ich tvorcov...

Iba rojčiť, dumať nad niečím úžasným však nestačí. Až rozhodnutím sa naše sny menia na ciele. Vďaka odhodlaniu a vytrvalosti sa sny premenia na skutočnosť. Kedy sa zo sna stane CIEĽ? Keď ho pomenujeme, vyslovíme a ubezpečíme sa, že to je to, čo naozaj chceme. Čím je jasnejšia predstava, čím sú zreteľnejšie kontúry cieľa, tým je pravdepodobnosť na jeho dosiahnutie vyššia. Viem, kedy sa bude dať dosiahnuť, v ktorej etape života. K cieľom vieme priradiť časový horizont.

Čo ďalej? Urobíme PLÁN.

Plán je konkretizáciou cieľa. V ňom odpovedáme na otázky:

- **Kedy?** (Kedy chcem cieľ dosiahnuť, termíny čiastkových cieľov.)
- **Ako?** (Spôsoby a cesty, ako sa dostanem tam, kam chcem ísť.)
- **Čo budem potrebovať?** (Aké prostriedky, peňažné i nepeňažné.)
- **Odkiaľ?** (Zdroj zabezpečenia prostriedkov na dosiahnutie cieľa.)

SEN ⇒ CIEĽ ⇒ PLÁN ⇒ AKTIVITA

SEN

Snívam o tom, že raz budem lekárkou. Dobrou lekárkou, uznávanou, budem môcť pomáhať aj ľuďom v Ázii alebo deťom v Afrike...

CIEĽ

Vyštudujem lekársku fakultu. Budem študovať na Karlovej univerzite v Prahe, lebo je to jedna z mála európskych univerzít, diplom ktorej je uznávaný na celom svete.

PLÁN

1. *Kedy? O koľko rokov začnem? Som v deviatom ročníku...*
2. *Ako? Začnem sa aj individuálne venovať chémii a biológii (resp. to, z čoho budú prijímacie skúšky), prihlásim sa na olympiádu, cez tieto prázdniny si nájdem si učiteľa latinčiny alebo sa budem učiť cez internet.*
3. *Čo budem potrebovať? Počas prípravy na VŠ štúdium nič. S cieľom som oboznámila rodičov, mám ich podporu morálnu aj materiálnu. V Prahe budem potrebovať ubytovanie (mesačné poplatky za internát sú...), platby za študijné pomôcky, dopravu, stravu a iné. Zistím si celkové náklady na štúdium v Prahe – cez internet a od známych, ktorí tam študujú. Je to dosť veľa...*
4. *Odkiaľ? Zdroje financovania môjho štúdia:*
 - z rodinného rozpočtu môžem dostať...
 - moje úspory...
 - možné štipendium pre zahraničných študentov...
 - študentská pôžička... (koľko, ako a kedy ju budem splácať...)

AKTIVITA

Najdôležitejšia je odpoveď na otázku: Kedy začnem realizovať plán? HNEĎ. Ani deň odkladu. Prečo sa mnohé sny a ciele nezrealizujú? Ľudia snívajú, dávajú si ciele, vedia si ich realizáciu naplánovať, zlyhávajú však pri realizácii plánov.

(Náš tip: Pravidlo 72. Ak človek nezačne s realizáciou akéhokoľvek rozhodnutie do 72 hodín, zvyčajne to ide do „stratena“...)

Ked' nám naše nestačí

Máte ciele, plány, na realizáciu ktorých vám nebudú stačiť vaše zdroje? Nemusíte byť z toho nešťastní. Existuje veľa možností, ako si prostriedky zabezpečiť. Najjednoduchšie je – požičať si. Ako viete, na tú to oblasť uspokojovania ľudských potrieb sa špecializuje bankovníctvo. No okrem bánk sú na trhu aj iné možnosti, ktoré vám cestu k peniazom skrátia, zjednodušia, no obyčajne je to tá drahšia možnosť. Skrátka, je dobré vedieť sa v tom orientovať.

ČO PONÚKA ÚVEROVÝ TRH

Odkiaľ a ako si možno požičať

Dnes vám banky a iné spoločnosti požičávajú peniaze na čokoľvek a kedykoľvek. Tak to znie éterom, vidíme to v reklamách v televízii, čítame na letákoch či v inzertných novinách. Vtláčajú nám predstavu, že niet nič ľahšie ako požičať si peniaze práve od nich. Požičiavanie peňazí je predmetom ich podnikania. Je to ich tzv. kór biznis.

Naozaj, asi nikdy nebolo také ľahké požičať si. Každý zodpovedný človek by však pri podpisovaní úverovej zmluvy mal mať jasno v tom, že požičané peniaze musí vrátiť a za poskytnutú službu musí zaplatiť dohodnutú cenu - **úrok**.

Najčastejšie sa na našom úverovom trhu využívajú tieto produkty:

- úvery na bývanie
- spotrebiteľské úvery
- kreditné karty
- nákup na splátky
- hotovostné pôžičky

ÚVERY NA BÝVANIE

1. ŠTÁTNY FOND

Najlacnejšie si môžu mladí ľudia do 35 rokov zabezpečiť vlastné bývanie úverom zo **Štátneho fondu rozvoja bývania (ŠFRB)**, ak príjem nepresiahne 3,5-násobok životného minima. No zdroje tohto fondu sú obmedzené a kritériá na žiadateľov pomerne prísne, keďže sa jedná o určitý druh sociálnej pomoci.

Domácnosť musí mať určitý príjem, aby zvládla splátky, ale nedostanú ho lepšie zarábajúci mladí ľudia – tí si môžu dovoliť vyššie úrokové zaťaženie. Všetci žiadatelia musia mať aj vlastné zdroje – najmenej 20 % žiadaného úveru, výška úveru je limitovaná, taktiež maximálna rozloha nového bývania. O úver z fondu sa môžu uchádzať aj obce a mestá na výstavbu nájomných bytov.

2. HYPOTEKÁRNE ÚVERY

V prípade, že potrebujeme peniaze na financovanie bývania, sú hypotéky a stavebný úver najvhodnejšími alternatívami. (... ak nespĺňame podmienky, alebo nám zamietli žiadosť v ŠFRB.)

Hypotekárny úver (HÚ) je dlhodobý úver s lehotou splatnosti 4 - 30 rokov. Je zabezpečený záložným právom k nehnuteľnosti na území SR. Čo to znamená? Že ten, kto potrebuje peniaze, dá banke do zálohy nehnuteľnosť. V prípade nesplácania úveru, má vlastnícke právo banka. Vlastník toto právo v prospech nej **vinkuloval** na liste vlastníctva v katastri nehnuteľností.

Záujemca o úver **nemusí** mať uvedenú nehnuteľnosť vo svojom vlastníctve – ručiť za úver môžu napr. aj rodičia svojím bytom v prospech budúceho bývania svojich detí. Záložné právo sa môže počas trvania úverového vzťahu zmeniť a nehnuteľnosť tretej osoby (napr. rodičov) sa „oslobodí“, ťarcha prejde na tú, ktorá je financovaná z úveru. Na zabezpečenie úveru sa môžu použiť aj nehnuteľnosti iné, napr. pozemok, garáž, chata a pod. na území SR.

Na čo sa môže hypotekárny úver použiť?

- kúpa nehnuteľnosti do osobného vlastníctva (byt, rodinný dom)
- výstavba nehnuteľnosti, prípadne jej zmena (prístavby, nadstavby, zmeny bytových jadier...)
- rekonštrukcia nehnuteľnosti

- údržba nehnuteľností
- kúpa stavebného pozemku (len tuzemské nehnuteľnosti v ktorých je viac ako polovica plochy určená na bývanie)
- usporiadanie majetkových pomerov (dedičstvo, BSM)
- splatenie skôr poskytnutých úverov, aj hypotekárnych

Existuje optimálna dĺžka splácania?

Odborníci radia – zlatá stredná cesta je správna. Záleží od veľkosti úveru, ale príliš krátka doba znamená vysoké splátky. Maximálna doba 30 rokov – znamená vysoké preplatenie úveru. Taktiež je tu riziko, že sa v rodine vyskytne situácia, kedy bude treba znížiť splátku a nesplatený úver už nebude kam umiestniť, rozložiť. Preto optimum pre HÚ je **10 – 20 rokov**.

Príspevok od štátu

Ak máte záujem o **štátny príspevok** na hypotekárne úvery musíte rátať s tým, že sa poskytuje len na úvery do výšky 82984,7972 € na jednu bytovú jednotku. Štátnym príspevkom sa rozumie percento, ktorým štát **znižuje výšku úrokovej sadzby** určenú v zmluve o hypotekárnom úvere. (V skutočnosti dáva **bonus**, bonifikuje, cenovo zvýhodňuje určité služby a ich prijímateľov.)

V súčasnosti (2012) prispieva štát na úhradu úrokov iba ľuďom do 35 rokov. Mladí ľudia môžu mať podporované financovanie svojho bývania prvých 5 rokov. Pravdaže, nie všetci. Tí, ktorí splnili kritérium príjmu.

Čo úroková sadzba?

Pri stanovení úrokovej sadzby sa vychádza z aktuálnej situácie na trhu a z individuálnej bonity klienta. Viac ako pri iných druhoch úveru sa využíva rozhodovanie klienta o úrokovej sadzbe, ktorá môže byť:

- variabilná** (premenlivá) – môže sa meniť, podľa situácie na finančnom trhu,
- fixná** (pevná) – žiadateľ o úver (dlžník) sa rozhoduje, na akú dobu chce ustáliť, fixovať úrokovú sadzbu – napr. 1, 3, 5 rokov, po uplynutí doby sa rozhoduje opäť podľa aktuálnych ponúk na úverovom trhu, ak ju nefixoval na celé obdobie splácania úveru.

Dá sa úver splatiť predčasne?

Úver môžete splatiť aj predčasne, bez poplatkov je to zvyčajne v termíne, keď končí **fixácia úrokovej sadzby**. Podmienky skoršieho ukončenia úverového vzťahu sú vždy zakotvené v zmluve – treba sa s nimi oboznámiť ešte pred jej podpisom. Žiadosti o predčasné splatenie úveru sú v niektorých bankách posudzované individuálne.

3. ÚVER ZO STAVEBNEJ SPORITELNE – STAVEBNÝ ÚVER

Sporiteľ stavebného sporenia môže čerpať **výhodný úver** na obstaranie bývania po splnení podmienok: našetriť približne **polovicu z cieľovej sumy (CS)** a dosiahnuť **hodnotiace číslo**. Jeho výška odráža bonitu klienta. Jeho výšku, rýchlosť rastu vieme najviac ovplyvniť disciplinovanosťou vo fáze sporenia.

OSTATNÉ BANKOVÉ ÚVERY

1. povolené prečerpanie

- kontokorentný úver, znamená možnosť ísť do debetu, mínusu na bežnom účte, ak sa pravidelne spláca z prichádzajúcich vkladov, neplatí sa žiaden úrok, a znovu sa otvára do nastaveného limitu, netreba nanovo vybavovať.

2. spotrebiteľský úver

- účelový – napr. na zariadenie bytu, auto, štúdium a pod., použitie sa dokladuje – banka má prehľad o použití, menšie riziko návratnosti pre ňu,
- bezúčelový – je drahší ako účelový, vyššie riziko návratnosti.

Spotrebiteľský úver zaručený nehnuteľnosťou sa nazýva **americká hypotéka**. To znamená, že takýto **bezúčelový úver** môže dostať každý, kto je ochotný založiť nehnuteľnosť.

Bankové spotrebiteľské úvery sú najžiadanejším úverovým produktom na našom trhu. Ešte stále vybavujú pomerne zložito. Klient musí preukázať schopnosť splácať úver zo svojho príjmu. Banky navyše často vyžadujú ďalšie formy zábezpeky, ako ručenie fyzickou osobou, záložné právo na nehnuteľnosť, vinkuláciu vkladov, životné poistenie atď. Taktiež je pre banku dôležité, či má žiadateľ u nejaký iný produkt. Aspoň niekoľko mesiacov pred schválením úveru, na základe čoho si môže preveriť bonitu klienta. Platí známa veta: **Ak žiadate o úver, najskôr musíte preukázať, že ho ani tak veľmi nepotrebuje...**

Naopak **výhodou bankového spotrebiteľského úveru** oproti nákupu na splátky je **nižšia úroková sadzba**. Pokiaľ pri nákupe na splátky sa úroková sadzba nezriedka pohybuje nad 30 %, pri bankovom spotrebiteľskom úvere môžete prostriedky získať už pri sadzbe okolo 10 percent.

NÁKUP NA SPLÁTKY

... je na Slovensku (a nielen) obľúbeným druhom spotrebiteľského úveru, ktorý poskytujú nebankové špecializované subjekty – **splátkové spoločnosti**. Na rozdiel od bankového úveru je oveľa dostupnejší aj pre menej solventnejších občanov a podstatne jednoduchší na jeho vybavenie. Cenou za rýchlu dostupnosť je výška úrokov, poplatkov, ale najmä sankcie – úroky z omeškania splátok.

Na nedostatok klientov si nesťažujú už roky zabehnuté spoločnosti QUATRO, CETELEM, Home Credit, GE Money a ďalšie. Úplnú žatvu majú každý rok pred Vianocami. Tu rozhodujúcu rolu zohrávajú emócie, mnohí podľahnú ilúzii, že aj Vianoce sa dajú prežiť na splátky. A čo realita? Ak si chcete seriózne porovnať, naozaj všimajte **RPMN**, ktorá sa v splátkových spoločnostiach pohybuje v priemere od 20 %, ale môže to byť aj 60, aj 70 %, závisí od viacerých činiteľov.

Väčšina týchto obchodníkov vám vlastne poskytne **úver na kúpu danej veci** s patričnou prirážkou. Spravidla nepožadujú ručenie ďalšou osobou, ale rozhodne budú chcieť potvrdenie zamestnávateľa o príjme kupujúceho a o jeho trvalom pracovnom pomere. V dohodnutých splátkach býva tiež zahrnuté poistné pre prípad, že by kupujúci prišiel o prácu a za tovar by nemal ako zaplatiť. Alebo je v kúpnej zmluve klauzula, že tovar je až do poslednej splátky majetkom obchodnej firmy, ktorá vám tento jednoduchý nákup umožnila. A teda, ak nebudete splácať, tovar si vezme späť.

Rovnaký vývoj zaznamenali predajcovia áut na **lízing**. Tomuto svetovému trendu nakupovania sa obyvatelia Slovenska veľmi rýchlo prispôsobili. Čo nás zaujíma pri nákupe na lízing? Okrem RPMN a celkovej sumy preplatenia kúpy predmetu lízingu je to lízingový koeficient a akontácia.

Lízingový (splátkový) koeficient vyjadruje veľkosť (mieru) zvýšenia kúpnej ceny predmetu počas jeho obstarávania. O koľko viac zaplatíme kúpou na splátky oproti kúpe v hotovosti. To znamená, že pri koeficiente 1,15 zaplatíme viac o 15 %.

Akontácia je prvá zvýšená splátka. Udáva sa v percentách z ceny tovaru. Čím je vyššia, tým nižšie sú potom mesačné splátky. A naopak - pri tej istej dobe splácania.

Lízing je finančný **prenájom** s právom kúpy najatej veci. Znamená to, že napríklad auto je až do poslednej splátky vo vlastníctve lízingovej spoločnosti. Auto kupované na úver prechádza do vlastníctva kupujúceho okamihom kúpy.

Naše **TIPY**:

- ak je tá možnosť, vyberajte si **úvery s nulovým navýšením**. Jedine vtedy sa oplatí kupovať na splátky – načo platiť plnú cenu naraz, ak to môžeme postupne. Takéto marketingové akcie bývajú s jasným cieľom: prilákať klientov. Ale prečo nevyužiť šancu mať napr. novú práčku doma a použiť ju skôr, než ju celú zaplatíme?
- väčšina splátkových spoločností poskytuje svojim zákazníkom úverové karty, ktorých úročenie je vyššie ako na bankových kreditných kartách. Výhodou môže byť nejaká akcia – napr. žiaden úrok na 50 dní.
- úroky z omeškania sú 8 a viac percent z dlžnej splátky, ak platba mešká viac ako 30 dní. Finančné zaťaženie sa znásobuje, ak niet na splátky 3 a viac mesiacov, dlžník sa často dostáva do začarovaného kruhu, lebo každou splátkou najskôr spláca dlžné úroky, splácanie istiny sa oddiaľuje
- odložená splatnosť alebo nákup bez hotovosti nie sú výhodou. Klient viac zaplatí v poplatkoch alebo na úrokoch.

HOTOVOSTNÉ PÔŽIČKY

Sú zo všetkých úverov a pôžičiek najdrahšie. Bez ohľadu na to, kto vám ju poskytne.

Ak nemôžete v banke získať bezúčelový spotrebný úver (peniaze na účet) a nevyhovujú vám ponuky splátkových spoločností, ostáva často poslednou možnosťou hotovostná pôžička.

Hotovostné pôžičky sú určené vo väčšine prípadov ľuďom, ktorí majú záujem o menšie sumy. O pôžičky, ktoré je možné získať spravidla veľmi rýchlo, bez ručiteľa, na akýkoľvek účel a bez zbytočnej byrokracie. V prípade, že nemáte možnosť alebo čas vybaviť si spotrebný úver, nechcete obťažovať svojich priateľov či známych, a pritom potrebujete peniaze okamžite, môžete využiť služby spoločností poskytujúcich hotovostné pôžičky.

Poskytovateľmi hotovostných pôžičiek sú väčšinou **nelicencované** spoločnosti (nemajú bankovú licenciu) špecializované na túto činnosť. Na rozdiel od bánk, požičiavajú vlastné, súkromné peniaze. Spravidla podnikajú podľa Občianskeho zákonníka - preto tiež používajú termín pôžička a nie úver. Nepodliehajú kontrole NBS. Okrem štandardných spoločností, existujú na trhu hotovostných pôžičiek aj firmy alebo jednotlivci, ktorí sa nesprávajú štandardne.

Toto je jeden z dôvodov, prečo by pri výbere spoločnosti poskytujúcej hotovostnú pôžičku mali spotrebiteľia prihliadať na viacero faktorov. Každý zákazník by si mal predovšetkým preštudovať samotnú zmluvu o pôžičke a preveriť si a porovnať systém poplatkov a možných sankčných poplatkov v situácii, ak sa dostane do problémov so splácaním. Dôležité je taktiež poznať históriu danej spoločnosti na trhu a sledovať jej komunikáciu a prezentáciu. Mnoho ľudí tiež preferuje osobné odporúčanie známych alebo priateľov, ktorí mali s danou spoločnosťou pozitívnu skúsenosť.

Osobitnou kapitolou pri hotovostných pôžičkách je **úroková sadzba**. Tá sa vo väčšine prípadov pohybuje nad 50 percent ročne. Spoločnosti sa vysokú sadzbu snažia maskovať tým, že v inzerátoch uvádzajú sadzbu na mesiac alebo na týždeň. Relevantné porovnanie však získate až po prepočítaní na ročnú bázu (p. a.). Predtým, ako sa rozhodnete pre hotovostnú pôžičku si však predsa skúste zistiť dostupnosť iných, lacnejších alternatív.

Na veľkú radosť bánk a rôznych pôžičkární...

Banky sú stále prístupnejšie v poskytovaní **spotrebných úverov**. Ak máte pravidelný príjem, máte šancu získať hotovostný spotrebný úver aj bez potreby preukazovania použitia peňazí. Úrokové sadzby takýchto úverov sú, pochopiteľne, vyššie - pohybujú v rozmedzí 15 – 20 % p. a. Pre porovnanie však berte do úvahy RPMN.

V krajnom prípade môžete využiť služby tradičných poskytovateľov pôžičiek, ktorých úrokové sadzby sú v priemere 20 – 30 %. Nimi uvádzaná RPMN nemusí odrážať realitu – spravidla v nej nie sú zahrnuté úplne všetky poplatky. Väčšiu vypovedaciu schopnosť má porovnanie cez celkové preplatenie pôžičky. Majú či nemajú takéto subjekty miesto v dnešnej trhovej ekonomike? Bez dopytu by sa neuživil ani u nás.

Rozmach života na dlh netreba brať na ľahkú váhu. Aj na Slovensku rastie počet tých, ktorí nevládzu splácať byt, dom a iné veci, na ktoré si nedávno požičali. Urobme všetko pre to, aby sme sa nezaradili medzi nich.

Na záver myšlienka, ktorú posielala mladým ľuďom Warren Buffet, jeden z najbohatších ľudí a zároveň najväčších filantropov sveta:

„Vykašlite sa na kreditné karty a neberte si bankové úvery...“

5.2 VIEME OVPLYVNIŤ CENU ÚVERU?

Vieme ovplyvniť to, za akých podmienok nám banka požičia? Mnohí žiadatelia o úver sú nepríjemne prekvapení, keď navštívia konkrétnu pobočku banky, a tam sa dozvedia úplne inú cenu, výšku úrokovej sadzby, než banka uvádza v reklame daného produktu.

Klamú nás? Zavádzajú? Ani nie. Vo väčšine letáčikov, inzertných spotov banky uvádzajú: *Výhodný úver môžete získať už od... percent.* A je tam také úžasné číslo, že pokiaľ tie peniaze naozaj potrebujeme, nezaváhame. Ešte si naše požiadavky nahodíme do úverovej kalkulačky na webovej stránke danej banky a – ideme.

Tá najvýhodnejšia úroková sadzba je pre ideálnych klientov. Takých je medzi nami málo. Preto berme na väčšiu váhu tú predložku „**OD**“. Cena pre nás, bežných klientov už môže byť len vyššia.

BONITA, ÚVEROVÉ SKÓRE, HISTÓRIA

Pre banku je rozhodujúca **návratnosť** požičaných peňazí. Vieme, že viac ako 90 percent zdrojov, ktoré využíva na svoje podnikanie, t. j. ktoré požičiava, sú **cudzí peniaze**. Sú to peniaze vkladateľov, jej veriteľov. Z toho vyplýva, že musí minimalizovať riziko nesplácania poskytnutých úverov.

Ako to robí? Predovšetkým chce čo najlepšie poznať žiadateľa o úver. Rozhodujúce je, ako sa správa k peniazom. To vie najrýchlejšie zistiť, ak už je, prípadne bol, jej klientom. Z **histórie** pohybov na bežnom účte vie zistiť výšku pravidelných prírastkov (mzda, odmeny, provízie), priemernú výšku zostatkov, vie posúdiť jeho disciplínu v uhrádzaní záväzkov. To je jeden z dôvodov, prečo by sa mal žiadateľ o úver najskôr informovať vo svojej banke. Tam môže získať najlepšiu vyjednávaciu pozíciu.

Ešte viac vedia posúdiť jeho **bonitu – schopnosť splácať úver**, ak už mal nejaký úverový produkt. Na prvý pohľad vidia, ako sa vyrovnáva s povoleným prečerpaním, ako napr. bez jediného omeškania splatil spotrebiteľský úver spreď dvoch rokov, ako využíva kreditnú kartu a pod. Za bezchybnú úverovú históriu získava kladné body do **úverového skóre**, čiže miera pravdepodobnosti, že aj budúci úver splatí, je vyššia.

Naše TIPY

- Budujte si svoju dobrú platobnú a úverovú históriu už od svojej prvej výplaty – neviete, kedy sa vám to zíde.
- Budte disciplinovaní aj pri platbách, úhradách za bežné služby, napr. za plyn, elektrinu, mobilný telefón.
- Za omeškania, upomienky sú „zlé body“, ktoré sa odrazia vo zvýšenej úrokovej sadzbe za úver.
- Rozdiel pár desiatín percenta v úrokovej sadzbe môže vašej domácnosti v budúcnosti ušetriť desiatky a možno i stovky eur.

5.3 AK TO S ÚVERMI PREŽENIEME...

Aj to sa môže stať.

Možno sme nie správne odhadli svoje príjmové príležitosti, možno sa nakopilo toľko nepriaznivých okolností, možno... Skrátka, nevládzeme naše záväzky splácať. Riešenie? Vždy nejaké je. Nie ste prvý ani posledný, kto má takýto problém.

Naše TIPY

- Záväzok, z ktorého sa dá vycúvať, riešme ako prvý – zbavme sa ho. Napríklad televízor na splátky predáme. Aj pod cenu.
- Dokiaľ môžeme, nezaťahujme do riešenia problému našich príbuzných, priateľov ďalšími pôžičkami. Toto si nechajme až nakoniec – môže byť ešte horšie.
- Banka má záujem nám pomôcť, nemá záujem o náš dom, byt. Ich predaj, speňaženie svojej pohľadávky považuje za krajné riešenie. V konečnom dôsledku tak prichádza o klienta.
- V žiadnom prípade riešenie neodkladáme. Ak máme viac splátkových záväzkov, otvorene jednáme so všetkými veriteľmi. Nevieme, u ktorého sa nájde najlepšie riešenie.
- Ak opakovane nemáme na všetky splátky, dohodneme si nižšie u všetkých veriteľov, každému dáme niečo. (Pred nikým sa neschováваме, nezatvárame dvere.)
- Ak už sme úplne v koncoch, a chceme si zachovať svoju tvár, môžeme vyhlásiť osobný bankrot.

ZDROJE:

- <http://financie.etrend.sk/>
- <http://tvojepeniaze.pravda.sk/>
- <http://openiazoch.zoznam.sk/>
- kol. autorov: Význam hotovostných pôžičiek na pôžičkovom a úverovom trhu v SR, Nadácia F. A. Hájeke, r. 2005
- príloha Financie – denník Pravda 2010, 2011

6 Životné istoty a riziká

„S peniazmi nie je tak dobre ako zle bez nich.“

Arménske príslovie

6.1 VIETE, ŽE...

- ... priemerne vydržia Slováci v životnom poistení 7 rokov, hoci priemerný „vek“ uzatváraných zmlúv je vyše 20 rokov?
- ... zo štatistík vyplýva, že najviac peňazí Slováci vkladajú do poistenia majetku – až 60 percent všetkých príjmov poisťovní. Zdá sa, že si majetok cenia viac, ako svoje zdravie a životy. Tento pomer sa postupne mení v prospech životného poistenia, tak ako je tomu vo vyspelých krajinách sveta.

6.2 POCIT BEZPEČIA – ŽIVOTNÁ ISTOTA

AKO VNÍMAME BEZPEČIE?

Je to tak. Potrebu bezpečia, potrebu istoty máme zakódovanú v génoch. Jej uspokojenie, naplnenie dokážeme potlačiť len v prípade neuspokojenia základných biologických potrieb ako je pocit smädu, hladu a chladu. Inak povedané – ak má človek velikánsky hlad, je schopný urobiť aj kroky, ktoré môžu ohroziť jeho bezpečie. Tak to funguje v celej živočíšnej ríši.

Povinnosťou rodičov je zabezpečiť dieťaťu podmienky pre zdravý vývoj. Väčšinou tak činia bez toho, aby si kedy prečítali ustanovenia zákona o rodine. Svoje potomstvo si plánujú a podnikajú potrebné kroky na zabezpečenie potrieb spoločnej rodiny. Aby mali kde bývať, čo jesť, čo si obliecť. Skrátka – pracujú na vytvorení domova. To je ten priestor, kde sa ich deti budú cítiť bezpečne.

Inak vnímajú bezpečie svojho bytia deti, inak mladí ľudia a inak starší. Väčšina detí si pocit bezpečia spája s domovom, kompletnou rodinou, vníma ho viac vzťahovo, emocionálne. Mladí ľudia, stojaci na prahu dospelosti, alebo rozhodujúci sa o životnej dráhe, o kariére, sa už na vec pozerajú s oveľa väčším pragmatizmom.

Začínajú si uvedomovať, že úroveň uspokojovania základných životných potrieb vrátane zabezpečenia životných istôt, bude súvisieť s peniazmi. A starší? Tým je jasné, že ich životná úroveň momentálna i budúca, priamo aj nepriamo závisí od zdravia a od príjmov.

OHROZENIE, OBAVY, NEISTOTA

Opakom pocitu bezpečia je pocit ohrozenia.

Súčasťou psychickej výbavy človeka je aj jeho schopnosť vyrovnávať sa s obavami. Od útleho veku sa učíme prekonávať strach z nepoznaného, skúsenosťou získavame opatrnosť a predvídavosť, ako eliminovať riziká ohrozujúce naše zdravie i život. Prekonávaním prekážok je človek lepšie pripravený na zvládnutie krízových situácií a rizík, ktoré mu prídu v živote do cesty. (Hovorí sa: Čo ťa nezbije, to ťa posilní.)

Miera sebadôvery vo vlastné sily a schopnosti závisí od rôznych činiteľov. Od genetických daností, od prostredia, v ktorom sme vyrastali, či bolo povzbudzujúce alebo naopak – demotivujúce, ale aj od nášho vlastného úsilia. Nakoľko sa dokážeme cieľavedome pripraviť na rôzne životné situácie, nakoľko dokážeme znížiť mieru rizika vzniku nepriaznivých okolností, nakoľko dokážeme znížiť mieru neistoty našej budúcnosti. Ten zvyšok je pocit bezpečia, istoty.

6.3 KEĎ VLASTNÉ SILY NESTAČIA

POISTENIE AKO PREJAV SOLIDARITY

Ani najschopnejší jedinci sa nedokážu ochrániť pred všetkými nebezpečenstvami, nástrahami, ktoré život prináša. Nehovoriac o tom, že mnohí ani nemajú šancu, lebo prichádzajú znevýhodnení už na tento svet. No všetci potrebujú pre svoj život peniaze. O to ide hlavne v životnom poistení. Zabezpečiť živobytie pre tých, ktorí sú na príjem žiteľa odkázaní: vdovy, siroty, rodičia, prípadne iní príbuzní. Kedy budú ešte viac odkázaní? To je práve to, čo nikto dopredu nevie. Rovnako sa ľudia obávajú a obávajú o svoj majetok, ktorý je vystavený rôznym rizikám. Jeho čiastočná alebo úplná strata môže znamenať katastrofu pre fungovanie celej rodiny alebo existenciu firmy.

Ľudia dávno vymysleli a v svojom spoložití uplatňovali princíp solidárnosti. Vyjadruje vzájomnú svornosť, vzájomnú podporu, spolupatričnosť. V poisťovníctve je to základný princíp fungovania celého systému. V záujme spoločnej ochrany nejakého práva alebo majetku vstupujú do poisťovného vzťahu s poisťovateľom rôzne osoby (fyzické alebo právnické) s vedomím, že vložené prostriedky sa niekomu vrátia skôr, inému neskôr a niekomu vôbec.

NIEČO Z HISTÓRIE

Aj keď vznik moderného poisťovníctva sa viaže prevažne k poisťovaniu majetku (lode v Anglicku, prepravovaný tovar kupcov po mori i po súši), historické pramene napríklad z čias výprav Marca Pola hovoria o solidarite ľudí, žijúcich v prímorských osadách, mestečkách. Predtým, ako sa námorníci vydali na ďalekú cestu, každý prispel do spoločného cechu určitou sumou. Peniaze zverili váženému občanovi, a ak sa niektorý z nich z plavby nevrátil, na zmiernenie následkov tragédie dostali malé odškodnenie pozostalí.

Archeologické výskumy na území dnešného Egypta potvrdzujú, že viera v posmrtný život staviteľov pyramíd bola veľmi silná. Pyramídy – jeden z divov sveta, sú odkazom nielen staviteľského kumštu spred niekoľkých tisícročí. Všetci z dejepisu vieme, že ťažká práca na stavbe týchto kolosov bola sprevádzaná vysokou úmrtnosťou robotníkov. Málokto však vie, že ak si chcel niekto z nich zachovať nádej na dôstojný život po smrti, musel byť slušne pochovaný podľa vtedajších náboženských zvyklostí. Nájdené záznamy svedčia o tom, že existovalo niečo ako poistenie pohrebných nákladov, do ktorého si stavitelia pyramíd pravidelne prispievali.

Taktiež na našom území sa uchovali zaujímavé informácie. Záznamy o poisťovaní baníkov v kremnických baniach zo 16. storočia patria k najstarším svojho druhu v Európe.

6.4 CHARAKTERISTIKA POISTENIA

ČO JE TO POISTENIE?

Z právneho hľadiska - je to právny vzťah medzi dvoma zmluvnými stranami. Jedna strana (poistník) prenáša riziko vzniku určitej udalosti na druhú stranu a platí za to poistné. Druhá strana (poisťovňa) sa zaväzuje, že v prípade vzniku danej poistnej udalosti, vyplatí poškodenej strane peňažné plnenie.

Z ekonomického hľadiska - je to finančná služba, kde predmetom obchodu je prenos, postúpenie rizika zo strany poistníka na poisťovňu. Poisťovňa nevylúči vznik poistného rizika, zmierni však jeho dopad. Zvyšuje pocit bezpečia, vnáša určitú mieru istoty do života ľudí a ich aktivít.

Z ľudského hľadiska - je to nástroj, pomocou ktorého sa straty niekoľkých poistených rozložia medzi všetkých zainteresovaných (poistníkov).

6.5 ČO MÔŽEME OČAKÁVAŤ OD ŠTÁTU

Aký je moderný štát? Má rôzne prívlastky, napríklad aj – sociálny. Čo to znamená?

To znamená, že jednou z úloh štátnych orgánov je vytvárať podmienky na dobre fungujúce vzťahy vo vnútri spoločnosti. Za vyspelé štáty považujeme tie, kde dobre funguje systém hmotného zabezpečenia členov spoločnosti, lebo od toho sa odvíja celková spokojnosť obyvateľstva.

Okrem iného to znamená, že sa dokážu postarať o ľudí, ktorí nemôžu pracovať. Teda z vážnych dôvodov nemajú vlastný pracovný príjem – deti, dôchodcovia, zdravotne postihnutí, dlhodobo nezamestnaní. Štát má vytvoriť fungujúci systém zabezpečenia aspoň minimálnych príjmov pre všetkých občanov (sociálne zabezpečenie).

SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE

Sociálne zabezpečenie občanov Slovenska **má tri formy:**

- sociálne poistenie
- sociálna podpora
- sociálna pomoc

Kým systém sociálneho poistenia má v sebe zabudovaný princíp zásluhovosti (výška poistnej dávky závisí od predchádzajúcej ekonomickej aktivity jednotlivca, t. j. od jeho príspevkov do poistných fondov), nárok na sociálnu podporu a sociálnu pomoc majú všetci občania.

Verejný systém poistenia predstavuje **sociálne a zdravotné poistenie.**

Systém sociálneho poistenia tvorí:

- dôchodkové poistenie
- nemocenské poistenie
- úrazové poistenie
- garančné poistenie
- poistenie v nezamestnanosti
- rezervný fond solidarity

KOMU SA PLATIA ODVODY NA SOCIÁLNE POISTENIE?

Sociálnej poisťovni (SP). Na platenie odvodov sa treba prihlásiť v pobočke SP. Zamestnancov a osoby pracujúce na dohodu prihlasuje zamestnávateľ.

KTO PLATÍ ODVODY?

Zamestnanci a zamestnávateľa povinne, samostatné zárobkovo činné osoby (SZČO) povinne pri dosiahnutí určitého príjmu, ostatné osoby môžu dobrovoľne.

KEDY SA PLATIA ODVODY?

Na začiatku mesiaca (do 8. dňa) za predchádzajúci mesiac. Načas a v správnej výške zaplatené odvody sú podmienkou i zárukou poistného plnenia do strany SP.

KOLKO TREBA PLATIŤ?

Zákon presne určuje sadzbu v percentách z vymeriavacieho základu (VMZ), aj spôsob výpočtu, napr. zaokrúhľovanie. (Vid' tabuľku sociálnych odvodov z roku 2012.) Nižšie a nie všetky odvody platia pracujúci dôchodcovia a študenti. VMZ zamestnanca je jeho hrubý príjem zo závislej činnosti a za jeho odvod do SP zodpovedá zamestnávateľ.

Živnostník za účasť na sociálnom poistení v plnej miere zodpovedá sám: od prihlášky až po správny výpočet poistného a jeho úhrady v stanovenom termíne. Na začiatku podnikania nie sú živnostníci povinní platiť odvody, niektorí sa však v SP zabezpečujú dobrovoľne. Ak sa potom podnikateľ stane povinne poistenou osobou, treba sa včas odhlásiť, inak poistný vzťah na základe predchádzajúcej prihlášky trvá a SP si nárokuje aj na toto dobrovoľne platené poistné. Alebo ak niekto preruší, resp. ukončí živnosť, od povinnosti naďalej platiť odvody ho oslobodí len načas vypísaná a odovzdaná odhláška poistenca v pobočke SP.

S ČÍM MÔŽE POISTENEC SOCIÁLNEJ POISŤOVNE POČÍTAŤ?

Na čo má nárok z jednotlivých fondov sociálneho poistenia?

- **Dôchodkové poistenie starobné** zabezpečí príjem ľuďom na starobnom dôchodku. Po 62. roku veku, ku ktorému sa zvyčajne viaže aj ukončenie aktívneho pracovného života, majú občania Slovenska nárok na odpočinok a na penziu. Nič im však nebráni, aby ďalej pracovali a zvyšovali si aktuálny i budúci príjem. Toto poistenie zabezpečí aj osoby, ktoré sú odkázané na príjem dôchodcu. V prípade jeho úmrtia sú im vyplácané pozostalostné dôchodky: vdovský, vdovecký, sirotský - podľa stanovených podmienok.
- **Dôchodkové poistenie invalidné** istí príjem poistencovi a jeho rodine v prípade, ak z dôvodu choroby alebo úrazu nemôže byť dlhodobo zapojený do pracovného procesu. Má nárok na invalidný dôchodok, jeho blízki sú rovnako chránení pozostalostnými dôchodkami ako v systéme starobného poistenia.
- **Nemocenské poistenie** chráni príjem poistenca a jeho rodiny v období dočasnej práceneschopnosti (PN), napr. pre chorobu, liečenie úrazu, tehotenstvo, nahrádza príjem v čase materskej dovolenky, prípadne dopĺňa príjem budúcej matky.
- **Poistenie v nezamestnanosti** - chráni poistencov v prípade straty zamestnania, resp. v období, keď nemá poistenec žiaden iný pracovný príjem. Dávka je vyplácaná 4 alebo 6 mesiacov (podľa dĺžky poistenia pre prípad nezamestnanosti) a jej denná výška je polovica (50 %) z denného príjmu v rozhodujúcom období do určitej výšky.
- **Úrazové poistenie** - musí platiť každý zamestnávateľ, aj keď má iba jedného zamestnanca. Týmto poistením sú zo zákona chránení všetci zamestnanci, vrátane pracujúcich na dohodu, a taktiež študentov na praxi pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia. Ak dôjde k pracovnému úrazu, alebo niekomu zistia chorobu z povolania, má dotyčný pracovník nárok na viacero dávok, je odškodnený z tohto poistenia.

Napr. SP bude vyplácať úrazovú rentu, úrazový príplatok, pozostalostnú úrazovú rentu, jednorazové vyrovnanie, jednorazové odškodnenie, pracovnú rehabilitáciu, rekvalifikáciu a iné. (Renta je pravidelne opakujúca sa peňažná dávka, dôchodok.)

- **Garančné poistenie** platia zamestnávateľia pre prípad, že by sa dostali do platobnej neschopnosti a neboli by schopní platiť ani príspevky na starobné dôchodkové poistenie za svojich zamestnancov. Týmto zákon chráni budúce príjmy poistencov SP.
- **Rezervný fond solidarity** - slúži na ochranu sporeiteľov v 2. dôchodkovom pilieri pre prípad nesprávneho nakladania s prostriedkami zo strany dôchodkových správcofských spoločností.

6.6 SOCIÁLNA PODPORA A SOCIÁLNA POMOC

Ide najmä o podporu hmotného zabezpečenia rodiny. Rodina ako základná bunka spoločnosti sa v určitých etapách života dostáva do situácií zvýšenej potreby finančných prostriedkov. Na pomoc rodinám prichádza štátna podpora. Či už jednorazovými alebo opakovanými dávkami (príspevkami) rodinám s deťmi:

- príspevok pri narodení dieťaťa
- rodičovský príspevok
- rodinný prídavok
- príspevok na starostlivosť o dieťa
- náhradné výživné
- príspevok na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa

Okrem týchto základných dávok môže rodina dostať ešte príplatky – závisia od konkrétnej sťaženej finančnej situácie. K jednorazovej podpore zo strany štátu patrí tiež príspevok na pohreb. O všetky dávky a príspevky sa žiada na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny podľa miesta trvalého alebo prechodného bydliska.

SOCIÁLNA POMOC

... predstavuje súbor štátnych nástrojov, opatrení, smerujúce na pomoc občanom, ktorí sa ocitli vo veľmi ťažkej finančnej a spoločenskej situácii. Cieľom tejto pomoci je s aktívnou účasťou občana zmierniť alebo prekonať jeho dočasnú hmotnú a sociálnu núdzu.

Čo sa považuje za hmotnú núdzu?

Je to stav, situácia, kedy príjem občana a osôb, ktoré sú na jeho príjem odkázané (tzv. spoločne posudzované osoby), nedosahujú výšku životného minima. A zároveň si on, ani posudzované osoby, nedokážu zvýšiť príjem vlastným pričinením – prácou.

Formy štátnej sociálnej pomoci:

- finančná pomoc v podobe dávok v hmotnej núdzi
- kompenzácia sociálnych dôsledkov zdravotného postihnutia
- financovanie sociálnych služieb

Do stavu hmotnej núdze sa dostávajú občania, ktorých príjmy nedosahujú ani spoločensky uznanú najnižšiu výšku, t. j. životné minimum. Životné minimum (ŽM) je minimálna hranica príjmov, ktoré fyzická osoba potrebuje pre úhradu nákladov na svoje prežitie.

Výška ŽM sa každoročne zvyšuje, keďže realitou je sústavný rast cien životných nákladov. Presná výška ŽM sa vyhlasuje vždy k 1. júlu bežného roka podľa podkladov Štatistického úradu SR o raste životných nákladov raste a raste čistých mesačných príjmov v uplynulom roku. Konkrétna dávka v hmotnej núdzi závisí tiež od počtu a veku spolu posudzovaných osôb. Okrem dávky v hmotnej núdzi môžu žiadatelia dostať aj ďalšie príspevky na prekonanie nepriaznivej situácie, napríklad aktivačný príspevok alebo príspevok na bývanie a iné.

V obzvlášť zložitej situácii sa nachádzajú ľudia s ťažkým zdravotným postihnutím. Cieľom rôznych peňažných príspevkov je aspoň čiastočná kompenzácia, vyrovnanie životných podmienok s podmienkami ostatných občanov. Preukaz osôb s ťažkým zdravotným postihnutím im má uľahčiť prístup do všetkých oblastí spoločenského života, v maximálnej možnej miere utlmiť pôsobenie ich hendikepu.

Poskytovanie sociálnych služieb je u nás právne upravené až zákonom z roku 2008. Vyžiadala si to súčasná realita, kedy počet osôb odkázaných na sociálne služby aj u nás pribúda, a taktiež potreba priblížiť sa pravidlám fungujúcim v Európskej únii. Sociálne služby finančne podporované zo strany štátu sa zameriavajú na pomoc ľuďom bez domova, rodinám s deťmi, dôchodcom, ľuďom s ťažkým zdravotným postihnutím a iným. Cieľom je, aby sa životy ľudí postihnutých sociálnou odkázanosťou na pomoc iných, čo najviac priblížili bežným, štandardným podmienkam.

Organizačne sa na systéme sociálnej podpory a pomoci podieľajú najmä úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a samosprávne orgány – obce, mestá, vyššie územné celky. Reálne úroveň poskytovanej pomoci a podpory odkázaných občanov závisí od viacerých činiteľov. Počnúc balíkom peňazí, ktorý príde do tejto oblasti zo štátneho rozpočtu, cez prístup ľudí na úradoch, až po ochotu a obetavosť ľudí z najbližšieho okolia.

Veľkú rolu zohrávajú organizácie tretieho sektora – nadácie, neziskové, príp. príspevkové organizácie, orientujúce sa na pomoc ľuďom.

Humanizácia myslenia predstavuje veľkú výzvu pre mladých i starých. **Vieme všetci urobiť na tejto ceste aspoň malý krok?**

ZDRAVOTNÉ POISTENIE

U nás existuje systém povinného zdravotného poistenia. Z toho vyplýva, že zdravotne poistení sú všetci občania s trvalým pobytom na území SR. Bez toho, že by sme si to uvedomili, hneď po narodení sme účastníkmi tohto poistného vzťahu. Prihlášku do zdravotnej poisťovne za nás vypíšu rodičia a poistné platí štát. Platí aj za všetkých poistencov, ktorí nemajú svoj vlastný pracovný príjem.

Od toho okamihu máme nárok na základnú bezplatnú zdravotnú starostlivosť: preventívne prehliadky u lekára, ošetrovanie v nemocnici a liečebných zariadeniach v prípade potreby. Za tieto úkony platia poskytovateľom zdravotnej starostlivosti zdravotné poisťovne podľa jednotného cenníka. Rovnako prispievajú aj na lieky, ktoré si v lekární vyzdvihneme na recept. Platba za liečebný úkon nás neminie, ak sme v zariadení, ktoré nemá s našou zdravotnou poisťovňou uzatvorenú zmluvu. Taktiež rôzne môžu byť doplatky napríklad u stomatólogov. Cenotvorba poskytovaných služieb je v ich rukách, keďže väčšina z nich patrí medzi súkromných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.

Zamestnanci platia preddavky na poistné vo výške 4 % zo svojho hrubého príjmu, zamestnávateľa k tomu pridávajú z toho istého základu 10 %. Túto čiastku odvedú na účet zdravotnej poisťovne za všetkých svojich zamestnancov v deň výplaty za predchádzajúci mesiac.

SZČO (živnostníci) sú povinní od začiatku svojej činnosti sa do zdravotnej poisťovne prihlásiť a od ďalšieho mesiaca platiť preddavky aspoň v minimálnej výške. V nasledujúcom roku sa výška preddavkov upraví podľa skutočných zdaniteľných príjmov uvedených v Ročnom účtovaní zdravotného poistenia. Nemôžu však platiť menej, ako určuje zákon.

V zdravotnom systéme poistenia môže byť občania aj dobrovoľne. Napríklad ľudia pracujúci v zahraničí v turnusovom režime, kedy časť roka strávia na Slovensku, a tak v tom čase môžu využívať náš systém zdravotného poistenia. Podobne môžu byť dobrovoľne poistení študenti študujúci na zahraničných vysokých školách. Výšku preddavkov si v tom prípade určí poistenec sám. Po ročnom zúčtovaní mu zdravotná poisťovňa oznámi, či má preplatok alebo nedoplatok, a nasleduje vzájomné vyúčtovanie.

6.7 KOMERČNÉ POISTENIE

Ako vyplýva z nášho krátkeho výletu do histórie poisťovníctva v úvode tejto kapitoly, súkromné, resp. komerčné poistenie existovalo dávno predtým, než sa začal formovať systém verejného poistenia. (Na našom území za čias panovania Márie Terézie a Jozefa II.)

Systém komerčného poistenia predstavuje dôležitý stabilizačný faktor fungovania ekonomiky štátu a jeho základných zložiek – firiem, podnikov, inštitúcií, a celých odvetví. Rovnako má veľký význam v zabezpečení istôt pre rodiny i jednotlivcov.

ÚČASTNÍCI POISTNÝCH VZŤAHOV

- **Poistník** – ten, kto platí poistné. Môže to byť občan, podnikateľ, firma, štát. V prípade zmluvného poistenia, on uzatvára zmluvu.
- **Poistený** (poistenec) – ten, na ktorého sa vzťahuje poistenie. Osoba, ktorej sa predmetné poistné riziko týka a ktorá má nárok na plnenie v prípade vzniku poistnej udalosti. Môže a nemusí to byť tá istá osoba ako poistník.
- **Poisťovateľ** - poisťovňa, t. j. inštitúcia, ktorá má oprávnenie na výkon poisťovacej činnosti podľa platných zákonov. Má právnu formu akciovej spoločnosti alebo je to pobočka zahraničnej poisťovne.
- **Oprávnená osoba** – fyzická (FO) alebo právnická (PO) osoba, ktorá je oprávnená rokovať s poisťovňou namiesto poistníka, alebo v prípade poistnej udalosti môže prevziať od poisťovne peňažné plnenie. (V starších zmluvách, resp. odbornej literatúre, sa možno stretnúť aj s pojmom výhodou poctená osoba. Je to FO alebo PO, ktorú poistník určil na prevzatie poistného plnenia, napr. v prípade úmrtia poisteného).

ČO ROBIA POISŤOVNE

Laický pohľad na vec – poistujú ľudí a majetok.

V zásade je to správne, no činnosť poisťovní je oveľa rozmanitejšia. Zahŕňa:

- dohodnutie poistenia a uzatvorenie poistnej zmluvy (poistky),
- správu poistných zmlúv,
- likvidáciu poistných udalostí,
- vyhodnocovanie rizík, určovanie poistného,
- zábrannú (preventívnu) činnosť,
- sprostredkovateľskú činnosť, asistenčné služby a ďalšie.

NAČO NÁM JE TOLKO POISŤOVNÍ

Komerčné poisťovne sú podnikateľské subjekty, ktoré predávajú svoje služby.

Ale práve vyššie uvedené zvláštnosti poistných vzťahov ich často posúvajú medzi neoblíbené inštitúcie. Mnohí hovoria: „Načo mám platiť poisťovní ťažko zarobené peniaze, veď sa možno aj tak nič nestane...“ To slovo **MOŽNO** je práve to riziko, za ktoré sa platí. Poisťovne nás istia, dodávajú pocit bezpečia, ktorý ľudia považujú za veľmi dôležitý pre spokojný život.

Z Murphyho zákonov: „**Ak sa má niečo stať, stane sa to v najmenej vhodnú chvíľu...**“

Konkurencia prináša vyššiu kvalitu a rôzne ceny. To platí aj na poistnom trhu. Keby poskytovalo všetkých vyše 20 poisťovní na Slovensku (2016) úplne rovnaké služby, keby ponúkali rovnaké produkty, isto by sa všetky neuživil. Každá z nich sa v niečom odlišuje od ostatných.

POISTNÉ DRUHY A ODVETVIA

V odbornej literatúre i v súvisiacich predpisoch sa môžeme stretnúť s viacerými druhmi poistenia v členení z rôznych hľadísk:

a) podľa záväznosti

- **zákonné poistenie** – v plnom rozsahu sa vyskytuje iba v systéme verejného poistenia, napr. poistenie zodpovednosti organizácie za škodu pri pracovnom úraze alebo chorobe z povolania. Vzťahuje sa na všetky FO a PO, ktoré majú zamestnancov. (Štát zákonom chráni zamestnancov a ich rodiny pre prípad poklesu alebo straty príjmov.)
- **zmluvné poistenie** - sú to všetky komerčné poistenia. Môžu byť:
 - **povinné** - zákon stanovuje povinnosť uzatvoriť takéto poistenie, ale poisťník si spravidla sám vyberie poisťovňu a zmluvou dohodne konkrétne podmienky, napr. povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla.
 - **dobrovoľné** - všetky ostatné poistenia, ktoré nerieši zákon, lebo poisťný vzťah vzniká na základe písomnej zmluvy, napr. havarijné poistenie motorových vozidiel, úrazové poistenie osôb, poistenie domácnosti atď.

b) podľa návratnosti vložených prostriedkov

- **rizikové poistenie** - taká je väčšina poistení, lebo nikto nevie, či a kedy poisťná udalosť nastane. Sú to poistenia s podmienenou návratnosťou, t. j. časť alebo všetky vložené prostriedky sa poisťníkovi vrátia len vtedy, ak vznikne poisťná udalosť, napr. poistenie majetku proti krádeži, poistenie závažných ochorení, úrazové poistenie atď. Ak počas poistenia nenastane poisťná udalosť, poistený nedostane naspäť ani cent. Nanajvýš môže dostať zľavu na poistnom za bezškodový priebeh poistenia, napríklad pri havarijnom poistení motorového vozidla.
- **rezervotvorné poistenie** - existuje iba v životnom poistení. Poistený si v rámci poistenia vytvára finančnú rezervu (sporí si) pre prípad, ktorý určite nastane a bude vyplatené peňažné plnenie. Je to životné poistenie pre prípad dožitia alebo úmrtia. Jedna z týchto variant určite nastane, miera rizika je v čase úmrtia.

c) podľa predmetu poistenia

- **životné poistenie**
- **neživotné poistenie**
 - poistenie majetku
 - poistenie zodpovednosti za škody
 - poistenie podnikateľských rizík

Životné a neživotné poistenia sa delia na odvetvia podľa jednotlivých rizík, na ktoré sa vzťahujú. Zo štatistik vyplýva, že najviac peňazí Slováci vkladajú do poistenia majetku – až 60 percent všetkých príjmov poisťovní. Zdá sa, že si majetok cenia viac, ako svoje zdravie a životy. Tento pomer sa postupne mení v prospech životného poistenia, tak ako je tomu vo vyspelých krajinách sveta.

„Životné poistenie má uzavrieť človek, kým je mladý, zdravý a krásny, a potom zabudnúť na to, že ho má.“ (neznámy autor)

MOŽNOSTI DOPLNKOVÉHO POISTENIA

Najčastejším je úrazové poistenie, ktoré môže byť buď ako pripoistenie k životnému poisteniu alebo samostatné rizikové poistenie v rôznej kombinácii.

Patrí sem napr.:

- poistenie trvalých následkov úrazu (môže byť lineárne a progresívne),
- denné odškodné počas liečenia úrazu (ako pevná čiastka na deň alebo
- určená v percentách podľa závažnosti úrazu, s nutnou práceneschopnosťou alebo bez nej),
- poistenie pre prípad poúrazovej hospitalizácie,
- odškodnenie invalidity,
- poistenie nákladov spojených s úrazom,
- úmrtie následkom úrazu (tragické, náhle úmrtie),
- poistenie pre prípad platobnej neschopnosti (ak má klient úvery, záväzky.
- a iné...

NEŽIVOTNÉ POISTENIE

Zahŕňa niekoľko desiatok poistení a ich kombinácií. Podľa predmetu (čo poistujeme) poistenia ich môžeme rozčleniť na:

- poistenie majetku,
- poistenie zodpovednosti,
- poistenie podnikateľských rizík.

Proti akým rizikám môžeme chrániť súkromný, firemný alebo spoločný (verejný) majetok?

- pôsobenie živlov – oheň, voda, pôda, vietor - teda riziko požiaru, povodne, lejaku, krupobitia, blesku, zemetrasenia, zosuvu pôdy, víchrice atď.
- pôsobenie človeka – riziko odcudzenia (krádež), poškodenia, straty, vandalizmu atď.
- starnutie, opotrebenie materiálov, konštrukčné a technické chyby – riziko pokazenia výrobného zariadenia po záruke, prasknutie potrubia, zlyhanie motorových zariadení atď.

ZDROJE, ZAUJÍMAVÉ LINKY:

- www.slaspo.sk
- <http://www.socpoist.sk/>

Obsah učiva v programe Poznaj svoje peniaze

pre 5. – 9. ročník základných škôl

Obsah učiva pre žiakov základných škôl (ZŠ) v oblasti finančného vzdelávania vychádza z Národného štandardu finančnej gramotnosti (NŠFG). Tento dokument zakotvuje minimálne požiadavky aj pre absolventov ZŠ vo forme celkových a čiastkových kompetencií. Formuluje kľúčové učivo pre hlavné témy na úrovni základných pojmov.

Vzdelávací program Poznaj svoje peniaze (PSP) si kladie za cieľ získať a upevniť týchto schopností a zručností hlavne v závere vzdelávania žiakov 2. stupňa 8. a 9. ročník. Prepája a rozvíja nadobudnuté poznatky vo všetkých predmetoch základného vzdelávania, najmä však v dejepise, občianskej náuke, zemepise, matematike a informatike. Uplatňuje základné princípy integrácie učiva podľa metodiky Vysoko efektívneho učenia S. Kovalikovej. Garantom metodiky je Asociácia S. Kovalikovej – Vzdelávanie pre 21. Storočie na Slovensku. www.ask21.sk, www.skola21.sk

Dôraz sa kladie na prirodzený záujem detí o všetko nové, informačné technológie nevynechávajú. Keďže ide o e-learningový program, jednou zo základných vyučovacích metód je práca v internetovom prostredí. Rovnaký priestor je daný získavaniu základných praktických zručností pri nakladaní s peniazmi a diskusným a prezentačným metódam.

Absolvent tohto programu získa ucelený pohľad na problematiku peňazí, naučí sa chápať dôležité hodnoty v živote človeka a bude pripravený rozvíjať svoje vzdelávanie v tejto oblasti na strednej škole - napríklad v predmete Manažment osobných financií.

Učivo PSP pre ZŠ je rozvrhnuté do šiestich tematických blokov, čo korešponduje s NŠFG. Na základnej škole nepracujeme s témou, Investovania. Každá téma má definovanú celkovú kompetenciu a čiastkové kompetencie, pojmové kľúčové učivo. Očakávania sú sformulované v cieľoch každého tematického bloku

TÉMY PSP PRE ZŠ

1. Človek a peniaze
2. Zodpovednosť v rozhodovaní o peniazoch
3. Rodinné peniaze a rozpočet
4. Načo sú nám banky
5. Odkladať alebo požičať si
6. Životné istoty a riziká

1. ČLOVEK A PENIAZE

CELKOVÁ KOMPETENCIA

Pochopenie a v maximálnej možnej miere stotožnenie sa s myšlienkou, že peniaze ako také nie sú cieľom života, ale dôležitý nástroj, potrebný pre život. Človek ich získava hlavne prácou.

Naučiť sa vnímať peniaze ako prostriedok na uspokojovanie ľudských potrieb, ktorý človek získava predovšetkým prácou.

ČIASTKOVÉ KOMPETENCIE

- Vedieť v historických súvislostiach vysvetliť vznik a vývoj peňazí.
- Vedieť pomenovať trvalé životné hodnoty, naučiť sa nájsť a vysvetliť vlastné priority.
- Osvojiť si zdravý vzťah k peniazom ako k prostriedku na uspokojovanie potrieb.
- Pochopiť a vážiť si ľudskú prácu ako takmer jediný spôsob, ktorým možno získať peniaze.
- Osvojiť si základné etické súvislosti problematiky bohatstva a chudoby.

CIELE

Po absolvovaní tematického bloku budú žiaci schopní:

- stručne popísať vznik a vývoj peňazí všeobecne a na konkrétnych príkladoch ilustrovať vývoj peňazí na našom území,
- využitím vlastných skúseností z každodenného života vysvetliť a preukázať funkcie peňazí a ich vlastnosti,
- vysvetliť a prezentovať grafické zobrazenia na platných eurobankovkách a minciach,
- posúdiť význam trvalých životných hodnôt, zvážiť, vybrať a obhájiť si vlastné priority,
- vysvetliť a zdôvodniť rolu peňazí ako prostriedku na uspokojovanie životných potrieb a napĺňanie vlastných cieľov,
- deklarovat súvislosti medzi prácou, jej kvalitou a kvantitou, a peniazmi,
- vnímať mieru zodpovednosti za prípravu na budúce povolanie v kontexte očakávanej odmeny za vykonávanú prácu,
- vidieť majetkové rozdiely vo svojom okolí z rôznych aspektov a vnímať ich citlivejšie.

ČO CHCEME DETI NAUČIŤ?

Peniaze nie sú cieľom života, ale dôležitým prostriedkom na uspokojovanie každodenných potrieb ľudí, realizáciu životných snov. Človek ich získava hlavne prácou svojich rúk, hlavy. Práca predstavuje aj spôsob ako uplatniť svoje vlohý a talenty, vedomosti, zručnosti a vytvárať produkty, ktoré slúžia ďalším ľuďom.

Kľúčové učivá k jednotlivým integrovaným tematickým blokom majú odpovedať na nasledujúce otázky:

- Ako peniaze vznikli a vyvíjali sa?
- Aké hodnoty vnímame v ľudskom živote? Ktoré sú trvalé?
Ktoré hodnoty môžeme stratiť, prísť o ne? Ako si vybrať osobné priority?
- Akú úlohu má práca v ľudskom živote? Ako sa meria hodnota práce? Čo je to dobrovoľnícka práca?
- Aké životné zručnosti potrebujú ľudia, ktorí pracujú?
- Prečo sú niektorí ľudia chudobní a niektorí bohatí? Aké sú príčiny, prejavy chudoby?
Aké sú zodpovednosti bohatých? Kto sú filantropi?
- Čo je to spoločenská zodpovednosť firiem?
- Aké životné zručnosti potrebujú ľudia, ktorí pomáhajú iným?

2. ZODPOVEDNOSŤ V ROZHODOVANÍ O PENIAZOCH

CELKOVÁ KOMPETENCIA

Veku primerané zvládnutie rozhodovacieho procesu, používanie spoľahlivých zdrojov informácií a prevzatie zodpovednosti za rozhodnutia ohľadne osobných financií.

ČIASTKOVÉ KOMPETENCIE

1. Naučiť sa základné kroky rozhodovacieho procesu na bežných situáciách v živote žiakov (určiť kritériá, vybrať možnosti, prevziať zodpovednosť).
2. Prijímať rozhodnutia o osobných financiách zvažovaním alternatív a dôsledkov.
3. Nájsť a vyhodnotiť informácie z rôznych zdrojov.
4. Kontrolovať a chrániť si osobné údaje aj v súvislosti s používaním moderných platobných nástrojov.
5. Byť schopný komunikovať v rodine alebo v škole o finančných záležitostiach – peniaze prestávajú byť tabu.
6. Pochopiť, že princípy na ochranu spotrebiteľa úzko súvisia s osobnými a rodinnými financiami.

CIELE

Po absolvovaní tematického bloku budú žiaci schopní:

- identifikovať okruh profesií, v ktorých by sa mohli na základe poznania svojich osobných záujmov, špeciálnych zručností a silných stránok, uplatniť,
- vysvetliť význam súčasného vzdelávania pre ich zamestnanie a
- ekonomickú situáciu v budúcnosti,
- vyhľadávať ďalšie vzdelávacie možnosti potrebné pre dosiahnutie ich individuálnych profesijných (príjmových) cieľov,
- zorientovať sa v aktuálnych trendoch, prejavujúcich sa na trhu práce,
- vyhľadávať informačné zdroje o rôznych aktuálnych témach pre potreby rozhodovania alebo pre získanie argumentov do diskusie,
- rozlíšiť informačnú hodnotu týchto zdrojov, posúdiť mieru ich dôveryhodnosti,
- uviesť príklady dobrých a zlých finančných rozhodnutí zo svojho okolia,
- uviesť a porovnať výhody aj nevýhody zamestnania a podnikania,
- čeliť masívnej reklame, vyhýbať sa neuváženým krokom pri nákupoch a chrániť svoje záujmy spotrebiteľov,
- chrániť si svoju identitu aj v internetovom prostredí.

ČO CHCEME DETI NAUČIŤ?

V každodenných životných situáciách robíme rôzne rozhodnutia. V rozhodovaní potrebujeme získať dôležité informácie z rôznych zdrojov a kriticky ich zhodnotiť. Niektoré rozhodnutia sú závažné, majú väčší vplyv na náš život.

Preto si potrebujeme:

- **určiť kritériá podľa čoho sa budeme rozhodovať,**
- **navrhnuť, zvážiť viaceré možnosti,**
- **vybrať si z rôznych možností**
- **a niesť zodpovednosť za svoje rozhodnutie a jeho dôsledky. Všetky rozhodnutia v súvislosti so spravovaním osobných financií si vyžadujú zodpovednosť.**

Kľúčové učivá k jednotlivým integrovaným tematickým blokom majú odpovedať na nasledujúce otázky:

- Ako prijímať rozhodnutia o osobných financiách? Odkiaľ, ako veľa informácií potrebujeme získať?
Ako overovať dôveryhodnosť zdrojov? Podľa akých kritérií sa rozhodovať?
- Ako súvisí vzdelanie a budúca ekonomická situácia človeka?
- Aké sú výhody nevýhody zamestnania, podnikania? Ako poznať svoje silné stránky a rozvojové možnosti, možnosti uplatnenia sa na trhu práce? Ako vyhľadávať ďalšie vzdelávacie možnosti potrebné pre dosiahnutie individuálnych profesijných (príjmových) cieľov?
- Aké životné zručnosti sú predpokladom získania zamestnania?
- Prečo a ako chrániť osobné údaje aj v súvislosti s používaním moderných platobných nástrojov?
- Ako komunikovať v rodine alebo v škole o finančných záležitostiach?
- Aké sú princípy ochrany spotrebiteľa a ako súvisia s osobnými a rodinnými financiami?

3. RODINNÉ PENIAZE A ROZPOČET

CELKOVÁ KOMPETENCIA

Orientovanie sa v zabezpečovaní životných potrieb jednotlivca, rodiny a celej spoločnosti. Porozumenie súvislostiam medzi povoláním, prácou a vlastným príjmom, získanie základných zručností v riadení osobných financií.

ČIASTKOVÉ KOMPETENCIE

1. Poznať a harmonizovať osobné, rodinné a spoločenské potreby.
2. Zhodnotiť vzdelanostné a pracovné predpoklady pre uspokojovanie životných potrieb.
3. Identifikovať zdroje osobných príjmov.
4. Vedieť sa orientovať v rôznych modeloch zabezpečenia jednotlivca a rodiny – podľa druhu príjmov.
5. Opísať faktory ovplyvňujúce výšku čistej mzdy, zdôvodniť potrebu vytvárania celospoločenských zdrojov (dane, odvody).
6. Poznať základné otázky úspešnosti vo finančnej oblasti, inšpirovať sa úspešnými osobnosťami a ich postupmi.

CIELE

Po absolvovaní tematického bloku budú žiaci schopní:

- vysvetliť súvislosti medzi životnými potrebami jednotlivcov, rodiny a možnými zdrojmi ich uspokojovania,
- porozumieť, ako vhodný výber profesie môže v budúcnosti významne ovplyvniť ich príjmy,
- rozumieť základným príjmovým kategóriám ako je mzda, provízia, zisk, dedičstvo, dar, výhra a vidieť ich v súvislosti s uspokojovaním životných potrieb,
- rozlíšiť a vysvetliť príjmy hrubé a čisté (disponibilné), vypočítať rozdiel na konkrétnom príklade
- zdôvodniť význam a zmysel odvodových a daňových povinností občanov, princíp solidarnosti
- rozlíšiť nutné výdavky, nadspotrebu a potrebu rozumného vynakladania, míňania peňazí,
- zvládnuť jednoduché postupy zamerané na šetrenie akýchkoľvek vstupov, čo sa prejaví na ich osobnom i spoločenskom prospechu,
- robiť jednoduchú evidenciu svojich príjmov a výdavkov, ich plánovanie - rozpočet, a kontrolu plnenia finančných cieľov a predsavzatí.

ČO CHCEME DETI NAUČIŤ?

Pre šťastný a úspešný život je potrebné:

- **orientovať sa v rôznych modeloch zabezpečenia rodiny, jednotlivca – podľa druhu príjmu,**
- **vedieť zosúladiť svoje potreby a potreby rodiny s možnosťami získať príjem, vzhľadom na svoje pracovné predpoklady,**
- **získať základné zručností v riadení osobných financií: zodpovednosť, vytrvalosť, zdravý rozum, riešenie problémov...**

Kľúčové učivá k jednotlivým integrovaným tematickým blokom majú odpovedať na nasledujúce otázky:

- Ako harmonizovať osobné a rodinné potreby?
- Ako zhodnotiť svoje vzdelanostné a pracovné predpoklady pre uspokojovanie životných potrieb?
Aké sú možné zdroje osobného príjmu?
- Ako fungujú rôzne modely finančného zabezpečenia jednotlivca a rodiny – podľa druhu príjmov?
- Čo ovplyvňuje výšku čistej mzdy? Prečo je potrebné vytvárať celospoločenské príjmy?
(dane, odvody, princíp solidarnosti).

- Čo pomáha byť úspešným vo finančnej oblasti? Ktoré osobnosti a ako to dosiahli?
V čom sa môžeme nimi inšpirovať?
- Čo sú základné príjmové kategórie - mzda, provízia, zisk, dedičstvo, dar, výhra?
Ako prispievajú k uspokojovaniu životných potrieb?
- Čo znamená - hrubý, čistý (disponibilný) príjem?
- Ako rozlíšiť nutné výdavky, nadspotrebu a potrebu rozumného vynakladania, míňania peňazí?
- Ako zvládnuť jednoduché postupy zamerané na šetrenie akýchkoľvek vstupov,
(osobný i spoločenský rozmer prospechu)?
- Ako robiť jednoduchú evidenciu svojich príjmov a výdavkov

4. NAČO SÚ NÁM BANKY

CELKOVÁ KOMPETENCIA

Získanie prehľadu o bankovom trhu, získanie poznatkov o tom, ako komunikovať s bankou – inštitúciou, s ktorou prichádza do styku takmer každý. Uvedomenie si, že aj pri využívaní finančných služieb a produktov platia pravidlá na ochranu spotrebiteľov.

ČIASTKOVÉ KOMPETENCIE

1. Zoznámiť sa s členením bankovej sústavy, s postavením Národnej banky Slovenska v rámci Eurozóny.
2. Získať vedomosti o funkciách komerčných bánk, o ich predmete podnikania.
3. Dozvedieť sa viac o ochrane peňazí, ako funguje Fond na ochranu vkladov (FOV).
4. Osvojiť si základné pojmy bankovníctva – účet, úrok, valuty, úver atď.
5. Naučiť sa, ako funguje „kamenná“ banka a ako internetová.
6. Zoznámiť sa s bankovými inštitúciami v okolí školy, resp. v mieste bydliska.
7. Vedieť si zriadiť bankový účet a používať bankovú kartu k nemu.

CIELE

Po absolvovaní tematického bloku budú žiaci schopní:

- vedieť definovať postavenie Európskej centrálnej banky a Národnej banky Slovenska,
- rozlišovať hlavné funkcie komerčných bánk a na konkrétnych príkladoch ilustrovať ostatné bankové činnosti,
- orientovať sa v informáciách o ponúkaných bankových službách a produktoch, získavať ich z viacerých zdrojov a porovnávať najmä využitím internetu,
- posúdiť vyššiu bezpečnosť úspor obyvateľstva v bankách oproti iným možnostiam, vysvetliť princíp fungovania FOV,
- diskutovať o výhodách využívania bankových služieb,
- nachádzať, využívať alebo vo svojom okolí odporúčať moderné spôsoby komunikácie s bankou (platobné karty, GSM banking, internetbanking a iné),
- porozumieť pojmom z bankového sektora, vedieť ich správne používať a interpretovať.

ČO CHCEME DETI NAUČIŤ?

Banky - finančné inštitúcie - kde si ľudia môžu bezpečne odkladať svoje peniaze, požičať si ich keď ich nemajú k dispozícii. Za poskytnuté služby banky vyberajú poplatky. Často sú tieto inštitúcie podporovateľmi nových druhov vzdelávania a umenia.

Na Slovensku, aj v iných krajinách, existuje systém bánk. Medzi nimi má výnimočné postavenie centrálna banka – Národná banka Slovenska. Pri využívaní finančných služieb a produktov bánk platia pravidlá na ochranu spotrebiteľov.

Kľúčové učivá k jednotlivým integrovaným tematickým blokom majú odpovedať na nasledujúce otázky:

- Aké je členenie bankovej sústavy, postavenie Národnej banky Slovenska, Európskej centrálnej banky?
- Aké sú funkcie komerčných bánk, ich predmet podnikania, ostatné bankové činnosti? Ako sa orientovať v informáciách o ponúkaných bankových službách a produktoch?
- Ako funguje Fond na ochranu vkladov (FOV)? Ako posúdiť bezpečnosť odložených úspor obyvateľstva (v banke, v iných možnostiach)?
- Čo je to – účet, úrok, valuty, úver atď.?

- Ako funguje „kamenná“ banka a ako internetová? Aké sú moderné spôsoby komunikácie s bankou (platobné karty, GSM banking, internetbanking a iné)?
- Ako si zriadiť bankový účet a používať bankovú kartu k nemu?
- Aké sú výhody/ nevýhody využívania bankových služieb?

5. ODKLADAŤ ALEBO POŽIČIAVAŤ SI

CELKOVÁ KOMPETENCIA

Osvojenie si najdôležitejšej múdrosti o peniazoch, ktorú poznali ľudia už v dávnych civilizáciách: Z každého príjmu treba odložiť. Požičiavanie peňazí tiež vymysleli ľudia - posúdenie kladov a záporov úverov a pôžičiek.

ČIASTKOVÉ KOMPETENCIE

1. Vypracovať osobný finančný plán vzhľadom na ciele v krátkodobom horizonte.
2. Vypracovať a viesť si denník osobných príjmov a výdavkov.
3. Naučiť sa šetriť aj z nízkych príjmov, hľadať možnosti na získanie príjmu vlastnou aktivitou.
4. Naučiť sa rozumne míňať, pomáhať rodičom znižovať výdavky.
5. Vyhľadávať informácie o výhodných cenách produktov potrebných pre domácnosť.
6. Viesť kartotéku dôležitých informácií vrátane dokladov o zaplatení, záručných listov, výpisov z bankových účtov.
7. Pri nákupe na splátky vedieť vyhodnotiť plusy a mínusy.

CIELE

Po absolvovaní tematického bloku budú žiaci schopní:

- cielavedome odkladať aspoň 1/10 príjmov,
- viesť si denník príjmov a výdavkov, plánovať si hlavne výdavkovú časť,
- v týždňových intervaloch porovnávať a kontrolovať plán a skutočnosť,
- diskutovať o dosiahnutých úsporách, vedieť sa tešiť a podeliť o radosť z dosiahnutého úspechu, naučiť sa dávať (základy filantropie),
- pomáhať zvládnuť rozumné hospodárenie v rodine, hľadať možnosti úspor v domácnosti, pomáhať administratívne zvládnuť riadenie rodinných financií,
- na bankovom trhu hľadať výhodné možnosti sporenia s ohľadom na osobné a rodinné ciele,
- vedieť vyhodnotiť nutnosť a zbytočnosť zadlžovania sa,
- vypočítať absolútnu výšku a mieru preplatenia kupovanej veci,
- porovnať viaceré úverové ponuky cez ročnú percentuálnu mieru nákladov (RPMN),
- posúdiť riziká používania kreditných kariet,
- posúdiť riziká pôžičiek z nebankových subjektov.

ČO CHCEME DETI NAUČIŤ?

Ľudia už v dávnych dobách vedeli, že z každého príjmu si treba časť odložiť - vytvoriť rezervu pre nečakané situácie, či vytvoriť podmienky na naplnenie potrieb, cieľov, snov - svojich aj iných ľudí. Prehľadná evidencia osobných príjmov a výdavkov je predpokladom zodpovedného spravovania svojich peňazí. Pomáha realistickému plánovaniu svojich, rodinných príjmov a výdavkov. Pri požičiavaní peňazí je potrebné zodpovedne zvažovať prínosy a zápory všetkých druhov pôžičiek.

Kľúčové učivá k jednotlivým integrovaným tematickým blokom budú odpovedať na nasledujúce otázky:

- Ako si viesť denník osobných príjmov a výdavkov?
- Ako vypracovať osobný finančný plán vzhľadom na ciele v blízkej budúcnosti?
- Ako sa naučiť šetriť aj z nízkych príjmov? Ako hľadať možnosti na získanie príjmu vlastnou aktivitou?
- Ako sa naučiť rozumne míňať, pomáhať rodičom znižovať výdavky?
- Ako vyhľadávať informácie o výhodných cenách produktov potrebných pre domácnosť?

- Ako viesť kartotéku dôležitých informácií vrátane dokladov o zaplatení, záručných listov, výpisov z bankových účtov?
- Ako pri nákupe na splátky vedieť vyhodnotiť plusy a mínusy?
- Čo je cieľom šetrenia, z čoho môžeme mať pri šetrení radosť?
- Ako pomáhať zvládnuť rozumné hospodárenie v rodine, hľadať možnosti úspor v domácnosti, pomáhať administratívne zvládnuť riadenie rodinných financií?
- Ako na bankovom trhu hľadať výhodné možnosti sporenia s ohľadom na osobné a rodinné ciele?
- Ako vyhodnotiť nutnosť a zbytočnosť zadlžovania sa?
- Ako vypočítať absolútnu výšku a mieru preplatenia kupovanej veci?
- Ako porovnať viaceré úverové ponuky cez ročnú percentuálnu mieru nákladov?
- Aké sú riziká používania kreditných kariet?
- Aké sú riziká pôžičiek z nebankových subjektov

6. ŽIVOTNÉ ISTOTY A RIZIKÁ

CELKOVÁ KOMPETENCIA

Uvedomenie si, že pocit bezpečia patrí k základným ľudským potrebám. Nájdenie prostriedkov na jej uspokojenie v každej životnej etape, či už z vlastných alebo verejných zdrojov. Posúdenie rizík, ktoré ohrozujú zabezpečenie človeka počas života.

ČIASTKOVÉ KOMPETENCIE

1. Diskutovať o tom, kedy sa človek cíti bezpečne.
2. Objasniť, čo sú životné istoty a aký majú pre človeka význam.
3. Vedieť si zadefinovať vlastný rebríček hodnôt, ktoré sú pre neho dôležité.
4. Diskutovať o miere individuálnej zodpovednosti za život v istote.
5. Pochopiť, prečo je nutné vytvárať verejné zdroje na zabezpečenie človeka v nepriaznivej životnej situácii, objasniť princíp solidarity.
6. Orientovať sa v systéme sociálneho a zdravotného zabezpečenia.
7. Poznať základné princípy komerčného poistenia a jeho opodstatnenosť.

CIELE

Po absolvovaní tematického bloku budú žiaci schopní:

- vysvetliť význam trvalých hodnôt pre spokojný život človeka,
- zostaviť si vlastný rebríček životných priorít a v diskusii obhájiť svoj postoj,
- vysvetliť, ako peniaze súvisia so životnými hodnotami a individuálnymi cieľmi,
- zdôvodniť, ako prispieva nasporená hotovosť k pocitu bezpečia v rôznych životných situáciách,
- definovať bohatstvo na základe osobných hodnôt, priorít a cieľov,
- diskutovať o miere chudoby v našej krajine, hľadať možnosti jej odstránenia,
- zdôvodniť, prečo musí štát vytvárať zdroje na zabezpečenie ľudí v určitých životných situáciách,
- vysvetliť základné princípy zdravotného a sociálneho poistenia,
- uviesť reálne príklady zo života, kedy niekto z blízkeho okolia potreboval pomoc z verejných fondov,
- vymenovať rôzne riziká, ktorým je vystavený človek a jeho majetok, a ako môže mieru týchto rizík znížiť,
- v uvedených súvislostiach vysvetliť opodstatnenosť a fungovanie komerčného poistenia,
- vymenovať, lokalizovať pobočky komerčných poisťovní v sídle školy.

ČO CHCEME DETI NAUČIŤ?

Pocit bezpečia patrí k základným ľudským potrebám. Je podmienkou zdravého rastu, rozvoja aj efektívneho učenia sa. V rôznych etapách ľudského života používame rôzne prostriedky na vytvorenie bezpečného prostredia pre život v rodine, v škole aj v komunite. Poznanie rizík, ktoré ohrozujú zabezpečenie človeka počas života pomáha sa na ne pripraviť, lepšie ich zvládnuť.

Kľúčové učivá k jednotlivým integrovaným tematickým blokom majú odpovedať na nasledujúce otázky:

- Čo prispieva k pocitu bezpečia v rodine, v škole, v komunite?
- Čo sú životné istoty a aký majú pre človeka význam v rôznych etapách života?
- Ako si vytvorí vlastný rebríček životných hodnôt? Čo ho ovplyvňuje?
- Ako prispievajú individuálne rozhodnutia k väčšiemu pocitu istoty? Ako prispieva nasporená hotovosť k pocitu bezpečia v rôznych životných situáciách?
- Prečo je nutné vytvárať verejné zdroje na zabezpečenie človeka v nepriaznivej životnej situácii?
Čo znamená princíp solidarity?

- Čo tvorí systém sociálneho a zdravotného zabezpečenia?
- Akú sú základné princípy komerčného poistenia? Prečo je potrebné?

Štandardy ZŠ

Vzdelávacie štandardy predmetu Poznaj svoje peniaze

Základné školy – Nadácia pre deti Slovenska, Mária Hankociová a kol., 2017

TEMATICKÝ CELOK	OBSAHOVÝ ŠTANDARD		VÝKONOVÝ ŠTANDARD <i>Žiak vie/dokáže:</i>
	TÉMA	POJMY	
1. KAPITOLA Človek a peniaze	1. Peniaze, ich vlastnosti a funkcie	výmenný obchod - naturálna výmena, bartrový obchod, peniaze ako všeobecný ekvivalent, vlastnosti peňazí, základné funkcie peňazí, inflácia	opísať históriu a vývoj peňazí s využitím poznatkov o peniazoch z iných predmetov,verbálne objasniť, prečo sú peniaze špecifickým tovarom,vymenovať vlastnosti peňazí,vysvetliť na príkladoch ako inflácia znižuje hodnotu peňazí
	2. Naše potreby, túžby, ciele	ľudské potreby a ich členenie, zdroje uspokojovania potrieb, ľudská práca a cena práce, nekalé praktiky na získanie zdrojov	osvojiť si presvedčenie, že vlastná práca je hlavným zdrojom príjmov na uspokojovanie potrieb,pochopiť, prečo je odmena za kvalifikovanú prácu vyššia ako za nekvalifikovanú,zaujať kritický postoj k nečistým a nelegálnym zdrojom príjmov
	3. Trvalé životné hodnoty	peniaze ako nástroj na uspokojovanie potrieb, životné hodnoty, priority jednotlivca, rodiny, komunity a spoločnosti	odôvodniť, prečo by peniaze a bohatstvo nemali byť hlavným zmyslom života,uviesť a odôvodniť výber vlastných životných hodnôt,diskutovať, prijímať názory iných, argumentovať pri hľadaní konsenzu v rámci rodiny, skupiny, komunity
	4. Bohatstvo a chudoba	bohatstvo jednotlivca a spoločnosti, chudoba, solidarita, darcovstvo	citlivo vnímať majetkové rozdiely vo svojom okolí,prejaviť porozumenie pre sociálne slabších,dávať, podeliť sa nezištne

TEMATICKÝ CELOK	OBSAHOVÝ ŠTANDARD		VÝKONOVÝ ŠTANDARD <i>Žiak vie/dokáže:</i>
	TÉMA	POJMY	
2. KAPITOLA Zodpovednosť v rozhodovaní o peniazoch	1. Čo je rozhodovanie	rozhodovacia situácia – možnosť voľby, rozhodovací proces, kritérium (hľadisko), možnosti, alternatívy	• uvedomiť si, že človek sa rozhoduje neustále, • chápať rozhodovanie ako sociálnu zručnosť, v ktorej sa môže zdokonaľovať, • pomenovať prvky rozhodovacieho procesu pri riešení konkrétneho problému
	2. Finančné a nefinančné rozhodnutia	zodpovednosť, nezodpovedné rozhodnutia, alibizmus, vzdelanie verzus príjmy	• zvažovať alternatívy rozhodovacej situácie a prijať zodpovednosť za výber riešenia, • používať jednoduché rozhodovacie metódy v rôznych situáciách vrátane voľby povolania, štúdia s ohľadom na vlastné priority
	3. Informačné zdroje	najbližšie okolie, masovokomunikačné médiá, internet	• vyhľadávať informácie z viacerých zdrojov kvôli objektívnosti, • nájsť si informácie napr. o možnostiach brigády, resp. o možnostiach štúdia, • vyjadriť svoj postoj k peniazom, komunikovať o peniazoch
	4. Peniaze prichádzajú v čistom	cena práce, mzda - hrubá, čistá, nominálna, reálna, prémie, príplatky, odmeny, náhrady mzdy, benefity, odvody, daň zo mzdy, nepracovné príjmy	• identifikovať jednotlivé druhy mzdy, • vysvetliť rozdiel medzi mzdou v pracovnej zmluve a čiastkou, ktorú dostane zamestnanec na bankový účet, • rozlíšiť sociálne a zdravotné poistenie, • vysvetliť, prečo platíme dane
	5. Kam a ako peniaze odchádzajú	hospodárnosť, poštové poukazy, osobný bankový účet, ceny	• osvojiť si základné zásady hospodárneho nakladania s peniazmi, • rozlíšiť poštové a bankové doklady, ktorými sa uhrádzajú platby za poskytnuté služby a nakúpené tovary
	6. Osobné údaje a ich ochrana	osobné údaje, rodné číslo, súhlas na spracovanie osobných údajov	• identifikovať, ktoré osobné údaje patria medzi chránené, • chrániť si údaje o svojej osobe v zmysle zákona, • rešpektovať práva iných na ochranu súkromia

TEMATICKÝ CELOK	OBSAHOVÝ ŠTANDARD		VÝKONOVÝ ŠTANDARD <i>Žiak vie/dokáže:</i>
	TÉMA	POJMY	
3. KAPITOLA Rodinné peniaze a rozpočet	1. Príjmy a potreby – naše a spoločné	potreby jednotlivca, rodiny a spoločnosti, disponibilný príjem, sociálne dávky a príspevky, dôchodok, sociálne a zdravotné poisťovne	vysvetliť a rozdiely medzi potrebami jednotlivcov, rodiny a spoločnosti, chápať zákon vzácnosti a obmedzenosti zdrojov, zdôvodniť potrebu vytvárania celospoločenských zdrojov cez odvody a dane, zoznámiť sa s kalkulačkami na výpočet čistej mzdy na internete
	2. Osobný rozpočet	evidencia príjmov a výdavkov, osobný a rodinný rozpočet – finančný plán	robiť si jednoduchú evidenciu výdavkov a príjmov, zdôvodniť, prečo je dobré mať svoje peniaze pod kontrolou, upevňovať sociálne zručnosti ako sú vytrvalosť a zodpovednosť
	3. Výdavky pod kontrolou	zásady rozumného míňania peňazí, kvalita za primeranú cenu, zľavy, výpredaje, rabat, second hand	odlíšiť nutné výdavky jednotlivca a rodiny od ostatných, osvojiť si zásady rozumného utrácania peňazí, robiť premyslené rozhodnutia pred každým nákupom
	4. Všetci sme spotrebiteľia	práva spotrebiteľa v EÚ, povinnosti spotrebiteľa, záruka na spotrebný tovar, právo na reklamáciu, doklad o zaplatení, inštitúcie na ochranu spotrebiteľa	vymenovať niektoré práva a povinnosti spotrebiteľov, vypýtať si doklad o zaplatení, ak mu ho predávajúci nevystaví automaticky, zdôvodniť potrebu archivácie dokladov, požiadat o výmenu chybného výrobku, napr. v potravinách

TEMATICKÝ CELOK	OBSAHOVÝ ŠTANDARD		VÝKONOVÝ ŠTANDARD <i>Žiak vie/dokáže:</i>
	TÉMA	POJMY	
4. KAPITOLA Načo sú nám banky	1. Banková sústava	banková sústava, eurozóna, Európska centrálna banka (ECB), stabilita meny, boj proti inflácii	vymenovať banky, ktoré pôsobia v blízkom okolí, vysvetliť rozdiel medzi komerčnými bankami a NBS objasniť postavenie ECB v sústave bánk eurozóny
	2. Funkcie a operácie komerčných bánk	banka ako podnikateľský subjekt, banková licencia, funkcie bánk, bankové úroky, úroková miera, pasívne a aktívne operácie bánk, ostatné bankové služby	objasniť fungovanie komerčnej banky ako podnikateľského subjektu, vymenovať bankové činnosti – operácie a služby pre občanov a podnikateľov, rozlíšiť pojmy úrok a úroková miera, vysvetliť význam úrokov pre činnosť banky, rozlíšiť prijaté a vyplatené úroky
	3. Sporenie v banke – celoživotný proces	bežné účty (BÚ), bankové karty, termínované vklady, sporiace účty a vkladné knižky, bankové poplatky, dostupnosť (likvidnosť) vkladov, bezpečnosť vkladov – Fond na ochranu vkladov (FOV)	vymenovať rôzne druhy bankových účtov a uviesť hlavné rozdiely, urobiť si výber osobného účtu pomocou internetu, komunikovať o založení účtu s rodičmi, popísať základné atribúty fungovania FOV
	4. Ostatné bankové služby	zúčtovací a platobný styk, príkaz na úhradu, faktúra, platobné karty (PK) – debetná a kreditná, PIN, zmenárenské operácie, valuty a devízy	zdôvodniť výhody bezhotovostného platenia, - zodpovedne používať plastovú peňaženku – bankovú kartu, vysvetliť rozdiel medzi valutami a devízami
	5. Ako komunikujeme s bankou	osobný a písomný styk, výpis z bankového účtu, elektronické bankovníctvo: internetbanking, mobilbanking, ePay	požiadať v banke o základné informácie, zodpovedne pristupovať k využívaniu služieb e-bankovníctva, posúdiť možné riziká, ktoré prinášajú nové technológie

TEMATICKÝ CELOK	OBSAHOVÝ ŠTANDARD		VÝKONOVÝ ŠTANDARD <i>Žiak vie/dokáže:</i>
	TÉMA	POJMY	
5. KAPITOLA Sporiť alebo požičiavať si	1. Plánovanie finančnej budúcnosti	sny, ciele, plány, aktivita, rozpočet – súčasť plánu, zdroje krytia	• popísať svoje sny a plány slovne, písomne alebo graficky, • vypracovať jednoduchý rozpočet k realizácii cieľa (ak sú potrebné finančné prostriedky), • identifikovať zdroje a vykročiť... (popísať aktivity k ich získaniu vrátane časového plánu)
	2. Vytváranie vlastných zdrojov	Sporenie, faktor času, jednoduché a zložené úrokovanie, aktívny a pasívny príjem	• objasniť, akú úlohu zohráva čas v procese sporenia, • vysvetliť základný rozdiel medzi jednoduchým a zloženým úrokováním, • rozlíšiť aktívny a pasívny príjem,
	3. Čo ponúka úverový trh	úvery na bývanie, hypotéka, spotrebiteľské úvery, kreditné karty, nákup na splátky, hotovostné pôžičky, nebankové subjekty, štátom zvýhodnené úvery	• uvedomiť si, že akýkoľvek úver, pôžička je do budúcnosti záväzok, • vymenovať niektoré bankové úverové nástroje a uviesť rozdiely medzi nimi, • uviesť formy sporenia alebo úverov so štátnym zvýhodnením, • vysvetliť a pomocou internetových kalkulačiek dokázať, aký význam má mať aj vlastné prostriedky, • uviesť hlavné rozdiely medzi úverom z banky a od nebankovej spoločnosti,
	4. Ako porovnávať, vyberať	úroková miera a RPMN (ročná percentuálna miera nákladov), absolútna výška ceny, úrok – cena úveru, dĺžka splácania	• vymedziť rozdiel medzi úrokovou mierou a RPMN , • využívať internet ako zdroj informácií, • vypočítať pomocou bankových kalkulačiek, o koľko viac zaplatí cez úver ako za hotové, • vysvetliť, akú rolu zohráva čas pri úvere.

TEMATICKÝ CELOK	OBSAHOVÝ ŠTANDARD		VÝKONOVÝ ŠTANDARD <i>Žiak vie/dokáže:</i>
	TÉMA	POJMY	
6. KAPITOLA Životné istoty a riziká	1. Pocit bezpečia – životná potreba	ľudské potreby, potreba istoty, bezpečia, pocit ohrozenia u nás a inde vo svete	vymenovať základné ľudské potreby, chápať dôležitosť bezpečia pre zdravý vývoj človeka, oceniť domov, rodinu, školu, kde sa cíti bezpečne, porovnať svoju situáciu s inými, kde trpia ľudia pocitom ohrozenia
	2. Keď vlastné sily nestačia	riziká, poistenie, princíp solidarity, neekvivalentnosti, podmienenej návratnosti, poistná udalosť, poisťník, poistený, poisťovňa	uviesť príklady, kedy napriek všetkej opatrnosti vznikne reálne riziko nebezpečia, vymenovať niektoré poisťovne a vysvetliť podstatu ich fungovania, objasniť princíp solidarity a ostatné princípy poistných vzťahov, vysvetliť, ako poistenie prináša ľuďom pocit bezpečia
	3. Čo môžeme očakávať od štátu	verejný systém poistenia, sociálne zabezpečenie občanov: poistenie dôchodkové, nemocenské a iné, sociálna podpora a sociálna pomoc, zdravotné poistenie	vysvetliť, prečo u nás existuje povinný systém sociálneho a zdravotného poistenia a kto sú jeho účastníci, ilustrovať na príkladoch, aké dôchodky sú vyplácané zo Sociálnej poisťovne, uviesť príklady, kto má nárok na sociálnu pomoc a na podporu
	4. Komerčné poistenie	zmluvný vzťah, poistné riziko – negatívna odchýlka, poistenie majetku a osôb, cena poistenia – poistné, činnosť poisťovní	vysvetliť príčinu vzniku poisťovníctva v dávnej histórii ľudstva, popísať možné dopady poistných udalostí na životy ľudí, vymenovať bežné druhy dobrovoľného poistenia, orientovať sa v ponuke poistení na internete a kúpiť si napr. cestovné poistenie vysvetliť, čo je to poistné

Možnosti vyučovania finančnej gramotnosti v 5. – 9. ročníku ZŠ

Od roku 2001 pomáhame učiteľom rozvíjať finančnú gramotnosť v školách.

Vzdelávame učiteľov základných a stredných škôl v akreditovanom programe kontinuálneho vzdelávania MŠ SR pod názvom, Manažment osobných financií.

Vzdelávanie je akreditované podľa § 42 ods. 4 písm. d).

CIEĽ VZDELÁVANIA UČITEĽOV ZŠ A SŠ:

- naučiť sa prakticky uplatňovať Národný štandard finančnej gramotnosti vo vzdelávaní žiakov na základných a stredných školách,
- naučiť sa tvoriť osobný a rodinný rozpočet, používať ho ako základný nástroj plánovania a používania peňazí,
- stanoviť strategické ciele zamerané na prevenciu a odstraňovanie problémov žiakov v oblasti finančnej gramotnosti,
- rozvinúť svoje schopnosti pre poznávanie aktuálnych a výber perspektívnych budúcich finančných nástrojov a služieb,
- osvojiť si praktické postupy riešenia problémov v reálnom živote v oblasti financií a dokázať ich preniesť do vyučovacieho procesu,
- rozvinúť svoje sociálne a osobné kompetencie ako súčasť zvyšovania finančnej gramotnosti s cieľom posilniť zodpovedné správanie žiakov a študentov,
- zdokonaľiť sa v získavaní a posudzovaní rôznych zdrojov informácií potrebných pre správne a kvalifikované rozhodovanie v oblasti financií.

FORMY REALIZÁCIE NA ZŠ:

- záujmový krúžok
- nepovinný predmet
- voliteľný predmet
- aplikácia (integrácia tém programu, Poznaj svoje peniaze, do vyučovacieho obsahu predmetov)
- modulové vyučovanie (napr. projektový týždeň)

Verím, že Vám pomôžeme nájsť formu vyučovania, ktorá Vám bude vyhovovať a bude zmysluplná pre Vás a aj pre žiakov.

SCENÁR PROJEKTOVÉHO TÝŽDŇA PRE ŽIAKOV 9. ROČNÍKA

SKÚSENOSTI:

Zo skúseností vieme, že integrovať všetky témy do školského kurikula, ktoré vyžadujú učebné osnovy, nie je jednoduché.

Každá škola má iné personálne podmienky, iných žiakov, iné zameranie...

JEDNO Z RIEŠENÍ:

Vzhľadom k faktom sme hľadali čo najviac riešení ako zmysluplne učiť finančnú gramotnosť na základnej škole. Medzi jednu z možností, ktorú sme odskúšali a overili v praxi, bolo zaradenie modulového vyučovania v šk. roku pre žiakov 9. ročníka.

DÔVODY:

Vieme, že po absolvovaní monitoru je veľmi náročné zaujať žiakov a motivovať k učeniu. Projektový týždeň rozvoja finančnej gramotnosti je cesta ako motivovať a vzdelávať žiakov pre život.

ORGANIZÁCIA:

1. Odporúčame zaradiť modulové vyučovanie do 9. ročníka v rámci školského vzdelávacieho plánu.
2. Odporúčame personálne zabezpečiť modulové vyučovanie:
Projektový týždeň bude viesť učiteľ, ktorý tému považuje za zmysluplnú.
3. Upravíme rozvrh v 9. ročníku na jeden projektový týždeň ako formu modulového vyučovania.
4. Oboznámime manažment školy a kolegov s témou, s projektom a organizáciou vyučovania.
5. Oboznámime písomne žiakov a rodičov o cieľoch a programe projektového týždňa.
6. Zabezpečíme fotodokumentáciu aktivít projektového týždňa.
Fotky budú slúžiť ako podklady k sumarizácii a vytvorenie plagátu projektového týždňa.

SCENÁR:

1. DEŇ

TÉMA: ČLOVEK A PENIAZE

Obsah učiva: 1. kapitola s odporúčanými a výberovými aktivitami a úlohami.

Aktivita: Pozorovanie bankoviek z minulosti a súčasnosti.

Reálna manipulácia s peniazmi minulosti a prítomnosti.

2. DEŇ

TÉMA: ZODPOVEDNOSŤ V ROZHODOVANÍ O PENIAZOCH

Obsah učiva: 2. kapitola s odporúčanými a výberovými aktivitami a úlohami.

Aktivita: Návšteva pošty a oboznámenie sa poštovým platobným stykom.

3. DEŇ

TÉMA: RODINNÉ PENIAZE A ROZPOČET

Obsah učiva: 3. kapitola s odporúčanými a výberovými aktivitami a úlohami.

Aktivita: Príprava triedneho rozpočtu na plánovaný výlet (príjmy a výdavky).

Aktivita: Zistenie najvyšších výdavkov v domácnostiach v rámci rodinného rozpočtu.

4. DEŇ

TÉMA: BANKY A BUDÚCNOŠŤ PEŇAZÍ

Obsah učiva: 4. kapitola s odporúčanými a výberovými aktivitami a úlohami.

Aktivita: Návšteva banky. Reálne zažitie prostredia, možnosť komunikácie s bankovými úradníkmi.

Aktivita: Pozvanie bankového úradníka na stretnutie so žiakmi.

Aktivita: Vytvoríme priateľskú banku pre študentov (skupinová práca). Prezentácia.

5. DEŇ

TÉMA: SPORIŤ ALEBO POŽIČIAVAŤ SI

Obsah učiva: 5. a 6. kapitola s odporúčanými a výberovými aktivitami a úlohami.

Aktivita: Nájdite alebo navrhnete výhodnú možnosť sporenia pre deti a mladých ľudí na Slovensku.

Aktivita: Vysvetlite v čom sa líši výhodná a nevýhodná pôžička.

SPÄTNÁ VÄZBA PRE ŽIAKOV NA ZÁVER:

- Čo som sa tento týždeň naučil?
- Čo považujem za užitočné?
- Čo ma najviac zaujalo?
- Čo by som ešte potreboval?
- Na čo som prišiel? Akú radu by som dal svojim rodičom?
- Akú radu by som dal svojim spolužiakom?
- Koho by som chcel oceniť? A začo?
- Kto mi tento týždeň pomohol?

Spätnú väzbu zapisujeme na plagát. Pridáme fotky a komentáre žiakov z celého týždňa. Plagát vystavíme v priestoroch školy, aby sa žiaci mohli podeliť so svojimi zážitkami.

Slovník pojmov

(podľa NŠFG)

Akcia – cenný papier s ktorým sú spojené práva akcionára ako spoločníka podieľať sa na riadení spoločnosti, jej zisku a na likvidačnom zostatku pri zániku spoločnosti. Patrí do kategórie dlhodobých cenných papierov, vyjadruje podiel majiteľa na majetku konkrétnej spoločnosti.

Americká hypotéka – je úverový produkt zabezpečený nehnuteľnosťou, ktorý sa môže na rozdiel od hypotekárneho úveru použiť na akýkoľvek účel. Výhodou oproti spotrebným úverom je nižšia úroková sadzba.

Anuitné platby, anuitné splátky – anuitné platby alebo splátky sú rovnakými splátkami, platenými v pravidelných intervaloch, najčastejšie mesačne, počas celej doby splatnosti úveru.

Anuitná splátka úveru sa skladá z dvoch zložiek, a to zo splátky istiny a úroku. Na začiatku úverového vzťahu najväčší podiel splátky tvorí úrok, na konci naopak istina.

Banka – je finančná inštitúcia, ktorá prijíma vklady a poskytuje úvery. Okrem toho vykonáva ďalšie činnosti. Na výkon všetkých týchto činností má Národnou bankou Slovenska udelené bankové povolenie.

Bankomat (ATM - Automatic Teller Machine) – je zariadenie umožňujúce platobnou kartou vybrať hotovosť. V niektorých bankomatoch však možno aj vkladať hotovosť, uskutočňovať prevod alebo vykonávať platby (napr. dobíjanie kreditu k predplateným kartám mobilného telefónu). Na všetky tieto operácie je nevyhnutné použiť platobnú kartu (debetnú alebo kreditnú) spolu s PIN číslom (pozri pojem PIN).

Bankový ombudsman – je nezávislý orgán zriadený Slovenskou bankovou asociáciou. Jeho úlohou je monitorovanie a vyhodnocovanie podnetov spotrebiteľov a mimosúdne riešenie sporov medzi bankami a ich klientmi. Služby bankového ombudsmana sú pre klienta bezplatné.

Bankový prevod – bankový prevod je najčastejšia forma presunu peňazí medzi dvoma účtami. Ide o formu bezhotovostného platobného styku, ktorý uskutoční banka na základe príkazu osoby oprávnenej nakladať s účtom. Osoba oprávnená nakladať s účtom môže vykonať bankový prevod prevodným príkazom na úhradu alebo na inkaso, prostredníctvom platobnej karty alebo iného platobného prostriedku.

Druhy príkazov sú: jednorazový príkaz na úhradu, hromadný príkaz na úhradu alebo inkaso, trvalý príkaz na úhradu alebo inkaso.

Bankrot – neschopnosť dlžníka splácať záväzky, úpadok. Je to aj spôsob ochrany dlžníka pred veriteľmi pri neschopnosti splácať záväzky.

Bezúročné obdobie – je v prípade kreditnej karty doba, počas ktorej klient neplatí banke úroky z čerpaného úveru. Obvykle je toto obdobie stanovené na 30 až 50 dní.

Bežný účet – je základný bankový produkt, prostredníctvom ktorého môže klient vykonávať každodenné bankové operácie. Medzi základné operácie patrí vklad, výber a prevod peňazí na iný účet. Štandardnými službami spojenými s bežným účtom sú trvalé príkazy a inkasá. Za vedenie bežného účtu si obyčajne banka účtuje poplatok.

Bohatstvo – pojem bohatstva je historicky a miestne relatívnu kategóriou, môže to byť stav spoločensky nadpriemerného uspokojovania potrieb alebo súhrn hmotných a nehmotných statkov, v ktorých je nahromadená zhmotnená ľudská práca.

Bonita – úverová spôsobilosť klienta (schopnosť splácať úver).

Bonus – nárok poisteného na zľavu z poistného v dôsledku bezškodového priebehu poistenia.

Cash advance – je doplnková služba k platobným kartám a slúži na výber hotovosti v domácej alebo tiež cudzej mene. Umožňuje vybrať hotovosť prostredníctvom platobnej karty na pobočke banky alebo v zmenárni.

Cash back – je spôsob získania hotovosti prostredníctvom platobnej karty pomocou platobného terminálu (POS – pozri pojem Platobný terminál). Na výber hotovosti kartou sa väčšinou používa bankomat. Klient si však v niektorých krajinách môže vybrať hotovosť v obmedzenej výške u obchodníka, najčastejšie vo veľkých obchodných reťazcoch, ktoré prevádzkujú platobný terminál.

Cenník, sadzobník poplatkov – zoznam ponúkaných produktov a služieb, obsahujúci ich podrobný popis a cenu za každú položku uvedenú v cenníku.

Cenný papier – peniazmi ocenené právo na majetkové plnenie alebo majetkový nárok vlastníka cenného papiera voči emitentovi, t. j. tomu, kto cenný papier emitoval (vydal). Na druhej strane predstavuje dlh alebo majetkovú povinnosť emitenta cenného papiera voči vlastníkovi cenného papiera. Môže mať podobu listiny (listinný cenný papier) alebo zápisu na účte (zaknihovaný, t. j. dematerializovaný cenný papier).

Číslo bankového účtu – je jedinečná kombinácia písmen, číslíc a symbolov, určená na identifikáciu bankového účtu.

V slovenských podmienkach sa skladá z troch častí:

- predčíslenie účtu (maximálne 6-miestne číslo) – nemusí byť súčasťou čísla bankového účtu,
- základné číslo účtu (maximálne 10-miestne číslo),
- identifikačného kódu banky (presne 4-miestne číslo).

Čistá mzda (netto) – ak od hrubej mzdy odpočítame poistné na zdravotné a sociálne poistenie, prípadne dôchodkové sporenie, dostaneme čistú mzdu.

Čistý majetok – meradlo finančného stavu osoby v danom čase, zodpovedajúce tomu, čo osoba vlastní (majetok), mínus to, čo osoba dlhuje (záväzky).

Daň – je (v slovenskom práve) platba fyzických alebo právnických osôb, ktorá je vynútiteľná, nenávratná, spravidla neúčelová, zákonom určená a pravidelne sa opakujúca, a ktorú vyberá štát a orgány miestnej samosprávy v prospech verejných rozpočtov a účelových fondov na úhradu verejných výdavkov vo vopred určenej výške a s presne určeným termínom splatnosti. Dane delíme na priame, nepriame a clá.

Darcovstvo – je poskytnutie daru. Dar je súhrn hmotných i nehmotných statkov, ktoré darca dáva a obdarovaný prijíma. Nemusí ísť nevyhnutne o finančný dar, ale napríklad aj o ideu, poznatok, čas alebo výrobok.

Proces darovania upravuje darovacia zmluva, pričom darca nevyžaduje od obdarovaného žiadne priame protiplnenie.

Debetná karta – debetná platobná karta umožňuje okamžitý prístup k vlastným peniazom na bežnom účte. Debetná platobnej karta môže byť vydaná len k bežnému účtu, nemôže teda existovať bez bežného účtu.

Pri platbe debetnou kartou v obchode alebo pri výbere z bankomatu používa klient banky vždy iba vlastné peniaze. Najviac môže vybrať peniaze do výšky disponibilného zostatku.

Dedič – osoba, ktorá nadobúda majetok smrťou poručiteľa na základe zákona alebo závetu, alebo oboch týchto dôvodov.

Devíza – je pohľadávka znejúca na cudziu menu v bezhotovostnej podobe. Ide napríklad o peňažné prostriedky v cudzej mene, ktoré sú uložené na účet v banke.

Devízový kurz – je výmenný pomer dvoch mien v prípade bezhotovostných operácií (napr. pri platbe kartou vzahraníci sa prevod na domácu menu – euro prepočítava devízovým kurzom). Devízový kurz sa líši od valutového kurzu.

Devízový účet – je bežný účet vedený v inej mene, ako je domáca mena. Účet vedený v inej mene má obvykle aj iné úročenie.

Disponibilný zostatok – suma peňazí na bežnom účte, ktorou môže klient disponovať, teda ktorú môže použiť na výbery, vklady a prevody. Disponibilný zostatok zahŕňa aj povolené prečerpanie na účte – povolený debet.

Diverzifikácia rizika – stratégia zameraná na rozloženie (rozptýlenie) rizika výberom širokého portfólia investícií.

Dividenda – podiel akcionára na zisku spoločnosti, vyplývajúci z vlastníctva akcie spoločnosti. Na vyplatenie dividend nie je právny nárok, podlieha kolektívnemu schváleniu na valnom zhromaždení akcionárov. Môže byť vyplácaná vo forme peňažnej hotovosti alebo aj formou nových akcií. Vyjadruje sa buď pevnou sumou, alebo v percentách z menovitej hodnoty akcie.

Dlh – je povinnosť dlžníka niečo plniť veriteľovi, druhému účastníkovi záväzkového právneho vzťahu. Z platného záväzku je dlžník povinný niečo dať, konať, niečoho sa zdržať alebo niečo trpieť a veriteľ je oprávnený to od neho požadovať.

Dlhodobý úver – účelová pôžička splatná spolu s úrokom a všetkými ostatnými príslušnými

poplatkami k špecifickému dátumu spravidla o viac ako 5 rokov.

Ako príklad by sme mohli spomenúť väčšinu hypotekárnych úverov.

Dlhopis – cenný papier vydávaný dlžníkom (emitentom), ktorým môže byť štát, banka, podnik, mesto, alebo aj fyzická osoba, ktorá je zapísaná v obchodnom registri.

Dlžník (emitent) sa zaväzuje vyplatiť požičané peniaze podľa vopred stanovených pravidiel vo vopred stanovenom čase a navyše vyplatiť aj úrok. Dlhopis sa označuje aj pojmom obligácia (napr. komunálne obligácie, zamestnanecké obligácie).

Dlžník – z platného záväzku je dlžník povinný niečo dať, konať, niečoho sa zdržať alebo niečo trpieť a veriteľ je oprávnený to od neho požadovať.

Elektronický prevod prostriedkov – prevod peňazí z jedného účtu na iný bez fyzického prenesenia hotovosti.

Embosovaná platobná karta – je karta, na ktorej povrchu je vystupujúce (reliéfne) písmo s identifikačnými údajmi majiteľa účtu, ako sú meno držiteľa, číslo karty a dátum platnosti karty.

Embosovanou platobnou kartou je možné platiť u obchodníkov v zariadeniach (tzv. imprinter), ktoré nie sú on-line spojené so zúčtovacím centrom ako platobný terminál (pozri POS).

Etika – súbor morálnych zásad alebo presvedčení, ktorým jednotlivec podriadiť svoje konanie.

Etický kódex finančných inštitúcií – súbor pravidiel na ochranu klientov finančných inštitúcií, ktoré sa tieto zaviazali dodržiavať.

Etický kódex bánk v oblasti ochrany spotrebiteľa – je súbor pravidiel na ochranu klienta bankových inštitúcií, ktorým sa riadia všetky členské banky Slovenskej bankovej asociácie. Kódex okrem iného zavádza aj inštitút bankového ombudsmana, ktorý rieši prípadné spory medzi klientom a bankou.

EURIBOR – je medzibanková referenčná sadzba v rámci európskej ekonomickej a menovej únie, ktorá bola zavedená v roku 1999, za ktorú sú eurotermínové vklady ponúkané jednou bankou inej banke na medzibankovom trhu. Na výpočet a zverejňovanie Euriboru bola zvolená spoločnosť Reuters.

Existenčné minimum, životné minimum – úroveň zabezpečujúca najnutnejšie základné životné podmienky. Podľa Čl. 39 Ústavy SR má každý občan právo na zabezpečenie základných životných podmienok. Základné životné podmienky sú jedno teplé jedlo denne, ošatenie a prístrešie.

Finančná gramotnosť – schopnosť používať poznatky a zručnosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť si celoživotné finančné zabezpečenie.

Finančné ciele – výsledky snaženia jedinca, prostredníctvom ktorých dosiahne žiadané ekonomické uspokojenie.

Finančný agent – osoba, ktorej činnosť spočíva v ponuke finančných produktov a v sprostredkovaní finančných produktov v prospech jednej alebo viacerých finančných inštitúcií. Finančný agent musí byť zapísaný v registri, ktorý vedie Národná banka Slovenska.

Finančný plán – dokument, ktorý identifikuje finančné ciele a potreby jednotlivca, očakávané budúce príjmy, úspory, investície, poistenie a činnosti zamerané na zvládanie dlhov;; v typickom prípade obsahuje aj prehľad o čistom majetku fyzickej alebo právnickej osoby.

Finančný poradca – osoba poskytujúca klientovi konzultačnú a poradenskú činnosť na základe nestrannej analýzy širšieho počtu produktov, dostupných na finančnom trhu. Finančný poradca musí mať na vykonávanie činnosti povolenie udelené Národnou bankou Slovenska.

Finančný trh – systém trhových vzťahov, finančných inštitúcií, nástrojov a operácií, ktoré sprostredkujú pohyb dočasne voľných peňažných prostriedkov medzi jeho účastníkmi (veriteľmi a dlžníkmi).

Firemná filantropia – považuje sa za jednu z moderných foriem darcovstva, snaží sa riešiť problémy spoločnosti podporou vzdelávania, inovácií a rozvoja schopností ľudí s cieľom ich sebestačnosti.

Fixná úroková sadzba – fixná úroková sadzba je úroková sadzba pri úveroch, ktorá sa počas doby fixácie nemení. Obdobie fixácie vzniká na základe dohody medzi klientom a bankou. Fixná úroková miera sa najčastejšie používa pri hypotékach. Doba fixácie býva zvyčajne od 1 do 10 rokov.

Fond ochrany vkladov – je zo zákona poverený zabezpečovaním a výkonom činností, súvisiacich s ochranou vkladov fyzických osôb a zákonom vymedzených právnických osôb, uložených v bankách a pobočkách zahraničných bánk, ktoré sú účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike, a to sú najmä: sústreďovanie finančných príspevkov od bánk a pobočiek zahraničných bánk do Fondu ochrany vkladov a nakladanie s týmito finančnými príspevkami a poskytovanie náhrad za nedostupné vklady v bankách a v pobočkách zahraničných bánk, v rozsahu a za podmienok ustanovených zákonom o ochrane vkladov a všeobecnými podmienkami vyplácania náhrad za zákonom chránené nedostupné bankové vklady.

Účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike, podľa zákona o ochrane vkladov, sú banky a pobočky zahraničných bánk na celom jej území. Od 1. novembra 2008 sa poskytuje jednému vkladateľovi náhrada za nedostupný vklad, chránený podľa zákona č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov v znení neskorších predpisov v plnej výške, t. z. bez limitu.

Garančný fond investícií – fond slúžiaci na výplatu náhrad za nedostupný klientsky majetok: klientov — obchodníkov s cennými papiermi, správcovských spoločností, vykonávajúcich správu individuálnych portfólií. Na Slovensku sú chránené všetky vklady sporiteľov, nadácií a vybraných podnikov vo výške 100%, obdobne je to aj v prípade Fondu ochrany vkladov.

Hodnoty, rebríček hodnôt – presvedčenie jednotlivca o tom, čo je dôležité, uznávané a hodnotné. Toto presvedčenie často ovplyvňuje rozhodnutia jednotlivca.

Hrubá mzda (brutto) – je mzda pred odpočítaním daní, zdravotného a sociálneho poistenia a ďalších povinných a dobrovoľných zrážok.

Hypotéka – je dlhodobý úver, ktorého účelom je nadobudnutie, výstavba alebo rekonštrukcia nehnuteľnosti. Podmienkou jeho poskytnutia je zriadenie záložného práva na nehnuteľnosť v prospech banky. Pod hypotékou sa môže rozumieť hypotekárny úver v zmysle zákona obankách alebo iný úver zaručený nehnuteľnosťou. Takýto úver, na rozdiel od hypotekárneho úveru, môže byť poskytnutý aj do výšky 100 a viac percent hodnoty založenej nehnuteľnosti. Klient si však v tomto prípade nemôže uplatniť nárok na štátnu podporu.

Hypotekárny úver – je úver s lehotou splatnosti najmenej 4 roky a najviac 30 rokov. Je zabezpečený záložným právom k tuzemskej nehnuteľnosti, financovaný prostredníctvom vydávania a predaja hypotekárnych záložných listov hypotekárnou bankou, ktoré poskytuje hypotekárna banka na zákonom stanovené účely. Môže byť poskytnutý maximálne do výšky 70 % hodnoty založenej nehnuteľnosti. Klient si v prípade hypotekárneho úveru môže uplatniť nárok na štátnu podporu, ak ju štát poskytuje.

Charge karta – charge karta je druh úverového produktu naviazaného na platobnú kartu. Držiteľ takejto karty vykonáva, podobne ako pri kreditnej

karte, počas daného obdobia, zvyčajne 1 mesiaca, transakcie maximálne do výšky schváleného úverového limitu. Na konci obdobia však musí na rozdiel od kreditnej karty uhradiť celý dlh a nemá možnosť splatiť dlh splátkami v neskorších obdobiach.

Chudoba, hmotná núdza – v Slovenskej republike pojem chudoba nie je legislatívne definovaným pojmom. Za jeho synonymum možno považovať pojem hmotná núdza. Hmotná núdza je stav, keď príjem občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, nedosahuje životné minimum, ustanovené osobitným predpisom (zákon o životnom minime) a občan a fyzické osoby, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, si príjem nemôžu zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričinením. S chudobou súvisia aj všeobecné pojmy: sociálne minimum a existenčné minimum, ktoré nie sú oficiálne zadefinované a ani legislatívne upravené.

IBAN (International Bank Account Number) – medzinárodné číslo bankového účtu, používané pri zahraničných transakciách vrámci EÚ, ktoré má rovnakú štruktúru vo všetkých krajinách únie.

Imprinter – Imprinter je mechanické zariadenie (predchodca on-line platobných terminálov — POS), ktoré umožňuje uskutočniť platbu embosovanými platobnými kartami. Obchodník pomocou imprinteru skopíruje potrebné údaje karty na vykonanie platby a držiteľ karty údaje autorizuje svojím podpisom. Prostriedky nie sú z účtu klientovi odúčtované okamžite, ale až po doručení dokumentácie (dokladu o predaji) o vykonanej transakcii obchodníkom svojej banke.

Impulzívne kupovanie – kupovanie tovarov alebo služieb bez predchádzajúceho zváženia potrieb, cieľov alebo dôsledkov.

Indexácia – spôsob zachovania reálnej hodnoty poistného plnenia, ktorý je dohodnutý v poistnej zmluve, formou zvyšovania poistnej sumy a poistného v dôsledku existujúcej inflácie.

Inflácia – znehodnotenie peňazí, ktorého najčastejším prejavom je celkové zvýšenie cenovej hladiny tovarov a služieb v ekonomike, opakom je menej bežná deflácia. Rast obeživa v miere presahujúcej množstvo tovaru a služieb na trhu.

Inkaso, príkaz na inkaso – inkaso a príkaz na inkaso je spôsob pravidelnej úhrady za služby, ako sú elektrina, nájomné, plyn, telefón, ktorý sa používa v prípadoch, ak uhrádzaná suma nie je rovnaká. Na vytvorenie inkasného spôsobu platenia je nevyhnutné, aby klient, ktorý je majiteľom účtu, dal svojej banke písomný súhlas na prevod prostriedkov zo svojho účtu, v prospech účtu príjemcu. Ide teda o druh (prevodného) príkazu, ktorý vykonáva banka na pokyn príjemcu, z účtu klienta.

Investovanie – činnosť, zameraná na rozloženie (umiestnenie) voľného kapitálu, s cieľom jeho zhodnotenia. Najčastejšie ide o nákup cenných papierov, ako sú akcie, dlhopisy, podielové listy a nehnuteľnosti, za účelom dosiahnutia zisku po istom čase. S investovaním je spojené riziko straty, preto je potrebné analyzovať a rozložiť riziko (minimalizovať ho), vyhodnotiť výšku možného výnosu (investičná stratégia) a stanoviť trvanie investície (investičný horizont).

Istina – je požičaná suma peňazí, z ktorej banka počíta výšku úrokov, a ktorá sa splácaním znižuje.

Jednoduchý úrok – úrok, počítaný periodicky výlučne z istiny úveru alebo z istiny investície, bez zahrnutia predchádzajúcich získaných úrokov.

Kapitálová strata – peňažná strata, ktorá vznikne, keď predajná cena majetku klesne pod pôvodnú kúpnu cenu majetku.

Kapitálový výnos – príjem, ktorý sa dosiahne, keď predajná cena majetku presiahne jeho pôvodnú kúpnu cenu.

Kariéra – pojem kariéra predstavuje, v širšom zmysle slova, spôsob života a sociálne prostredie, v ktorom trávime väčšinu času dňa, a ktoré sa

úzko prelínajú s našim osobným životom. Preto je naplánovanie „správnej“ kariéry pre každého z nás zásadným krokom na dosiahnutie pocitu spokojnosti a kľúčom na dosiahnutie očakávaných životných štandardov.

Karty s uloženou hodnotou – predplatené plastové karty, ktoré umožňujú nákup do výšky predplateného limitu. Po jeho vyčerpaní sa karta zničí alebo ak je „dobíjateľná“, je možné jej limit opätovne doplniť z účtu.

Krádež identity – je vydávanie sa za inú osobu používaním jej mena, čísla kreditnej alebo debetnej karty, čísla sociálneho zabezpečenia alebo iných osobných informácií za účelom spáchania podvodu.

Kreditná karta – kreditná platobná karta je úverový produkt, ktorý umožňuje klientovi čerpať úver, do bankou schválenej výšky úverového limitu. Kreditná karta umožňuje, podobne ako debetná platobná karta, uskutočňovať platby a výbery hotovosti. Na rozdiel od debetnej platobnej karty, klient nemusí mať v banke bežný účet. Majiteľ kreditnej karty môže čerpať úver počas istého obdobia (väčšinou 30 až 50 dní) bezúročne. Po uplynutí bezúročného obdobia musí klient zaplatiť minimálnu splátku (od 5 do 10 % z vyčerpanej sumy) a zostatok úverového limitu môže použiť v ďalšom období.

Lehota splatnosti úveru – je doba, počas ktorej dlžník spláca úver formou pravidelných splátok. Od lehoty splatnosti je závislá výška splátky. Dlhšia lehota splatnosti znižuje pravidelné splátky, vďaka čomu sa zvyšuje dostupnosť úveru, ale zároveň rastie celková cena úveru.

Likvidita – je schopnosť uhrádzať svoje záväzky. Vlastnosť aktíva/majetku, ktorá umožňuje vymeniť ho za hotovosť bez straty hodnoty.

Majetok – predstavuje hmotné i nehmotné prostriedky, ktoré vlastní fyzická osoba alebo právnická osoba a prinášajú jej ekonomický úžitok. Z časového hľadiska môže ísť o dlhodobý majetok alebo krátkodobý majetok.

Malus – postih poisteného z dôvodu nepriaznivého škodového priebehu poistenia. Malus sa zvyčajne uskutočňuje formou prirážky na poistnom od poistného obdobia, nasledujúceho po vzniku poistnej udalosti.

Medziúver – je špecifický úverový produkt, poskytovaný len stavebnými sporiteľňami, ktorý slúži na preklopenie časového obdobia do pridelenia cieľovej sumy, uvedenej v zmluve o stavebnom sporení.

Miera výnosnosti – ročné výnosy investície, vyjadrené v percentách investovanej sumy;; tiež známe ako výnos. Príklad: Ročná dividenda vo výške 3 eura vydelená cenou akcie 34 eur = 0,088; čo predstavuje mieru výnosnosti 8,8 %.

Mimoriadna splatnosť úveru – mimoriadna splatnosť úveru nastáva v prípade, ak klient jednostranne porušil podmienky, za ktorých mu bol poskytnutý úver. V takomto prípade je klient povinný banke splatiť úver, v termíne stanovenom bankou, v celej výške. Podmienky vyhlásenia mimoriadnej splatnosti úveru sú stanovené v zmluve o poskytnutí úveru a v obchodných podmienkach. Najčastejším dôvodom na mimoriadnu splatnosť úveru je meškanie so splátkami úveru, použitie úveru na iný účel, ako bol v zmluve stanovený, a poskytnutie nepravdivých údajov banke.

Mzda – cena práce, obvykle počítaná podľa mzdovej tarify alebo mzdovej sadzby. Vypláca sa v dohodnutých termínoch, spravidla mesačne.

Náhrada škody – odškodnenie za určitú utrpenú ujmu. Poskytuje sa v peniazoch alebo ako vecné plnenie.

Nájomná zmluva – zmluva, ktorou prenajímateľ prenecháva za nájomné nájomcovi vec, aby ju dočasne (v dojednanej dobe) užíval alebo z nej bral aj úžitky.

Náklady obetovanej príležitosti – hodnota možných alternatív, ktorých sa osoba vzdá pri výbere jednej na úkor inej, tiež nazývaná alternatívne náklady.

Nákup na splátky – plán zakúpenia výrobku s malou alebo nulovou akontáciou, jeho prenajatím až do doby vyplatenia poslednej splátky. V momente vyplatenia poslednej splátky celá vyplatená suma prevyšuje kúpnu cenu výrobku.

Neplnenie – nesplnenie finančných záväzkov alebo porušenie zmluvy.

Nepovolené prečerpanie – ak klient minie viac peňazí, ako je jeho stav na bežnom účte a s bankou nemá dohodu o poskytnutí kontokorentného úveru (povolené prečerpanie „povolený debet“), nastane nepovolené prečerpanie. Klient z prečerpanej sumy platí výrazne vyšší úrok, ako je to v prípade povoleného prečerpania alebo kreditnej karty.

Neživotné poistenie – je samostatný druh poistenia, ktorý zahŕňa poistenie úrazu, poistenie choroby, hnutelných a nehnuteľných vecí proti rôznym rizikám, poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú inej osobe, poistenie úveru, kaucie a rôznych finančných strát, poistenie právnej ochrany, asistenčné služby a pod.

Nominálna úroková miera – je bežná úroková miera, uvedená v zmluve alebo v úrokovom lístku banky, ktorá však na rozdiel od reálnej úrokovej miery neodráža vplyv očakávanej inflácie.

Núdzový fond – peniaze, vyčlenené na neočakávané výdavky alebo na živobytie, v prípade straty zamestnania.

Obchodné podmienky, všeobecné obchodné podmienky – sú dokumentom, ktorý upravuje všetky vzťahy medzi klientom a poskytovateľom finančnej služby a sú spravidla súčasťou zmluvy o finančných službách.

Súčasťou obchodných podmienok sú napríklad: definície pojmov, spôsob zriadenia, vedenia, zrušenia bežného účtu, spôsob vykonávania platobného styku, spôsob spoplatňovania poskytovaných služieb, spôsob informovania klienta o zmenách a podobne.

Obchodný plán – pomáha zamerať sa na svoje obchodné ciele, analyzuje ich, vyjasňuje si štruktúru a aktivity manažmentu na vymedzený časový úsek dopredu. Vytvára kritériá, meradlo úspechu, či neúspechu. Je to ideálny dokument na potvrdenie serióznosti spoločnosti a je podmienkou strednodobého až dlhodobého plánovania.

Obligácia – pozri pojem Dlhopis

Odňatie, zabavenie veci – zabavenie zábezpeky, často bez predchádzajúceho oznámenia, v prípade, že dlžník prestane splácať pôžičku.

Osobný dôchodkový účet – je samostatným účtom sporiteľa, ktorý si sporí prostriedky v systéme starobného dôchodkového sporenia, v tzv. II. pilieri. Na tomto účte sa akumulujú nasporené finančné prostriedky v podobe tzv. dôchodkových jednotiek. Výška nasporenej sumy na osobnom dôchodkovom účte závisí, jednak od množstva odvedených finančných prostriedkov na tento účet a jednak od úspešnosti investičnej stratégie dôchodkovej správcovskej spoločnosti. p. a. (Per annum). Je skratka používaná v súvislosti s úrokovou sadzbou pri úveroch a vkladoch a znamená „za rok“. Napríklad: pri vkladoch úroková sadzba označená ako 5 % p. a. znamená, že za rok na vklade získate 5 % z vložených peňazí.

PIN (Personal Identification Number) – zvyčajne štvormiestne osobné identifikačné číslo viažuce sa k platobnej karte. PIN umožňuje vykonávať transakcie, ako sú napr. platba za tovar v obchode alebo vyber peňazí z bankomatu.

Plán príjmov a výdavkov – je to iný výraz pre rozpočet.

Platobná karta – umožňuje majiteľovi vybrať hotovosť (napríklad z bankomatu alebo na pobočke banky) a uhrádzať platby za tovary a služby (pomocou platobného terminálu alebo imprinteru). Najrozšírenejším druhom platobných kariet na Slovensku je debetná karta, ktorá je

naviazaná na bežný účet a majiteľ karty používa vlastné finančné prostriedky z vlastného účtu. Ďalším druhom je kreditná karta, v prípade ktorej klient čerpá úver z banky.

Platobná metóda – spôsob vyrovnania finančného záväzku – hotovosťou, bezhotovostne (platobným príkazom), poštovým peňažným poukazom, kreditnou kartou, debetnou kartou, čipovou kartou alebo kartou s predplatenou hodnotou a iné.

Platobný príkaz – je pokyn klienta, adresovaný banke na uskutočnenie bankového prevodu (pripísania alebo odpísania peňažných prostriedkov). Rozlišujeme príkaz na úhradu a na inkaso. Klient môže vykonať bankový prevod niekoľkými spôsobmi: jednorazovým prevodným príkazom na úhradu, trvalým prevodným príkazom na úhradu, hromadným prevodným príkazom na úhradu, jednorazovým príkazom na inkaso (inkasom), trvalým príkazom na inkaso, prostredníctvom platobnej karty alebo iného platobného prostriedku.

Platobný príkaz môže byť podaný v papierovej podobe na pobočke banky alebo elektronicky – napr. cez internetbanking.

Platobný terminál (POS – Point of Sale) – je elektronické zariadenie v obchodoch, ktoré umožňuje klientovi platiť za tovar a služby bezhotovostne, pomocou platobnej karty. Softvér platobných terminálov je schopný sledovať tržby, zásoby a informácie o zákazníkoch.

Podielový fond – spoločný majetok podielnikov, zhromaždený a spravovaný správcovskou spoločnosťou, ktorá vydáva podielové listy a investuje tento majetok. Správca fondu investuje do diverzifikovaného portfólia cenných papierov, akými sú napr. akcie, dlhopisy alebo nástroje peňažného trhu. Podielový fond je založený na účely zhodnotenia majetku podielnikov formou investovania na finančných trhoch. Majetkové práva podielnikov sú reprezentované podielovými listami.

Podnikateľ – fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá vykonáva sústavnú činnosť vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku, na základe oprávnenia alebo zo zákona. Podniká na vlastný účet, hospodári s majetkom a nesie podnikateľské riziko.

Podvod – úmyselné konanie, ktorým niekto uvedie inú osobu do omylu alebo využije jej omyl na obohatenie seba alebo niekoho iného.

Poistenie súkromné – je organizované ako dobrovoľné (nepovinné), pričom sa v ňom okrem princípu solidarity výrazne uplatňuje aj princíp individuálnosti. Vykonávajú ho komerčné inštitúcie na ziskovom princípe. Výšku poistného, výšku poistného plnenia a ďalšie dôležité podmienky tohto poistenia určuje poistná zmluva.

Poistenie verejné – ide o povinné poistenie, kde okruh poistencov a aj výšku poistného upravuje zákon. Hlavnými druhmi verejného poistenia sú sociálne poistenie realizované Sociálnou poisťovňou a zdravotné poistenie realizované zdravotnými poisťovňami. Verejné poistenie je organizované ako povinné poistenie na princípe solidarity.

Poistenie zodpovednosti – je poistenie, pri ktorom má poistený právo, aby poisťovňa za neho zaplatila škodu, ktorú on spôsobil niekomu inému (napr. pri vytopení susedov).

Poistený – osoba uvedená v poistnej zmluve, ktorej vyplýva z poistenia právo na poistné plnenie ak nastane poistná udalosť, ato bez ohľadu na to, či poistenie dohodla sama alebo iná osoba (poistník).

Poistka – je písomné potvrdenie poisťovateľa o uzavretí poistnej zmluvy.

Poistná doba – je doba, na ktorú bolo poistenie dohodnuté.

Poistná suma – horný limit finančnej náhrady, ktorú poisťovateľ poskytne v prípade poistnej udalosti, ak sa splnia podmienky, dohodnuté v poistnej zmluve.

Poistná udalosť – je udalosť, ktorá je bližšie určená v poistnej zmluve a na základe ktorej vzniká právo na vyplatenie poistného plnenia (napr. pri havárii autobusu — škodová udalosť) utrpí škodu 5 ľudí (5 poistných udalostí).

Poistná zmluva – je zmluva, ktorou sa poisťovateľ zaväzuje poistenému poskytnúť poistné plnenie, ak nastane poistná udalosť, v zmluve bližšie určená. Osoba, ktorá s poisťovateľom zmluvu uzavrela (poistník) sa zaväzuje platiť poisťovateľovi dohodnuté poistné.

Poistné – cena za poistenie. Môže byť platené jednorazovo, za celú dobu poistenia (jednorazové poistné) alebo v dohodnutých časových obdobiach, napr. mesačne, štvrťročne, polročne, ročne (bežné poistné).

Poistné obdobie – je časové obdobie, dohodnuté v poistnej zmluve, za ktoré sa platí poistné (tzv. bežné poistné).

Poistné plnenie – je plnenie, ktoré je poisťovateľ povinný poskytnúť, ak nastala poistná udalosť. Poisťovateľ ho poskytne v súlade s obsahom poistnej zmluvy.

Poistník – osoba (fyzická alebo právnická), ktorá s poisťovateľom uzatvorila poistnú zmluvu. Je povinná platiť poistné za poistnú ochranu a má práva stanovené v poistnej zmluve. Má aj právo zmluvu vypovedať.

Poisťovateľ – právnická osoba, ktorá má povolenie na vykonávanie poisťovacej činnosti, v súlade s platnou legislatívou.

Porovnávacie nakupovanie – proces získavania informácií o produktoch a službách, s cieľom nájsť najvyššiu kvalitu alebo vlastnosti, za najpriaznivejšiu cenu.

Portfólio – súbor cenných papierov – akcií, dlhopisov, podielových listov a nehnuteľností, ktoré investor vlastní.

POS – pozri pojem Platobný terminál

Povolené prečerpanie (kontokorent, kontokorentný úver) – povolené prečerpanie je úverový produkt, ktorý banka môže poskytnúť klientovi spolu s bežným účtom. Banka klientovi umožňuje ísť do „mínusu“. Ide v podstate o predschrálený úver, ktorého veľkosť sa odvíja od výšky príjmu poukazovaného na účet. Povolené prečerpanie musí byť medzi klientom a bankou uvedené a dohodnuté v zmluve.

Pôžička do výplaty – vysoko úročená rýchla pôžička, poskytovaná špecifickými podnikmi, ktoré prispôbujú cyklus jej splácania výplatným dňom dlžníka. Túto prax v niektorých štátoch zakazuje zákon.

Pracovné miesto – pozícia v zamestnaní, so špecifickými povinnosťami a odmenou.

Pracovný príjem – je príjem zo zamestnania vrátane provízií.

Predčasné splatenie úveru – ak klient banke po vzájomnej dohode uhradí nesplatenú časť úverovej pohľadávky skôr, ako bola pôvodne dojednaná lehota splatnosti úveru v úverovej zmluve, ide o predčasné splatenie úveru. Takáto dohoda medzi bankou a klientom musí mať vždy písomnú formu. V niektorých prípadoch je predčasné splatenie úveru spoplatnené.

Prehľad peňažných tokov – prehľad príjmov a platieb za dané obdobie;; pomáha pri zostavovaní rozpočtu; tiež známy pod názvom výkaz príjmov a výdavkov.

Príjem – v domácnosti sú to peniaze, zarobené zo zamestnania, podnikania alebo z investovania do cenných papierov, výhry a pod. V podnikaní je to suma peňazí, ktoré podnikateľ získava z predaja svojich výrobkov, tovarov alebo služieb. Ide o prírastok peňažných prostriedkov alebo ich ekvivalentov (napr. šeky, peňažné poukážky).

Príjem z úrokov – peniaze, ktoré získava veriteľ od finančných inštitúcií, štátu, podnikov alebo iných subjektov za používanie jeho peňazí.

Prospekt cenného papiera – je to dokument, ktorý poskytuje podrobné informácie o podielových fondoch, akciách, dlhopisoch a iných investíciách, ponúkaných na predaj. Musí byť zverejnený prostredníctvom médií a internetu, pred začatím obchodovania.

Reálna úroková miera – zohľadňuje vplyv očakávanej inflácie. Ide teda o rozdiel medzi nominálnou úrokovou mierou a očakávanou infláciou. V prípade vkladov je z dlhodobého hľadiska dôležité, aby reálna úroková miera mala kladnú hodnotu. Jej záporná hodnota znamená, že v sledovanom období miera inflácie je vyššia ako ponúkaná nominálna úroková miera.

Reklama – oznámenie, obvykle platené, informujúce o výrobkoch alebo službách, ktorého cieľom je podporiť ich predaj.

Renta – je to pravidelný príjem, plynúci z vlastníctva majetku, ktorý môže byť vo finančnej alebo inej forme.

Revolvingový úver – automaticky obnovovaný úver. Po uplynutí dohodnutej lehoty pokračuje úverový vzťah s rovnakými podmienkami. Príkladom takéhoto úveru je kreditná karta.

Riadenie rizík – proces výpočtu rizika a vytvorenia spôsobov na jeho minimalizáciu alebo na zvládnutie straty, napr. zakúpením poistenia alebo diverzifikáciou (rozložením) investícií.

Riziko – miera pravdepodobnosti straty alebo neistoty návratnosti investície.

Ročná percentuálna miera nákladov (RPMN) – RPMN predstavuje celkové náklady spojené s úverom (napr. spotrebiteľským) alebo pôžičkou. RPMN je číslo vyjadrené v percentách, ktoré spotrebiteľovi umožňuje jednoduché porovnanie spotrebiteľských úverov a pôžičiek v predzmluvnej fáze. Do výpočtu sa zahrňajú nielen výška úrokovej sadzby, ale aj poplatky, ktoré sú spojené s úverom alebo pôžičkou. Pre spotrebiteľa je najvýhodnejším úverom alebo pôžičkou tá, ktorá má najnižšiu hodnotu RPMN (pri rovnakej sume úveru a dobe, na ktorú je poskytnutý).

Rozhodovanie systematické – metóda výberu ďalších krokov, po získaní a vyhodnotení informácií a zvážení nákladov a prínosov rôznych alternatív a ich dôsledkov.

Rozpočet – plán príjmov a výdavkov na určité obdobie. Môže ísť pritom o rodinný rozpočet, rozpočet obce, štátny rozpočet.

Ručiteľ – je osoba, ktorá sa zaväzuje zaplatiť banke dlh namiesto dlžníka v prípade, ak dlžník neplatí riadne a včas.

Rýchle pôžičky – sú to vysoko úročené krátkodobé pôžičky, poskytované špecifickými podnikmi (nebankové subjekty), ktoré prispôsobujú cyklus ich splácania výplatným dňom dlžníka. Túto prax v niektorých štátoch zakazuje zákon.

Sadzobník poplatkov banky – je dokument, v ktorom sú uvedené všetky poplatky banky. Cenník, spolu s obchodnými podmienkami banky, sú súčasťou každej zmluvy o poskytovaní bankových produktov a služieb. O cenách musí byť klient informovaný ešte pred podpisom zmluvy. Cenník musí banka zverejňovať na pobočke banky a na internete. O zmenách v cenníku musí byť klient informovaný 15 dní pred zmenou. Spôsob informovania je dohodnutý v zmluve alebo v obchodných podmienkach banky. Banka musí o zmenách informovať aj Národnú banku Slovenska, ktorá vybrané ceny zverejňuje na svojej webovej stránke. Počas trvania zmluvného vzťahu banka môže upraviť ceny. Ak klient nesúhlasí, má právo v súlade s obchodnými podmienkami odstúpiť od zmluvy.

Sankčná úroková sadzba, sankčný úrok – v prípade, ak klient pri úvere porušil podmienky zmluvy (napr. v prípade omeškania splátky), platí v banke sankčný úrok.

Sociálna dávka – dávka v hmotnej núdzi – je to všeobecný pojem, jeho synonymum a v legislatíve ukotvený pojem, je dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke v hmotnej núdzi. Občanom

v hmotnej núdzi sa poskytuje pomoc, a to formou dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi. Môže sa poskytovať v peňažnej forme, vecnej forme alebo kombinovanej forme. Sociálnou dávkou je aj finančný príspevok štátu pre rodiny s nezaopatrenými deťmi a finančný príspevok na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

Sociálna podpora (rodinné dávky) – ide o rodinné dávky, financované zo štátneho rozpočtu, rozpočtu obce, prostredníctvom ktorých sa štát alebo obec priamo podieľa na riešení niektorých životných situácií (najmä narodenie, výživa a výchova dieťaťa). Nárok na rodinné dávky nie je podmienený platením príspevkov, či príjmovými pomermi oprávnených osôb.

Sociálna pomoc – predstavuje systém náhradných zdrojov, najčastejšie v situáciách hmotnej núdze najzraniteľnejších skupín obyvateľov. Občan, ktorý je bez príjmu alebo má minimálny príjem, má nárok na pomoc zo strany štátu formu dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke, ktoré sú dočasnou náhradou pracovného príjmu. Občan s ťažkým zdravotným postihnutím má nárok na sociálnu službu alebo kompenzáciu zdravotného postihnutia.

Sociálne minimum, životné minimum – za jeho synonymum možno považovať životné minimum. Životné minimum je spoločensky uznaná minimálna hranica príjmov fyzickej osoby, pod ktorou nastáva stav jej hmotnej núdze.

Sociálne poistenie – je to systém poistení (nemocenské, starobné, invalidné, úrazové, garančný fond, poistenie v nezamestnanosti, rezervný fond). Jeho úlohou je ochrana obyvateľov v rôznych situáciách (ako napr. materstvo, či pracovná neschopnosť), a to najmä pokiaľ ide o následky vo vzťahu k pracovnej sile. Podstata poistného systému vychádza z predchádzajúcej ekonomickej aktivity občanov a ich príjmov. Ide o systém zásluhovosti, ktorý je súčasťou reformy sociálneho poistenia, čo v praxi znamená, že výška poistnej dávky bude adekvátna odvedenej časti (odvodov do poistných fondov) prostriedkov do systému.

Splátka – splátka je pravidelná platba za poskytnutý úver, ktorú platí dlžník (klient) veriteľovi (banke) v stanovených (zväčša mesačných) intervaloch. Splátka sa skladá z dvoch častí, zo splátky istiny a z úroku. Súhrn všetkých splátok tvorí celkovú výšku požičaných prostriedkov a úrokov zaplatených za poskytnutie úveru.

Splátkový kalendár – je rozpis jednotlivých splátok úveru, uvedený v zmluve. Splátkový kalendár úveru obsahuje termíny splatnosti a výšku jednotlivých splátok.

Spoluúčasť – je to dojednanie v poisťovnej zmluve, že poisťovňa zníži každé poistné plnenie o vopred dohodnutú sumu, ktorá môže byť určená v peniazoch alebo v percentách. Výška spoluúčasti má vplyv na poistné (čím vyššia spoluúčasť, tým nižšie poistné).

Sponzoring – sponzoring je peňažná alebo iná forma podpory, poskytnutá za dohodnutú protislužbu. Sponzoring je teda „príspevok s protiplnením“. Sponzorský príspevok je možné poukázať najčastejšie na základe zmluvy o reklame, kedy príjemca vykáže činnosti smerujúce k naplneniu marketingových cieľov sponzora.

Sporenie – proces vyčleňovania časti príjmu na použitie v budúcnosti. Úspory sú zdrojom okamžitej hotovosti v prípadoch núdze a zároveň sú určené na plnenie krátkodobých cieľov a investovanie.

Sporiaci dlhopis – dokument, predstavujúci pôžičku na dobu dlhšiu než 1 rok, ktorá bude splatená spolu s úrokmi k presne stanovenému dátumu.

Sporiaci účet – je krátkodobý vkladový produkt, kombinácia terminovaného vkladu a bežného účtu. Na jednej strane poskytuje vyššie úročenie, podobne ako termínované vklady, na strane druhej peniaze na účte nie sú viazané, podobne ako na bežnom účte.

Spotrebiteľské úvery – sú špecifické typy úveru v zmysle zákona o spotrebiteľských úveroch.

Spotrebiteľským úverom je každý úver, poskytnutý na viac ako 3 mesiace, v rozpätí od 200 do 20 000 eur, ktorého účelom nie je zabezpečenie bývania a je splácaný viac ako 4 splátkami. Najčastejšími úvermi, ktoré sa riadia podľa tohto zákona, sú spotrebiteľské úvery od bánk, kreditné karty, lízing, úvery a pôžičky splátkových spoločností.

Spotrebný úver – je úver, poskytnutý domácnostiam za účelom nákupu spotrebných tovarov alebo služieb, resp. zaobstarania bývania. Na rozdiel, od napr. investičných úverov sa predmet kúpy nestáva zdrojom príjmov na splatenie tohto úveru. Spotrebný úver môže mať podobu kontokorentného úveru (povolené prečerpanie, kreditnej karty, splátkového úveru) a úverov na bývanie (hypotéka, hypotekárny úver).

Správa o úverovej histórii – úradný záznam úverovej histórie dlžníka, vrátane takých informácií ako výška a typ využitého úveru, dlžné sumy, akékoľvek porušenia povinností, vyhlásenia bankrotu alebo daňové pohľadávky.

Stavebné sporenie – je účelový, štátom podporovaný produkt stavebných sporiteľní, ktorého cieľom je získať prostriedky na kúpu, výstavbu alebo rekonštrukciu bývania. Stavebné sporenie sa skladá z dvoch fáz. Prvou fázou je sporenie, keď klient ukladá na účet v stavebnej sporiteľni prostriedky, kde sa mu pravidelne pripisujú úroky a štátna prémie. Po splnení podmienok klient môže získať v druhej fáze stavebný úver.

Stavebný úver – je špecifický typ úveru, poskytovaný stavebnými sporiteľňami, určený najmä na účely zabezpečenia bývania. Samotnému poskytnutiu úveru predchádza fáza sporenia, ktoré je zvýhodnené štátnou prémie.

Sťažnosť – vyjadrenie nespokojnosti svýrobnom/ službou, často vo forme listu, adresovaného predávajúcemu alebo finančnej inštitúcii, ktorý dokumentuje problémy a uvádza požadované riešenie.

Škodová udalosť – udalosť, z ktorej vznikla škoda a je dôvodom vzniku práva poškodeného na poistné plnenie. V rámci jednej škodovej udalosti môže vzniknúť niekoľko poistných udalostí. Napr. pri havárii autobusu, ktorá predstavuje jednu škodovú udalosť, utrpí škodu päť poistených ľudí, a teda ide o päť poistných udalostí.

Termínovaný vklad – je produkt bánk, ktorý umožňuje zhodnotiť peniaze klienta, počas pevne stanoveného obdobia. Úroková sadzba počas tohto obdobia zostáva nezmenená.

Tolerančné obdobie – čas, kedy dlžník môže splatiť dlžnú sumu splatného úveru vplnej výške bez finančných poplatkov alebo splatiť poistnú istinu bez pokuty.

Transferová platba – peniaze, ktoré štát poskytuje občanom pre iné dôvody, než je bežné zamestnanie alebo než je výmena za tovar a služby. Príkladom takejto platby sú sociálne dávky, podpora v nezamestnanosti a pod.

Trvalý platobný príkaz – trvalý platobný príkaz sa používa pri pravidelných (obvykle mesačných) úhradách, pri ktorých je vopred známa uhrádzaná suma. Majiteľ účtu, pri vytvorení trvalého platobného príkazu, stanoví číslo účtu prijímateľa, výšku sumy, čas platnosti príkazu, periodicitu uhrádzania a dátum splatnosti.

Účastník súkromného poistenia – zmluvné strany, t. j. poisťovateľ a poistník a ďalej poistený (osoba, ktorá je uvedená v poistnej zmluve, a ktorá má právo na poistné plnenie) a každá ďalšia osoba, ktorej zo súkromného poistenia vzniklo právo alebo povinnosť (napr. poškodený, ktorému vzniklo právo na poistné plnenie).

Úrok – je cena peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie. Pri vkladoch je to suma, ktorú platí banka klientovi, pri úveroch je to suma, ktorú platí klient banke. Je to tiež suma, ktorú finančné inštitúcie, štát alebo korporácie platia za používanie peňazí investora.

Úroková sadzba – je cena peňazí (úverov a vkladov) vyjadrená v percentách, daná ako pomer úroku a vkladu.

Úrok z omeškania – je suma, ktorú musí dlžník uhradiť banke v prípade omeškania splátky úveru. Spôsob výpočtu a výška úrokovej sadzby je stanovená v zmluve a vo všeobecných obchodných podmienkach.

Úschova účtovných dokladov – proces udržiavania riadnych účtovných záznamov finančných záležitostí osoby, vrátane získaných príjmov, uhradených daní, výdavkov na domácnosť, pôžičiek, poistení a právnych dokumentov.

Úver – je produkt, pri ktorom banka poskytne na isté, vopred stanovené obdobie, určenú sumu peňazí a klient sa zaviazuje poskytnuté prostriedky vrátiť a zaplatiť úrok.

Úverová poradenská služba – organizácia, poskytujúca poradenstvo v oblasti zvládania dlhov a nakladania s peniazmi a poradenstvo ľuďom s problémami so zadlžením.

Úverové skóre – štatistická miera bonity žiadateľa o úver, ktorá predstavuje pravdepodobnosť splatenia úveru.

Úverový register – úverový register spravuje informácie o úveroch, o povolenom prečerpaní na účte, vydaných kreditných kartách, podaných žiadostiach o úver klientov v bankách. Každý klient má právo dozvedieť sa, aké informácie o ňom úverový register vedie. Tieto informácie bývajú spoplatnené. Informácie z úverového registra výrazne znižujú náklady, spojené s hodnotením schopnosti klienta splácať úver.

Úveru schopný, bonitný – predpoklad, že konkrétny dlžník má dostatočný majetok, aktíva a/alebo inklináciu splácať pôžičku.

Úžerník – osoba, ktorá požičiava peniaze za neprimerané úroky.

Valuta – valuta je cudzia mena v hotovostnej podobe. Valutový kurz je výmenný pomer dvoch mien, v prípade hotovostných operácií – napr. pri zámene peňažných prostriedkov v banke alebo zmenárni.

Variabilná úroková sadzba – je pri úveroch úroková sadzba, ktorej výška sa počas trvania úveru mení v závislosti od trhových podmienok. Najčastejšie sa variabilná úroková sadzba prispôsobuje zmenám základnej úrokovej sadzby Európskej centrálnej banky a sadzbám, za ktoré si banky požičiavajú medzi sebou (EURIBOR).

Variabilný symbol – je maximálne 10-miestne číslo, ktoré je spolu s konštantným symbolom, číslom účtu platiteľa apríjemcu, sumou, menou a dátumom splatnosti, súčasťou prevodného príkazu. Vyplnenie variabilného symbolu nie je povinné. Slúži na identifikáciu platby medzi klientmi banky.

Veriteľ – veriteľ je jedna zo zmluvných strán úverového vzťahu, väčšinou banka, ktorá poskytla klientovi — dlžníkovi na stanovenú dobu peňažné prostriedky.

Vinkulácia – je blokácia peňazí na účte klienta, v prospech banky alebo iného subjektu.

Vklad – vkladom sú peniaze, vložené na účet klienta.

Vkladná knižka – je základný vkladový produkt bánk. Ide o formu cenného papiera, ktorý potvrdzuje, že banka prijala od majiteľa peniaze (vklad). Vkladná knižka môže byť vedená v domácej aj v zahraničnej mene.

Vlastné imanie – je dlhodobý vlastný zdroj krytia majetku, ktorého najdôležitejšou súčasťou je základné imanie. Základné imanie je všetko to, čo do podniku (firmy) vložili zakladatelia.

Výdavky – v domácnosti sú to platby za tovary a služby vrátane stálych výdavkov a premenných nákladov. V podnikaní ide o úbytok peňažných

prostriedkov alebo ich ekvivalentov, ktoré súvisia s nákupom dlhodobého a krátkodobého majetku a služieb, potrebných na podnikateľskú činnosť.

Výkaz hotovostných tokov – prehľad príjmov a platieb za dané obdobie, pomáha pri zostavovaní rozpočtu, tiež známy pod názvom výkaz príjmov a výdavkov.

Výluky z poistenia – udalosti, riziká alebo predmety, na ktoré sa dohodnuté poistenie nevzťahuje. Sú dôležitou súčasťou poistných podmienok.

Výpovedná lehota – výpovedná lehota pri vkladoch je doba, počas ktorej vkladateľ nemôže disponovať peniazmi bez toho, aby stratil časť úroku alebo zaplatil poplatok za predčasný výber.

Zabezpečenie úveru – v prípadoch, keď bonita klienta nie je postačujúca, alebo to stanovuje zákon (napríklad v prípade hypotekárnych úverov), banka podmieňuje poskytnutie úveru jeho zabezpečením. Najčastejšie ide o zabezpečenie záložným právom na nehnuteľnosť, hnutel'ným majetkom (auto) alebo ručiteľ'om.

Zábezpeka – majetok, ktorý sa dlžník zaviazal odovzdať veriteľ'ovi v prípade nesplácania.

Základná úroková sadzba – sadzba Európskej centrálnej banky, ktorú Európska centrálna banka stanovuje a zverejňuje pre hlavné refinančné obchody, vykonávané Eurosystemom v rámci Európskeho systému centrálnych bánk. Od tejto sadzby sa odvíjajú všetky úrokové sadzby úverov a vkladov pre klientov.

Záložňa – právnická osoba alebo fyzická osoba, podnikateľ poskytujúci rýchle vysoko úročené pôžičky, zabezpečené osobným majetkom, ako napr. šperkmi.

Zamestnanecký benefit – kompenzácia alebo odmena, ktorú zamestnanec dostane okrem mzdy.

Záruka – písomná záruka, vystavená výrobcom alebo distribútorom, ktorá uvádza podmienky, za akých je možné výrobok vrátiť, vymeniť alebo dostať zaň vrátené peniaze.

Závazok – existujúca povinnosť fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorá sa dá spoľahlivo oceniť avbudúcnosti bude znamenať zníženie (úbytok) peňažných prostriedkov alebo ich ekvivalentov.

Závet – právne záväzné vyjadrenie želaní osoby, týkajúce sa nakladania s jej majetkom po jej smrti.

Zberateľské predmety – fyzické objekty, umelecké diela, známky a starožitnosti, ktoré investor kupuje s nádejou, že sa časom zvýši ich hodnota.

Zisk – kladný rozdiel medzi celkovými výnosmi (príjmami) a celkovými nákladmi (výdavkami) podniku alebo investície.

Zložené úročenie – je najčastejšia forma úročenia, používaná v bankách. Napr. v prípade vkladových produktov sa úročí nielen vklad (istina), ale aj úroky z predchádzajúcich období.

Zmluva – právne záväzný akt medzi dvoma alebo viacerými zmluvnými stranami.

Zrážky zo mzdy – sumy, ktoré zamestnávateľ odpočíta zamestnancovi z čistej mzdy (napr. exekúcia alebo dobrovoľné splátky úverov).

Životná úroveň – celková úroveň komfortu jednotlivca, domácnosti, obyvateľstva, meraná množstvom tovarov a služieb, ktoré títo spotrebúvajú.

Životné minimum – pozri pojem Sociálne minimum

Životné poistenie – samostatný druh poistenia, zahrňujúci poistenie pre prípad smrti, dožitia, poistenie vena, investičné poistenie, kapitálové poistenie. Delí sa na rezervotvorné, pri ktorom má poistený právo na odkupnú hodnotu v prípade skoršieho zániku, a na rizikové, pri ktorom sa odkupná hodnota netvorí.

Testy

KAPITOLA 1. ČLOVEK A PENIAZE

1.1 Človek a peniaze – vstupný test

Peniaze sú

- moderným výdobytkom trhovej ekonomiky
- tovarom, ktorý je všeobecne prijímaný ako platidlo za iné tovary alebo služby
- všetko, čím možno platiť za tovary a služby
- bankovky a mince všetkých štátov sveta za celú históriu

Aké vlastnosti majú mať peniaze?

- trvácnosť, jednoduchú rozoznatelnosť, deliteľnosť
- stabilitu, trvácnosť, prenosnosť, deliteľnosť, čo najmenší rozmer
- trvácnosť, stabilitu, deliteľnosť, prenosnosť, rozoznatelnosť
- stabilitu v čase i v priestore, prenosnosť, farebnú odlišnosť

Peniaze plnia rôzne funkcie, ale najdôležitejšie je, že

- si môžeme za ne všetko kúpiť
- si pomocou nich vieme porovnať, čo koľko stojí
- nám umožňujú výmenu bez toho, aby sme my priniesli na trh (do obchodu) iný vlastný tovar
- ich máme vždy dostatok

Peniaze môže vydávať

- štát
- hociktorá banka, ktorá získa na túto činnosť povolenie, licenciu
- iba emisná banka
- ministerstvo financií

Zmenka je

- dlhodobý cenný papier, ktorým možno bežne platiť
- doklad o požičaní peňazí, ktorý vystavuje veriteľ
- krátkodobý úverový cenný papier, v ktorom sa dlžník zaväzuje veriteľovi, že v určitej lehote splatí dlžnú sumu
- potvrdenka o zapožičaní peňazí a nemožno s ňou obchodovať

Národná banka Slovenska je jedinou bankou v SR, ktorá môže vydávať eurobankovky.

Na ochranu pred falšovaním bankoviek využíva viacero ochranných prvkov. Ktoré sú to?

- vodoznak, špeciálny bankovkový papier, ochranný prúžok, hologram, opticky premenlivá farba
- špeciálny papier, hologram, vodoznak, častá obmena bankoviek
- lokalizovaný vodoznak, obrázky z reflexnej fólie, zvláštne znaky, veľkosť
- metalizovaná fólia, špeciálny bankovkový papier, veľkosť, tlač na území SR

Najmladšia svetová mena je euro. Koľko bankoviek a v akých hodnotách je v obehu?

- osem s hodnotou 5, 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000 €
- sedem s hodnotou 5, 10, 20, 50, 100, 200, 500 €
- šesť s hodnotou 10, 20, 50, 100, 200, 500 €
- sedem s hodnotou 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000 €

1.2 Človek a peniaze – priebežný test

Pod naturálnou výmenou rozumieme

- výmenu jedného tovaru za iný tovar
- výmenu tovaru za kožušiny
- výmenu tovaru za zlato
- výmenu tovaru za plátno

Prvou formou peňazí boli

- elektronické peniaze
- depozitné peniaze
- tovarové peniaze
- zlaté dukáty

K nevýhodám tovarových peňazí nepatrí

- ťažká rozmieňateľnosť
- ťažká skladovateľnosť
- obmedzená trvanlivosť
- ľahká falšovateľnosť

V období výmenného (barrového) obchodu

- sa tovary vymieňali za zlato
- sa jeden tovar vymieňal za hociktorý iný tovar
- sa tovary vymieňali za tzv. tovarové peniaze
- ako peniaze sa používalo plátno, obilie, soľ a pod.

Bankovky sú

- bankové peniaze
- papierové peniaze
- zlaté peniaze
- tovarové peniaze

K súčasným formám peňazí nepatria

- bankovky
- drobné mince
- depozitné peniaze
- zlaté dukáty

Na Slovensku vydáva - emituje peniaze

- Slovenská sporiteľňa
- Národná banka Slovenska
- Všeobecná úverová banka
- Tatra banka

Funkciu nositeľa hodnôt nemôže plniť

- auto
- nehnuteľnosť
- umelecké predmety
- šperky

Funkciu nositeľa hodnôt môžu plniť

- nehnuteľnosti, umelecké predmety, šperky
- auto, nehnuteľnosti, šperky
- nehnuteľnosti, umelecké predmety, potraviny
- šperky, potraviny, odevy

Národná banka Slovenska bude bezplatne vymieňať slovenské bankovky:

- do konca roka 2017
- bez časového obmedzenia
- do konca roka 2025
- do konca roka 2020

500-eurová bankovka má farbu:

- červenú
- zelenú
- fialovú
- modrú

200-eurová bankovka má farbu

- červenú
- zelenú
- žltú
- modrú

Ktorá z uvedených možností predstavuje prvú formu peňazí?

- drahé kovy
- drobné mince
- papierové peniaze
- tovarové peniaze

Súčasná formy peňazí sú

- zlaté dukáty, bankovky, bankové peniaze, skoropeniaze
- papierové peniaze, drobné mince, depozitné peniaze, skoropeniaze
- strieborniaky, papierové peniaze, depozitné peniaze, skoropeniaze
- plátno, bankovky, drobné mince, skoropeniaze

Ktorá z eurobankoviek má modrú farbu?

- 5 eur
- 20 eur
- 10 eur
- 100 eur

Kde sa razili a dodnes razia mince na Slovensku?

- v Bratislave
- v Banskej Bystrici
- v Kremnici
- v Košiciach

Euro ako zákonné platidlo na Slovensku platí od

- 1. januára 1999
- 1. januára 2002
- 1. mája 2004
- 1. januára 2009

Ktorý vrch je na 5-centovej minci?

- Kriváň
- Poľana
- Gerlachovský štít
- Ďumbier

Na ktorých minciach sa nachádza Kriváň?

- na 1-centovej a 2-centovej
- na 2-centovej a 20-centovej
- na 5-centovej a 50-centovej
- na 1-eurovej a 2-eurovej

Čo sa nachádza na rube 50-centovej mince?

- Trenčiansky hrad
- Spišský hrad
- Bratislavský hrad
- hrad Strečno

Na národnej strane slovenských euromincí s hodnotou 1 € a 2 € je zobrazený

- Bratislavský hrad
- Kriváň
- hrad Devín
- dvojkríž na trojvrší

Ako sa volajú euro mince?

- centy
- pence
- stotinky
- haliere

Kol'ko druhov platných euromincí existuje?

- 5
- 7
- 8
- 9

Kol'ko druhov platných eurobankoviek existuje?

- 9
- 7
- 5
- 3

Akú farbu má 10-eurová bankovka?

- zelenú
- modrú
- červenú
- žltú

Čo dáva hodnotu 10-eurovej bankovke?

- cena špeciálneho papiera, na ktorom je vytlačená
- cena práce na jej návrh a vytlačenie
- 10 eur v tovaroch a službách, za ktoré by sa mohli vymeniť
- zlato, ktorým je krytá

Melóny by pri obchodných transakciách neboli také praktické ako peniaze, pretože im chýba niektorá z vlastností peňazí. Ktorá?

- trvácnosť
- stabilita
- možnosť ľahkého prenášania
- rozoznateľnosť

Funkcia peňazí ako zúčtovacia jednotka znamená, že

- peniaze možno odložiť (usporiť) a použiť ich neskôr
- peniaze uľahčujú výmenu tovarov
- prostredníctvom peňazí sa určuje cena iných tovarov a služieb na trhu
- neplatí žiadna z predchádzajúcich odpovedí

Ak plnia peniaze funkciu uchovávateľa hodnôt, znamená to, že

- peniaze možno odložiť (usporiť) a použiť ich neskôr
- peniaze uľahčujú výmenu tovarov
- prostredníctvom peňazí sa určuje cena iných tovarov a služieb na trhu
- neplatí žiadna z predchádzajúcich odpovedí

Funkcia peňazí ako prostriedok výmeny znamená, že

- sú zhodnotením úspor obyvateľstva
- umožňujú výmenu jedného tovaru za druhý
- vyjadrujú úspory na nákup tovarov v budúcnosti
- peniaze sa akumulujú vo forme bohatstva

1.3 Človek a peniaze – záverečný test

Pod naturálnou výmenou rozumieme

- výmenu jedného tovaru za iný tovar
- výmenu tovaru za kožušiny
- výmenu tovaru za zlato
- výmenu tovaru za plátno

Prvou formou peňazí boli

- elektronické peniaze
- depozitné peniaze
- tovarové peniaze
- zlaté dukáty

K nevýhodám tovarových peňazí nepatrí

- ťažká rozmieňateľnosť
- ťažká skladovateľnosť
- obmedzená trvanlivosť
- ľahká falšovateľnosť

V období výmenného (barrového) obchodu

- sa tovary vymieňali za zlato
- sa jeden tovar vymieňal za hociktorý iný tovar
- sa tovary vymieňali za tzv. tovarové peniaze
- ako peniaze sa používalo plátno, obilie, soľ a pod.

Bankovky sú

- bankové peniaze
- papierové peniaze
- zlaté peniaze
- tovarové peniaze

K súčasným formám peňazí nepatria

- bankovky
- drobné mince
- depozitné peniaze
- zlaté dukáty

Na Slovensku vydáva - emituje peniaze

- Slovenská sporiteľňa
- Národná banka Slovenska
- Všeobecná úverová banka
- Tatra banka

Funkciu nositeľa hodnôt nemôže plniť

- auto
- nehnuteľnosť
- umelecké predmety
- šperky

Funkciu nositeľa hodnôt môžu plniť

- nehnuteľnosti, umelecké predmety, šperky
- auto, nehnuteľnosti, šperky
- nehnuteľnosti, umelecké predmety, potraviny
- šperky, potraviny, odevy

Národná banka Slovenska bude bezplatne vymieňať slovenské bankovky:

- do konca roka 2017
- bez časového obmedzenia
- do konca roka 2025
- do konca roka 2020

500-eurová bankovka má farbu:

- červenú
- zelenú
- fialovú
- modrú

200-eurová bankovka má farbu

- červenú
- zelenú
- žltú
- modrú

Ktorá z uvedených možností predstavuje prvú formu peňazí?

- drahé kovy
- drobné mince
- papierové peniaze
- tovarové peniaze

Súčasná formy peňazí sú

- zlaté dukáty, bankovky, bankové peniaze, skoropeniaze
- papierové peniaze, drobné mince, depozitné peniaze, skoropeniaze
- strieborniaky, papierové peniaze, depozitné peniaze, skoropeniaze
- plátno, bankovky, drobné mince, skoropeniaze

Ktorá z eurobankoviek má modrú farbu?

- 5 eur
- 20 eur
- 10 eur
- 100 eur

Kde sa razili a dodnes razia mince na Slovensku?

- v Bratislave
- v Banskej Bystrici
- v Kremnici
- v Košiciach

Euro ako zákonné platidlo na Slovensku platí od

- 1. januára 1999
- 1. januára 2002
- 1. mája 2004
- 1. januára 2009

Ktorý vrch je na 5-centovej minci?

- Kriváň
- Poľana
- Gerlachovský štít
- Ďumbier

Na ktorých minciach sa nachádza Kriváň?

- na 1-centovej a 2-centovej
- na 2-centovej a 20-centovej
- na 5-centovej a 50-centovej
- na 1-eurovej a 2-eurovej

Čo sa nachádza na rube 50-centovej mince?

- Trenčiansky hrad
- Spišský hrad
- Bratislavský hrad
- hrad Strečno

Na národnej strane slovenských euromincí s hodnotou 1 € a 2 € je zobrazený

- Bratislavský hrad
- Kriváň
- hrad Devín
- dvojkríž na trojvrší

Ako sa volajú euro mince?

- centy
- pence
- stotinky
- haliere

Kol'ko druhov platných euromincí existuje?

- 5
- 7
- 8
- 9

Kol'ko druhov platných eurobankoviek existuje?

- 9
- 7
- 5
- 3

Akú farbu má 10-eurová bankovka?

- zelenú
- modrú
- červenú
- žltú

Čo dáva hodnotu 10-eurovej bankovke?

- cena špeciálneho papiera, na ktorom je vytlačená
- cena práce na jej návrh a vytlačenie
- 10 eur v tovaroch a službách, za ktoré by sa mohli vymeniť
- zlato, ktorým je krytá

Melóny by pri obchodných transakciách neboli také praktické ako peniaze, pretože im chýba niektorá z vlastností peňazí. Ktorá?

- trvácnosť
- stabilita
- možnosť ľahkého prenášania
- rozoznatelnosť

Funkcia peňazí ako zúčtovacia jednotka znamená, že

- peniaze možno odložiť (usporiť) a použiť ich neskôr
- peniaze uľahčujú výmenu tovarov
- prostredníctvom peňazí sa určuje cena iných tovarov a služieb na trhu
- neplatí žiadna z predchádzajúcich odpovedí

Ak plnia peniaze funkciu uchovávateľa hodnôt, znamená to, že

- peniaze možno odložiť (usporiť) a použiť ich neskôr
- peniaze uľahčujú výmenu tovarov
- prostredníctvom peňazí sa určuje cena iných tovarov a služieb na trhu
- neplatí žiadna z predchádzajúcich odpovedí

Funkcia peňazí ako prostriedok výmeny znamená, že

- sú zhodnotením úspor obyvateľstva
- umožňujú výmenu jedného tovaru za druhý
- vyjadrujú úspory na nákup tovarov v budúcnosti
- peniaze sa akumulujú vo forme bohatstva

1.4 Človek a peniaze – otázky a úlohy

1. Uvedte príklady rôznych foriem peňazí, ktoré sa v minulosti používali alebo aj dnes používajú v rôznych častiach Zeme.
Uvedte aspoň tri historické príklady.
2. Prečo nemôže slúžiť napr. kolkárska guľa ako peniaze?
Ktoré vlastnosti spĺňa a ktoré jej chýbajú?
3. Nájdite na internete príslušnú stránku o platných peniazoch na Slovensku a informácie o ochranných prvkoch eurobankoviek.
Pokúste sa na reálnych bankovkách nájsť ich ochranné prvky. Ktoré sú to?
Vymenujte aspoň 5 ochranných prvkov.
4. Kedy sa Slovensko stalo členom Európskej únie a Eurozóny?
Aký je v tom rozdiel?
5. Aké sú ľudské potreby? Rozdeľte ich podľa dôležitosti.
Na uspokojenie ktorých potrieb nepotrebujeme peniaze?
Vymenujte aspoň 3 potreby.
6. Dá sa vyžiť bez pracovného príjmu? Ako pomáha chudobným ľuďom štát?
Vymenuj dve formy pomoci.
7. Viete, v ktorých krajinách sa používajú doláre, a kde platí koruna?
Vymenujte aspoň tri.
8. Zistite, kedy a prečo sa na našom území začala používať koruna.
Poznáte nejaké krajiny s jedinečnými, exotickými názvami platidiel?
Uvedte aspoň tri.

KAPITOLA 2. ZODPOVEDNOSŤ V ROZHODOVANÍ O PENIAZOCH

2.1 Zodpovednosť v rozhodovaní o peniazoch – vstupný test

Inkaso je

- že ma niekto „skásne“
- pravidelné uhrádzanie záväzku v prospech účtu príjemcu
- platba prostredníctvom telefónu

Ktoré z nasledujúcich tvrdení je správne?

- poštové peňažné poukazy sú šeky, ktoré slúžia na výber a vkladanie peňazí
- poštové peňažné poukazy sú cenné papiere, ktorými možno uhrádzať niektoré záväzky
- poštové peňažné poukazy sú nástrojom hotovostného a kombinovaného platobného styku, ktoré sa najčastejšie využívajú na úhradu za tovar a služby prostredníctvom pošty
- poštové peňažné poukazy sú nástrojom bezhotovostného platobného styku a slúžia na úhradu za tovar a práce

Najväčšiu časť príjmov občanov Slovenska tvoria príjmy

- zo samostatnej zárobkovej činnosti
- z podnikania a z prenájmu
- zo závislej činnosti - zo zamestnania
- z kapitálového majetku

Ceniny sú

- cenné papiere, ktoré majú nízku menovitú hodnotu
- hodnoty, ktoré majú pre majiteľa mimoriadnu cenu
- rôzne poukážky, ktoré umožňujú získať tovar bez platenia
- sú prostriedky platobného styku, ktorými možno platiť za určité tovary

Práca je

- zdrojom obživy väčšiny ľudí
- možnosťou realizácie jednotlivca
- spôsob ako byť užitočným pre druhých
- v ideálnom prípade kombináciou všetkých troch možností

Výraz „keš“ (cash) znamená

- peniaze v zlate
- peniaze na ruku v hotovosti
- peniaze v cenných papieroch
- som bez peňazí

Inzerát, ktorým si chcete nájsť prácu by mal určite obsahovať informácie o

- vašej odbornej kvalifikácii
- vašich schopnostiach a skúsenostiach
- aký druh práce pracovnej pozície sa zaujímate
- všetky uvedené informácie

Podľa Zákonníka práce smú v SR pracovať osoby staršie ako

- 15 rokov
- 16 rokov
- 17 rokov
- 18 rokov

Pracovná zmluva je platná

- ak je podpísaná oboma zmluvnými stranami
- od prvého dňa nasledujúceho mesiaca po podpísaní
- dňom doručenia zamestnancovi
- ak sa zamestnávateľ a zamestnanec dohodnú na podmienkach

Rozhodovanie je

- schopnosť, kompetencia, ktorú môže človek získať
- vlastnosť, kompetencia, s ktorou sa človek nikdy nerodí
- nepatrí k manažérskym funkciám
- je schopnosť, v ktorej nie je možné zdokonaľovať sa

2.2 Zodpovednosť v rozhodovaní o peniazoch– priebežný test

Najväčšiu časť príjmov štátneho rozpočtu tvoria

- nedaňové príjmy
- daňové príjmy
- clá
- poplatky, pokuty a podobne

Nominálna mzda vyjadruje

- odmenu za vykonanú prácu
- náhradu za mesačný plat
- cenu práce zamestnanca v peňažných jednotkách
- čistú mzdu, ktorú dostane vyplatenú zamestnanec na spořízírový účet

Z nemocenského poistenia sa nevyplácajú

- invalidný dôchodok a kúpeľná liečba
- nemocenské dávky a ošetrovné
- materské a vyrovnávacie dávky
- ošetrovné a vyrovnávacie dávky

Náhrada mzdy sa najčastejšie poskytuje

- pri dočasnom prerušení práce bez zavinenia pracovníka
- pri dôležitých osobných prekážkach zamestnanca v práci
- za dovolenku

Inkaso je

- že ma niekto „skásne“
- pravidelné uhrádzanie záväzku v prospech účtu príjemcu
- platba prostredníctvom telefónu

Na spracovanie osobných údajov musíme dať svoj súhlas?

- pravda
- lož

Úspory tvorí čiastka peňazí, čo si našetrím, aby som mohol v budúcnosti kúpiť niečo hodnotnejšie a drahšie?

- pravda
- lož

Vernostná karta v obchode je dobrá vec?

- pravda
- lož

Najlacnejší spôsob získania peňazí na nákup auta je zvyčajne

- zmluva s lízingovou spoločnosťou
- čerpanie bezúčelového úveru
- použitie vlastných voľných finančných prostriedkov
- pôžička od nebankovej inštitúcie

Ktorá nasledovná investícia predstavuje najväčšiu položku súvisiacu s nákupom auta?

- daň z vlastníctva osobného auta
- poplatky za technickú a emisnú kontrolu, nákup pohonných hmôt
- povinné zmluvné poistenie a havarijné poistenie auta
- nákup pohonných hmôt a diaľničnej známky

Základné druhy sociálneho poistenia sú

- zdravotné, nemocenské a dôchodkové poistenie
- nemocenské, dôchodkové, úrazové, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti
- dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti

Platby poistného do fondov zdravotného, nemocenského a dôchodkového poistenia sú

- dobrovoľné
- povinné a jednotné
- povinné len pre podnikateľov
- povinné pre zamestnávateľov a dobrovoľné pre zamestnancov

Podnikateľ je oproti zamestnancovi vo výhode najmä

- oveľa vyšším príjmom
- vyššou mierou samostatnosti a nezávislosti
- tým, že platí nižšie dane, lebo sa spravidla vozí v luxusnom aute

Na príkaz na úhradu treba bezpodmienečne uviesť

- meno majiteľa účtu, dátum úhrady, dátum vystavenia príkazu, číslo účtu príjemcu, peňažnú čiastku, podpis, názov banky
- číslo účtu platiteľa, dátum splatnosti, miesto a dátum vystavenia príkazu, číslo účtu príjemcu, peňažnú čiastku, menu, podpis/-y/ podľa podpisového vzoru, názov a kód banky, symboly
- číslo účtu platiteľa, dátum úhrady, miesto a dátum vystavenia príkazu, číslo účtu príjemcu, konštantný symbol, menu, podpisy, meno majiteľa účtu
- dátum splatnosti, peňažnú čiastku, číslo účtu príjemcu, názov a kód banky, variabilný symbol, podpisy

Ktoré z nasledujúcich tvrdení je správne?

- poštové peňažné poukazy sú šeky, ktoré slúžia na výber a vkladanie peňazí
- poštové peňažné poukazy sú cenné papiere, ktorými možno uhrádzať niektoré záväzky
- poštové peňažné poukazy sú nástrojom hotovostného a kombinovaného platobného styku, ktoré sa najčastejšie využívajú na úhradu za tovar a služby prostredníctvom pošty
- poštové peňažné poukazy sú nástrojom bezhotovostného platobného styku a slúžia na úhradu za tovar a práce

Produktom, ktorý sa predáva a kupuje na pracovnom trhu je

- pracovné miesto
- pracovná sila
- pracovná príležitosť
- ľudská práca

Ktorá z odpovedí najlepšie charakterizuje rozdiel medzi daňou z príjmu a DPH?

- nie je medzi nimi žiadny rozdiel, obe majú výšku 20%
- daň z príjmu zaplatí obchodník z výšky dennej tržby, DPH platí kupujúci obchodníkovi
- daň z príjmu je priamou daňou, ktorú platí každý človek zo svojich príjmov, DPH je nepriama daň, ktorú platí každý spotrebiteľ
- neviem odpovedať

Podieľaš sa aj ty nejakým spôsobom na využívaní finančných prostriedkov pochádzajúcich z daní, ktoré tvoji rodičia platia štátu?

- nie, dane štát predsa využíva na platy politikov a štátnych úradníkov
- nie, z daní sa predsa budujú diaľnice
- áno, napríklad aj využívaním systému bezplatného školstva

2.3 Zodpovednosť v rozhodovaní o peniazoch– záverečný test

Najväčšiu časť príjmov štátneho rozpočtu tvoria

- nedaňové príjmy
- daňové príjmy
- clá
- poplatky, pokuty a podobne

Nominálna mzda vyjadruje

- odmenu za vykonanú prácu
- náhradu za mesačný plat
- cenu práce zamestnanca v peňažných jednotkách
- čistú mzdu, ktorú dostane vyplatenú zamestnanec na spořízírový účet

Z nemocenského poistenia sa nevyplácajú

- invalidný dôchodok a kúpeľná liečba
- nemocenské dávky a ošetrovné
- materské a vyrovnávacie dávky
- ošetrovné a vyrovnávacie dávky

Náhrada mzdy sa najčastejšie poskytuje

- pri dočasnom prerušení práce bez zavinenia pracovníka
- pri dôležitých osobných prekážkach zamestnanca v práci
- za dovolenku

Inkaso je

- že ma niekto „skásne“
- pravidelné uhrádzanie záväzku v prospech účtu príjemcu
- platba prostredníctvom telefónu

Na spracovanie osobných údajov musíme dať svoj súhlas?

- pravda
- lož

Úspory tvorí čiastka peňazí, čo si našetrím, aby som mohol v budúcnosti kúpiť niečo hodnotnejšie a drahšie?

- pravda
- lož

Vernostná karta v obchode je dobrá vec?

- pravda
- lož

Najlacnejší spôsob získania peňazí na nákup auta je zvyčajne

- zmluva s lízingovou spoločnosťou
- čerpanie bezúčelového úveru
- použitie vlastných voľných finančných prostriedkov
- pôžička od nebankovej inštitúcie

Ktorá nasledovná investícia predstavuje najväčšiu položku súvisiacu s nákupom auta?

- daň z vlastníctva osobného auta
- poplatky za technickú a emisnú kontrolu, nákup pohonných hmôt
- povinné zmluvné poistenie a havarijné poistenie auta
- nákup pohonných hmôt a diaľničnej známky

Základné druhy sociálneho poistenia sú

- zdravotné, nemocenské a dôchodkové poistenie
- nemocenské, dôchodkové, úrazové, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti
- dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti

Platby poistného do fondov zdravotného, nemocenského a dôchodkového poistenia sú

- dobrovoľné
- povinné a jednotné
- povinné len pre podnikateľov
- povinné pre zamestnávateľov a dobrovoľné pre zamestnancov

Podnikateľ je oproti zamestnancovi vo výhode najmä

- oveľa vyšším príjmom
- vyššou mierou samostatnosti a nezávislosti
- tým, že platí nižšie dane, lebo sa spravidla vozí v luxusnom aute

Na príkaz na úhradu treba bezpodmienečne uviesť

- meno majiteľa účtu, dátum úhrady, dátum vystavenia príkazu, číslo účtu príjemcu, peňažnú čiastku, podpis, názov banky
- číslo účtu platiteľa, dátum splatnosti, miesto a dátum vystavenia príkazu, číslo účtu príjemcu, peňažnú čiastku, menu, podpis/-y/ podľa podpisového vzoru, názov a kód banky, symboly
- číslo účtu platiteľa, dátum úhrady, miesto a dátum vystavenia príkazu, číslo účtu príjemcu, konštantný symbol, menu, podpisy, meno majiteľa účtu
- dátum splatnosti, peňažnú čiastku, číslo účtu príjemcu, názov a kód banky, variabilný symbol, podpisy

Ktoré z nasledujúcich tvrdení je správne?

- poštové peňažné poukazy sú šeky, ktoré slúžia na výber a vkladanie peňazí
- poštové peňažné poukazy sú cenné papiere, ktorými možno uhrádzať niektoré záväzky
- poštové peňažné poukazy sú nástrojom hotovostného a kombinovaného platobného styku, ktoré sa najčastejšie využívajú na úhradu za tovar a služby prostredníctvom pošty
- poštové peňažné poukazy sú nástrojom bezhotovostného platobného styku a slúžia na úhradu za tovar a práce

Produktom, ktorý sa predáva a kupuje na pracovnom trhu je

- pracovné miesto
- pracovná sila
- pracovná príležitosť
- ľudská práca

Ktorá z odpovedí najlepšie charakterizuje rozdiel medzi daňou z príjmu a DPH?

- nie je medzi nimi žiadny rozdiel, obe majú výšku 20%
- daň z príjmu zaplatí obchodník z výšky dennej tržby, DPH platí kupujúci obchodníkovi
- daň z príjmu je priamou daňou, ktorú platí každý človek zo svojich príjmov, DPH je nepriama daň, ktorú platí každý spotrebiteľ
- neviem odpovedať

Podieľaš sa aj ty nejakým spôsobom na využívaní finančných prostriedkov pochádzajúcich z daní, ktoré tvoji rodičia platia štátu?

- nie, dane štát predsa využíva na platy politikov a štátnych úradníkov
- nie, z daní sa predsa budujú diaľnice
- áno, napríklad aj využívaním systému bezplatného školstva

2.4 Zodpovednosť v rozhodovaní o peniazoch– otázky a úlohy

1. Nájdite 5 profesií, ktoré sú aktuálne najlepšie platené na Slovensku.
Ďalej nájdite 3 najhoršie platené profesie.
2. Zostavte si, najprv každý individuálne, zoznam aspoň 5 kritérií, ktoré by malo v každom prípade spĺňať vaše budúce zamestnanie. Porovnajte svoje kritéria s predstavami spolužiakov. Opakovali sa niektoré u viacerých z vás? Ktoré najčastejšie?
Vysvetlite a odôvodnite svoj výber. Porovnajte ho s názormi spolužiakov.
3. Ktoré konkrétne zamestnanie či okruh zamestnaní najviac spĺňa vaše predstavy o budúcom zamestnaní? Ktoré z požiadaviek na vašu budúcu prácu z úlohy č. 2 sa v ňom podľa vás uplatňujú? Ovplyvnil vaše rozhodovanie o povolání predpokladaný príjem?
4. Zistite doma a vo svojom najbližšom okolí aké druhy príjmov dostávajú vaši rodičia a známi. Uvedte aspoň 5 druhov príjmov.
5. Ak vám niekto povie, že zarába 500 eur mesačne, myslí tým hrubý alebo čistý príjem?
Vypočítajte si čistú mzdu pomocou „kalkulačky“ na niektorej webovej stránke!
a) aká musí byť výška hrubej mzdy, ak má byť čistá mzda vo výške 500 eur?
b) aká bude čistá mzda, ak je výška hrubej mzdy 500 eur?
6. Zájďte na poštu a vypýtajte si poštové poukazy: na účet, na adresu.
Existujú nejaké pravidlá na ich vyplňovanie a podávanie?
Vypíšte správne poštový poukaz na účet:
(<http://www.posta.sk/subory/263/vzor-postoveho-poukazu-na-adresu.pdf>)
7. S akými druhmi stravných lístkov ste sa už stretli?
Aký je rozdiel medzi stravným lístkom, ktorý platí vo vašej školskej jedálni, a stravným lístkom, ktorý majú vaši rodičia? Prečo sa stravné lístky tešia veľkej obľube?
Nájdite aspoň 5 spoločností, ktoré ponúkajú stravné lístky!
8. Ovplyvní výška priemernej mzdy v tom ktorom odvetví vaše rozhodovanie o budúcom zamestnaní?
Čo myslíte, čo všetko má vplyv na výšku mzdy, teda cenu pracovnej sily?
Doložte vaše odpovede aktuálnymi údajmi. Kde ich budete hľadať?
9. Urobte si zoznam najčastejšie požadovaných zručností a schopností, ktoré sú dôležité pre získanie zamestnania.
Diskutujte so spolužiakmi, akým spôsobom a kde by ste ich mohli nadobudnúť.
10. Zaujal vás niektorý na prácu inzerát? Naozaj tú prácu chcete?
Zdôvodnite prečo.

KAPITOLA 3. RODINNÉ PENIAZE A ROZPOČET

3.1 Rodinné peniaze a rozpočet – vstupný test

Osobný rozpočet je finančný plán, ktorý

- zostavuje človek, ak žiada banku o úver
- zostavuje podnikateľ – živnostník na začiatku podnikania
- slúži ako prehľad o príjmoch a výdavkoch pre Slovenský štatistický úrad
- si zostavuje každý, kto sa chce naučiť dobre hospodáriť so svojimi peniazmi**

Práca študentov je u nás

- zakázaná
- povolená len pre určité profesie
- povolená na základe dohody o brigádnickej práci študenta**
- povolená od 18 rokov

Odborníci tvrdia, že človek by mal ušetriť z akéhokoľvek príjmu.

Čo myslíte, akú minimálnu čiastku by mal odkladať, aby vedel zvládnuť neočakávané finančné krízy?

- 5 percent
- 10 percent**
- 20 percent
- 50 percent

Rozumné je chodiť do obchodu na nákup

- s pripraveným zoznamom čo potrebujem kúpiť**
- s telefónom, potom zavolám niekomu čo mám kúpiť
- s veľkým hladom a bez pripraveného zoznamu

Všetky tovary zakúpené v Európskej únii majú záruku

- 20 rokov
- 20 mesiacov
- 1 rok
- 2 roky**

Cenu výrobku zvyšuje(ú)

- vyšoká kvalita výrobku**
- nadmerné zásoby predávajúceho
- nízky dopyt
- regionálna kúpy schopnosť obyvateľstva

Ak ste nespokojní s tovarom alebo službou, máte právo sa sťažovať za podmienky, že budete mať dostatočné argumenty a podklady.

- pravda**
- lož

3.2 Rodinné peniaze a rozpočet – priebežný test

Rozpočet je nástroj na

- plánovanie príjmov vo veľkých podnikoch
- plánovanie výdavkov vo veľkých i malých firmách
- zostavenie kalkulácie nákladov pri investičných akciách
- vytvorenie súladu medzi príjmami a výdavkami

Správne zostavený osobný alebo rodinný rozpočet vám pomôže

- získať kontrolu nad vašou finančnou situáciou
- predísť vytváraniu dlhov a vytvárať zdroje pre úspory
- obidve odpovede sú správne

Kedy bude cena lyží najlacnejšia?

- na konci zimnej sezóny
- na konci letnej sezóny
- ak nebude snežiť
- na začiatku zimnej sezóny

V ktorom období prichádza k najväčším nákupom na Slovensku v dôsledku poklesu cien?

- pred Vianocami
- na Veľkú noc
- po Vianociach
- nezáleží na období

Pri nákupe výrobku, ktorého cena výrazne poklesla musíme rátať s tým, že

- je nefunkčný
- patrí k staršej modelovej sérii
- patrí k novej modelovej sérii
- je možné ho využívať v obmedzenom rozsahu

Hlavným cieľom rozmanitých predvianočných obchodných kampaní je

- zvýšiť úroveň technického vybavenia domácností
- získať si čo najviac zákazníkov v konkurenčnom prostredí
- upozorniť Ježiška, Mikuláša či Santa Clausa, že sa blížia Vianoce
- umožniť zákazníkom nakúpiť čo najviac tovaru za čo najnižšie ceny

Hlavným cieľom povianočných obchodných kampaní je

- predať tovar po uplynutí doby spotreby
- upozorniť Ježiška, Mikuláša či Santa Clausa, že znova budú Vianoce
- uvoľniť obchodné priestory a sklady pre nový tovar
- umožniť zákazníkom nakúpiť čo najviac tovaru za čo najnižšie ceny

Ktorá stratégia nakupovania je najvhodnejšia?

- pravidelne, vždy tie isté výrobky a v rovnakom množstve
- nepravidelne, vždy tie isté výrobky v množstve iba podľa aktuálnej ceny
- pravidelne, výrobky a množstvo podľa potreby s ohľadom na akciové ceny
- zásadne podľa akciovej ceny

Pri výbere obchodu je dôležité, aby

- mal akciové ceny niektorých výrobkov
- mal dlhodobo najnižšie ceny
- zákazník mal na výber aj podľa ceny aj podľa sortimentu
- bol najbližšie k trvalému alebo prechodnému bydlisku

Z hľadiska dlhodobo výhodných nákupov pre rodinu je potrebné si všímať

- priemerné ceny všetkých výrobkov, ktoré kupujem
- priemerné ceny všetkých výrobkov v obchode
- priemerné ceny výrobkov, ktoré najčastejšie nakupujem
- akciové ceny všetkých výrobkov v obchode

Pri nákupe cez internet môžete vrátiť tovar?

- áno, dokedy chcem
- nie, nikdy
- podľa dohody
- do 7 dní od zakúpenia bez udania dôvodu

Podľa prieskumu si Slováci počas krízy väčšinu svojich nákupov plánujú vopred.

Ktorá z nasledovných položiek predstavuje najväčší výdavok pri bežných rodinných nákupoch?

- bankové poplatky, použitie platobnej karty a výber hotovosti z bankomatu
- doprava a pohonné hmoty
- výdavky na domácnosť a oblečenie
- nákup potravín

Práva kupujúceho sú súčasťou spotrebiteľských práv a kupujúci si ich musia byť vedomí.

- pravda
- lož

Osobný rozpočet má obsahovať

- príjmy
- príjmy a výdavky
- plány a výdavky

Riziko vždy vedie ku katastrofe.

- pravda
- lož

Mali by ste si nechať nejaký čas, kým začnete svoju sťažnosť riešiť.

- pravda
- lož

Vždy si uchovávajte doklad o kúpe tovaru.

- lož
- pravda

Existuje len jedna forma riešenia sťažnosti, musíte to urobiť osobne.

- pravda
- lož

Dostali ste e-mail z Afriky, že ste vyhrali v nigérijskej lotérii milión britských libier a máte sa ozvať na priložené telefónne číslo a potvrdiť nahlásením svojich bankových údajov, že výhru prijímate.

Súčasne máte transferovať čiastku 500 libier ako manipulačný poplatok.

- pravda
- lož

Vaša stará mama dostala list, že vyhrala auto. V obálke je aj kľúč od auta. Stará mama sa teší, že vám auto odovzdá a vy ju budete voziť na výlety a k lekárovi. Chce hneď odpovedať na list a poslať všetky údaje, ktoré od nej pisateľ listu požaduje a zaplatiť 1 000 eur firme za dovoz auta z Bratislavy k nej do Popradu.

Pokazíte jej radosť z výhry a poviete, že je to

- pravda
- lož

Dostali ste e-mail z Nigérie, že ste vyhrali 1 000 000 USD, ale máte uviesť detaily týkajúce sa vášho bankového účtu, na ktorý vám pošlú uvedenú sumu. Je to

- pravda
- lož

Ak sa stanete obeťou podvodu, máte to ohlásiť národnej spotrebiteľskej agentúre?

- pravda
- lož

Rodinný rozpočet je

- záznam a vyhodnotenie príjmov a výdavkov v domácnosti za určité minulé obdobie
- zoznam nečakaných finančných výdavkov, ktoré ohrozujú chod domácnosti
- plán finančného hospodárenia domácnosti na určité obdobie
- je spôsob financovania rodiny, ktorým vybrané rodiny spolupracujú so Slovenským štatistickým úradom

Myslíš, že osobný alebo rodinný rozpočet je dôležitým znakom zodpovednosti?

- áno, pretože umožňuje získať kontrolu nad vašou finančnou situáciou
- áno, pretože viem určiť výšku sumy, ktorú si mám požičať
- nie, pretože aj tak nedokáže zvýšiť moje príjmy

3.3 Rodinné peniaze a rozpočet – záverečný test

Rozpočet je nástroj na

- plánovanie príjmov vo veľkých podnikoch
- plánovanie výdavkov vo veľkých i malých firmách
- zostavenie kalkulácie nákladov pri investičných akciách
- vytvorenie súladu medzi príjmami a výdavkami

Správne zostavený osobný alebo rodinný rozpočet vám pomôže

- získať kontrolu nad vašou finančnou situáciou
- predísť vytváraniu dlhov a vytvárať zdroje pre úspory
- obidve odpovede sú správne

Kedy bude cena lyží najlacnejšia?

- na konci zimnej sezóny
- na konci letnej sezóny
- ak nebude snežiť
- na začiatku zimnej sezóny

V ktorom období prichádza k najväčším nákupom na Slovensku v dôsledku poklesu cien?

- pred Vianocami
- na Veľkú noc
- po Vianociach
- nezáleží na období

Pri nákupe výrobku, ktorého cena výrazne poklesla musíme rátať s tým, že

- je nefunkčný
- patrí k staršej modelovej sérii
- patrí k novej modelovej sérii
- je možné ho využívať v obmedzenom rozsahu

Hlavným cieľom rozmanitých predvianočných obchodných kampaní je

- zvýšiť úroveň technického vybavenia domácností
- získať si čo najviac zákazníkov v konkurenčnom prostredí
- upozorniť Ježiška, Mikuláša či Santa Clausa, že sa blížia Vianoce
- umožniť zákazníkom nakúpiť čo najviac tovaru za čo najnižšie ceny

Hlavným cieľom povianočných obchodných kampaní je

- predať tovar po uplynutí doby spotreby
- upozorniť Ježiška, Mikuláša či Santa Clausa, že znova budú Vianoce
- uvoľniť obchodné priestory a sklady pre nový tovar
- umožniť zákazníkom nakúpiť čo najviac tovaru za čo najnižšie ceny

Ktorá stratégia nakupovania je najvhodnejšia?

- pravidelne, vždy tie isté výrobky a v rovnakom množstve
- nepravidelne, vždy tie isté výrobky v množstve iba podľa aktuálnej ceny
- pravidelne, výrobky a množstvo podľa potreby s ohľadom na akciové ceny
- zásadne podľa akciovej ceny

Pri výbere obchodu je dôležité, aby

- mal akciové ceny niektorých výrobkov
- mal dlhodobu najnižšie ceny
- zákazník mal na výber aj podľa ceny aj podľa sortimentu
- bol najbližšie k trvalému alebo prechodnému bydlisku

Z hľadiska dlhodobu výhodných nákupov pre rodinu je potrebné si všímať

- priemerné ceny všetkých výrobkov, ktoré kupujem
- priemerné ceny všetkých výrobkov v obchode
- priemerné ceny výrobkov, ktoré najčastejšie nakupujem
- akciové ceny všetkých výrobkov v obchode

Pri nákupe cez internet môžete vrátiť tovar?

- áno, dokedy chcem
- nie, nikdy
- podľa dohody
- do 7 dní od zakúpenia bez udania dôvodu

Podľa prieskumu si Slováci počas krízy väčšinu svojich nákupov plánujú vopred.

Ktorá z nasledovných položiek predstavuje najväčší výdavok pri bežných rodinných nákupoch?

- bankové poplatky, použitie platobnej karty a výber hotovosti z bankomatu
- doprava a pohonné hmoty
- výdavky na domácnosť a oblečenie
- nákup potravín

Práva kupujúceho sú súčasťou spotrebiteľských práv a kupujúci si ich musia byť vedomí.

- pravda
- lož

Osobný rozpočet má obsahovať

- príjmy
- príjmy a výdavky
- plány a výdavky

Riziko vždy vedie ku katastrofe.

- pravda
- lož

Mali by ste si nechať nejaký čas, kým začnete svoju sťažnosť riešiť.

- pravda
- lož

Vždy si uchovávať doklad o kúpe tovaru.

- lož
- pravda

Existuje len jedna forma riešenia sťažnosti, musíte to urobiť osobne.

- pravda
- lož

Dostali ste e-mail z Afriky, že ste vyhrali v nigérijskej lotérii milión britských libier a máte sa ozvať na priložené telefónne číslo a potvrdiť nahlásením svojich bankových údajov, že výhru prijímate.

Súčasne máte transferovať čiastku 500 libier ako manipulačný poplatok.

- pravda
- lož

Vaša stará mama dostala list, že vyhrala auto. V obálke je aj kľúč od auta. Stará mama sa teší, že vám auto odovzdá a vy ju budete voziť na výlety a k lekárovi. Chce hneď odpovedať na list a poslať všetky údaje, ktoré od nej pisateľ listu požaduje a zaplatiť 1 000 eur firme za dovoz auta z Bratislavy k nej do Popradu.

Pokazíte jej radosť z výhry a poviete, že je to

- pravda
- lož

Dostali ste e-mail z Nigérie, že ste vyhrali 1 000 000 USD, ale máte uviesť detaily týkajúce sa vášho bankového účtu, na ktorý vám pošlú uvedenú sumu. Je to

- pravda
- lož

Ak sa stanete obeťou podvodu, máte to ohlásiť národnej spotrebiteľskej agentúre?

- pravda
- lož

Rodinný rozpočet je

- záznam a vyhodnotenie príjmov a výdavkov v domácnosti za určité minulé obdobie
- zoznam nečakaných finančných výdavkov, ktoré ohrozujú chod domácnosti
- plán finančného hospodárenia domácnosti na určité obdobie
- je spôsob financovania rodiny, ktorým vybrané rodiny spolupracujú so Slovenským štatistickým úradom

Myslíš, že osobný alebo rodinný rozpočet je dôležitým znakom zodpovednosti?

- áno, pretože umožňuje získať kontrolu nad vašou finančnou situáciou
- áno, pretože viem určiť výšku sumy, ktorú si mám požičať
- nie, pretože aj tak nedokáže zvýšiť moje príjmy

3.4 Rodinné peniaze a rozpočet – otázky a úlohy

1. Z čoho sa skladá celkový príjem rodiny?
Napíšte názvy 6 výdavkov, ktoré má rodina každý mesiac.
2. Aké je životné minimum jednotlivca a aké 4-člennej rodiny s 2 deťmi do 15 rokov?
3. Naplánujte si triedny školský výlet.
Zostavte si prehľadnú tabuľku o príjmoch a výdavkoch na Váš triedny výlet.
4. Porovnajme príjmy a výdavky.
Prevyšujú výdavky vaše príjmy? Ako ste vyriešili túto situáciu?
Alebo naopak – príjmy sú vyššie ako výdavky? Ako naložíte s úsporou?
Vymeňte si skúsenosti a názory.
5. Máte vlastné metódy, ako ušetriť svoje vreckové?
Uvedte aspoň 5 svojich návrhov.
6. Zaujíma vás, za akých podmienok môžete vy ako študenti pracovať?
Vyhľadajte v príslušnom zákone ustanovenia o práci mladistvých.
Vypíšte si aspoň tri, ktoré považujete za najdôležitejšie.
7. Diskutujeme: Čo myslíte, prečo ľudia žobrujú? Zapište si všetky dôvody, ktoré vám spontánne napadnú! O svojich dôvodoch diskutujte, najprv v menších skupinách.
Svoje názory a stanoviská prezentujte celej triede.
8. Vreckové: Ako to bolo, resp. je, u vás s vreckovým? Podel'te sa o svoje skúsenosti.
Potrebujú deti vreckové? Za čo sa najčastejšie kráti vreckové?
9. Diskutujeme: Povedzte si otvorene, kto z vás už tipoval a aký úžitok mu to prinieslo.
Uvedomujete si, že tieto hry sú najmä pre mladých veľmi zradné? Iste, prinášajú zábavu, napätie, nádej na výhru. Ale odpútať sa od nich, ak sa stanú pravidelnou súčasťou života, je veľmi ťažké.
Je to jednoducho druh závislosti, ktorá stojí peniaze. A vy predsa potrebujete peniaze na iné, nie?
10. Reklamné triky: Myslíte si, že prostredníctvom reklamy môžu nami jej tvorcovia manipulovať?
Ak áno, uveďte príklady.
Aké funkcie má, podľa vás, reklama plniť?

KAPITOLA 4. BANKY A BUDÚCNOSŤ PEŇAZÍ

4.1 Banky a budúcnosť peňazí – vstupný test

Účet v banke si môže otvoriť každý študent, ak

- má viac ako 16 rokov a preukáže sa občianskym preukazom
- má 15 rokov a jeho rodič v banke podpíše zmluvu o otvorení účtu na meno študenta, vloží minimálny vklad a trvalým príkazom sa zaviazne k pravidelným prevodom určitej čiastky z jeho účtu na účet svojho
- chce využívať výhody, ktoré poskytujú banky pre mladých
- sa preukáže občianskym preukazom a vloží na účet povinný minimálny vklad

Ktoré banky na Slovensku tvoria bankovú sústavu?

- všetky komerčné banky
- všetky špecializované a univerzálne banky
- Národná banka Slovenska a všetky ostatné banky

Platobné karty sú moderným bankovým produktom. Umožňujú nám

- zisťovať stav na účte (zostatok)
- vyberať peniaze
- uhrádzať platby hotovostné a niektoré bezhotovostné
- platia všetky uvedené možnosti

Aký je rozdiel medzi debetnou a kreditnou platobnou kartou?

- Debetná karta neumožňuje čerpať prostriedky z účtu, ktorý má nulový zostatok. Kreditná zabezpečí aj v tomto prípade prostriedky do výšky stanoveného limitu.
- Debetná karta umožňuje čerpať prostriedky z účtu, aj keď je nulový zostatok (možno ísť do mínusu).
- Kreditná karta je úverová, môžete si vybaviť v banke úver.
- Obidvoma kartami môžete ísť do mínusu, ale kreditnou viac.

Čo je PIN kód?

- Poznámky banky pre klienta – Požadujte Informácie Neskôr.
- Poznámky klienta pre banku – Požadujte Ilegálnu Navigáciu.
- Jedinečné osobné identifikačné číslo pridelené bankou – Personal Identification Number.

Homebanking je špeciálna služba elektronického bankovníctva, ktorá umožňuje

- prístup k bankovému účtu z hociktorého počítača na svete
- prístup k vlastným účtom v rôznych bankách z domáceho počítača
- prístup majiteľa k účtu z počítača doma alebo v kancelácii, ak má nainštalovaný potrebný softvér po dohode s danou bankou
- zabezpečiť si z domu prístup peňazí na vlastný účet cez počítač

GSM bankovníctvo a WAP banking je

- poskytovanie rôznych bankových služieb pomocou mobilných telefónov
- poskytovanie bankových služieb pomocou mobilných telefónov a počítača
- špeciálny súbor služieb elektronického bankovníctva, ku ktorým treba pevnú telefónnu linku
- súbor produktov, ktoré sú zatiaľ v štádiu vývoja

Výhody elektronického bankovníctva sú

- pohodlie, komfort
- rýchlosť, presnosť, dostupnosť informácií
- nízke sprievodné náklady, úspora času a iných nákladov
- platia všetky uvedené možnosti

4.2 Banky a budúcnosť peňazí – priebežný test

Môže vám požičať peniaze Národná banka Slovenska?

- nemôže**
- len úver zaručený nehnuteľnosťou
- iba do výšky 100 000 eur

Karta k bežnému účtu sa nazýva debetná, pretože

- môžeme ísť do debetu (mínusu) na účte
- môžeme ísť do kreditu (mínusu) na účte
- nikdy nemôžeme ísť do debetu ani kreditu
- môžeme ísť do debetu len so súhlasom banky**

Ktorý výrok je pravdivý?

- Úrok je cena za požičanie peňazí. Ten kto požičiava je dlžník a ten kto si požičal je veriteľ.
- Úrok je cena peňazí. Veriteľ za požičanie peňazí získava úrok, dlžník úrok platí.**
- Úrok je cena peňazí. Získava ho ten, kto si peniaze požičal a zaplatí ho dlžník.

O kreditnej karte platí

- klient ju môže získať iba v banke, kde má zriadený osobný účet
- klient ju môže získať aj v banke, kde nemá osobný účet
- môžeme ňou platiť a čerpať prostriedky do výšky úverového limitu určeného bankou**
- môžeme ňou platiť a čerpať prostriedky na účte do výšky nenulového zostatku (zostatok nad 0 eur)

GRID karta sa používa

- na preukázanie totožnosti klienta pri okienku v banke
- ako šifrovací kľúč, pomocou ktorého si banka overuje oprávnenosť klienta nakladať s peniazmi na účte prostredníctvom elektronického bankovníctva**
- na špeciálne číselné kódovanie príkazov do Sociálnej a Zdravotnej poisťovne
- na zisťovanie bonity klienta prípadne na zisťovanie hodnotiaceho čísla v stavebnej sporiteľni

Subjekt, ktorý si požičia peniaze od banky sa nazýva

- dlžník**
- sprostredkovateľ
- veriteľ
- podnikateľ

Peňažná suma, ktorú vkladateľ za určitú sumu požičia banke sa nazýva

- vklad**
- úrok
- úver
- pôžička

Dočasné poskytnutie peňazí bankou klientovi za určitú náhradu je

- vklad
- úrok
- úver
- depozit

Hlavným cieľom každej obchodnej banky je

- poskytovať úvery
- dosiahnuť zisk
- poskytovať bankové informácie
- získavať nových klientov

Cena za požičanie peňazí dlžníkovi veriteľom sa nazýva

- úroková sadzba
- úver
- vklad
- úrok

Vkladná knižka patrí k

- úsporným vkladom
- termínovaným vkladom
- vkladom na požiadanie
- vkladom stavebného sporenia

Úrokovacie obdobie je najčastejšie

- ročné – p. a.
- polročné – p. s.
- štvrtročné – p. q.
- mesačné – p. m.

Národnou centrálnou bankou na Slovensku je

- Slovenská sporiteľňa
- Všeobecná úverová banka
- Tatra banka
- Národná banka Slovenska

Platobná karta umožňuje

- uskutočňovať elektronické platby iba prostredníctvom platobných terminálov
- svojim držiteľom jednoducho a bezpečne platiť za tovar v obchodoch, reštauráciách, hoteloch...
- uskutočňovať elektronické platby výhradne prostredníctvom bankomatov

Ktorá z uvedených platobných kariet predstavuje istú formu bankového úveru, ktorú môže klient čerpať?

- debetná karta
- kreditná karta
- bezkontaktná platobná karta
- virtuálna karta

Aké náležitosti musí obsahovať platobná karta?

- označenie banky a asociácie, meno a priezvisko držiteľa, číslo, platnosť, údaje zaznamenané na magnetickom prúžku alebo mikročipe
- meno a priezvisko držiteľa, číslo a platnosť
- označenie banky, meno a priezvisko držiteľa
- označenie banky a asociácie, meno a priezvisko držiteľa, číslo, platnosť, údaje zaznamenané iba na magnetickom prúžku

Ktorá z uvedených charakteristík nie je typická pre elektronické bankovníctvo?

- klient neprichádza do osobného kontaktu so zamestnancami banky
- klient komunikuje s bankou prostredníctvom moderných telekomunikačných technológií
- na identifikáciu klienta slúži PIN kód a heslo
- klient musí osobne navštíviť banku

Pri ktorej službe klient nadväzuje spojenie s bankou prostredníctvom verejnej siete internet?

- telefón banking
- internet banking
- SMS banking
- mobil banking

Cieľom ktorej služby je zasielať klientovi do e-mailovej schránky výpisy z účtu?

- home banking
- SMS banking
- E-mail banking
- mobil banking

Ktorá z uvedených služieb je založená na princípe prijímania krátkych textových správ na mobil?

- home banking
- SMS banking
- E-mail banking
- mobil banking

Pri ktorej službe klient prostredníctvom mobilu môže vykonávať bankové operácie?

- mobil banking
- SMS banking
- E-mail banking
- home banking

Pri ktorej službe sa na spojenie klienta s bankou používa klasická telefónna linka?

- home banking
- SMS banking
- mobil banking
- telefón banking

Dostanete mail z banky, v ktorej máte vedený svoj účet s prílohou listu, na ktorom je logo danej banky a predtlačené meno riaditeľa filiálky a žiadajú vás, aby ste vyplnili kvôli aktualizácii údajov dotazník s údajmi o vašom účte, vrátane PIN a PID kódu používaného pri prístupe na elektronické bankovníctvo. V liste je uvedené, že musíte odpovedať do desať dní, v opačnom prípade bude váš účet zablokovaný a nebudete môcť používať služby elektronického bankovníctva ani platobnú kartu. Je to

- pravda
- lož

4.3 Banky a budúcnosť peňazí – záverečný test

Môže vám požičať peniaze Národná banka Slovenska?

- nemôže**
- len úver zaručený nehnuteľnosťou
- iba do výšky 100 000 eur

Karta k bežnému účtu sa nazýva debetná, pretože

- môžeme ísť do debetu (mínusu) na účte
- môžeme ísť do kreditu (mínusu) na účte
- nikdy nemôžeme ísť do debetu ani kreditu
- môžeme ísť do debetu len so súhlasom banky**

Ktorý výrok je pravdivý?

- Úrok je cena za požičanie peňazí. Ten kto požičiava je dlžník a ten kto si požičal je veriteľ.
- Úrok je cena peňazí. Veriteľ za požičanie peňazí získava úrok, dlžník úrok platí.**
- Úrok je cena peňazí. Získava ho ten, kto si peniaze požičal a zaplatí ho dlžník.

O kreditnej karte platí

- klient ju môže získať iba v banke, kde má zriadený osobný účet
- klient ju môže získať aj v banke, kde nemá osobný účet
- môžeme ňou platiť a čerpať prostriedky do výšky úverového limitu určeného bankou**
- môžeme ňou platiť a čerpať prostriedky na účte do výšky nenulového zostatku (zostatok nad 0 eur)

GRID karta sa používa

- na preukázanie totožnosti klienta pri okienku v banke
- ako šifrovací kľúč, pomocou ktorého si banka overuje oprávnenosť klienta nakladať s peniazmi na účte prostredníctvom elektronického bankovníctva**
- na špeciálne číselné kódovanie príkazov do Sociálnej a Zdravotnej poisťovne
- na zisťovanie bonity klienta prípadne na zisťovanie hodnotiaceho čísla v stavebnej sporiteľni

Subjekt, ktorý si požičia peniaze od banky sa nazýva

- dlžník**
- sprostredkovateľ
- veriteľ
- podnikateľ

Peňažná suma, ktorú vkladateľ za určitú sumu požičia banke sa nazýva

- vklad**
- úrok
- úver
- pôžička

Dočasné poskytnutie peňazí bankou klientovi za určitú náhradu je

- vklad
- úrok
- úver
- depozit

Hlavným cieľom každej obchodnej banky je

- poskytovať úvery
- dosiahnuť zisk
- poskytovať bankové informácie
- získavať nových klientov

Cena za požičanie peňazí dlžníkovi veriteľom sa nazýva

- úroková sadzba
- úver
- vklad
- úrok

Vkladná knižka patrí k

- úsporným vkladom
- termínovaným vkladom
- vkladom na požiadanie
- vkladom stavebného sporenia

Úrokovacie obdobie je najčastejšie

- ročné – p. a.
- polročné – p. s.
- štvrtročné – p. q.
- mesačné – p. m.

Národnou centrálnou bankou na Slovensku je

- Slovenská sporiteľňa
- Všeobecná úverová banka
- Tatra banka
- Národná banka Slovenska

Platobná karta umožňuje

- uskutočňovať elektronické platby iba prostredníctvom platobných terminálov
- svojim držiteľom jednoducho a bezpečne platiť za tovar v obchodoch, reštauráciách, hoteloch...
- uskutočňovať elektronické platby výhradne prostredníctvom bankomatov

Ktorá z uvedených platobných kariet predstavuje istú formu bankového úveru, ktorú môže klient čerpať?

- debetná karta
- kreditná karta
- bezkontaktná platobná karta
- virtuálna karta

Aké náležitosti musí obsahovať platobná karta?

- označenie banky a asociácie, meno a priezvisko držiteľa, číslo, platnosť, údaje zaznamenané na magnetickom prúžku alebo mikročipe
- meno a priezvisko držiteľa, číslo a platnosť
- označenie banky, meno a priezvisko držiteľa
- označenie banky a asociácie, meno a priezvisko držiteľa, číslo, platnosť, údaje zaznamenané iba na magnetickom prúžku

Ktorá z uvedených charakteristík nie je typická pre elektronické bankovníctvo?

- klient neprichádza do osobného kontaktu so zamestnancami banky
- klient komunikuje s bankou prostredníctvom moderných telekomunikačných technológií
- na identifikáciu klienta slúži PIN kód a heslo
- klient musí osobne navštíviť banku

Pri ktorej službe klient nadväzuje spojenie s bankou prostredníctvom verejnej siete internet?

- telefón banking
- internet banking
- SMS banking
- mobil banking

Cieľom ktorej služby je zasielať klientovi do e-mailovej schránky výpisy z účtu?

- home banking
- SMS banking
- E-mail banking
- mobil banking

Ktorá z uvedených služieb je založená na princípe prijímania krátkych textových správ na mobil?

- home banking
- SMS banking
- E-mail banking
- mobil banking

Pri ktorej službe klient prostredníctvom mobilu môže vykonávať bankové operácie?

- mobil banking
- SMS banking
- E-mail banking
- home banking

Pri ktorej službe sa na spojenie klienta s bankou používa klasická telefónna linka?

- home banking
- SMS banking
- mobil banking
- telefón banking

Dostanete mail z banky, v ktorej máte vedený svoj účet s prílohou listu, na ktorom je logo danej banky a predtlačené meno riaditeľa firiálky a žiadajú vás, aby ste vyplnili kvôli aktualizácii údajov dotazník s údajmi o vašom účte, vrátane PIN a PID kódu používaného pri prístupe na elektronické bankovníctvo. V liste je uvedené, že musíte odpovedať do desať dní, v opačnom prípade bude váš účet zablokovaný a nebudete môcť používať služby elektronického bankovníctva ani platobnú kartu. Je to

- pravda
- lož

4.4 Banky a budúcnosť peňazí – otázky a úlohy

1. Sú všetky banky rovnaké? Čím sa líšia?
Ktorá sa líši najviac?
2. Ak si 1. januára začnete denne odkladať 20 centov, aké budú vaše úspory 31. decembra?
3. Vymenujte, ktoré špecializované banky poskytujú stavebné sporenie.
4. Uvedte rozdiel medzi debetnou a kreditnou platobnou kartou.
5. Vymenujte aspoň 5 základných pravidiel na prácu s platobnými kartami.
6. Vymenujte spôsoby ochrany klienta pri elektronickom bankovníctve.
7. Diskutujte na tému, prečo je ešte veľa ľudí, ktorí sú najradšej, keď majú svoje peniaze v peňaženke alebo doma v „šuflíku“?
Ktoré argumenty prevládajú – zvyk, neveria bankám, nízke úroky, komplikácia resp. strata času pri vyberaní peňazí alebo...?
Opätovne si vydiskutujte vaše postoje.
8. Čo si myslíte o takomto titulku v novinách:
„Za svoje úspory si nesie zodpovednosť každý sám“?
Diskutujte a svoje stanoviská odôvodnite.
9. Na narodeniny dostanete od starých rodičov ako darček 100 €. Aký bankový produkt by ste využili, aby ste ich najlepšie zhodnotili?
10. Určite sa v niektorých domácnostiach nájdu vkladné knižky, buď sú už neplatné, alebo sú na nich nízke zostatky. Môžete si urobiť exkurziu do „života“ vkladných knižiek.
(Ich prezeraním neohrozíme osobné dôverné údaje o majiteľovi.)
11. Ktoré virtuálne banky pôsobia na našom bankovom trhu?
Vymenujte ich výhody a nevýhody oproti klasickým bankám.

KAPITOLA 5. ODKLADAŤ ALEBO POŽIČIAVAŤ SI?

5.1 Odkladať alebo požičiavať si?– vstupný test

Chcete si kúpiť nový notebook, ale banka vám odmietne poskytnúť úver

- pohádate sa so svojim osobným bankárom
- odídete sklamaný, ale utvrdený v tom, že si počítač kúpite za každú cenu
- znovu zvážite okolnosti a dospejete k záveru, že najlepšie bude, ak začnete sporiť na nový notebook
- požičiate si bez problémov v nebankovej inštitúcii

Sporenie znamená, že vaše peniaze rastú, t. j. zhodnocujú sa o úrok alebo iný peňažný produkt, ak sú uložené v bankovej inštitúcii a tá s nimi obchoduje na dlhší čas:

- pravda
- lož

Z vkladnej knižky môže urobiť výber peňazí:

- hocikto, kto ju v banke predloží
- len najbližší príbuzný
- jej majiteľ alebo disponent po overení totožnosti
- vkladná knižka je sporiaci produkt, a preto tento bankový produkt neumožňuje výber peňazí

Iba dospelí majú úžitok zo sporenia a môžu sporiť.

- pravda
- lož

Nemusíte si robiť sporiaci plán a je úplne jedno, na ako dlho sa rozhodnete uložiť svoje úspory.

- pravda
- lož

Ľudia si sporia iba na dlhé obdobie.

- pravda
- lož

Môžete si otvoriť účet pred dosiahnutím 18 rokov veku a vynechať z toho svojich rodičov.

- pravda
- lož

Ak si chcete otvoriť sporiaci účet, musíte zaplatiť poplatky.

- pravda
- lož

Hypotekárny úver môže získať občan, ktorý

- má vo svojom vlastníctve nejakú nehnuteľnosť
- ktorý je spoluvlastníkom akejkoľvek nehnuteľnosti
- sa môže zaručiť akýmkoľvek majetkom
- spĺňa podmienky banky

Ročná percentuálna miera nákladov

- je ukazovateľ, ktorý najlepšie vystihuje celkové náklady na úver
- je pomocný ukazovateľ, ktorý banka sleduje pri poskytovaní úverov
- vyjadruje, koľko finančných prostriedkov je potrebné vynaložiť na údržbu bytu každý rok
- je hlavná úroková sadzba, za ktorú požičiava centrálna banka peniaze komerčným bankám

Per annum – p. a.

- znamená ročnú úrokovú mieru
- výpočet úroku po roku
- je aktuálna cena peňazí v tomto roku
- znamená ročnú percentuálnu mieru nákladov

5.2 Odkladať alebo požičovať si? – priebežný test

Štát podporuje hypotekárne úvery príspevkom na úroky

- starším občanom, ktorí si potrebujú modernizovať bývanie
- všetkým nízkopríjmovým skupinám občanov
- mladým rodinám do 35 rokov s nízkymi príjmami

Čo by nás malo najviac zaujímať, ak sa rozhodujeme pre kúpu tovaru na splátky a vyberáme z viacerých ponúk?

- ročná percentuálna miera nákladov
- výška splátky
- úroková miera

Spotrebiteľský úver je

- láskavosť od banky
- základné spotrebiteľské právo, ktoré si môžete nárokovať
- platená služba poskytovaná bankami a ďalšími úverovými inštitúciami
- platená služba poskytovaná nebankovými inštitúciami

Poskytovateľ úveru vás požiada o niekoľko dokumentov než začne posudzovať vašu žiadosť o úver

- odpoviete úplne a správne na všetky otázky bez toho, aby ste pridávali niečo navyše
- bez požiadania poskytnete svoju presnú adresu a vek svojich rodičov
- zabudnete uviesť, že ste vo svojej súčasnej práci zamestnaný len tri mesiace
- odpoviete na všetky otázky len vtedy, keď ich od banky dostanete prostredníctvom e-mailu

Ak banka vyžaduje ručiteľa,

- požiadate svojich rodičov s vedomím, že by ste nikdy ani nepomysleli na to, aby oni splácali váš úver
- odmietnete poskytnúť záruku, máte predsa prácu na plný úväzok a ste finančne spoľahlivý
- požiadate niektorého zo svojich zamestnaných kamarátom o pomoc v núdzi
- banka nemá právo vyžadovať ručenie

Čerpáte pôžičku 2000 eur, chcete ju splatiť za rok pri ročnej úrokovej miere 10 % (10 % p. a.).

Banka neúčtuje žiadne iné poplatky. Koľko eur musíte vrátiť banke?

- 2000
- 2020
- 2200
- 2220

Pri čerpaní pôžičiek je najdôležitejšie sa informovať o tom,

- aká je ročná úroková sadzba
- aká je celková cena pôžičky
- koľko najviac eur je banka schopná požičať
- či môžete pôžičku splatiť predčasne

Úroková sadzba čerpanej pôžičky je uvádzaná

- podľa konkrétnej Zmluvy o poskytnutí pôžičky
- vždy na 1 mesiac
- vždy na polrok
- vždy na 1 rok

Ak čerpáte úver 1 000 eur s ročnou úrokovou sadzbou 10 %, potom úroky za prvý rok predstavujú sumu

- 1100 €
- 100 €
- 10 €
- 1 €

Ak čerpáte úver 1 000 eur s polročnou úrokovou sadzbou 5 %, potom úroky za prvý rok predstavujú sumu

- menej ako 100 €
- viac ako 100 €
- 100 €

Ak si kúpite auto, pri ktorom spôsobe kúpy sa auto nestáva hneď vaším vlastníctvom?

- lízing
- vlastné financovanie
- úver od banky
- úver od nebankovej inštitúcie

Financovanie kúpy auta cez úver od banky je drahšie, lebo

- banke musíme zaplatiť okrem požičanej čiastky aj úroky
- banka vám požičia viac ako lízingová spoločnosť
- v úvere sú zahrnuté aj splátky za poistenie auta
- kúpa auta cez úver od banky nie je drahšia

Čo je RPMN?

- ročná priemerná miera nákladov, ktorá sa používa pri porovnávaní úverov a pôžičiek
- rovnaká percentuálna miera navýšenia nákladov
- ročná percentuálna miera nákladov, ktorá predstavuje celkové náklady spojené s úverom alebo pôžičkou
- reálna priemerná miera nákladov, ktorá predstavuje iné pomenovanie pre úrokovú sadzbu

RPMN sa udáva

- ako číslo v absolútnom vyjadrení, napr. v eurách
- ako číslo vyjadrené v percentách
- v peňažnom vyjadrení, napr. v dolároch
- ako číslo, ktoré musí byť vyjadrené aj slovom

Dokedy je potrebné splatiť študentskú pôžičku na štúdium získanú cez bankový subjekt?

- do 5 rokov po ukončení štúdia
- do 15 rokov
- do 2 rokov
- do ukončenia vysokoškolského štúdia

Blokácia platobnej karty je

- blokovanie platby v prípade, že by sa platobná karta použila na platbu v stávkovej kancelárii
- zaseknutie karty v bankomate
- jednorazový úkon, ktorým sa zamedzí použitiu platobnej karty s magnetickým prúžkom v bankomatoch a v platobných termináloch obchodníkov**
- obmedzenie používania platobnej karty tým, že klient banky nemôže ísť do kreditu

GRID karta

- je karta, ktorou zablokujeme účet pred zneužitím treťou osobou
- je špeciálna karta alebo pohľadnica z Grinavy
- je karta, ktorá zabezpečuje spoľahlivú a bezpečnú komunikáciu s bankou pri prihlasovaní do elektronického bankovníctva**
- štvorciferné osobné identifikačné číslo, ktoré slúži na komunikáciu s bankomatom a obsahuje všetky údaje o klientovi banky, ktoré umožňujú jednoznačne identifikovať klienta

PID a PIN sú

- osobné identifikačné údaje - numerické kódy pridelené klientovi bankou, ktoré chránia bankový účet pred zneužitím**
- kódy, ktoré sa určujú náhodne podľa dátumu a pri každom prihlásení klienta k účtu sú vždy jedinečné
- číselné kódy, ktoré sa určujú podľa dátumu založenia účtu a dátumu narodenia klienta
- alfanumerické kódy, ktoré si určuje klient sám pri prihlasovaní na bankový účet prostredníctvom elektronického bankovníctva

Leasing predstavuje

- predaj nehnuteľností, výrobných zariadení a pod. na dohodnuté obdobie
- odkúpenie nehnuteľností, výrobných zariadení a pod. na dohodnuté obdobie za dohodnuté nájomné
- prenájom nehnuteľností, výrobných zariadení a pod. na dohodnuté obdobie za dohodnuté nájomné**
- odpredaj nehnuteľností, výrobných zariadení a pod. na dohodnuté obdobie za dohodnuté nájomné

O študentskom účte študenta rozhoduje

- rodič prípadne iný zákonný zástupca, ktorý rozhoduje o hraniciach a o všetkom, čo sa môže s prostriedkami na účte diať**
- banka, ktorá komunikuje s rodičom alebo iným zákonným zástupcom
- študent, na ktorého meno je účet založený a to bez ohľadu na vek
- banka v spolupráci s rodičom a študentom

Ktorý spôsob financovania zvyčajne najviac predražuje kúpu auta?

- vlastné financovanie
- úver od banky**
- lízing

5.3 Odkladať alebo požičovať si? – záverečný test

Štát podporuje hypotekárne úvery príspevkom na úroky

- starším občanom, ktorí si potrebujú modernizovať bývanie
- všetkým nízkopríjmovým skupinám občanov
- mladým rodinám do 35 rokov s nízkymi príjmami

Čo by nás malo najviac zaujímať, ak sa rozhodujeme pre kúpu tovaru na splátky a vyberáme z viacerých ponúk?

- ročná percentuálna miera nákladov
- výška splátky
- úroková miera

Spotrebiteľský úver je

- láskavosť od banky
- základné spotrebiteľské právo, ktoré si môžete nárokovať
- platená služba poskytovaná bankami a ďalšími úverovými inštitúciami
- platená služba poskytovaná nebankovými inštitúciami

Poskytovateľ úveru vás požiada o niekoľko dokumentov než začne posudzovať vašu žiadosť o úver

- odpoviete úplne a správne na všetky otázky bez toho, aby ste pridávali niečo navyše
- bez požiadania poskytnete svoju presnú adresu a vek svojich rodičov
- zabudnete uviesť, že ste vo svojej súčasnej práci zamestnaný len tri mesiace
- odpoviete na všetky otázky len vtedy, keď ich od banky dostanete prostredníctvom e-mailu

Ak banka vyžaduje ručiteľa,

- požiadate svojich rodičov s vedomím, že by ste nikdy ani nepomysleli na to, aby oni splácali váš úver
- odmietnete poskytnúť záruku, máte predsa prácu na plný úväzok a ste finančne spoľahlivý
- požiadate niektorého zo svojich zamestnaných kamarátom o pomoc v núdzi
- banka nemá právo vyžadovať ručenie

Čerpáte pôžičku 2000 eur, chcete ju splatiť za rok pri ročnej úrokovej miere 10 % (10 % p. a.).

Banka neúčtuje žiadne iné poplatky. Koľko eur musíte vrátiť banke?

- 2000
- 2020
- 2200
- 2220

Pri čerpaní pôžičiek je najdôležitejšie sa informovať o tom,

- aká je ročná úroková sadzba
- aká je celková cena pôžičky
- koľko najviac eur je banka schopná požičať
- či môžete pôžičku splatiť predčasne

Úroková sadzba čerpanej pôžičky je uvádzaná

- podľa konkrétnej Zmluvy o poskytnutí pôžičky
- vždy na 1 mesiac
- vždy na polrok
- vždy na 1 rok

Ak čerpáte úver 1 000 eur s ročnou úrokovou sadzbou 10 %, potom úroky za prvý rok predstavujú sumu

- 1100 €
- 100 €
- 10 €
- 1 €

Ak čerpáte úver 1 000 eur s polročnou úrokovou sadzbou 5 %, potom úroky za prvý rok predstavujú sumu

- menej ako 100 €
- viac ako 100 €
- 100 €

Ak si kúpite auto, pri ktorom spôsobe kúpy sa auto nestáva hneď vašim vlastníctvom?

- lízing
- vlastné financovanie
- úver od banky
- úver od nebankovej inštitúcie

Financovanie kúpy auta cez úver od banky je drahšie, lebo

- banke musíme zaplatiť okrem požičanej čiastky aj úroky
- banka vám požičia viac ako lízingová spoločnosť
- v úvere sú zahrnuté aj splátky za poistenie auta
- kúpa auta cez úver od banky nie je drahšia

Čo je RPMN?

- ročná priemerná miera nákladov, ktorá sa používa pri porovnávaní úverov a pôžičiek
- rovnaká percentuálna miera navýšenia nákladov
- ročná percentuálna miera nákladov, ktorá predstavuje celkové náklady spojené s úverom alebo pôžičkou
- reálna priemerná miera nákladov, ktorá predstavuje iné pomenovanie pre úrokovú sadzbu

RPMN sa udáva

- ako číslo v absolútnom vyjadrení, napr. v eurách
- ako číslo vyjadrené v percentách
- v peňažnom vyjadrení, napr. v dolároch
- ako číslo, ktoré musí byť vyjadrené aj slovom

Dokedy je potrebné splatiť študentskú pôžičku na štúdium získanú cez bankový subjekt?

- do 5 rokov po ukončení štúdia
- do 15 rokov
- do 2 rokov
- do ukončenia vysokoškolského štúdia

Blokácia platobnej karty je

- blokovanie platby v prípade, že by sa platobná karta použila na platbu v stávkovej kancelárii
- zaseknutie karty v bankomate
- jednorazový úkon, ktorým sa zamedzí použitiu platobnej karty s magnetickým prúžkom v bankomatoch a v platobných termináloch obchodníkov**
- obmedzenie používania platobnej karty tým, že klient banky nemôže ísť do kreditu

GRID karta

- je karta, ktorou zablokujeme účet pred zneužitím treťou osobou
- je špeciálna karta alebo pohľadnica z Grinavy
- je karta, ktorá zabezpečuje spoľahlivú a bezpečnú komunikáciu s bankou pri prihlasovaní do elektronického bankovníctva**
- štvorciferné osobné identifikačné číslo, ktoré slúži na komunikáciu s bankomatom a obsahuje všetky údaje o klientovi banky, ktoré umožňujú jednoznačne identifikovať klienta

PID a PIN sú

- osobné identifikačné údaje - numerické kódy pridelené klientovi bankou, ktoré chránia bankový účet pred zneužitím**
- kódy, ktoré sa určujú náhodne podľa dátumu a pri každom prihlásení klienta k účtu sú vždy jedinečné
- číselné kódy, ktoré sa určujú podľa dátumu založenia účtu a dátumu narodenia klienta
- alfanumerické kódy, ktoré si určuje klient sám pri prihlasovaní na bankový účet prostredníctvom elektronického bankovníctva

Leasing predstavuje

- predaj nehnuteľností, výrobných zariadení a pod. na dohodnuté obdobie
- odkúpenie nehnuteľností, výrobných zariadení a pod. na dohodnuté obdobie za dohodnuté nájomné
- prenájom nehnuteľností, výrobných zariadení a pod. na dohodnuté obdobie za dohodnuté nájomné**
- odpredaj nehnuteľností, výrobných zariadení a pod. na dohodnuté obdobie za dohodnuté nájomné

O študentskom účte študenta rozhoduje

- rodič prípadne iný zákonný zástupca, ktorý rozhoduje o hraniciach a o všetkom, čo sa môže s prostriedkami na účte diať**
- banka, ktorá komunikuje s rodičom alebo iným zákonným zástupcom
- študent, na ktorého meno je účet založený a to bez ohľadu na vek
- banka v spolupráci s rodičom a študentom

Ktorý spôsob financovania zvyčajne najviac predraňuje kúpu auta?

- vlastné financovanie
- úver od banky**
- lízing

5.4 Odkladať alebo požičovať si? – otázky a úlohy

1. Urobte si finančný plán k realizácii vášho cieľa: „Kde budem o 7 rokov.“
Konkretizujete cieľ, potrebnú výšku finančného zabezpečenia, spôsob ako finančnú rezervu vytvoríte. Prezentujte svoj plán spolužiakom!
2. Napíšte 5 dôvodov, prečo ľudia navštevujú banky.
3. Kedy a kde sa v histórii ľudstva objavil dlžobný úpis a akú mal formu?
4. Vypočítajte, o koľko viac zaplatíte za bicykel v predajnej cene 330 EUR, ak je splátkový koeficient 1,15? Aká bude mesačná splátka pri 30 % akontácii na 10 mesiacov?
Podľa akých kritérií (aj nefinančných) by ste vy zvažovali svoje rozhodnutie o nákupe na splátky?
5. Zistite si podmienky poskytovania pôžičiek na štúdium. Kto ich poskytuje?
Aké sú podmienky schválenia, poskytnutia pôžičky? Kde by ste potrebné informácie vedeli získať?
Zistené údaje, kontakty si „uložte“, v blízkej budúcnosti sa vám môžu zísť.
6. Ako sa nazývajú databázy klientov, ktoré banke pomáhajú rozhodnúť sa, či úver poskytne alebo nie?
7. Viete, čo je S.O. S., Kešovka, Záložňa, Hotovosť atď.? Na čo tieto spoločnosti slúžia?
Poznáte ďalšie podobné? Využili by ste ich služby?
8. Diskutujeme: Aké výhody a nevýhody má kreditná karta?
9. Potrebujem „rýchle prachy“. Prezerám si ponuku v inzertných novinách.
Ako zistím, že spoločnosť, ktorej podmienky pôžičky sa mi pozdávajú, je dôveryhodná?

KAPITOLA 6. ŽIVOTNÉ ISTOTY A RIZIKÁ

6.1 Životné istoty a riziká – vstupný test

Poistné je:

- cena za poistenie, to znamená za poskytnutú finančnú službu
- nutné zlo, ktoré vyplynie z poistnej zmluvy
- riziko, že sa nám niečo môže stať

Poistovne sú

- finančné inštitúcie – podobne ako banky – sústreďujú finančné prostriedky a požičiavajú ich
- finančné inštitúcie, ktoré preberajú na seba rôzne riziká za poistených, za čo si nechajú zaplatiť, a v prípade, že sa riziko stane skutočnosťou, vyplatia peniaze poškodeným
- nefinančné inštitúcie, ktoré pomáhajú poškodeným pri živelných pohromách
- podnikateľské subjekty, ktoré zhrňajú od ľudí peniaze a keď majú platiť, tak sa tomu vyhýbajú

Súčasťou verejných financií je

- dobrovoľné poistenie
- poistenie služieb
- zdravotné a sociálne poistenie

Životné poistenie má za cieľ

- ochrániť poisteného a jeho rodinu v prípade výrazného zníženia resp. straty príjmu
- vytvoriť finančnú rezervu k určitému dátumu
- pomôcť poistenému a jeho rodine v životne dôležitých momentoch
- našetriť peniaze pre prípad neskoršej potreby zhodnotiť vložené prostriedky

Keď cestujem do zahraničia je rozumné uzavrieť cestovné poistenie

- lož
- pravda

Vyplácanie starobných, invalidných a iných dôchodkov zabezpečuje

- banka
- stavebná sporiteľňa
- sociálna poisťovňa

Poistenie je

- dohoda medzi poisteným a poisťovňou o náhrade škody, napr. pri požiaroch
- obchodný právny vzťah, v rámci ktorého poistník prenáša na poisťovňu riziko a tá sa zaväzuje v prípade vzniku určitej poistnej udalosti mu vyplatiť peniaze
- dohoda medzi poisteným a poistníkom o platení poistného
- právny vzťah medzi poisťovňou a občanom, ktorý využíva služby poisťovne

Poistenie proti krádeži patrí medzi poistenia

- zákonné neživotné
- dobrovoľné životné
- neživotné poistenie majetku

6.2 Životné istoty a riziká – priebežný test

Poistník je osoba, ktorá

- dostane peňažné plnenie od poisťovne vždy
- je vždy totožná s poisteným
- dostane peňažné plnenie od poisťovne iba vtedy, keď je zároveň aj poisteným
- nemá nárok na peniaze od poisťovateľa

Poistený je

- tá istá osoba ako poistník
- osoba, ktorá má nárok na peňažné plnenie v prípade vzniku poistnej udalosti
- osoba, ktorá musí platiť poistné
- osoba, ktorá má nárok na peňažné i nepeňažné plnenie v prípade vzniku poistnej udalosti

Zdravotné poistenie platí štát

- iba za deti
- iba za dôchodcov
- za všetkých poistencov, ktorí nemajú svoj vlastný pracovný príjem

Poisťovacia politika je spôsob, akým sa finančne vopred pokrývajú následky možného rizika.

- pravda
- lož

Riskantné správanie má dôsledky iba na osobu, ktorá na seba berie riziko.

- pravda
- lož

Aby si mohol uplatniť právo reklamácie pri ubytovaní v zahraničí, vyžiadať si písomné potvrdenie o vybavenej službe, voucher, alebo iné garancie, zober si aj doklad o zabezpečenej službe.

- pravda
- lož

Pri odcudzení batožiny je postačujúce nahlásiť túto skutočnosť poisťovateľovi.

- pravda
- lož

Pri lekárskom ošetrovaní v zahraničí stačí priniesť do poisťovne kópiu dokladu o zaplatení.

- pravda
- lož

Nemocenské poistenie zahrňuje

- náhradu mzdy pri trvalej invalidite
- náhradu mzdy pri dočasnej práceneschopnosti, ošetrovné, materskú dávku, vyrovnávaciu dávku
- náhradu mzdy pri trvalej práceneschopnosti

Čo znamená skratka PZP?

- plánovaná zóna poistenia
- povinné zmluvné poistenie**
- priemerný zárobok poistenca

V systéme verejného poistenia, do ktorého prispievajú zamestnanci aj zamestnávateľa rozoznávame

- zdravotné a sociálne poistenie**
- zdravotné a komerčné poistenie
- sociálne a komerčné poistenie
- poistenie jednotlivých verejných inštitúcií

V živote každého z nás sa vyskytujú aj ťažšie chvíle - strata zamestnania, choroba, znášanie následkov živelných pohromy a pod. Ako môžeme znížiť riziká následkov takýchto javov?

- úplne postačí svedomitá práca
- budem dobrý k rodine a priateľom, aby som mohol využiť v prípade potreby ich pomoc
- neriešim, problémy budem riešiť vtedy, keď prídu
- môžem využiť vhodný produkt komerčného poistenia**

6.3 Životné istoty a riziká – záverečný test

Poistovacia politika je spôsob, akým sa finančne vopred pokrývajú následky možného rizika:

- pravda
- lož

Vyplácanie starobných, invalidných a iných dôchodkov zabezpečuje:

- banka
- stavebná sporiteľňa
- sociálna poisťovňa

Poistník je osoba, ktorá:

- dostane peňažné plnenie od poisťovne vždy
- je vždy totožná s poisteným
- dostane peňažné plnenie od poisťovne iba vtedy, keď je zároveň aj poisteným
- nemá nárok na peniaze od poisťovateľa

V systéme verejného poistenia, do ktorého prispievajú zamestnanci aj zamestnávatelia rozoznávame:

- zdravotné a sociálne poistenie
- zdravotné a komerčné poistenie
- sociálne a komerčné poistenie
- poistenie jednotlivých verejných inštitúcií

Keď cestujem do zahraničia je rozumné uzavrieť cestovné poistenie:

- lož
- pravda

Čo znamená skratka PZP?

- plánovaná zóna poistenia
- povinné zmluvné poistenie
- priemerný zárobok poistenca

Poisťovne sú:

- finančné inštitúcie – podobne ako banky – sústreďujú finančné prostriedky a požičiavajú ich
- finančné inštitúcie, ktoré preberajú na seba rôzne riziká za poistených, za čo si nechajú zaplatiť, a v prípade, že sa riziko stane skutočnosťou, vyplatia peniaze poškodeným
- nefinančné inštitúcie, ktoré pomáhajú poškodeným pri živelných pohromách
- podnikateľské subjekty, ktoré zhŕňajú od ľudí peniaze a keď majú platiť, tak sa tomu vyhýbajú

Poistné je:

- cena za poistenie, to znamená za poskytnutú finančnú službu
- riziko, že sa nám niečo môže stať
- nutné zlo, ktoré vyplynie z poistnej zmluvy

Poistenie je:

- dohoda medzi poisteným a poisťovňou o náhrade škody, napr. pri požiari
- obchodný právny vzťah, v rámci ktorého poisťník prenáša na poisťovňu riziko a tá sa zaväzuje v prípade vzniku určitej poistnej udalosti mu vyplatiť peniaze
- dohoda medzi poisteným a poisťníkom o platení poistného
- právny vzťah medzi poisťovňou a občanom, ktorý využíva služby poisťovne

Riskantné správanie má dôsledky iba na osobu, ktorá na seba berie riziko.

- pravda
- lož

Poistený je:

- tá istá osoba ako poisťník
- osoba, ktorá má nárok na peňažné plnenie v prípade vzniku poistnej udalosti
- osoba, ktorá musí platiť poistné
- osoba, ktorá má nárok na peňažné i nepeňažné plnenie v prípade vzniku poistnej udalosti

Životné poistenie má za cieľ:

- ochrániť poisteného a jeho rodinu v prípade výrazného zníženia resp. straty príjmu
- vytvoriť finančnú rezervu k určitému dátumu
- pomôcť poistenému a jeho rodine v životne dôležitých momentoch
- našetriť peniaze pre prípad neskoršej potreby zhodnotiť vložené prostriedky

Zdravotné poistenie platí štát:

- iba za deti
- iba za dôchodcov
- za všetkých poistencov, ktorí nemajú svoj vlastný pracovný príjem

Súčasťou verejných financií je:

- dobrovoľné poistenie
- poistenie služieb
- zdravotné a sociálne poistenie

Nemocenské poistenie zahrňuje:

- náhradu mzdy pri trvalej invalidite
- náhradu mzdy pri dočasnej práceneschopnosti, ošetrovné, materskú dávku, vyrovnávaciu dávku
- náhradu mzdy pri trvalej práceneschopnosti

6.4 Životné istoty a riziká – otázky a úlohy

1. Diskusia – uveďte, ktoré štáty v Európe majú podľa vás najlepší sociálny systém. Diskutujte, prečo – uveďte zdroje vašich poznatkov a informácií. Nájdite na internete dôkazy o vašich názoroch, postojoch. (Hodnotíme aktivitu.)
2. Na základe zistených skutočností, porovnajzte systémy sociálneho zabezpečenia – čo máme na Slovensku podobné, čo lepšie a v čom zaostávame v porovnaní s vyspelými prosociálne orientovanými štátmi. Uveďte aspoň 4 spoločné znaky a 4 odlišnosti.
3. Aké sú dôvody, ktoré vedú zamestnávateľov k uprednostňovaniu práce na ŽL? Prečo by ste mali po skončení školy pracovať vo firme, v inštitúcii na základe pracovnej zmluvy, resp. na dohodu, a nie na základe živnostenského listu (ŽL)? Uveďte aspoň 3 argumenty.
4. Aké druhy odvodov a daní poznáte? Na čo slúžia jednotlivé druhy odvodov? Kto ich spravuje? Vymenujte, čo sa vypláca zo zdravotného poistenia?
5. Aké dávky môžu občania dostať z nemocenského poistenia?
6. Aká je aktuálna výška životného minima? Ktoré veličiny sú určujúce pri jeho výpočte?
7. Načo slúži zaistovňa? Vymenujte aspoň 3 úlohy, funkcie zaistovne.
8. Ktoré pobočky komerčných poisťovní sídlia vo vašom meste, resp. v najbližšom okresnom sídle? Vymenujte a lokalizujte – uveďte adresu a vysvetlite spolužiakom, ako sa tam z miesta školy dostanú! Hodnotíme úplnosť informácií a navigačné schopnosti.
9. V skupinách urobte:
 - a) prehľad spoločných znakov KŽP a IŽP a ich odlišností,
 - b) tabuľkový prehľad výhod a nevýhod KŽP a IŽP.Hodnotíme rovnakým počtom bodov všetkých členov skupiny.
10. Ktoré aktivity poisťovne nepoisťujú? Kde je to uvedené? Nájdite konkrétne príklady, vymenujte min. 5 výluk z poistenia osôb.
11. Ku každému riziku neživotného poistenia v učebnom texte uveďte príklad poistnej udalosti a jej dôsledkov, t. j. čo sa môže stať.

12. Pre ktoré podniky je poistenie proti prírodným živlom nevyhnutnosťou?
Koho už nepoistia proti povodni?
13. Aký okruh poistených zahŕňa poistenie zodpovednosti v domácnosti a na aké škody si možno uplatniť poistné plnenie?
14. Hľadať, objavovať, dokumentovať:
- Nájdite na internete historické odkazy o zavádzaní a fungovaní poisťovacích praktík a systémov v rôznych kútoch sveta, osobitne na našom území.
 - Poznáte nejakú banku, ktorá u nás skrachovala? Poznáte nejakú takú poisťovňu? Prečo patria poisťovne k najbezpečnejším finančným inštitúciám?
15. Odkrývanie vnútra: Vedeli by ste povedať, čoho ste sa ako deti najviac báli?
Ak nechcete hovoriť o sebe, možno ste tieto „strachy“ prežívali so svojím kamarátom, kamarátkou.
Alebo ste taký príbeh čítali, videli filmové spracovanie. Ako ľudia prekonávajú strach?
Ako ste sa cítili, keď ste prekonali strach? Je pocit bezpečia pre človeka naozaj taký dôležitý?
16. Prezentácia: Vysvetlite svojej priateľke, ktorá čaká bábätko všetko, čo by mala vedieť budúca mamička. Akú finančnú podporu môže očakávať od štátu?
Kde a ako sa bude uchádzať o peňažné dávky počas materskej dovolenky (MD)?
Kde rodičia žiadajú o príspevok po narodení dieťaťa?
Môže dostať nejaké peniaze aj po skončení MD?
Ak áno, ako a kde si treba uplatniť svoj nárok, aké podmienky musí spĺňať?
17. Výpočty:
- koľko Eur dostane matka na ošetrovnom ktorá sa dva týždne starala o choré dieťa?
(V rozhodujúcom období mala mesačný príjem na úrovni minimálnej mzdy.)
 - koľko dostane na pracovník za dobu liečenia úrazu 22 dní,
ak jeho hrubý mesačný príjem v posudzovanom období je 830 eur?
 - koľko dostane uvedený pracovník, ak sa mu úraz stal na pracovisku?
A čo, ak po doliečení úrazu bude musieť zo zdravotných príjmať menej platenú prácu?
 - kedy sa môže ocitnúť človek v hmotnej núdzi? Čo by mal urobiť, aby dostal nejaké peniaze?
Prečo sa do toho angažuje štát, a nie sociálna poisťovňa?
18. Dedukcia:
- pokúste sa o najkratšiu a najvýstižnejšiu definíciu poistného, t. j. odpovedzte na otázku:
Čo je poistné?
 - čo myslíte, prečo dávajú poisťovne zľavu na poistnom, ak klient platí menej často ako mesačne?